

تەنھەسەر رەوان

بۇ تەنھەسەر قورئان

بەرگى [۱۳]

نوو سىنالى

مەلا مەھمۇدى گەللىسى

جزمى ۳۶

تەفسىرى رەۋان

بۆ تىگە يىشتىنى قورئان

بەرگى سىانزە

نووسىنى

مە لا مە حموودى گە لا ئەيى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

✦ ته‌فسیری ره‌وان بو تیگه‌یشتنی قورئان

✦ نویسنی : مه‌لا مه‌حمودی گه‌لآله‌یی

✦ چاپی یه‌که‌م

✦ چاپخانه‌ی تیشک

✦ تیراژ (۵۰۰) دانه

✦ ژماره‌ی سپاردن (۶۹) ی سالی ۲۰۰۵/۲/۶

✦ مافی چاپکردنی پارێزراوه و ته‌نها هی نوسه‌ره

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الأحقاف)

ئەم سورەتە ناوێراوە سورەتی (الأحقاف) چونکە لەناوەتی ژمارە (٢١) ی داباسی ئەحقاف دەکا: کە شوێن و نیشتمانی گەلی عاد بوو لەوڵاتی یەمەن و خودا بەرەشەباو زریانێ بەردەوام و ریشە کێشکەر لەناوی بردن. پەيوەندای ئەم سورەتە بەهەڵی پیتشەوێ لەچەند پوێهەوێه:

١- سەرەتای هەردو سورەتەکان وەکوو یەك وان، ئەوەتا هەر دوو سورەتەکە بە ﴿حم: تنزيل الكتاب من الله العزيز الحكيم﴾ دەست پێ دەکەن.

٢- ناوەڕۆکی هەردو سورەتەکە لێك دەچن، هەردوکیان باسی یەکتاپەرستی و پێغەمبەرایەتی و نیگا و سروش و زیندو بوونەوێان لەخۆگرتووە.

٣- سورەتی پیتشو بەسەر زەنشترکردنی موشریکەکان کۆتایی هات، ئەم سورەتەش بەهەمان مەبەست دەست پێ دەکا، پووجی و گەندەلی بیرو باوەڕیان دیاری دەکا، بەلگەیان لەدژ راست دەکاتووە، داوای بەلگەیان لێ دەکا، گەمووەی و شکۆمەندی پەروردار پون دەکاتووە، پەحمەت و بەهانا هاتنی بۆ ئادەمیزاد نمایش دەکا، بەپیتچەوانەیی ئەو خودا دۆزنانەیی: کە موشریکەکان بەندایەتییان بۆ دەکەن، نەهیچ دەبیسن و نەفریای کەس دەکەون!

باس و مەوزووعی سەرەکی ئەم سورەتە (قضییه) ی عەقیدەیه، واتە: ئیمان بەتاک و تەنهایی خودا و خاوەنیەتی رەهای بۆ بوونەوەر، ئیمان بەسروش و نیگا، پێغەمبەرایەتی، پڕوا بەو: کە موخەمد پێغەمبەرەو

قورئانی بو نیردراوه، له پیش ئه ودا پیغه مبهه ری تر هه بهوون و ئه م
دوا پیغه مبهه ره، هه ره ها ئیمان به زیندو بوونه وه و حساب و لی کۆلینه وه .
ئه م بنه مایانه چه ند بنه مایه کی سه ره کی و بنه ره تین، ئیسلام له سه ر
ئه م بنه مایانه دروست بووه، بۆیه قورئانی پیروز له هه موو سووره تی کی
مه ککی دا عیلاج و چاره سهریان ده کا، له سوهر ته مه دینه ییه کانیش دا
ناوبه ناو ئاماژه یان بو ده کا، چونکه سروشتی ئیسلام وه هایه، دینی ئیمان
به تاک و ته نهایی خودا و پیغه مبهه رایه تی و رابوونی قیامه ت و
زیندو بوونه وه ده کاته جه مسه ری کی مه رکه زی و ئاداب و شه ریعه ته کانی
به ده وردا ده سوړپینه وه، به م جوړه ئه م سوهر ته دله کان دینی و ده با، هه موو
رپگا و بانیتی کی گو مپرایان لی ده گری، له هه موو وه ته ریکیان ده دا،
له جوړه ها بواردا ئه و بنه مایانه راده نوینی، به لگه ی (که ونی و نه فسی و
میژووی) یان له سه ر ده هیئتته وه، هه ره وه کوو چو ن ده یان کاته (قضیه ی
بوونه وه ره ..... هه مووی نه ک ته نها هی ئاده میزادو به س!

سه لاندنی هه بهوونی خوداو تاک و ته نهایی زاتی پاکی و زیندو کردنه وه ی
ئاده میزاد و رابوونی قیامه ت و ره تاندانه وه ی بته ره سه کانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ﴿١﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ مَا خَلَقْنَا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ
كَفَرُوا عَمَّا أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ

اَتُّوْنِ بِكِتَابٍ مِّنْ قَبْلِ هَٰذَا أَوْ أَثَرٍ مِّنْ عِلْمٍ إِن كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٤﴾ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَن
لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٥﴾
وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾

په‌روه‌دگار سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که به‌م جو‌ره ده‌ست پیّ ده‌کاو ده‌فه‌رموی:
﴿حم﴾ ده‌بیّ نه‌م وشه‌یه به‌ پچ‌پچ‌ری بخویندریت‌ته‌وه واته: بگوتری:
(حامیم) ده‌رباره‌ی ماناکه‌شی هه‌مان ته‌فسیرو راقه‌ی هاووینه‌کانی
ره‌چاو ده‌کری.

﴿تنزیل الکتاب من الله العزيز الحكيم﴾ واته: نازل‌کردنی قورئان
له‌لایه‌ن خودای بالاده‌ست و کار دروست و داناوه‌یه، نه‌و قورئانی بۆ
جه‌زه‌رتی موحه‌مه‌د ناردوه، په‌یامی خودایه بۆ بوونه‌وه‌رو جه‌زه‌رتی
موحه‌مه‌د ﷺ هه‌لگرو راگه‌یه‌نه‌ری نه‌و په‌یامه‌یه، موحه‌مه‌د بۆ خو‌ی دای
نه‌ناوه، وه‌کوو موشریکه‌کان ده‌یلین، که‌وابیّ پیتویسته هه‌موو ئاده‌میزاد
بروا به‌و په‌یامه‌ پی‌روزه‌ بکه‌ن، جه‌زه‌رتی موحه‌مه‌د به‌ پی‌غه‌مبه‌ری هه‌موو
ئاده‌میزاد و جندۆکه‌ بزائن و شوینی بکه‌ون و پابه‌ندی بانگه‌وازیه‌که‌ی
بن، خو‌یان به‌نه‌خلاق و ره‌وشتی ئیسلامی ئارایش بده‌ن و به‌خته‌وه‌ری
دونیاو قیامه‌ت بۆ خو‌یان ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن.

﴿ما خلقنا السموات والأرض وما بينهما الا بالحق وأجل مسمى
والذين كفروا عما أُنذروا معرضون﴾ دل‌نیا به و دل‌نیا بی‌ت زیاد بیّ ئیمه
ئاسمانه‌ به‌رزو به‌رینه‌کان و زه‌وی و نه‌وه‌ی له‌ناو یان دا هه‌یه به‌حق و
پاستی دروستمان کردون، جگه‌ له‌ شی‌وازی حه‌ق و راستی به‌هیچ

جۆرىكى تر بەدىيان نەھىئان، بەگۈيرەى حىكمەت و دانايى خودا يانەى
خۆمان دروستمان كردون، بەبىھودەو عەبەث و بى مەبەست نەمان
ھىئانەدى، ھىئانەدى بۇ ماوھىەكى ديارىكراو ھەر كاتى تەواو بوو،
رۆژى قىامەت ھات، كۆتايىسان پىدى، وئاسمان و زەوىيەكى تر
دېننە كاھوہ!

ئادەمىزاد دەكەونە ژيانىكى ترەوہ، جا ئەوانەى ئىنكارى ھەبوون و
تاك و تەنھايى خودا دەكەن، وپراى ئەو ھەموو بەلگەو دەلىلانە تەمبى
خوارد و نابىن، ئەوانە سەرپىچىكارو بى ئاگاو پىشت ھەلكردون لەو
ھەرەشەو ئامۇژگاربانەى لەقورئان دا لىيان كراوہ، ھىچ خۆ ئامادە ناكەن
بۇ حىساب و لىكۆلىنەوہى رۆژى قىامەت، لەوہەولاولوہ، سەرەنجامى ئەو
بى گۈتى و سەرپىچىكردنەى خۇيانيان بۇ دەرەكەوى، ئەوكاتە پەشىمان
دەبنەوہ بەلام چ سود؟!

ئەجار دواى سەلماندى ھەبوونى خودا و رابوونى قىامەت، پەروردگار
رەدى بىتپەرستەكان دەداتەوہو دەرەموى: ﴿قل: ارايتم ماتدعون من دون
الله، اروني ماذا خلقوا من الارض أم لهم شرك في السموات﴾ ئەى
پىغەمبەرى خۆشەويست؛ بەو موشرىكانە بلى: ئىوہى بىتپەرست:
كە لەتەك خودادا بت و سەنەم دەپەرستىن (ھەرەھا ئەوانەيش: كە ئەمپۆ
حىزب پەرست و گۆر پەرستى دەكەن) پىم بلىن و شارەزاي حال و وەزەى
پەرستراوہكانى خۆتاتم بكەن، ئايا ئەو پەرستراوانەى ئىوہ چىيان لەسەر
زەوى بەدېھىئانەو؟ كوا توانىويانە چ شتىك لەسەر زەوى و ناو زەوى و
ئاسمانەكان لەنەبووہ دروست بكەن؟ ئايا ئەوان ھاوكارى خودا يان كوردوہ
بەدېھىئاننى ئاسمانەكان و ھاوبەشن لەبەرپۆتە بردنيان دا؟

لەواقىع دا ئەم پەرستراوانەى ئەوان ھىچيان دروست نەكردوہ، ھىچ
ھاوبەشىكىيان لەسەر زەوى و ئاسمانەكان و ناويان دانىيە، ئەدى چۆن و بەج

بہلگہیہک لہتہک خودا ئہو چتہ پرو پوچانہ دہپرستہ؟ بہچ عہقلیک
ئہو شتانہ دہکہنہ ہاوہلی خودایہک کہ بہدیہینہرو بہرپوہبہرو خواہنی
ہمموو شتیکہ؟

﴿ائتونی بکتاب من قبل هذا أو ائارة من علم ان کتتم صادقین﴾
بہلگہیہکی نووسراوی پیش قورٹانم بۆ بینن، لہونامہو صوحوفانہی لہوہ
پیش بۆ سہر پیغہمبہران نازل کران، وہکوو تہورات و ئینجیل،
بہلگہیہکم نشان بدن لہو نامہ ئاسمانیانہ بیرو باوہرو ہہلس و کہوتتان
پہسند بکا، ئہو مہنہج و رپیازہتان بہراست بزانی، یان تارمایی و
رؤشنای یہک لہ زانیاری گہل و نہتہوہ پیشنہکان و پیغہمبہرانی رابردو
بخنہ رو: کہ ئہو رپیازہی ئیوہ بہراست بزانی، نہگہر ئیوہ راست دہکہن
ئہو بتانہ خودان و شیواوی پەرستنن چتیک لہو بہلگانہ بخنہ پرو دہی: کہ
ئیوہ ہیچ بہلگہیہکی نہقلی و عہقلیتان بہدہستہوہ نیہ، کہواتہ
لہخۆرایی و نہفامیتانہ ئہو بتہپرستیہ دہکہن .

﴿ومن أضل ممن يدعو من دون الله من لا يستجيب له
الى يوم القيامة، وهم عن دعائهم غافلون﴾ کی لہو کہسہ گومراترو سہر
لی شیواو ترہ: کہ جگہ لہخودا شتیک دہپرستی تاروژی قیامت
بہہانایہوہ نایہ؟ واتہ: کہس لہو کہسہ گومراترو نہفامتر
نیہ: کہ لہجیاتی خودا شتیک دہپرستی و ہانای بۆ دہباو لیی
دہپاریتہوہ: کہ ئہو چتہ ناتوانی ہیچ یارمہتیہکی بدا تا قیامت، تا
ہتا ہتایہ، چونکہ ئہو ہاواری کردوتہ شتیک نابیس، ئہدی چۆن
بہتہمای وہلامدانہوہیہتی؟ وہالحال ئہوبت و صہنہمانہ: کہ ئہوان
پہرستشیان بۆ دہکہن بی ناگان لہو عیبادہتہی بۆیان دہکری، ہیچ
نابیسن و عہقلیان بہہیچ ناشکی!

به‌کورتی نه‌و بت و صه‌نه‌مانه ده‌سه‌لاتی هی‌چیان نیه، بی‌ئاگان،
بی‌گیان و بی‌هست، ده‌ی عیباد‌ه‌ت‌کردن بۆ غه‌یری خودا به‌گشتی و بۆ
بی‌گیانان به‌تایبه‌تی گومراییه و هیچ پاساوئیکی بۆ ناهیندریته‌وه ،
که‌ده‌فرموی: ﴿إلى يوم القيامة﴾ مه‌به‌ست نه‌وه نیه: که رۆژی قیامت
وه‌لامیان ده‌ده‌نه‌وه، نه‌خه‌یر مه‌به‌ست نه‌وه‌یه بۆ هه‌تا هه‌تایه و لامیان
ناده‌نه‌وه و سودیان لی‌نابینری .

﴿واذا حشر الناس كانوا لهم اعداء وكانوا بعبادتهم كافرين﴾
نه‌و رۆژی ئاده‌میزاده به‌ته‌په‌رسته‌کان له‌سارای مه‌حشه‌ردا کۆکرایه‌وه،
بت و صه‌نه‌مه‌ په‌رستراوه‌کان ده‌بنه‌ دوژمنی په‌رستش‌کهره‌کان و
خۆیان لی‌په‌ری ده‌که‌ن و ده‌ست ده‌که‌ن به‌نه‌فرین لی‌کردنیان، به‌درویان
ده‌خه‌نه‌وه و ده‌لێن: هه‌ر گیزاو هه‌رگیز ئیوه به‌ندایه‌تی ئیمه‌تان نه‌کردوه،
نه‌وانه‌ی بی‌گیانن خودا گیانیان پی‌ده‌به‌خشی و ده‌که‌ونه
ئاخواتن، وێرای فریشته‌کان و عوزه‌یرو مه‌سیح و جندۆکه ئینکاری
عیباد‌ه‌ت‌کردنه‌کیان ده‌که‌ن، چه‌ند بی‌عه‌قلیه‌ تو‌شتیک به‌ه‌ستی و نه‌و
دوژمنایه‌تیت بکا، له‌ ناخۆشترین ته‌نگانه‌دا له‌جیاتیی به‌هانا
هاتنه‌وه دژت به‌ه‌ستی!!

نونه‌ی ئهم نایه‌ته‌ چه‌ند نایه‌تیکی تره: که ده‌فرموی ﴿واتخذوا من
دون الله آلهة ليكونوا لهم عزا ، كلا سيكفرون بعبادتهم ويكفرون
عليهم ضدا﴾ مریم/٨١-٨٢.

له‌نایه‌تیکی تریش‌دا په‌روره‌دگار له‌سه‌ر زمانی هه‌زره‌تی ئیبراهیم
دروودی خودای لی‌بی‌ده‌فرموی: ﴿وقال: انما اتخذتم من دون الله اوثانا
مودة بينكم في الحياة الدنيا، ثم يوم القيامة يكفر بعضكم ببعض،
ويلعن بعضكم بعضا، وماواكم النار وما لكم من ناصرين﴾
العنكبوت/ ٢٥ .

شوبه‌ه و گومانی موشریکه‌کان دهرباره‌ی نیگا و پیغه‌مبه‌رایه‌تی و
قورنانی پیروژ

وَإِذَا

تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا
سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ
لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي
وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾ قُلْ مَا كُنْتُ بِدُعَاءِ مِنَ الرُّسُلِ
وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا
إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَقَامَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾

دوای سه‌ماندن و چه‌سپاندنی (قضیه‌ی به‌کتابه‌رستی و پوچاندنه‌وه‌ی
فره‌خودایی و هه‌بوونی هاو‌ل بۆ خودا، دیته سه‌ریاسی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و
په‌تکرده‌وه‌ی شوبه‌ه و گومانی موشریکه‌کان دهرباره‌ی پیغه‌مبه‌ره‌یتی
چه‌زهره‌تی موحه‌مه‌دو قورنانی پیروژ، نه‌وه پون ده‌کاته‌وه که نه‌و موشریکه
نه‌فامانه زۆر هه‌ل‌ن له‌وه‌دا: که‌قورنان به‌سیحرو جادو بازی له‌قه‌ل‌م
ده‌ده‌ن، زۆر نه‌فام‌ن له‌وه‌دا: هه‌ر کاتێ گوتیان له‌قورنان ده‌بی، ده‌لین:

موحه‌مه‌د ﷺ بۆ خۆی هه‌لی به‌ستوه، بابزانن: که موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ره و نیگای بۆ نێردراوه و له‌خۆیه‌وه شت هه‌لنا به‌ستی، خۆ نه‌گه‌ر له‌فه‌رزی محال دا پیغه‌مبه‌ر شتیك هه‌لبه‌ستی خودا به‌زویی سزای توندی ده‌دا و که‌سیش ناتوانی نه‌و سزایه‌ بگێرێته‌وه.

نه‌جار شو به‌یه‌کی تری نه‌و موشریکانه‌ باس ده‌کا: نه‌ویش نه‌وه‌یه: پێشنیاری سه‌یرو سه‌مه‌ره‌ ئا راسته‌ی پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌ن، داوای لی ده‌که‌ن هه‌وائی نه‌یئنی و غه‌یب: که تایبه‌ته‌ به‌خودا خۆیه‌وه، پێیان بلی، فه‌رمان به‌ پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که به‌کافره‌کان بلی: من به‌که‌م پیغه‌مبه‌ر نیم، له‌پێش منه‌وه پیغه‌مبه‌ری تر زۆرو زه‌وه‌نده‌ن، شه‌دی چۆن و به‌چ عه‌قلێك نه‌و هه‌والانه‌ی من پێتان را ده‌گه‌یه‌نم به‌درۆیان ده‌خه‌نه‌وه، چۆن به‌کتابه‌رستی ر‌ه‌ت ده‌که‌نه‌وه؟ چۆن (قضیه‌) ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و ر‌ابوونی قیامه‌ت به‌درۆو نه‌فسانه‌ له‌قه‌له‌م ده‌ده‌ن؟ خۆ هه‌موو پیغه‌مبه‌ریك بۆ چه‌سپاندن و سه‌لماندنی نه‌م بنه‌مایانه‌ ر‌ه‌وانه‌کراوه، منیش به‌کیکم له‌و پیغه‌مبه‌رانه‌و ناتوانم له‌خۆمه‌وه هه‌یج موعجیزه‌یه‌ک بنوێنم، ناتوانم هه‌یج هه‌والیکی نه‌یئنی بگه‌یه‌نم، نه‌و شتانه‌ له‌توانای ئاده‌میزاد دا نین و به‌ده‌ست په‌وره‌دگارن و نه‌و ده‌یانزانی و ده‌توانی به‌دیوان به‌یئنی!!

ده‌فه‌رموی: ﴿واذا تلی علیهم آیاتنا بینات قال الذین کفروا للحق لما جاءهم هذا سحر مبین﴾ له‌کاتیك دا نایاتی قورئانی پیروژ که -ئاشکراو نمایانه- به‌سه‌ر موشریکه‌کان دا بخوێنرێته‌وه له‌جیاتنی نه‌وه‌ی په‌ند ئامێز بن و شوێنی بکه‌ون، ده‌لێن: نه‌م قورئانه‌ی موحه‌مه‌د بۆ مانی ده‌خوێنێته‌وه سیحرو جادویه‌کی ئاشکراو نمایانه، ر‌وکه‌ش و له‌خشته‌به‌ره، به‌م جوړه‌ گاته‌ی پی ده‌که‌ن، له‌و خراپتر و سه‌ر سوڕه‌یتنه‌ر تر نه‌وه‌یه: که به‌ده‌ست هه‌لبه‌ست و بی‌بناغه‌ی له‌قه‌له‌م ده‌ده‌ن، وه‌کوو ده‌فه‌رموی:

﴿ام یقولون افتراه، قل: ان افتریته فلا تملکون لی من الله شیئا﴾ نه‌ک هەر نه‌و قسه‌نا به‌جیه‌یان و به‌س به‌لگوو ده‌لئین: موحه‌مه‌د بۆ خۆی هه‌لی به‌ستوو به‌درۆ ده‌لی: له‌خوداوه بۆم هاتوو، نه‌ی موحه‌مه‌د! پێیان بلی: نه‌گهر من: (وه‌کوو ئیوه‌ ده‌یلین) نه‌م قورئانه‌م به‌ده‌م خوداوه هه‌لبه‌ستبۆ و به‌درۆخۆم به‌پێغه‌مبه‌ر بزانه‌م نه‌وه خودا توندترین سزام ده‌داو که‌سیش نیه‌ بتوانی نه‌و سزایه‌م لی دووربخاته‌وه، نه‌ ئیوه‌ نه‌غه‌یری ئیوه‌ ناتوانن تۆز قالی: به‌ر گریم لی بکه‌ن، ده‌ی چۆن من به‌ نه‌و جووره بوختان ده‌که‌م و به‌ ده‌ستی خۆم ده‌خه‌مه نه‌و ته‌هلوکه‌وه؟ هەر گیز شتی‌وا نه‌بووه‌و نابۆ.

نونه‌ی نه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌: که‌ ده‌فه‌رموی: ﴿قل انی لن یجیرنی من الله احد، ولن اجد من دونه ملتحداً﴾ الجن/٢٣. یان ده‌فه‌رموی: ﴿ولوتقول علینا بعض الاقاول، لاخذنا منه بالیمین، ثم لقطعنا منه الوتین، فما منکم من احد عنه حاجزین﴾ الحاقه-٤٤-٤٧.

. چی ده‌لئین: با بلین و چه‌ده‌که‌ن بابیه‌که‌ن! ﴿هو أعلم بما تفیضون فیه، کفی به‌ شهیدا بینی و بینکم، هو الغفور الرحیم﴾ خودا له‌ هه‌موو که‌س زاناره‌ به‌و قسه‌و گه‌ت و گۆیانیه‌ی ده‌رباره‌ی قورئان له‌ناو خۆیان دا نه‌نجامی ده‌ده‌ن، ده‌زانن چۆن قورئان به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه، ده‌می: به‌سیحرو جادو بازیو ده‌زانن و چه‌لێک ده‌لئین بۆخۆی دایناوه‌و وه‌ختی وایش هه‌یه ده‌بێژن چیرۆکه‌ کۆنی پێشینانه‌!

نه‌ی موحه‌مه‌د! پێیان بلی: به‌سه‌: که‌ خودا شایه‌تی نیوان من و ئیوه‌شه‌، نه‌و خۆی شایه‌ته‌: که‌ نه‌م قورئانه‌ له‌خوداوه هاتوو، بۆمنی نازل کردوه، بۆ نه‌وه‌ی به‌ ئیوه‌ی بگه‌یه‌نم، باش باش ناگای لی یه‌ چۆن ئیوه به‌درۆم ده‌خه‌نه‌وه، وێرای هه‌موو نه‌و تاوان و هه‌لانه‌تان خودا خاوه‌ن په‌حم

به زهیی به، بۆ نهوانه ی تۆ به ده کهن و ئیمان ده هیتن و قورئان به که لامی
خودا ده زانن و شوینی ده کهون، نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره: که
ده فرموی: ﴿وَقَالُوا اسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا، فَهِيَ تَمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً
وَأَصِيلًا، قُلْ نَزَّلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا
رَحِيمًا﴾ الفرقان/ ٥-٦.

ئه جار پهره به مونا قه شه ی ئەم مهوزوعه (مهوزوعی نیگا و سروش)
ده داو له که لینیکی تره وه باسه که ده خاته بهر لی کۆلینه و گفت و گو
وه لامی قسه پر و پوچه کانی موشریکه کان ده داته وه، فرمان به پیغه مبه
ده کا: که ربه پرویان بیته وه، درێزه به حیوار له گهل کردنیان بدا ده فرموی:
﴿قُلْ: مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ. وَمَا أَدْرَى مَا يَفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ﴾
ئه ی موحه مه د پێیان بلێ: من یه کهم پیغه مبه نیم رهوانه کرابم بۆ سه
ئاده میزاد، به لگوو پێش من زۆر پیغه مبه ری تر رهوانه کراون، من
پیغه مبه ریکی ناوازه و تازه قه لائیم، نمونه ی من زۆر بون و هه موو گهل و
نه ته وه یه که پیغه مبه ری بۆ سه ر رهوانه کراوه، ئه دی بۆ چی پیغه مبه رایه تی
منتان به لاره سهیره به کاریکی دوور له واقعی له قه لاه ده دن!

ئه من پیغه مبه ریکم وه کوو نه و پیغه مبه رانه ی پێش خۆم
ئاده میزادیکم خودا هه لێ بژاردوم بۆ پیغه مبه رایه تی و فرمانی پی
کردوم په یامی خۆم بگه یه نم، پێم سهیره ئیوه ئیمانم پی ناهیتن؟ نمونه ی
من زۆر و زه به ندن و له پێش منه وه هاتونه سه ر مه سه رهی ژیان و
هه لبرژیاون بۆ پیغه مبه رایه تی و رهوانه کراون! ده ی بۆ چی ئیوه کاری من
به نه گونجاو ده زانن و به لاتانه وه دووره من په یامم بۆ بی و پیغه مبه ربم؟!
ویرای ئه وه ی پیغه مبه ربم و له خودا وه سروشم بۆ دی، زانیاری غه یب
نازانم، نازانم له داهاتوو دا چی له گهل ئیوه و من ده کری.

نازانم کە ی قیامت رادەبێ، نازانم ناخۆمن لەمە کەدا دەمیتەو. یان ناچار دەکریم جی ی بێلیم؟ نازانم بە مردنی ئاسایی لەدوینا دەردەچم، یان دەکوژریم، زوو لە خوداوە سزاتان بۆ دی یان سزاکەتان دوا دەخری؟ ئەمانە هەموویان کاروباری نەیتین و هەر خودا دەیانزانێ و من هیچیان لی نازانم!

﴿ان اتبع الا ما يوحى الي و ما انا الا نذير مبين﴾ من شوێن ئەو نینگاو سروشە دەکەوم: کە بۆم دەنێردری، پابەندی ئەو فەرمان و جلەو گیریانە دەبم: کە لە قورئان دا بۆم نازل دەکری. لەخۆمەو هێچ هەلنابەستم، تەرکی سەر شانی خۆم ئەنجام دەدەم، من بۆ ئێوە ترسینەرێکی ئاشکرام، لە عەزایی خودا دەتانتەرسینم!

ئەم ئایەتە بەلگەیە لەسەر ئەو: کە پیغەمبەر ﷺ داها تووی خۆی نەزانێو، نەزانیو لە ژبانی دینیای داچی بەسەردی. وەلی لە ژبانی قیامتەدا دلتیا بوو لەو کە دەچیتە بەهەشتەو، دلتیا بوو: کە خۆی شوێنکەوتوانی لەو دنیا لە پیتری رزگار بوو بە مرار گەیشتوان. ناتواندێ بریاری چوونە ناو بەهەشت بۆ هێچ کەس بەدی مەگەر دەقیکی شەری لە قورئان و حەدیث دیاری بکاو بەبەهشتییان لە قەلەم بدا. وەکوو ئەو (دە) هاو لە موژدە پێدراوانە (العشرة المبشرة) و چەندان هاو لەنی تر: کە پیغەمبەر ﷺ موژدە بەهەشتی پێداون.

﴿قل أرأيتم ان كان من عند الله، و كفرتم به و شهد شاهد من بني اسرائيل على مثله فآمن واستكبرتم، ان الله لا يهدي القوم الظالمين﴾ ئەو موحه مەد بەو موشریکانە بلی: کە بریایان بە قورئان نیو بە سێحرو ئەفسانە لە قەلەم دەدەن، پێیان بلی: هەوالم بە نێ ئەگەر لە راستی دا ئەم قورئانە لە خوداوە هاتبێ و ئێوەش ئینکاری بکەن و بەکەلامی

خودای نه زانن، له هه مان کات دا یه کیکیش له زاناکانی جوله که و شاره زا له تهورات شایه تی له سه ره بهدا: که ئه م قورئانه له خوداوه به نیگا بو تو هاتوو، نهو شایه ته بو خوی ئیمان به قورئان بهیئنی و دلنیا بی: که له خوداوه هاتوو و ئیوهش له ئاست نهو راستی یه دا لوتبه رزی بنوئینن و ئیمانی پی نه هیئنن، دلنیا بن سته متان له خوتان کردوه، به دهستی خوتان مالی خوتان وه یران کردوه. که وابی ئیوه سته مکارو خساره تمه نندن، له هیدایه تدانی خودابی به شن، به ده بخت و چاره ره شن!

به پای زور بهی رافه که رانی قورئان نهو شایه ته زانایه عه بدولائی کوری سه لامه، مالیکی جوله که بووه و زور زاناو به ویژدان بووه.

چونکه له زور سه رچاوه دا ریوایه ت کراوه و ئاماژه ی پی کراوه: که پیغه مبه ره ﷺ ته شریفی گه ییشه مه دینه عه بدوللا سه یری روخساری پیغه مبه ری کرد، زانی نهوه ده م و چاوی دروژن نیه، زور دیقه تی داو لی نوپی بو ی ده رکه وت نهوه نهو پیغه مبه ره یه که له ته ورات و ئینجیل داموژده ی هاتنی دراوه، نه مجار عه رزه ی پیغه مبه ری کرد: وتی: من سی پرسیار ت لی ده که م، که سیك پیغه مبه ره نه بی نایانزانی: یه که م نیشانه ی هاتنی قیامه ت چیه؟

یه که م خواره مه نی به هه شتیان چیه؟ بوچی جاری واهیه مندا له باوکی ده چی و وایش ده بی ده چی ته وه سه ر دایکی؟ پیغه مبه ره ﷺ فه رمووی: یه که م نیشانه ی پابوونی قیامه ت نهوه یه ئاگریک له خوره لاته وه به ره و خورئاوا خه لگی راده دا.

یه که م خواره مه نی: که به هه شتییه کان ده یخون زیده ی جه رگی ماسییه، مندا لیش چوونه وه سه ر باوکی یان دایکی له وه ویه: نه گه ره له کاتی جوتبوونی باوک و دایکی دا ناوی پیاوه که پیش که وت مندا له که

سەر له باوکی دهدا، خو نه گهر ئاوی ژنه که پیش کهوت منداله که ده چیتته وه سەر دایکی.

عه بدوللای کورپی سه لام وتی: شایه تی ددهم تو پیغه مبهری خودای. نه جا وتی: نهی پیغه مبهری خودا! جوله که نه ته وهیه کی بوختانکه رو فیتنه جۆن، نه گهر به موسولمانبوونم بزانی پیش نه وهی له باره ی منه وه پرسیاریان لی بکه ی جۆره ها بوختانم بو هه لده به ست.

جوله که کان هاتنه خزمه ت پیغه مبهرو لی پرسین عه بدوللا چۆن پیاویکه؟ هه موو وتیان: چاکترین کهس و کورپی چاکترین که سمانه، گه وره مانه و کورپی گه وره مانه، زانترین مالمانه کورپی زانترین زانامانه! پیغه مبهر ﷺ فەر مووی: ئیوه ده لێن چی نه گهر موسولمان بووی؟ وتیان: خودا له وه هه لیه بیاریزی، هه رگیز شتی واناکا، عه بدوللا که له شوینیکی نه دیو له وان دانیشتبوو هاته روو وتی: (أشهد أن لا اله الا الله، وأشهد أن محمداً رسول الله) ئیتر هه موو جوله که کان تیکرا وتیان: به هه لیه چووین خراپترین که سمانه و کورپی خراپترین که سمانه، زۆر عه یب و عاریان بو هه لیه ست، عه بدوللا وتی: نهی پیغه مبهری خودا! نه مه بوو: که من لی ده ترسام.

هه ندی له موفه سسرین پتیا وایه: مه به ست به (شاهد) له ئایه ته که دا عه بدوللای کورپی سه لام نیه، چونکه سوره ته که مه ککیه و عه بدوللا له مه دینه دوو سال پیش له دونیا ده رچوونی پیغه مبهر ئیمانی هیناوه! بو وه لامی ئهم ئیشکاله ده گوتری هه موو سوره ته که جگه له م ئایه ته مه ککیه، وه لی ئهم ئایه ته مه دینه یی به و پیغه مبهر ﷺ فەرمانی کردوه: که بیخه نه ئهم شوینه وه، ئاشکراشه ته رتیبی قورئان به سوره ت و ئایه تی به وه ته و قیفیه، به فەرمانی خودا پیغه مبهر ﷺ دیاری کردوه...

بیانو و نقامی موشریکه کان

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ
فَسَيَقُولُونَ هَذَا آفَكٌ قَدِيمٌ ﴿١١﴾ وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَى
إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّنَذِرَ
الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَى لِلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا
اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءَ إِيْمَانٍ كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

نه مهش شوبهه و گومانیکى تره موشریکه کان ناراسته ی پیغه مبه رایه تی
حه زره تی موحه مه د دیان ده کرد، په یوه ندی هیه به ئیمانیه تانی
کومه ئیک هه ژاری وه کوو عه ماری کوری یاسرو صوه یب و ئیبنو
مه سعوود، نه مانه هه ژار بوون و ئیمانیان هینابوو، کافره کان و
جوله که کانیش وتیان: نه گهر نه ئاینه خیری تیدا هه بویه، نه م هه ژارو
بئ وهج و هیچ له بارا نه بوانه پیشمان نه ده که وتن نه گهر به هره و
شکومه ندیه کی تیدا هه بویه نه مان ده هیشت نه وانه پیشمان بکه ون!
نه مجار په روه ردگار په دیان ده داته وه و ده فرموی: ته ورات شایه ته له سهر
راستی پیغه مبه رایه تی موحه مه دو له وی دا موژده ی هاتنی پیغه مبه ریك

بهو ناو نیشانه دراوه، نه مجار دواي سه لماندن و چه سپاندنی به لگه جوړاو
جوړه کانی په کتاپه رستی راستی پیغه مبه رایه تی و گومان و بیانوی
سه ریچی کاران و په تدانه وهی هم موو شوبه و گومان یکیان، پاداشتی
موسولمانانی کردار په سند دیاریی ده کاو ده فهرموی:

﴿وقال الذين كفروا للذين آمنوا: لو كان خيرا ما سبقونا اليه﴾
کافره کانی مه که که یان جوله که کان دهر باره ی نیمانه یتانی هندی له هه ژارو
بوره پیاوی وه کوو بیلال و عه مارو صوه یب و خه بیاب ده یان گوت: نه گهر
نهم نایینه حق بوایه و موجه مد پیغه مبه رایه: نهم که جهر و گوجه رانه
پیش نیمه نه ده که وتن، بو هرچی شکومه ندیو شتی حق وراست هیه
خومان پیشه نگین و زوو بو خومانی کونترول ده که ین، نیمه لای خودا
خاوهن ریزو شان و شه و که تین و خودا خوشمانی ده وی، هرچی لایه نی
پیاوه تی و شکومه ندی بی بو نیمه ی پاوان ده کا!!

بیگومان نه وانه له م بیرو بوچونه یان دا که وتوونه ته هه لایه کی
شاخداره وه، چونکه په روه ردگار بو پیغه مبه رایه تی و بو نایینی خوی
بهنده کانی خوی هه لده بژی، کی زیاتر له خودا بترسی و خودا په رست بی
نه وه لای خودا خاوهن ریزو حورمه ته، وه کوو له نایه یتکی تردا
ده فهرموی: ﴿ان اکرمکم عند الله اتقاکم﴾ .

نه مجار حال و وه زعی نه و کافرانه باس ده کاو ده فهرموی: ﴿واذ لم
یهتدوا به، فسیقولون هذا افک قدیم﴾ واته: نه و کاته ی کافره کان به
قورنن هدایه ت نامیز نه بوون و سهر ردقی و دلپریان ناشکرا بوو، نیت
ده لاین: نهمه درو نه فسانه یه کی کون و له میژینه یه، هر درو
گۆزینه که یه سهری هه لداوه ته وه .

تههجار پهروه دگار بهلگه یه کی تر له سه ر راستی قورئان هه لده ستیئى و ده فهرموى: ﴿ومن قبله کتاب موسى اماما ورحمة، وهذا کتاب مصدق لسانا عربيا لينذر الذين ظلموا، وبشرى للمحسنين﴾ يه کى لهو بهلگانه ی نه وه ده سه لمیئى: که قورئان له خوداوه هاتووه، نه وه یه ئیوه بو خوتان دان به ودها دهنن: که ته ورات له خوداوه هاتووه بو موسا و بهرنامه و پیشه و بووه بو شوتیکه وتوانى، په همت و فهرو بهر هکت بووه بو نه وانه ی ئیمانیان پى هیئاوه.

یان دوو وشه ی ﴿اماما ورحمة﴾ حالت له موسا واته: پیشه و او رابهرو رزگار کهرى نه ته وه که ی بووه و په همت و بهر هکت بووه بو نه وانه ی ئیمانیان پى هیئاوه، ته م قورئانه ش که له خودا وه نازل بووه، موافقی ته وراتى نه گزدر اوه و له بنه ما ته شریعی و نه خلاقى و عه قائیدو عیباداته کان دا پشتگیری ته ورات ده کا، ههروه ها پشتگیری نامه ئاسمانیه کانی تریش ده کا، به زمانى عه ره بى نازل بووه، بو نه وه ی پیغه مبه ر ﷺ موشریکه سته مکاره کانی مه ککه و ده ورو بهرى به م قورئانه بترسیئى، موژده ی به هه شت و به خته وه رى بدابه خاوه ن باوه ران و کردار چاکان، ده بى نامه یه کی ئاوه ها ره وان و پر مانا و به لیغ: که هه ره شه و موژده ی له خوگرتووه، هه ره شه له موشرىک و بى پروایان ده کا و موژده ی به هه شت به خاوه ن باوه ران ده دا، چون ده بى ئیوه به چیرۆک و نه فسانه ی له قه لهم بده ن؟

تههجار دواى باسکردنى شوبهه و بیانوى سه ره پیچیکاران دیته سه ر باسکردنى حال و وه زعى موسولمانان و پاداشیان و ده فهرموى: ﴿ان الذين قالوا ربنا الله ثم استقاموا فلا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾ بیتگومان نه وانه ی ده لئین: خودامان ته لایه و بهرده وامن له سه ر بیرو باوه رى

خویان، نه‌وانه هیچ ترس و بیمیکی داهاتو بیان نیه و پەرۆشی
له‌ده‌ستدانی رابوردوشیان نیه، دل‌تیا، له‌به‌مرازگه‌یشتنی خویان، به‌رچاو
رون و که‌یفخۆشن ﴿أولئك أصحاب الجنة خالدين فيها جزاء بما كانوا
يعملون﴾ نه‌وانه نه‌هلی به‌هه‌شتن و بۆ هه‌تا هه‌تایی تی‌یدا ده‌میتنه‌وه،
نه‌مه‌ش له‌پاساوی نه‌و کرداره باشانه‌ی نه‌نجامیان داو!

راسپاردن به‌چاکه کردن له‌گه‌ل باوک و دایک دا

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ
كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفِصْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ
أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ
عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي
ذُرِّيَّتِي إِنِّي بُثْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
نَقَبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ
الْجَنَّةِ وَعَدَ الصَّادِقُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾ وَالَّذِي قَالَ
لِوَالِدَيْهِ أَفِ لَكُمَا أَتَعِدَانِي أَنْ أَخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ
قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ اللَّهَ وَيْلَكَ ءَأَمِنَ أَنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا فَيَقُولُ
مَا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٧﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ

الْقَوْلُ فِي أُمِّ قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا
 خَسِرِينَ ﴿١٨﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوفيَهُمْ أَعْمَالُهُمْ وَهُمْ
 لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَيَمَّ يَعْزُزُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذْهَبَتْ طَبِيبَتُكُمْ
 فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَأَسْتَمْنَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ
 بِمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

لهو پيش پاداشتی به کتاپه رستان و پابه ند بووانی شه ريعه تی دیاری
 کرد، نه مجار فەرمان به ناده میزاد ده کا، که هه میشه له گه ل باوک و
 دایکی دا چاکه کار بی، به تاییه تی باسی هه لویست و رهوشتی په سندی
 نه وانیه کرد: که باوک و دایکیان ده گنه ته مه نی چل سالی و تیپه ر
 ده که ن موژده یان پی ده دا به وه: که کرده وه ی باشیان لی وهرده گری و
 له تاوانه کانیاں خوش ده بی، هه روه ها هه لویستی ناجوانمیرانه ی نه وانیه ش
 باس ده کا: که نه زیه تی باوک و دایکیان ده دن و بی گویی فەرمان و جله و
 گریه کانیاں ده که ن، پاداش و سزای چاکه کارو خراپه کار له گه ل باوک و
 دایکیان دا دیاری ده کاو ده فهرموی:

﴿ووصينا الانسان بوالديه احسانا﴾ ناده میزادمان پاسپاردوه و
 فهرمانان پی کرده: که له گه ل باوک و دایکی دا چاکه کارو رهوشت به رز
 بی، له کاتی ژیا نیاں دا خرمه تیان بکاو فهرمان به ر داری فهرمان و جله و
 گریه کانیاں بی به خویان بکاو خوشه ویستی و ریزو حورمه تیان بو
 ده ربیری. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿وقضى ربك الا تعبدوا

الا اياه وبوالدين احسانا ﴿ الاسراء/٢٣. یان ده‌فرمودی: ﴿ان اشکر لی ولوالدیک، الی المصیر﴾ لقمان/١٤.

زۆر فرموده‌ی پیغه‌مبەر ﷺ هه‌ن: که پشتگیری و شیکردنه‌وه‌ی ئەم نایه‌تانه ده‌که‌ن و ئەم ته‌خلاق و ره‌وشته جوانانه له‌داتی موسولمانان دا ده‌چه‌سپێنن، هه‌لیان ده‌نی، بۆ پابه‌ند بوون و خووبیوه‌گرتن به‌و ره‌وشته به‌رزو جوانانه‌ی: که بناغه‌ی پیکه‌وه نان و پیکه‌وه ژیا‌نی خیزانه وه‌سییه‌ت و راسپارده‌یه بۆ هه‌موو ئاده‌میزاد به‌گشتی، هه‌ر که‌سی ئاده‌میزاد بێ ده‌بی پابه‌ندی ئەو فرمانه خودایی‌یه بێ، وه‌سییه‌تی‌که تایبه‌ته به ئاده‌میزاده‌وه.

هیچ ده‌قیکی نایینی نیه ئاماژه به‌وه بکا: که گیانله‌به‌رانی‌تر له‌جیهانی بالنده‌وو ئاژه‌ل و پی‌رۆو خشۆک.. هتد به‌پر‌سیار بن له‌به‌خیوکردن و یارمه‌تیدانی به‌ته‌مه‌ن و به‌سالā چوه‌کانیان ئەوه‌ی: که هه‌ستی پی ده‌کری ته‌نها ئەوه‌یه گه‌وره‌کانیان به‌سروشت چاودیری بخوکه‌کانیان ده‌که‌ن تا له‌خه‌م ده‌ره‌خسن له‌وه‌دوا هیچیان هیچیان نانا‌سن، وه‌لی ئاده‌میزاد: که به‌فرمانی خودا ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی زه‌وی له‌ئه‌ستۆدایه په‌یوه‌ندی نیتوان فره‌ده‌کانی به‌رده‌وام و هه‌میشه‌یی‌یه، ته‌نانه‌ت له‌دوا مردنیش ئەو په‌یوه‌ندییه ناپ‌چری.

له‌قورئان و هه‌دیث دا زۆر جار فرمان به‌چاکه‌کردن له‌گه‌ل باوک و دایک دا دووباره‌بوته‌وه، وه‌لی زۆر به‌که‌می له‌حالاتی ناوازه‌دا فرمانی به‌باوک و دایک کراوه‌که له‌گه‌ل مندا‌له‌کانیان دا باش بن، چونکه به‌سروشت باوک و دایک خوبه‌ختکه‌رن بۆ جگه‌ر گۆشه‌کانیان، پی‌ویست به فرمان پی کردن نا‌کا.

باوک و دایک هینده‌فیدانی و خۆنه‌ویستن له‌ناست مندا‌له‌کانیان دا، جاری واهیه‌یه ده‌گه‌نه‌لی‌تواری مردن و به‌لکوو له‌و پیتاوه‌دا به‌بی

لی سله مینه وه گیانی ش له ده ست ده ده ن نه چاوه روانی پاداشتن و نه منه ت و شاباشیش ده که ن، هه موو ناوات و تامانجیان نه وه یه زارۆک به ره هم بیتن و شه وو رۆژ خه ریکی خزمه تکردن و په روه رده کردنیان بن، به لام چینی تازه پیگه یشتوو زۆر که م ئارپ له دواخۆی ده داته وه، زۆر به که می بیر له وه ده کاته وه خزمه تی چینی خۆ به ختکه رو به ختۆکه ریان بکه ن، چونکه نه وانیش هه ر به ره و پتیش ده چن و ده یانه وی چینی ک به ره هم بیتن و خۆیانی له پیناودا به خت بکه ن.

﴿فطر﴾ الله التي فطر الناس علیها ﴿ به سروشت ئاده میزاد هه ول ده دا شت له باوک و دایکی بیچرپۆ بۆ کوپو کچی خۆی، خودا سوننه تی ژیانى واده مه زرانده و به و شیوه به پتیه ده چۆ و په و په وه که ی واهه لده سوپۆ ئایینی نیسلام: کۆمه لگا پیکه وه ده نی، خیزان ده کاته یه که م به ردی بناغه و یه که م هیلانه ی دروستبوونی تاکه کانی کۆمه ل..

هه ر له سه ره تاو هه ولئ نه وه ده دا خۆشه ویستی هاریکاری و هه مناههنگی بخاته نیوان فه رده کانیه وه، گیانی فیداکاری و هاریکاری یه کتری بکاته بهر نامه و رپبازی سروشتی ژیانیان، گرنگی به خیزان ده داو له ناو خیزانیش دا گرنگی تاییه تی به دایک ده دا چونکه دایک خۆتندن گایه، دایک خۆبه ختکه ره، به شیرى مه مکى و کۆشى گهرمى و سوزوعاتیفه ی بى سنوورى زارۆک به ختۆ ده کاو پتیی ده گه یه نی، هه ر مندالێک له ده ره وه ی خیزان دا پتېگا، به ناسروشتی پت ده گا، له زۆر لایه نی ژیانیه وه که م و کوپى ده بى، یه که م شتیک: که لی ی بى به ش ده بى، هه سترکردنه به نه بوونی خۆشه ویستی!

زانستی ده رونزانى نه وه ی چه سپاندوه: که مندال به سروشت له دوو سالتی یه که می ته مه نی دا پتیی خۆشه باوه شی دایکی بۆ نه و قوورغ بى و که سی تر هاو به شی نه بى، ده ی هه رگیز نه مه له دایهنگای سه ناعیدا

دهسته‌بهر نابی، چونکه نافرته‌تی: یان چند نافرته‌تیک که سهرپهرشتیاری دایه‌نگاکه ده‌کهن چند مندال‌تیکیان بهر ده‌که‌وی و ناواته سهره‌کیه‌که‌ی مندال‌که نایه‌ته دی و نه‌وکاته له‌گه‌ل‌هاوه‌له‌کانی داکینه و حیق‌دیان لی‌په‌یدا ده‌بی، تووی دووبه‌ره‌کیان له‌نیوان دا ده‌چیندری، ده‌ره‌ختی خوشه‌ویستی نیوانیان سه‌وز نابی ...

له‌لایه‌کی تره‌وه مندال‌پتویستی به‌ده‌سه‌لاتیک فهدی هه‌یه سهر پهرشتی بکا تاکه‌سایه‌تی به‌هیزی بو‌په‌یدا بکا، نه‌مه‌ش له‌باوه‌شی خیزان دا نه‌بی ده‌سته به‌رنابی، خوا بو‌خوی به‌دیه‌ینه‌ری ناده‌میزاده‌وه ده‌زانی چی له‌به‌رژه‌وه‌ندییه‌تی، ناینی ئیسلام چاکه کردنی له‌گه‌ل‌باوک و دایک دابه‌باشترین کرده‌وه حسیب کرده، نه‌زیه‌تدانیشیانی به‌تاوانی گهوره‌داناوه.

بوخاری فهرموده‌یه‌کی له‌عه‌بدول‌لای کوری عه‌مری (عاص) ده‌وه له‌پتغه‌مبه‌ره‌وه رپوایه‌ت کردو ده‌فهرمو: (الکبائر الاشراک بالله، وعقوق الوالدین، و قتل النفس، والیمین الغموس) ته‌نانه‌ت دوا مردنیش ناده‌میزاد ده‌توانی چاکه له‌گه‌ل‌باوک و دایکی دا بکا.

نه‌بوداودو ئیبنو ماجه‌و ئیبنو حه‌بیان له‌نه‌بو ئوسه‌یدی مالیکی کوری ره‌بیعه‌ی (الساعدی) یه‌وه ده‌گپرتیه‌وه ده‌لی: له‌وکاته‌دا: که ئیمه‌له‌ خزمه‌ت پتغه‌مبه‌ردا دانیشتبووین، پیاویکی ختلی به‌نوسه‌له‌مه‌هات وتی: ئه‌ی پتغه‌مبه‌ری خودا! ئایا له‌دوا دنیا‌ده‌رچوونی باوک دایک چاکه‌یه‌که هه‌یه له‌گه‌لیان بکه‌م؟ فهرمووی به‌لی: دوعایان بو‌بکه، داوا بکه خودا له‌تاوانیان ببوری، پابه‌ندی ئاموژگاریه‌کانیان به، واده‌و به‌لینیان جی به‌جی بکه، سیله‌ی ره‌حم و خزمایه‌تیه‌که: که به‌هوی نه‌وانه‌وه‌یه چاودیری بکه ریز له‌دوست و هاوه‌له‌کانیان بگره.

نه بچار قورئانی پیروژ هۆی ئەو فەرمان و نامۆژگاریانە دیاری دەکا: که دەربارە ی چاکە کردن لە گەڵ باوک و دایک دا ئاراستە ی ئادە میزادی کرد، بە تایبە تی ئەرك و ئورکی دایک: که خۆی بەخت دەکا لە پێناو پەرۆردە بوون و پێگە یشتنی جگەرگۆشە کە ی دا، قورئانی پیروژ لیڤە دا ئەو خۆبەختکردن و فیداکاریە وێنە دەگری و دەفەر موی:

﴿حمله امه کرها و وضعته کرها، ﴿حمله ﴿فصاله ثلاثون شهرا﴾ دایک ئەو زاروڵە ی لە ناو سکی خوی دا بە ئەرك و ماندوو بوون هەڵپێچاوه، لەو پێناوه دا ئازارو ناپەختی چەشتوو، بە ئیسقان و خوین و گوشتی خۆی نو مانگ و نۆروژ لە ناو سکی خۆی دا بەختی دەکا و پەیکەری ناسک و تازه پێگە یشتوی پێ دەگە یەنی، بە جۆری: لە ئاخرو ئۆخری ئۆمانگە کە دا بەتەواوی ماندوو دەبی و پرستی لی دەبێ، ئە بچار ژان و ئازاری مندالبون، کە لە راستی دا ئازارو ژانە کە ی دەگاتە سەر ترۆپکی ئازارو هەر دایکە: که خۆ بو ئەو ئازارو ژانە رادەگری و بەلکوو بە دلقراوانی و حەماسە تەو بەرەو پیریشی دەچی و خۆبە بەختەرەر دەزانی: که دەکەوێتە ئەو ناپەختی و ئازارەو، چونکە چینی تازه و بەرەم دینی و چروزیە ک درسکینی .

دوای تێپەرپوونی ئەم دوو قۆناغە سەرە دێتە سەر قۆناغی شیرپێدان و بەختوکردن و شەونخونی و چاو دێری کردنی، ئا لەم قۆناغە دا دایک پالڤتە ی خوین و گوشت و ئیسقانی خۆی که شیر ی مەمکە کانیە تی و پوختە ی سۆزی دل و دەرون و ئەو پەری توانا و هێزی خۆی دەخاتە کار بو فەراهم هێنانی بەختەوهری بو جگەرگۆشە کە ی و زۆرشادمانە بەو ماندو بون و فیداکاریە بەم ئەرك و ناپەختیە ماندو نابێ و هەست بە ناپەختی ناکا، هەموو ناواتی ئەو یە: ئەم چروییە ی بپشکوێ و گەش و نا بکاو پێ بگاو لە خوشی دابی، دە ی دەبی چۆن ئادە میزاد بتوانی

پاداشتی ئەو ھەموو ماندوووبونە بداتەو؟ ھەلبەتە تۆ چەندی: ھەول بەدی پاساوی ئەو خۆبەختکردن و فیداکارییە دیار بەدیو، ناتوانی؛ چی بۆ بکە یەشتا کەمە لە بەرامبەر زۆرا، بۆیە پیاویەت کراوە کارایەکی دایکی لە کۆل کردبوو تەوافی کابەیی دەکرە پرسیاری لە پیئغەمبەری ﷺ کرد وتی: قوربان ئایا من پاداشتی چاکەیی دایکم داوەتەو؟

پیئغەمبەر ﷺ فەرمووی نەخێر یەشتا پاداشتی فرمیسکی ئازاری ژانیکی ئەوت نەداتەو: تەو !!

جەرەس و موسیقایی وشەکان ئاماژە بە ماندوو بوون و ئەرك و ناپەچەتی لەرادەبەدەر دەکەن، ماندوو بوون و ناپەچەتی بیزو کردن و تیکچونی تەوازون و تەبیات، بارگرانی سەك و ھەلگرتنی ئەو قورئاسایییە ئاسایییە، ئەجار ئازاری مندالەبون و پاشان ئەرك و ئورکی شیر پێدان و بەخیوکردن، ھەموو ئەمانە داخوازی ئەوێن کە ئادەمیزاد لە ئاست دایکی دا خۆبەقەرزدار بزانی و ھەول بدا دلی رازی بکا .

ئەجار دەفەرمووی: ﴿وَحْمَلَهُ وَفْصَالَهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ لەسەك دا ھەلپێچان و برینی قوناغەکانی زارپۆلە لەناو مندالەدان داو ئەجار ھاتنە دەرەوێ و شیر پێدانی دەق سی مانگ دەخایەنی، واتە دوو سال و نیوی رەبەق دایک شەوئوخی و ئەرك و ماندوو بوون و ئازاری کەم وێنە دەچێژی و بەبی وەرز بوون و بەو پەری دڵسۆزی و فیداکارییەو ئەم ئەركە قورسە ئەنجام دەدا .

نایەتە کە ئاماژە بەو دەکا، کە مافی دایک لەسەر مندال لەھی باوک زیاترە چونکە بە ئیش و ئازارو ئەرك و ماندوو بوونەو ئەو مندالەیی لەسەکی خۆی دا ھەلپێچاوەو بەناپەچەتی و ژان و ئازاری کەم وێنەو بەو لەدی ھێناوەو بە دڵسۆزی و حویب و ھەنانەو شیر پێداوەو لەباوەشی گەرمی خۆی دا پەرور دەدی کردووەو بەلای لایەو شەوئوخی شەوی

له‌گەل دا بەروژ کردۆتەو!! لەم شتانەدا باوک چ ھاوبەشیەکی ئەو تۆی
نیەو بەدەگمەن پێ دەکەوێ یارمەتیەکی پەرەردە کردنەکە ی بەدا،
چونکە ئەویش سەرگەرمی بەدەست هێنانی بژیوی خێزانەو ماندوی
کارو کاسبی یە ..

فەرموودە یەکی پێغەمبەر ﷺ: کە موسلیم و بوخاری لە ئەبوهوریەرو
ریوایەتیان کردووە فەرموی: پیاوی هاتە خزمەت پێغەمبەر ﷺ وتی:
ئە ی پێغەمبەرێ خودا! کێ لەهەموو کەسێ پێیسترا لەگەڵیا باش یم؟
پێغەمبەر ﷺ فەرموی: دایکت وتی: دوا ی ئەو، فەرموی: دایکت، وتی:
دوا ی ئەو؟ فەرموی دایکت، وتی: دوا ی ئەو، فەرموی: باوکت.

نایەتە کە ناماژە ی ئەو ی تێدایە: کە کەمترین ماو ی مانەو ی زارۆلە
لەسکی دایکی دا شەش مانگە، وە کوو زانراوە ئیمامی عەلی یە کەم
کەسە: کە ئەم نایەتە ی ئێرەو نایەتە ی سوره‌تی (لقمان ۱۴) و نایەتە ی
﴿والوالدان یرضعن اولادهن حولین کاملین لمن اراد ان یتم الرضاعة﴾
البقرة/ ۲۳۳ ی بەراورد کردن و ئەو حوکمە ی لی دەرھێناون، چونکە
بەپێی نایەتە کە ی ئێرە ماو ی حەمل و ماو ی شیر پێدانی منداڵ سی
مانگە، بەگوێرە ی نایەتە کە ی سوره‌تی لوقمان و سوره‌تی (البقرة) ش ئەو
پەری ماو ی شیر خواردنی منداڵ دووسالە، کەوابێ بۆ ماو ی مانەو ی ناو
سکی دایکی شەش مانگ مایەو.

ئێبنو ئەبی حاتم و موحمەدی کورپی ئیسحاق لە مەعمەری کورپی.
عەبدوڵلای جوھەننێو رپوایەت دەکا: کە دەلی: پیاویکی خزمی ئیمە
نافرەتییکی خێلێ جوھەننێ مارە کردو گواستێو، دوا ی شەش مانگی
تەواو منداڵییکی بوو، میژدە کە ی چوو بۆلای ئیمامی عوسمان و روداوی بۆ
باسکرد، ئیمامی عوسمان ناردی بەدوا ی نافرەتە کە دا، نافرەتە کە خێرا
خۆی گۆری و ویستی بی بۆلای ئیمامی عوسمان لەوکاتە دا نافرەتە ک،

خهریکی خوگۆرپین بوو خوشکه کهی دهستی کرد به گریان، وتی: بۆچی دهگری؟ ترسی نهوت ههیه من خیانهتم کرد بی؟ نهخهیر مەترسه سویندم به خودا جگه له میردی خۆم کهس دهستی لی نه داوم، دلنیام خودا ریسوام ناکاو تووشی نارپهحتی نابم ..

که نافرته کهیان هینایه لای ئیمامی عوسمان فهرمانی دا به بهرده بارانکردنی. ئەم ههواله گهیشته ئیمامی عهلی و هاته لای ئیمامی عوسمان، عهززی کرد: نهوه چۆن ئەو حوکمهت ده رکردوه؟ ئیمام عوسمان وتی: ئەم نافرته دواي شهش مانگ شوکردنی مندالی بووه، نایا سستی و ده بی؟ ئیمامی عهلی وتی: کورپه نهوه تو قورئانت نه خویندۆتهو؟ عوسمان فهرموی: به لای، عهلی فهرموی: نه دی نه تیستوهه خوا ده فهرموی: ﴿وَحْمَلُهُ وَفَصَالَهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ ده رباره ی شیرخواردنیش ده فهرموی: ﴿حَوْلِينَ كَامِلِينَ﴾ دهی چس مایه وه بو (حه مل) جگه له شهش مانگ؟ عوسمان فهرموی: وه لاهی تانیستا سه رنجم بو نهوه نه چووه و نه وه م به خه یال دا نه هاتوره!

هه ر ئیبنو ئه بی حاتم له ئیبنو عه بباسه وه رپوایهت ده کا ده لای: نه گه ر نافرته به نو مانگ مندالی بوو ده توانی (۲۱) مانگ شیر پئی بدا، نه گه ر به حه وت مانگ مندالی بوو (۲۳) مانگ شیر بدا به منداله کهی به سیه تی. خو نه گه ر به شهش مانگ مندالی بوو ده بی دوو سالی ته و او شیر بداتی، چونکه پهروه دگار ده فهرموی: ﴿وَحْمَلُهُ وَفَصَالَهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾.

جا که نهو منداله پهروه رده بوو پینگه یشت و ته مه نی درێژ بوو ﴿حتی إذا بلغ أشده، وبلغ أربعين سنة﴾ هه تا بوو به لاو ته مه نی گه نجی تیپه ری بوو به پیاو و عه قل و هو شی کامل بوو له ته مه نی سی سالی

تیپه‌ری و گه‌یشته چل سائی و که‌مالی هی‌زو توانای عه‌قلی و جه‌سته‌یی پیدای کرد، جا نه‌وکاته:

﴿قال: رب اوزعني أشكر نعمتك التي أنعمت علي وعلى والدي﴾
وتی: خودایه یارمه‌تیم بده خه‌ریکی سوپاسکردنی نیعمه‌ته‌کانت بم، نه‌و نیعمه‌تان‌ه‌ی به‌خشیوتن به‌خۆم و باوک و دایکم، نیعمه‌تی هیدایه‌ت و له‌ش ساغی و پزق و پۆژی، نیعمه‌تی عدقل و دۆزینه‌وه‌ی ریبازی راستی ژیان و ده‌سته‌به‌رکردنی به‌خته‌وه‌ری بۆ هه‌ردوو دوونیا، نیعمه‌تی نه‌وه که له‌باوه‌شی دایک و باوکی دلسۆزو خودایه‌پرستدا گه‌وره بووم.

﴿وأن أعمل صالحاً ترضاه، وأصلح لي في ذریتي﴾ خودایه یارمه‌تیم بده بۆ نه‌نجامدانی کرده‌وه‌ی چاک و په‌سەند به‌جۆرێک که کرده‌وه‌کانم جی‌گای په‌زامه‌ندی تۆ بن و لیم قبول بکه‌ی. نه‌و کرده‌وه چاک و په‌سەندانه له‌ناو و هه‌چه نه‌وه‌کانیشمدا به‌رده‌وام بن و خویان پتوه بگرن و لی‌یان بی‌ته‌ه‌ه‌شت.

﴿إني تبت اليك، وإني من المسلمين﴾ نه‌من گه‌راومه‌وه بۆ ده‌رگانه‌ی عه‌فوو به‌زه‌یه‌ت و له‌هه‌موو تاوانێکم په‌شیمانم، گه‌ردنکه‌چ و پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌وگه‌ریه‌کانتم، به‌دلسۆزی و راستالی به‌ندایه‌تیت ده‌که‌م و ده‌مه‌وی سه‌رگه‌رمی په‌رستش بۆ کردنت بم.

نه‌بوداود له‌سونه‌نه‌که‌ی دا له‌ ئیبنو مه‌سعوده‌وه‌ رپوایه‌ت ده‌کا ده‌لی پیغه‌مبه‌ر ﷺ هاره‌لانی فی‌ری نه‌وه ده‌کرد له‌ته‌حیایادا نه‌م دووعایه‌ه بخوینن (اللهم الف بین قلوبنا، وأصلح ذات بیننا، وأهدنا سبیل السلام، ونجنا من الذلّمات إلى النور، و جنبنا الفواحش ما ظهر منها وما بطن، وبارک لنا فی اسماعنا و أبصارنا و قلوبنا و أزواجنا و ذریاتنا، و تب علینا، إنک أنت التواب الرحیم و اجعلنا شاكرین لنعمتک مثنین بها علیک، و آتمها علینا).

نه مجار په روه ردگار پاداشی نهو بهنده راستالانه دیاری ده کاو
 ده فمرموی: ﴿أولئك الذين نتقبل عنهم أحسن ما عملوا، ونتجاوز
 عن سيئاتهم في أصحاب الجنة، وعد الصدق الذي كانوا يوعدون﴾
 نهوانه ی که نهوه په وشت و هه ل سوکه وتیان، بهو جوړه په فتار
 له گهل باوک و دایکیاندا ده کهن، نهوه نهوانه خودا پر تیران لی ده گری و
 کرده وهی چاکیان لی وهرده گری و له تاوانیان خوښ ده بی و سزایان نادا
 له سهری، چونکه به کرده به باشه کانیاں خراپه کانیاں پهرده پوښ
 ده بی، وه کوو له شوینیک کی تردا ده فمرموی: ﴿إن الحسنات يذهبن
 السيئات﴾ هود/۱۴۴.

نهوانه له پیرو تا قمی به هه شتیان، خودا بوخوی واده ی داوه بهوانه ی
 تویه کارو گه راوهن له تاوان، که بیا خاته ناو به هه شته وه، هه ل به ته
 خودا له هه موو که س زیاتر به جیته پنه ری واده ی خو یه تی، نهو واده و
 به لینه نه ی له سهر زمانی پیغه مبه رانی و له کتیبه ناسماینه کاند
 داویه تی به جییان دینی و لییان پاشگه ز نایته وه، واده ی راست و
 دروستن و نه نجامیان ده دا.

نه مجار دینه سهر باسکردنی مندالی خراپ و بی گوی و زیانه خرؤو
 نه زیه تخواز بو باوک و دایک، پاداش و سزای هه ردو تا قمیش پون
 ده کاته وه و ده فمرموی:

﴿والذي قال لوالديه أف لكما أتعدانني أن أخرج، وقد خلت
 القرون من قبلي﴾ هه روه ها نهو منداله ی که باوک و دایکی داوای
 تیمانه پنهانی لی ده کهن، پییان ده لی: داد له ده ستان، نای که وه پرزم
 له وهی که پیم ده لیس: به راستی نیهوم پی سهره، که نه و نه ده
 تینه گه یشتون، نهوه نیهوم به چ عه قلنک هه والی نهوم ده ده نی:

که مردم سهر له نوئ زیندو ده کریمه وه؟ پوژئی قیامهت ده چمه وه
 بهر باره گای خواو حیسامم له گهل ده کا؟ بهراستی نهو زیندوو بوونه وهی
 ئیوه ده یلین شتیکی وی نه چوو بی بناغه وه، هیچ بهلگه یه که نه
 نه وهی ئیوه بانگه وازی بو ده کهن بچه سپینئ، نه وه تا نهو هه موو گهل و
 هوزو چین و تویره له پیش ئیمه مردوون و هیچیان نه گه پراونه وه، کهس
 هه والئیکی لهو باره وه بو نه هیتا وینه وه، نه دی ئیوه به چ عه قلیک
 داوای شتی وه ها له من ده کهن؟

﴿وهما يستغيثان الله ويلك آمن﴾ أن وعد الله حق، باوك و دایکی
 که ده یینن نه وه هه لوئستی کوره که یانه نه وه نه دی تر ناگری
 جگه ریان گه رمیان دادینئ و له خودا ده پارینه وه که کوره که یان هیدایهت
 بداو واز له کوفرو بیدینی بیتی و موسولمان ببی، پوو ده که نه پو لهو
 جگه رگوشه یان و پی ده لئین کوره مالویران نه وه بوچی به ناگا نایه یته وه
 ئیمان بینه و بپروات به زیندوو بوونه وه هه بی، دلنیا به واده ی
 خودا دیته جی و قیامهت پاده بی، هه موو ئاده میزاد زیندوو ده کرینه وه،
 حیساب و ایکوئینه وه یان له گهل ده کری، سزاو پاداشی
 خو یان وهرده گر نه وه.

﴿فيقول: ما هذا الا أساطير الأولين﴾ کورپی سهر رهق و بی ویزدان
 به قسه و ناموژگاری باوك و دایکی و نه نه دی تر شیلگیر ده بی و ده لی:
 نه وهی که ئیوه ده یلین نه فسانه و چیرۆکه رزیوی کۆنه له کتیه شپه کان دا
 نووسراوه، زیندوو بوونه وهی دوا ی مردن شتیکی بی بناغه و وی نه چوو وه،
 عه قلم و وهری ناگری و پروای پی نا که م.

نه مجار پهروه ردگار سزای نهو سهر رهقه نه فامه دیاری ده کاو
 ده فهرمووی: ﴿اولئك الذين حق عليهم القول في أمم قد خلت من

قبلهم من الجن والأنس، إنهم كانوا خاسرين ﴿ نهوانه تی نهو جوره بیرو باوه رانه دهر ده برن ٭ نهوه قسه و رهفتاریانه نهو که سانهن شیایو عه زابی دوزه خن، غه زهب و رقی خودایان بۆ خۆیان دهسته بهر کردوه، لهو گهل و نه تهوه کافرو بی پروایانهن که لهوه و پیش هاتوونه گۆره پانی ژیان هوه به کافری و غه زهب لی گیرایو سهریان ناوه تهوه، چ له ره گه زی ناده میزاد بن یان له ره گه زی جندۆکه بن، نهوانه تی په یامی پیغه مبه رانیان ره تکرده تهوه، خۆیان و مال و خیزانیشیان له ده ستداوه، هه موویان شیایو نهوه بوون تور بدرینه ناو عه زابی دوزه خهوه، واده تی خودایان له سه ر دیته جی، که فهرموویه تی: ﴿ لا ملأن جهنم منك وممن تبعك منهم اجمعین ٭ ص/ ٨٥.

نه عجار پهروه ردگار پاداش و سزای هه ردوو تاقم (چاکه کارو خراپه کار) دیاری ده کاو ده فهرمووی:

﴿ ولکل درجات مما عملوا، ولیوفیهم أعمالهم وهم لا یظلمون ﴾ .
 واته: بۆ هه ردوو پیرو تاقم له خودا په رستانی رهفتار جوان و کردار چاک و بی پرواو خراپه کارو به دبه خته کان له ناده میزادو جندۆکه پلهو پایه تی جودا جودا، لای خودا بۆیان ناماده کراوه هه ر که سهو به گویره تی کرده وهو بیرو باوه ری خۆی پاداش و سزای خۆی وهرده گریتتهوه، چاکه به چاکه و خراپه به خراپه، نهوانه هیچیان سته میان لی ناکری، تۆز قالیک له کرده و ه تی باشی که س که م ناکریتتهوه، هه ر وه ها له سزای که سیش زیاد ناکری! هه موو که س مافی خۆی وهر ده گریتتهوه!

نه عجار دیمه نیکی رۆژی قیامهت راده نوینی و حال و وه زعی بی پروایان لهو دیمه نه دا غایش ده کاو ده فهرمووی: ﴿ ویوم یعرض الذین کفروا علی النار اذهبتم طیباتکم فی حیاتکم الدنیا واستمتعتم

بها، فالیوم تجزون عذاب الهون بما كنتم تستكبرون في الأرض
 بغير الحق وما كنتم تفسقون ﴿ ئەى پىڭەمبەرى خۆشەويست؛
 ئەو بۆ گەلەكەت باس بكە: كە كاتى كافرو بى پروايان پيش ئەوئى تور
 بدرىنە ناو دۆزەخەوئو سزاو عەزابى سەختى ئاگر لەخۆيان دەگرئ،
 تەماشای ئەو ئاگرە بى ئامانە دەكەن و لە پوى سەر زەنشت و ئۆمەوئو
 پىيان دەگوئرى: ئىو لەزەت و خۆشى خۆتان لەژيانى دۇنيادا چەشتوئو،
 سەرگەرمى دەستەبەرکردنى ويستى ئارەزۆكانتەن بوون و لەتاوان و
 خراپەكارىدا نوغرۆ بوون، تاوانکردنتان بەلاو شتىكى ئاسايى بوو،
 پىڭەمبەرتان بەدرۆخستەوئو، زىندو بوونەوئو سزاو پاداشتى ئەم پۆژەتەن
 بەئەفسانەو خەيالى پىو پوچ دەزانئ..

لەژيانى دۇنيادا بەشى خۆتان وەرگرتوئو و هيچتان بۆ ئەماوئەوئو،
 ئەمپۆ سزای پيسوا ئامپۆ دەدرين، تۆلەى بى پروايى و سەر پەقيتان
 لى دەسەندرى، لەپاساوى ئەوئو: كەبە ناحەق لەسەر زەوى خۆتان
 هەلەتەتايەوئو لوتبەرزيتان دەنواند، پشتتان لەيەكتاپەرستى و خودا ناسين
 هەلەكەكرد، هەرچى خودا پىى ناخۆش بوو ئەوئەتەن ئەنجام دەدا.

لەتۆلەى ئەو پەفتارو کردەوانەتەن دا ئەمپۆ سزای سەخت و
 پيسواكەرو بەردەوامتان بۆ ئامادەكراو لەناو شيوو دۆلى دۆزەخ دا بە
 ئاھو ئالەو حەسرەتەوئو، بەھاوارو دادر فيغانەوئو بۆ هەتەتايە ژيان
 بەسەربەرن، ژيانى چى! هەر وەندەيە زىندوون، ئەگينا مردن بەئاوات
 دەخوازن؛ هەلبەتە لەزەت وەرگرتن لە نيعمەتەكانى دۇنيا بەشيئەى
 حەلل و پەوا، پەوايەوئەى لى ئەكراوئو، ئامارە بەو ئايەتەى: كە
 دەفەرموئ: ﴿ قل: من حرم زينة الله التي اخرج لعباده والطيبات من
 الرزق ﴾ الاعراف/٣٢.

هه‌روه‌ها نایه‌تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرَمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا، إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ المائدة/٨٧. وه‌لی خوگرتنه‌وه له له‌ززه‌ت و خوشی به‌کانی ژیان داب و نه‌ریتی پیاو چاکانه.

له‌سه‌حیحی موسلیم دا هاتوه: ده‌فه‌رموی: عومه‌ری کوری خه‌تتاب چوه خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ماله‌وه له‌و سه‌رو به‌نده‌دا له‌خیزانه‌کانی زیز بوو، عومه‌ر ده‌گیریتسه‌وه ده‌لی: چاوم به‌مالی پیغه‌مبه‌ردا گیرا جگه له‌پیسته کۆنیک هیچی ترم نه‌دی. عه‌رزم کرد: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا نه‌تۆ ره‌وانه‌ کراوی خوداو به‌پرێز ترین به‌نده‌ی نه‌وی، نه‌وه‌تا کیسراو قه‌یسه‌ر له‌ناو حه‌ریر و دیباج دا ژیان به‌سه‌ر ده‌به‌ن، نه‌تۆ بو چی به‌زبری ژیان به‌سه‌ر ده‌به‌ی؟

نیتر تۆزی: خو‌ی کۆکرده‌وه‌و به‌جوانی دانیشته و فه‌رموی: (افى شك انت يا ابن الخطاب؟ اولئك قوم عجلت لهم طيباتهم في حياتهم الدنيا) نه‌وه کوری خه‌تتاب گومانته‌یه؟ نه‌وانه‌ تا‌قم و کۆمه‌لیکن خوشی و له‌ززه‌تیان بو پیش خراوه له‌ژیانی دونیا، عومه‌ر ده‌فه‌رموی: وتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا له‌قسمه‌م په‌شیمانم دا‌وای لی‌خوش‌بو‌نم بو بکه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (اللهم اغفر له).

جیروکی هه‌ززه‌تی هود (عليه السلام) له‌گه‌ل قه‌وله‌که‌ی دا

وَإِذْ كَرَّأَخَاعَادٍ إِذْ أَنْذَرْنَاهُمْ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ النُّذُرُ
مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٢١﴾ قَالُوا أَجِئْنَا لِنُفِِكَا عَنْ آلِهَتِنَا فَإِنَّا

بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ﴿٢٢﴾ قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ
 وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَٰكِنِّي أَرٰكُمْ قَوْمًا بَٰجِعَهُلُونَ ﴿٢٣﴾
 فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَٰذَا عَارِضٌ مُّطْرُنَا
 بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِیْهَا عَذَابٌ أَلِیْمٌ ﴿٢٤﴾ تَدْمَرُ كُلَّ
 شَیْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا یَرِیْنَ إِلَّا مَسٰكِنَهُمْ كَذَٰلِكَ نَجْزِی
 الْقَوْمَ الْمُجْرِمِیْنَ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ مَكَنَّهُمْ فِیْمَا إِنْ مَكَنَّاكُمْ فِیْهِ
 وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَرَ وَآفِئْدَةً فَمَا أَغْنٰی عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ
 وَلَا أَبْصَرُهُمْ وَلَا آفِئْدَتُهُمْ مِنْ شَیْءٍ إِذْ كَانُوا یَجْحَدُونَ
 بِآیٰتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا یَسْتَهْزِءُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَقَدْ
 أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرٰی وَصَرَفْنَا الْآیٰتِ لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ
 ﴿٢٧﴾ فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِیْنَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً
 بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَٰلِكَ إِفْكَهُمْ وَمَا كَانُوا یَفْقَرُونَ ﴿٢٨﴾

دواى به بیان کردنى به لگه ی به کتا به رستى و راستى پیغه مبه رایه تنی که
 قوربه شیه کان به هو ی هله و گیر بونیان به له ززه ت و خو شى دونیا وه
 پشتیان لی هله کرد، پهروه ردگار چیرۆکی گه لی عادى بو گیرانه وه بو
 نه وه ی په ندی لی وه برگرن، و به خو یان دا بچنه وه، نه وه تا خودا به هو ی

کوفرو سه ره قییان له ناوی بردن، له کاتیک دا گه لی عاد له قوریه شییه کان زۆرترو خاوهن ده سه لاتر بوون، چونکه هیئانه وهی په نلو سه ر گورزشتهی واقعی، داخوازی تیفکرین و لی ووردبوونه وهیه، له هه مان کاتدا دلدانه وهی پیغه مبه ریشی تیدایه ده فهرموئ:

﴿واذکر أخوا عاد اذ أنذر قومہ بالأحقاف، وقد خلت النذر من بین یدیہ ومن خلفہ الا تعبدوا الا الله، انی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم﴾ نهی پیغه مبه ری خوشه ویست؛ باسی سه ر گوزه شتهی هود پیغه مبه ر بکه بو نه ته وه که ت، هود درودی خودای لی بی، به رشته و خزمایه تی له قهومی عاد بوو، خودا کردیه پیغه مبه رو ره وانه کرد بو سه ر قهومی عاد یه که م: که له (ئه حقاف) ده ژیان له ولاتی حه ضره موت.

ئه حقاف بریتی یه له چه ند ته پۆلکه و به رزای لمبه لان، یان بریتییه له شیوو دۆلێک به (به ره هوت) به ناو بانگه، وه لال له پیش هود و دوا ی هودیش پیغه مبه ری ترمان ره وانه کردون، هه موویان گه ل و نه ته وه کانی خویان ترساندون: که جگه له خودا که سی تر نه په رستن، هاوه لئ بو دانه نین، حه زره تی هودیش هه مان رپیازی گرت به ر، به و جۆره نامۆژگاری گه له که ی کرد، داوا ی لی گردن یه کتا په رستی بکه ن و هاوه ل بو خودا دانه نین، پی ی گو تن من ده ترسم ئیوه توشی عه زابی سه خت و دژوارین.

نونه ی ئه م نایه ته نایه تیکی تره: که ده فهرموئ: ﴿فان اعرضوا فقل: انذرتکم صاعقه مثل صاعقه عاد و ثمود، ان جاءتهم الرسل من بین ایدیهم ومن خلفهم الا تعبدوا الا الله﴾ فصلت/ ١٣- ١٤.

قهومی عاد وه لامی حه زره تی (هود) یان دایه وه ﴿قالوا: أجبتنا لتأفکنا عن آهتنا؟﴾ وتیان: ئه وه ها توویه لمان و خۆت به پیغه مبه ر

داناوه بۆ شه‌وی له‌پهرستشکردنی خودا کائمان لاماڤ ده‌ی؟ ده‌ته‌وی واز له‌خودا کانی خۆمان بێتن و عیبادت بۆ شه‌و خودایه‌ بکه‌ین: که‌ تۆ بانگه‌وازی بۆ ده‌که‌ی؟ بێ منه‌تبه ..

﴿فَاتِنَا بِمَا تَعِدُنَا اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ﴾ شه‌و عه‌زابه‌ سامناکه‌ی هه‌ر شه‌مان پێ لی ده‌که‌ی بۆمان بێنه‌، نه‌گه‌ر راست ده‌که‌ی له‌وه‌دا: که‌ ده‌لی ئیمانم پێ نه‌هێنن عه‌زابی سه‌خت یه‌خه‌تان ده‌گرێ، ده‌ی وا ئیمه‌ ئیمانته‌ پێ ناھێنن بانه‌و عه‌زابه‌ گه‌وه‌ره‌و سامناکه‌ بۆ مان بێ! نه‌مه‌ به‌لگه‌و نیشانه‌ی شه‌ویه‌: که‌ شه‌و گه‌له‌نه‌فامه‌ خۆیان په‌له‌یان له‌هاتنی عه‌زابی خودا کردوه‌، چونکه‌ به‌لایانه‌وه‌ هاتنی عه‌زابی له‌و جووره‌ دورو نه‌گونجاو بووه‌، خۆ نه‌گه‌ر ئیمانیان به‌هاتنی ببوایه‌ هه‌رگیز په‌له‌یان له‌هاتنی نه‌ده‌کرد! ^(١) هه‌زهره‌تی هود عليه السلام وه‌لامی دانه‌وه‌..

﴿قَالَ: اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ، وَاَبْلَغُكُمْ مَا اُرْسَلْتُ بِهٖ وَلٰكِنِّي اُرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُوْنَ﴾ فه‌رموی: من نازانم که‌نگی شه‌و عه‌زابه‌تان بۆ دی، زانیاری ته‌واو ده‌رباره‌ی هاتن و چۆنیه‌تی شه‌و عه‌زابه‌و هه‌موو شتیکی تر لای خودا خۆیه‌تی و به‌ده‌ست خۆیه‌تی: شه‌و نه‌قده‌ری کردوه‌ و شه‌و ده‌ینیری، له‌و باره‌وه‌ هه‌یچ زانیاریه‌کم نه‌دراوه‌تی، ئیشی من شه‌ویه‌، په‌یامی خۆم به‌ئیه‌و به‌گه‌یه‌نم، موژده‌ ده‌ربه‌به‌هه‌شت و ترسینه‌ر تسام له‌دۆزه‌خ، ناگادار تان ده‌که‌مه‌وه‌ له‌وه‌: که‌ نه‌گه‌ر ئیمان نه‌هێنن خودا به‌غه‌زه‌بی خۆی ده‌تانگرێ و له‌ناوتان ده‌با، نه‌ک من خۆم عه‌زابتان بۆ بێنم! که‌ی هاتنی عه‌زاب به‌ده‌ست منه‌؟ وه‌لی من ئیه‌و ده‌بینم گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌کی بێ عه‌قل و نه‌فامن له‌وه‌دا: که‌ بپوام پێ ناکه‌ن، سورن

(١) له‌نایه‌ته‌که‌دا واده‌ له‌شوێنی هه‌ر شه‌ به‌کارهاتوه‌، چونکه‌ وشه‌ی (تعهد) مضارعی (وعده‌)یه‌و له‌بابی دوه‌مه‌ و مجرده‌ بۆ واده‌و به‌ئین به‌کار دی .

له سهر کوفرو بی دینی خوتان، پیشنیاری شتی وایش ده کهن له ده سه لاتی پیغه مبه ران دا نیه!!

ئه مجار په روه ردگار دیمه نی سهره تای هاتنی عه زابی سه خت و کۆکوژیان راده نوینی و ده فهرموی: ﴿فلما رآوه عارضا مستقبل أودیتهم قالوا هذا عارض ممطرنا﴾ کاتی: دیتیان هه ور یان (عه زاب) به ره و سه وان دی و پوی له ناوچه و سنوری ولاتی ته وانه، به دلخوشییه وه وتیان: ته وه هه ور یکه و بارانمان بو ده بارینی، زه وی زاری تینومان تیر ناو ده کا، کهش و هه وای وشک و گهرمان بو خوش ده کا! زۆریان هومید پی بوو، خوشی خوشی نیستا نا تاویکی تر بارانیان بو ده باری و له و حاله ناخوشه ی تی یدان رزگاریان ده بی.

ریوایاتی زۆر هه ن ده لێن: ته و گهل و هه ریمه تووشی گهرمایه کی زۆر بوون، بی بارانی و گهرما و وشکه سالتی برستی لی برپیوون، کهش و هه وای وایان بو خولقا بوو، به که لکی ژیان نه ده هات: جا که خودا ته و هه وره ی په وانه کردن زۆری پی که یفخوش بوون، هه مرویان له مال هاتنه ده ر به ره و شیوو دۆله کانی ده ورو به ریان پۆیشن به هومیدی ته وه بارانیان بو بباری و کهش و هه وایان بو بگۆری، به لام زوبانی واقع تی گه یاندن: که ته و هه وره هه وری باران نیه.

﴿بل هو ما استعجلتم به، ریح فیها عذاب الیم تدمر کل شیء بأمر ربها﴾ به لکوو ته و عه زابه یه: که په له تان له هاتنی ده کرد، په شه بایه کی غه زه به و سزای سه ختی هه لگرتوه بو ئیوه، به فهرمانی خودا به سهر ههر شتیك دا بسروا ویرانی ده کاو ده سپروکینی وه کوو له ثایه تیکی تر دا باسی ته و په شه بای غه زه به ده کاو ده فهرموی: ﴿ما تذر من شیء ائت علیه الا جعلته کالرمیم﴾ الذاریات/٤٢.

ئايەتەكە ئاماژە بۆ ئەو دەكا: كە ئەو (با) غەزەبە زىندەو ھەستى ھەيەو فەرمانبەردارەو فەرمانى پى كراو بە وىزانكردن ۋە ئاۋېردنى ئەو گەلە سەررەق و نەفامە، ئەمەش حەقىقەتتىكى بوۋنەوەرەو قورئان زۆر جار ئاماژەي پى دەكا، ئەم بوۋنەوەرە ھەموۋى زىندەو ھەموو ھىزۋ وزەيەكى ھەستىيارە، ھەموو شتىك بەرامبەر خۇداي خۇي ھەستى ھەيەو پابەندى فەرمان ۋە يىستى پەرۋەردگارە، ئەركى سەر شانى خۇي ئەنجام دەدا.

ئادەمىزاد بۆ خۇي يەككىكە لەو ھىزۋ توانايانەي بوۋنەوەرە كاتتىك ئيمان لەدل ۋە دەرونى دا جىگىر دەبى، دلى دەكرىتەو بۆ (معرفة الله) بۆ خودا ناسى و يەكتاپەرستى، دەتوانى ھەست بەفەرمانبەردارى بوۋنەوەرەيكا، لەگەل دەروپەرى خۇي دا ھارىكارىي ۋە بگۇنجى، ۋەكوو جۆرىك لەزىندە ھەلس ۋە كەوت لەگەل بوۋنەوەرەيكا، چونكە لەپراستى دا ھەموو شتىك زىندەو بەجۆرىكى تايىبەتى ھەست ۋە گىيانى تىدايە، ۋەلى ئىمە دەركى ئەو ژيان ۋە ھەستەيان ناكەين ۋە لەئاست ئىمە پەردەيان بەسەردا دراۋە، چاۋى دلى ھوشيارو نورانى ھەستىيان پى دەكاو چاۋى سەرنايان يىنى! ^(١)

بەلى (باي) غەزەب ئەركى سەرشانى خۇي ئەنجام دا، ھەموو شتىكى وىزان كرد، خۇيان ۋە ئاژەلىيان، خانوبەرەو كالاۋ سامانيان ھەموۋى خاپور بوو ﴿فأصبحوا لا يرى إلا مساكنهم﴾ ۋايان لى ھات جگە لە كەلاۋەرۋاخاۋى خانەكانيان ھىچى تريان نەدەبىنرا، ۋەلىيان كە سى تىدا نەمابوو، ھەموۋىيان خاپورو كش ۋە مات! قوقەي كەلەبابى تىدا نەمابوو!

(١) سەبىرى (في ظلال القرآن) بكة ٤٢٢/٧ .

نه‌جار دوا‌ی ترساندن‌ی قوره‌یشیه‌کان په‌روه‌ردگار هی‌زو تواناو شان و بازوی گه‌لی عاد به‌یان ده‌کاو ده‌فرموی:

﴿وَلَقَدْ مَكَنَّا هُمْ فِيمَا انْ مَكَانَهُمْ فِيهِ، وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَابْصَارًا وَافْتَدَا، فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا ابْصَارُهُمْ﴾ لَا أَفْنَدْتَهُمْ مِنْ شَيْءٍ ﴿

بی‌گومان نی‌مه گه‌لی عادو هه‌موو گه‌له‌پیشینه‌کاغان له‌سه‌رزه‌وی جی‌گیر کرد بوو وه‌کو چۆن ئی‌وه‌مان له‌سه‌رزه‌وی جی‌گیر کردوه، مال و سامان و هی‌زو تواناو ده‌ست و بازو له‌ش‌ساغی و ته‌مه‌ندری‌ثمان پی دابوون به‌جۆری‌ک که به‌ئی‌وه‌مان نه‌داوه نه‌ی قوره‌یشی و دانیش‌توانی مه‌ککه؛ نه‌وان له‌ئی‌وو خاوه‌ن سامان‌تر بوون، له‌ئی‌وه زی‌اتر مندال و پی‌اوی به‌شان و بازویان هه‌بوو، ده‌سه‌لات و توانایان له‌هی ئی‌وه پتر بوو، ژیارو شو‌ینده‌ستیان له‌سه‌رزه‌وی له‌هی ئی‌وه به‌رجاو تر بوو.

وه‌کوو له‌نایه‌تی‌گی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿كَانُوا أَكْثَرُ مِنْهُمْ، وَاشْدُ قُوَّةً وَأَثَارًا فِي الْأَرْضِ﴾ غافر/٨٢.

ده‌ی نه‌وان و پرا‌ی نه‌و ده‌سه‌لات و توانایه‌ی هه‌یان‌بوو سه‌رباری نه‌و ده‌ست و چاوو گو‌ی‌چکه‌و دل و ده‌رونه‌ی پی‌یان به‌خ‌ش‌را‌بوو کاتی‌ک په‌یامی پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌یان ره‌ت‌کرده‌وهو پ‌شتیان له‌هیدایه‌ت هه‌ل‌کرد، هی‌چ ش‌تی‌ک دادی نه‌دان، سو‌دی‌ان له‌کیلی زانیاری؛ که چاو و گو‌ی‌چکه‌یه وه‌رنه‌گرت، جه‌سته‌و هه‌ست و ئام‌یری بی‌ست و دیتنی خۆیان نه‌خسته کار بۆیه‌خته‌وه‌ری خۆیان، له‌وش‌تانه‌دا به‌کار یان نه‌هی‌تان: که بۆی دروست کرا‌بوون، شو‌کرو سو‌پاسی په‌روه‌ردگاریان پی نه‌کردون، بۆ هه‌تا هه‌تایه‌ خۆیان به‌د به‌خت و چاره‌په‌ش کرد، سو‌دی‌ان له‌هه‌ست و عه‌قل و زانیاری خۆیان وه‌رنه‌گرت.

﴿اذا كانوا يحجدون بآيات الله، وحق بهم ما كانوا به يستهزئون﴾
چونکه نینکاری پهیام و نایاتی خودایان کرد، نیتر شهو عه‌زاب و
هه‌ره‌شه‌یه‌ی گالته‌یان پی‌ده‌هات ده‌وره‌ی دان و تیکیه‌وه پیچان و خستنیه
ناو زیلدانی میژوه و عه‌زابی دۆزه‌خیان بۆ خۆیان ده‌سته‌به‌ر کرد.

که‌واته دانیش‌توانی مه‌ککه و تپرای شه‌وی: که له گه‌لی عاد که‌م
ده‌سه‌لاترن و له‌هیچ رویه‌کی هیزو تواناوه ناگه‌نه شه‌وان، ده‌بوایه پتر له
عه‌زابی خودا بترسانایه و هه‌ولیان بدایه تووشی شه‌و به‌دبه‌ختی و چاره
ره‌شیه نه‌هاتنایه.

﴿ولقد اهلكنا ما حولكم من القرى، وصرفنا الآيات لعلهم
يرجعون﴾ بینگومان ئیمه چهند گهل و نه‌ته‌وه‌مان له‌ده‌ه‌ورو به‌ری
ئیه‌وی قوریه‌یشی له‌ناو بردوه، له‌سه‌ر شه‌وی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان
به‌درۆ‌خستونه‌وه، هه‌ر له‌ده‌ه‌ورو به‌ری ولاتی حیجاز چهند شارو گوندی
گه‌لی عادو قه‌ومی لوط و گه‌لی مه‌دیه‌ئمان له‌ناو بردون، هه‌موویان
سه‌رکه‌ش و بی‌برواو سته‌مکار بوون، پیغه‌مبه‌رمان بۆ سه‌رناردن،
موعجیزه و نیشانه‌ی زۆرو جوړاو جوړمان نیشان دان، بۆ شه‌وی له‌کوفرو
بیدی‌نی خۆیان واز بێتن و شوین پهیامی پیغه‌مبه‌ره‌کامان بکه‌ون، به‌لام
لاسارو بی‌گویی بوون و ئمانیان نه‌هینا ئیمه‌یش به‌عه‌زابی سه‌خت و
کۆکۆژ له‌ناو مان بردن.

﴿فلولا نصرهم الذين اتخذوا من دون الله قربانا آلهة، بل ضلوا
عنهم و ذلك افكهم وما كانوا يفترون﴾ ته‌دی بۆچی: که‌عه‌زابی سه‌ختی
ئیمه یه‌خه‌ی گرتن خودا کانیان یارمه‌تی‌یان نه‌دان و عه‌زابی ئیمه‌یان
لی نه‌گیرانه‌وه؟؟ خو شه‌وان له جیاتی خودای حق و به‌دییه‌ینه‌ر، چهند
شتیکیان کردبوه خودای خۆیان و ده‌یانپه‌رستن به‌ته‌مای شه‌و بوون،

شه‌فاعه‌تیاں بۆ بکه‌ن! پی‌تیاں وابوو پار‌تیزگاری‌ساں ده‌که‌ن، به‌لام نه‌وه‌ی به‌ته‌مای بوون نه‌هاته‌دی، به‌لکوو لی‌تیاں هونبون و ناماده‌ی یارمه‌تیدان و پرزگار کردنیاں نه‌بوون، کی‌ فریایان بکه‌وی؟ چۆن یارمه‌تیدان به‌ده‌ن؟ نه‌و بت و صه‌نه‌مانه دارای نه‌وه‌نین شه‌فاعه‌ت و یارمه‌تیدانیاں له‌ده‌ست بی، نه‌وه گومرایسی و سهر لی‌شی‌وانه که نه‌و شتانه‌یان کردون به‌خودا و په‌رستشیاں بۆ ده‌که‌ن، نه‌وه بوختان و ده‌ست هه‌لبه‌ستی خۆیان بوو، بۆیه خه‌ساره‌تمه‌ندی دونیاو قیامت بوون و بوونه په‌ندو عیبه‌ره‌تی رۆزگار

نیمه‌نهیانی جندوکه به‌قورنان

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمْعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُّنْذِرِينَ ﴿٢٩﴾ قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِن بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَىٰ الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾ يَقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَءَامِنُوا بِهِ، يَغْفِرَ لَكُمْ مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُم مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٣١﴾ وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٢﴾

باسی چند کسه لى جندۆكه و گوى لى بوونیان له قورئان به خوشوع و نه ده به وه، خوى له خوى دا بنه مای عه قیده و ئیمان ده چه سپینى، یه کیه تی بنه ما باوه په کانی نئوان قورئان و تهورات ده سه لپینى، باسکردنى قورئان بۆ روداوى ناماده بوونی کۆمه لیک جندۆكه بۆ نه وه لى ده ده مى پیغه مه ره وه گویان له قورئان بى، هه لى و كهوت و په فتاریان له به رامبه ر بیستنى قورئان دا، به لگه یه کى به هیزه و پیویست به به لگه ی ترناکا بۆ سه لماندنى هه بوونی جندۆكه هه رچه نده ئیمه به هه سه ته کاغان هه ستیان پى ناکه ین، هه ره ها بۆ راستى نه و روداوه و چۆنیه تیه کى!

هه ره ها بۆ سه لماندنى نه وه: كه نه و جندۆكانه توانای نه وه یان هه به وه هه یانه: كه گوى له قورئان بگرن و بیبیسن و به گوشتارى عه ره یی له زمانى پیغه مبه ره وه لى حالى بن! هه ره ها ناماژه به وه ش ده كا: كه جندۆكه ناماده باشى كوفرو ئیمان یان تیدا یه، گونجاون بۆ هیدا یه ت و گومرایى! به هیچ شتیه یه ك پیویستیمان به به لگه ی ترنیه بۆ چه سپاندنى نه م حه قیقه ت و راستى یه، كوردی گوتنه ی،: خۆر به ده ره وه یه چ پیویستیمان به چرایه!

چه ندى كیش له سه رى بگوترى بۆ رو نكر دنه وه لى نه و حه قیقه ته له دیدو بۆ چوونى ئاده میزاد، بى سود نابى بیگومان نه م كه ون و كائیناته، نه م بو نه وه ره پان و پۆره ی ده وه ی داوین، پره له نه هیئى و هیژو وزه ی بیندراو و نه بیندراو، پره له مه خلوقاتى نه زانراو و نه بیندراو، ئیمه ی ئاده میزاد له باوه شى نه و هه موو نه یئى و مه خلوقاته دا ژیان به سه ر ده به ین، كه میان لى ده زانین و ره وش ت و کاریگه رى زۆریان نازانین، پۆژ دوا ی پۆژ هه ندى له وه نه یئیان ه مان بۆ ده ره ده كه وه ی، هه سه ت به هه بوونی هه ندى له و مه خلوقاته نه زانرا وه ی نه مپۆمان ده كه ین و هیشتا له سه ره تای به رنامه ی فی ربوون و تیگه یشتن له بو نه وه رداین،

ئەوێ دەربارە ی دەیزانین لەچاوە ئەوێ نایزانین قەترە بە دەریایە و پوشکە یە کە لە کایە .

ئەوێ ئەمڕۆ دەیزانین دەربارە ی بوونە وەر: بە تاییه‌تی لە بواری زانیاری (طب) و فیزیای کیمیا و پیشە سازی و جیولوجی و ئاسمان شوناسی دا ئە گەر بە راورد بکری بەو زانیاریانە ی ئادە میزاد کە پیش هەزار سال یان زیاتر زانیونی، ئەو زانیاری یانە ی ئەمڕۆ بو ئەو پیشینانە زۆر لە مەوزوعی ناسینی جندو کە سەر سوپه‌ینه‌رتەر .

ئە گەر یە کێ: پیش هەزار سال نه‌یئنی یە کێ دەربارە ی گەردیلە و بوارە کانی فیزیای پزیشکی . هتد کە ئەمڕۆ دە زانری دەر بخستایە بە شیتیان لە قەلەم دە دا، یان زۆر لە مەوزوعی جندو کە یان بە لاو سەر سوپه‌ینه‌رتەر دە بوو .

وێ دە چی ئیمە ی ئادە میزاد لە بواری زانست و زانیاری دا بەرەو پیش پروین و پۆژ دوا ی پۆژ زیاتر نه‌یئنی بونە وەرمان بو کە شف بی، لە چوار چێوێ ئاوە دان کردنە وێ زەوی و بەو یاسایە ی: کە خودا بوونە وەری بو تەسخیر کردوین نه‌یئنی وامان بو دەر بکەوی مەوزوعی (زەرپەر) و نه‌یئنی یە کانی ببەنە گالته‌ی مندال و چ گرنگی یە کیان نە میئنی . بە لام لە گەل ئەو هەش دا ئیمە ی ئادە میزاد هیشتا ئەوێ دەیزانین لە بەرامبەر نە زانراو دا زۆر کەم و بی غودە، بۆ یە پەرە دگەر دە فەر موی: ﴿وَمَا أَوْتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ یان دە فەر موی: ﴿وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامَ وَالْبَحْرِ يَمْدُهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرَ مَا نَفَدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ﴾ .

جا: کە ئیمە ئە مە هیژو توانامان بی، ئەو ئە ندازە و بواری زانیاریمان بی هەر گیز مافی ئە وەرمان نیە لە خۆ مانە وە بە بی بە لگە هەر ئە وەرمانە لە سنووری عەقل و بیرو بو چو مان بە دەرە، نە فی یان ئسباتی نه‌یئنی یە کێ بوونە وەر بکە یین، ئیمە هیشتا هە موو نه‌یئنی جەستە ی خۆ مان

نه زانیوه، چ جای نهیئی عه قلّ و گیانمان بزانی، جا که خودا به لوتف و مهرحه مه تی خوی له ریځگای که لام و سروشتی خویوه نهیئی به کی له نهیئی به کانی بوونه وهر بۆ دهر خستین، حه ق وایه به کسهر به بی سئ و دوو ئیمانان پیی هه بی، شوکرو سوپاسی پهروه دگارمان بکهین له سهر نهوزانیاریه، چۆنان پی گه یشتوو ه چهن دمان پی زانراوه ناوا وهری گرین و لی زیاد و کهم نه کهین.

هیچ سهرچاوه به کی تریش نیه ئیمه ئه م جوړه نهیئی و په نامه کیانه ی لی وهر بگرین، ئیمه له م ده قه قورئانییه ی ئیره و نایه ته کانی سوره تی (الجن) و فهرموده صه حیحه کانی پیغه مبه ر ﷺ دهر باره ی ئه ورو داوه ((پرو داوی کۆبونه وه ی پیغه مبه ر ﷺ له گه ل جندۆکه و بیستنیان بۆ قورئان له ده می پیغه مبه ر وه)) ده توانین بری حه قانیق له جندۆکه بزانی، ده زانی: که مه خلووقاتیکه تره من له ناگر دروست کراون .

وه کوو قورئان له سهر زمانی ئیبلیس دهر باره ی ئاده م بۆمان ده گیریتته وه ده فهرموی: ﴿انا خیر منه خلقتنی من نار و خلقته من طین﴾ شه یتانیش بۆ خوی له ره گه زی جندۆکه یه، قورئان ئاماژه به وه ده کاو ده فهرموی: ﴿ان ابلیس کان من الجن ففسق عن امر ربّه﴾ ئه م مه خلووقاته جندۆکانه تایبه ته ندی خویان هه یه، ئه وان ئاده میزاد ده بینن، وه لی ئیمه ی ئاده میزاد ئه وان نابین.. وه کوو قورئان دهر باره ی شه یتان ده فهرموی: ﴿انه یراکم هو و قبیله من حیث لا ترونهم﴾.

ههروه ها نایه ته که ئاماژه به وه ده کا: که جندۆکه ش وه کوو ئاده میزاد کۆمه لگایان هه یه و له خیزان و هۆزو گوندو شارو شارۆچکه پیک دی: چونکه ده فهرموی: ﴿انه یراکم هو و قبیله﴾ ههروه ها توانای ئه وه یان هه یه له سهر زهوی بژین به لام له کوی و چۆن؟ نازانین! قورئان ههر ئه وهنده ی درکاندوه که زهوی نشینگه ی ئاده میزاد جندۆکه یه، ئه وه تا

به‌نادهم و حه‌واو ئیبلیس ده‌فرموی: ﴿اهبطوا بعضکم لبعض عدو ولکم فی الارض مستقر ومتاع الی حین﴾ البقرة/ ٣٦ .

ئهو جندوکانه‌ی بۆ حه‌زره‌تی سلیمان رام کرابوون به‌ملکه‌چی له‌سه‌ر زه‌وی کاریان بۆ ده‌کرد، داخوازی ئه‌وه‌یه: که توانای له‌سه‌ر زه‌وی ژیا‌نیان تیدا بوو بێ، هه‌روه‌ها توانای ئه‌وه‌یان هه‌بوه له‌ده‌ره‌وه‌ی زه‌وی و له‌سه‌ر هه‌ساره‌کانی تریش ژیان به‌سه‌ر به‌رن: وه‌کوو له‌سه‌ر زوبانی جندۆکه ده‌فرموی: ﴿وانا لمسنا السماء فوجدناها ملئت حرسا شديدا وشهباً، وانا كنا نقعد منها مقاعد للسمع فمن يستمع الآن يجد له شهاباً رصدا﴾ .

هه‌روه‌ها توانای ئه‌وه‌یان هه‌یه کار له‌ئاده‌میزاد بکه‌ن و له‌خشته‌ی به‌رن، وه‌کوو قورئان له‌دان و سانی نێوان په‌روه‌ردگارو ئیبلیس دا ئاماژه‌ی پێ‌ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿قال: فبعزتك لأغوينهم اجمعين، الا عبادك منهم المخلصين﴾ به‌لام چۆن گومرایان ده‌کاو چۆن وه‌سه‌سه و ختوکه‌یان ده‌دا؟ نازانین ده‌توانن گوتیان له‌ده‌نگی ئاده‌میزاد بێ به‌به‌لگه‌ی ئه‌وه: که گوتیان له‌بیستنی قورئان بوو تێ‌ی گه‌یشتن، توانای موسو‌لمان بون و گومرا‌بوونیان هه‌یه، وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿وانا منا المسلمون ومنا القاسطون فمن اسلم فأولئك تحروا رشدا، واما القاسطون فكانوا لجهنم حطباً﴾ .

ئهمه به‌کورتی ئهو زانیاری و ئاماژه‌ پێ‌کردنه‌یه: که قورئان ده‌یگه‌یه‌نی و پێ‌ویسته ئیمانان پێ هه‌بێ و به‌حه‌قیقه‌ت و راستی بزانی و بێ سێ و دوو وه‌ری بگرین، زۆر رپوایات و فه‌رمووده‌ی جیا جیا‌هه‌ن مانای نایه‌ته‌کانی قورئان زیاتر شی ده‌که‌نه‌وه و عاله‌می جندۆکه‌مان پێ ده‌ناسین، هه‌ندیکیان رپوایاتی موس‌لیم و بوخارین و راگواستنیان بۆ شێره‌و به‌راورد‌کردن و پێک گرتنیان پانتای به‌کی زۆری ده‌وی، هه‌ر که‌سی

دهیهوی لهو بواره دا قول ببیتته وه باسهیری تهفسیره کان بهتاییه تی تهفسیری (ابن کثیر) و (الطبري) و (في ظلال القرآن) بکا.

په یوه ندی نه م کۆمه له نایه نه به هس بیتشه وه له م پوه وه به :

له وه پیش په روه ردگار شه وهی راگه یاند: که ئاده میزاد هه یانه خودا په رسته وه هه یانه کافره، نه مجار به شوین شه وه دا شه وه رون ده کاته وه: که په گه زی جندۆکه هه یانه خودا په رسته وه هه یانه بیدین و حق نه ویسته، موسولمانه کانیاں شیای پاداش و کافره کانیاں شیای عه زابن.

حه زه ته تی (محمد) درودی خودای له سهربی ره وانه کراوه بۆ سه ر عاله می ئاده میزادو جندۆکه به شتیه ی ته کلیف و ره هه نمایی کردن و تیکۆشان له گه لیان بۆ شه وهی پښگای سه فرازی دویا و قیامت بگرته بهر، جندۆکه و فریشته دوو عاله می غه بی قه ره بالخ و به رفروان، ئیمه نایان بینین، پیویسته ئیمانان پیان هه بی، هه روه کوو چۆن پیغه مبه ر ﷺ له پښگای فریشته وه نیکای پی گه یشتوه، شه ویش به و په ری دلسۆزییه وه په یامی خۆی به عاله می جندۆکه و ئاده میزاد گه یاندوه، موژده ی به هه شتی به خودا په رستان داوه و کافره کانی له عه زابی سه ختی خودا ترساندوه، ده فهرموی:

﴿وَاذْ صَرْفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجَنِّ يَسْتَمْعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصَتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلُوا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ﴾ شه ی پیغه مبه ری خۆشه ویست؛ باسی شه وه بۆ گه له کت بکه: که ئیمه سه رنجی چه ند که سیکمان له جندۆکه بۆلای تو راکیشاو ناردمانن بۆلات بۆشه وهی بینه هۆی هیدایه تدانی نه ته وه که یان، کاتی ئاماده ی قورئان خویندنی تو بون و گوئیان لی گرت، داوایان له یه کتر کرد: که بیدنه نگ بن و به خوشوع و خضوع وه گوپی لی را بگرن و بیر له مانای بکه نه وه، نه م روداوه له شیوی مه شهوور به (بطن نخلة) پۆزه پښه ک به پیاده له مه ککه وه دور له سه ر پښی

(الطائف) لهو کاته‌دا بوو: که پیغه‌مبهر ﷺ به دل شکاوی له‌تانیف گه‌رایه‌وه، نه‌م جندۆکانه له‌جندۆکه‌ی (نصیبین) یان (نه‌ینه‌وا) بوون جا گوئیان راگرت تا نوژی به‌یانی یان تا‌قورئان خویندنه که ته‌واو بوو، نه‌جار گه‌رانه‌وه بۆلای گهل و کهس و کاری خویان بۆ نه‌وه‌ی بیانترسیتن له‌عه‌زابی خودا، نامۆزگارییان کردن: که‌پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌و گیریه‌کانی قورئان بن.

نایه‌ته‌که به‌رونی نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی: که پیغه‌مبهر په‌وانه کراوه بۆ سه‌ر هه‌ردو عاله‌می ئاده‌میزادو جندۆکه به‌شیوه‌ی ته‌کلیف بۆ نه‌وه‌ی له‌گومرایی پزگاریان بکاو بیاختاه سه‌ر پێیازی هیدایه‌ت، چه‌ند فه‌رموده‌یه‌کی پیغه‌مبهر له‌م باره‌وه رپوایه‌ت کراون، نه‌وه ده‌گه‌یه‌نن: که له‌و کاته‌دا پیغه‌مبهر ﷺ بۆ خۆی هه‌ستی به‌ ئاماده‌بوونی نه‌و جندۆکانه نه‌کردوه، به‌لکوو نه‌وان گوئیان له‌ قورئان خویندنی پیغه‌مبهر گرت و دوا‌ی گه‌رانه‌وه بۆ ناو گهل و هۆزی خویان و ده‌ستیان کرد به‌ نامۆزگاری کزدنیان، نه‌جار جندۆکه ده‌سته ده‌سته و تا‌قم تا‌قم ده‌ستیان کرد به‌هاتن بۆلای پیغه‌مبهر و وموسولمان بوون .

یه‌کی‌ک له‌و رپوایه‌تانه‌ی: ئاماژه به‌وه ده‌که‌ن: که پیغه‌مبهر ﷺ یه‌که‌جار هه‌ستی به‌ئاماده‌بوونی جندۆکه کان نه‌کردوه نه‌و هه‌دیه‌یه: که ئیمام نه‌حمه‌دو تیرمیزی و نه‌سائی له‌ئینوعه‌بباسه‌وه رپوایه‌تیان کردوه ده‌فه‌رموی: (کان الجن یستمعون الوحی، فیسمعون الکلمه‌ فیزیدون فیها عسرا فیکون ما سمعوا حقاً، وما زادوا باطلا، وکانت النجوم لا یرمی بها قبل ذلک، فلما بعث رسول الله ﷺ کان أحدهم لا یأتی مقعده الا رمی بشهاب یحرق ما أصاب، فشکوا ذلک الی ابلیس، فقال ما هذا الا من أمر قد حدث، فبث جنوده، فاذا بالنبی ﷺ یصلی بین جبلي نخلة فأتوه فأخبروه فقال: هذا الحدث الذي حدث فی الأرض).

ریوایه تی تریش زۆرن ئەوه ده گه یه نن: که پیغه مبه ر ﷺ جندۆکه ی بینوون و له گه لیان کۆبۆته وه و قورئانی بۆ خویندونه وه ره هנוمای ی کردون، هه ندیکیان ئیمانیان پێ هینا وه هه ندیکیان پشتیان هه لکرد وه .

جا: که جندۆکه کان گوئیان له قورئاخویندنی پیغه مبه ر بوو گه پرانه وه بۆ ناو گه ل و هۆزی خۆیان و.. ﴿قالوا: یا قومنا، اننا سمعنا کتابا أنزل من بعد موسى، مصدقا لما بین یدیہ، یهدی الی الحق، والی صراط مستقیم﴾ وتیان: ئە ی گه ل و هۆزی خۆمان، ئیمه گویمان له خویندنه وه ی په راویک بوو له دوا ته ورات له لایه ن خودا وه نازل کرا وه، پشتگیری نامه ئاسمانیه کانی پێش خۆی ده کا، پیغه مبه رانی پێشوو په یامه کانیان به راست ده زانی و داوای ئە وه ده کا هه موو که س به راستیان بزانی، نامه ی شاره زایی کردنی خه لکه بۆ رێگای سه رفرازی، بۆ رێبازی میانه ره وی له عه قیده و عیباده ت و کرده وه هه لۆیست و ئاکارو گوفتاردا .

تیبینی ئە وه ده کری: باسی هه زره تی عیسای نه کرد دروودی خودای له سه ر، جا یان له به ر ئە وه بوو ئە و جندۆکا نه جوله که بوون و موسو لمان بوون یان چونکه ئینجیل: که نامه ی عیسایه ئامۆژگاری و باسی دلته رمی تێدایه، به ده گمه ن نه بی باسی ته حلیل و ته حریمی تێدایه، به لکو و له راستی دا ئینجیل ته و او که ری ته وراته: که وایی سه رچا وه ی سه ره کی بۆ جوله که و گا ور ته وراته، ئە و سه رچا وه ک شه ریه ته بۆ هه ردولایان، بۆیه به تایبه تی ناوی ته وراتی هینا .

﴿یا قومنا أجبوا داعی الله وآمنوا به یغفر لکم من ذنوبکم و یجركم من عذاب أليم﴾ ئە ی هۆزو گه ل و کۆمه لێ جندۆکه! به په ربانگه وازی پیغه مبه ری ئیسلام و دوا پیغه مبه رو سه ر داری پیغه مبه رانه وه بچن، ئیمانی پێ به یئن، شوین په یامی ئە و قورئانه بکه ون: که بانگه وازیان

ده‌کا بۆ یه‌کتاپه‌رستی و ملکه‌چی و گوئرایه‌لی بۆ خودای بوونه‌هر، نه‌گه‌ر به‌گویمان بکه‌ن خودا له‌هه‌ندی له‌تاوانه‌کانتان خوشی ده‌بی، له‌و تاوانانه‌ی که به (حق الله) ده‌ژمیر درین، چونکه نه‌و تاوانانه‌ی که مافی به‌نده‌کانی خودای تیدا پیتشیل کراوه پیتیسته به‌نده‌کان خویان چاوپوشی لی بکه‌ن نه‌جار خودا لییان خوش ده‌بی هه‌روه‌ها ئیوه ده‌پاریزی له‌عه‌زابی سه‌ختی دۆزه‌خ و ده‌تاغخاته به‌هه‌شتی به‌رفراوانه‌وه، نه‌مه‌ش نه‌و په‌ری به‌مرار گه‌یشتن و سه‌رفرازییه..

نایه‌ته‌که به‌رونی نه‌و ده‌گه‌یه‌نی: که هه‌زه‌تی موحه‌مه‌د ﷺ کراوه به‌پیغه‌مبه‌ری ئاده‌میزادو جندۆکه، که بۆ سه‌ره‌ره‌ردوکیان ره‌وانه‌کراوه، چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ بانگه‌وازی کردن بۆ ئیمان‌هه‌یتان و یه‌کتاپه‌رستی، سوره‌تی (الرحمن) ی به‌سه‌ردا خویندنه‌وه: که خیتابی تیدا ئاراسته‌کراوه بۆ هه‌ردو ره‌گه‌ز: (ئاده‌میزادو جندۆکه) هه‌ردوکیان به‌پر‌سیارو ئه‌رک له‌سه‌رشانه‌ موژده هه‌ره‌شه شوولیان ده‌کا، سزاو پاداش ده‌یانگریته‌وه.

نه‌و قسه‌ی هه‌ندی له‌زانایانی ئیسلام له‌وانه هه‌سه‌نی به‌صری و نه‌بو حه‌نیفه گوتووایانه: که گوايه جندۆکه خوداپه‌رسته‌کان ناچنه به‌هه‌شته‌وه، به‌لکوو پاداشیان ته‌نها نه‌وه‌نده‌یه: که له سزای دۆزه‌خ ده‌پاریزین، قسه‌یه‌که له‌گه‌ل قورئان دا ناگوئجی و بی بناغه‌یه، به‌لکوو زۆربه‌ی زانایان له‌وانه شافیعی و نیمام مالیک فهرموایانه: هه‌ر که‌سی موسولمان بی له ئاده‌میزادو جندۆکه ده‌چیته به‌هه‌شته‌وه و خودا پاداشی نه‌به‌راوه‌ی پی‌ده‌به‌خشی، قورئان ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا﴾ الکهف/١٠٧.

نه‌جار شاندی جندۆکه‌کان: که له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر گه‌رانه‌وه ترسیان به‌ر گه‌له‌که‌یان ناو هه‌ره‌شه‌ی عه‌زابی سه‌ختیان لی کردن، وتیان:

﴿وَمَنْ لَا يَجِبُ دَاعِي اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ
أَوْلِيَاءُ، أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ که سیتک به پیر بانگه‌وازی پیغهمبه‌ری
نیسلامه‌وه نه‌چی، یه‌کتاپه‌رستی نه‌کاو ملکه‌چی فه‌رمان و جله‌و
گیریه‌کانی قورئان نه‌بی ده‌بیته دوزمنی خودا، که سیش له‌چنگ عه‌زابی
سه‌ختی نه‌و رزگاری نابی، چی بکا له‌ملکی خودا ده‌رناچی و له‌ژیر
کۆنترۆلی نه‌ودا ده‌بی، جگه له‌خودا کهس یارمه‌تی نادا، نه‌گه‌ر
یارمه‌تیشی بده‌ن جی ناگری و بی سوده، بیگومان نه‌وانه‌ی به‌پیر
بانگه‌وازی پیغهمبه‌روه ناچن، له‌گومرای و هه‌له‌یه‌کی ناشکرادان،
مالوئیران و به‌د به‌خت و چاره‌ره‌شی هه‌ر دوجیهان!

سه‌ماندنی زیندو بوونه‌وه‌و فه‌رمانکردن به‌خۆراگری

أَوْ لَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْزِ بِخَلْقِهِنَّ بِقَدِيرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ
إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٣﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ
أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا
كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾ فَأَصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعِزِّ مِنَ الرُّسُلِ
وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا
سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلِغٌ فَمَهْلُ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾

لہوہ پیش لہ سہرتای سورہ تہ کہ دا ہہ بوونی خودای سہ لاند، بیرو بۆچونی بتپہرستہ کانی رپہ تکردهوہ، (قضیہ) ی یہ کتاپہرستی و راستی پیغہ مبرایہ تی چہ سپاند، مونا قہ شہی موشریکہ کانی کر ■ دہ بارہی بیرو باوہری بہ تال و پوچیان، شوبہو گومانیی پوچاندنہوہ، سہرزنشتی کردن لہ سہر تہوہ: کہ ئیمان ناہیتن و بروا بہ تاک و تہنہایی خودا ناکہن، پھیامی قورشان رپہ ت دہ کہنہوہ، لہ کاتیک دا جندۆ کہ بروایان بہ قورشان کردوہ بہ تہ دہب و خوشوعوہ گوئیان بۆ خویندنہوہی راگرتوہ و بانگہوازی گہل و نہ تہوہ کدی خوئیان کردوہ بۆ ئیمانہیتان.

تہ مجار دیتہ سہرباسی (قضیہ) ی راہوونی قیامت و زیندوبونہوہ، پاشان دلنہوایی پیغہ مبر دہ کاو فہرمانی پی دہ دا: کہ بۆ تہ نجامدانی گہ یاندنی پھیامہ کدی بارقول و پشوو دریژی، وہ کوو پیغہ مبرہ تولولعہ زمہ کان و چاو لہ تہوان بکا، پھیامی خوئی بگہیہنی، پہلنہ کا لہ هاتنی عہزایی کۆکۆژ بۆ ئومہ تہ کدی، تہ مہ پہندو دہرس دادانی ئیمہیہ، بۆ تہوہیہ ئیمہیش شوین تہو پھیامہ پیروژہ بگہوین، دہ فہرموی:

﴿أولم يروا أن الله الذي خلق السموات والأرض ولم يعي بخلقهن بقادر على أن يحيي الموتى؟ بلى إنه على كل شيء قدير﴾ نایا تی نافکرن و وردنابنہوہ بۆ تہوہی تہو کافرہ بی باوہرآنہی کہ راہوونی قیامتیان بہ لاوہ پہ شہو زیندوبونہوہی دوامردن بہ دوور دہ زانن، تی بگہن و بۆیان ئاشکرا ببی: کہ تہو خودایہی لہنہ بوہوہ بوونہوہری بہ بی ماندو بوون بہ دی هیئاوہ، ہیچ تہرک و نارہجہ تی توش نہ هاتوہ، ہہر تہوہندہ فہرمویہ تی: ببہ و بوہ، دہ توانی مردوان زیندو بکاتہوہ!

تہو خودایہی: کہ تہو دہ سہ لات و توانایہ تی بہ سہر ہہموو شتیک دابا دہستہو ہیچ شتیک لی یاخی نابی، کہ سیک بتوانی لہنہ بو ■ بونہوہر

به‌دی بیټی، ده‌توانی دوامردن مردوه‌کان له‌گۆږه‌کانیان ده‌ربټنی و راپیچی
سارای مه‌حشریان بکا بو حیساب و لی‌کۆلینه‌وه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی
تردا ده‌رموی: ﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ، وَلَكِنْ
أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ غافر/ ٥٧.

ئه‌جار دټه‌ سه‌ر پانواندنې بری دیمه‌نی وه‌زع و حالّ کافره‌کانی له‌پوژی
قیامه‌ت دا، ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ،
أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ؟ قَالُوا: بَلَىٰ وَرَبَّنَا﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست،
باسی ئه‌و وه‌زع و حاله‌ بو‌گه‌له‌که‌ت بکه: که‌ پوژی قیامه‌ت کافره‌کان
گیروده‌ی عه‌زابی سه‌خت ده‌بن و ئاگر ده‌وره‌یان ده‌دا، جا بو‌ زی‌ده
سه‌رزه‌نش و لۆمه‌کردن و پ‌یسوابوون پ‌ییان ده‌گوتری ئه‌ری ئه‌م عه‌زابه
پاست و حه‌ق نیه؟ شك و گومانتان تی‌یدا هه‌یه؟ ئه‌وانیش هه‌چ
چار‌یکیان نیه‌ دان به‌واقیعه‌که‌دا ده‌نټن و ده‌لټن: به‌لّی، سو‌یند به‌خودای
خۆمان: که‌ په‌روه‌ردگاری هه‌موو شتی‌که‌ ئه‌م عه‌زابه‌ حه‌قه‌و هه‌چ
گومانی تی‌دا نیه!!

﴿قال: فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون﴾ په‌روه‌ردگار به‌شی‌وه‌ی
سو‌کایه‌تی پ‌یکردن و سه‌رزه‌نش‌ت‌کردن‌یان پ‌ییان ده‌فه‌رموی: ده‌سزای
سه‌ختی دۆزه‌خ بچ‌یژن، چونکه‌ پرواتان پ‌ی‌ی نه‌بوو به‌درو‌تان ده‌زان‌ی!!
ئه‌جار دوا‌ی چه‌سپان‌دن و سه‌لمان‌دن تاک و ته‌نهایی خودا و پ‌استی
پیغه‌مبه‌رایه‌تی و هاتنی قیامه‌ت و په‌ت‌کردنه‌وه‌ی بیرو بو‌چونی
موشریکه‌کان په‌روه‌ردگار فه‌رمان به‌ پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که‌له‌ به‌رامبه‌ر
هه‌لو‌یستی موشریکه‌کان دا پ‌شوو در‌یژو بار قول‌ بټی، پ‌ی‌ی ده‌فه‌رموی:
﴿فاصبر كما صبر أولو العزم من الرسل، ولا تستعجل لهم﴾ ئه‌ی
پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست پ‌شوو در‌یژ و بار قول‌ به‌ له‌به‌رامبه‌ر ئه‌زیه‌ت‌دانی

نه‌توه‌کەت، سەرپێچی و رکەبەرییان بەهەندمه‌گره، وه‌کوو پێغه‌مبەرە
ئولولعه‌زمه‌کانی تر صەبر بگره‌و له‌سه‌ربانگه‌وازیکردنی خۆت بەرده‌وام
به، چاو له‌ پێغه‌مبەرە به‌پێژه‌کانی تری وه‌کوو نوح و ئیبراهیم و
موساو عیسا بکه، په‌له‌مه‌که له‌هاتنی عه‌زاب بۆ یان، نه‌وه‌کاری
تۆنیه، به‌ده‌ست خودایه، ئه‌و سزایه یان توشی دی و لی‌ی قوتار
نابن، به‌لام که‌ی؟ خودا ده‌یزانی.

﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرُونَ مَا يوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ بَلَاغٌ فَهَلْ
يَهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ﴾؟ ئه‌و کافرانه ئه‌و پێژه‌ی عه‌زابی سه‌ختی
خودا ده‌بینن و یه‌خه‌یان ده‌گری، ژيانی ^{دوینیا} به‌گورت و که‌م دیسته به‌رجاو،
واده‌زانن له‌دوینیا جگه له‌ساتیک له‌ساته‌کانی پۆژ پتر نه‌مانه‌وه، چونکه
عه‌زابه‌که هێنده سه‌خت و دژواره هه‌موو قیاس و به‌راوردکاری یه‌کیان لی
تیک ده‌چی، هیچ شتیکیان وه‌بیرنایه‌ته‌وه.

وه‌کوو له‌ئایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌مانای ئه‌م نایه‌ته ده‌کاو ده‌فه‌رموی:
﴿كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ؟ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسَأَلُ
الْعَادِينَ﴾ المؤمنون/ ۱۱۲-۱۱۳. یان ده‌فه‌رموی ﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرُونَهَا لَمْ
يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾ النازعات/ ۴۶.

ئهم قورئانه پێرژه‌: که پێغه‌مبەر بۆتانی ده‌خوێنێسته‌وه‌و
پێتانی پاده‌گه‌نێ پێرا گه‌یاندنیکێ ته‌واوو بێ خه‌وشه، که‌س بیانووی
نامینێ و هه‌رکه‌سی بڕوای پێ نه‌کا سهر ره‌ق و گوهرپایه، سنوور شکێن و
نه‌فامه، شیاوی ئه‌وه‌یه خودا گیرۆده‌ی عه‌زابی سه‌ختی بکا، نایا
جگه له‌ پێری تاوانبارو سنوور شکێنان که‌سی تر به‌عه‌زابی سه‌ختی خودا
له‌ناو ده‌چن؟ نه‌خه‌یر، خودا عه‌داله‌تکاره، که‌سیک شیاوی عه‌زابدان
نه‌بێ عه‌زابی نادا، هه‌ر تاوانبارو سته‌مکاران ده‌که‌ونه ژێر گورزی
عه‌زایی خوداو!!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (محمد)

ئەم سوره ته ناو نراوه سوره تی (محمد) چونکه باسی ئەوەی تیدا کراوه: که قورئان بو (محمد) نیردراوه، شایانی باسه لههه مو قورئان دا چوار جار ناوی پیغه مبهه به ناوی (محمد) هاتوه، جارێکیان له سوره تی (آل عمران) دا ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ﴾ ١٤٤/ له سوره تی (الاحزاب) دا: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ﴾ ١٠/ له سوره تی (الفتح) دا ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ﴾ ٢٩/ لیرهش دا واته: له سوره تی (محمد) دا دهفه رموی: ﴿وَأَمْنُوا بِمَا نَزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ﴾ ٢/ .

جگه لهه چوار شوینه ناوی پیغه مبهه به (رهسول) و به (النبي) به (المدثر) و (المزمل) و (طه) ■ به چهند شتی تریش هاتوه.

په یوه ندی ئەم سوره ته به پیشه وهی:

په یوه ندی ئەم سوره ته به پیشه وهی زۆر به تین و توکمیه، سه ره تای ئەم سوره ته و کو تایی سوره تی (الاحقاف) پیکه و گونجاو له بارن، ته ناته ئه گهر (به سمه له) ی نیتوانیان لابه ری دواي ﴿فَهَلْ يَهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ﴾ سه ره تای سوره تی (محمد) ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ...﴾ .

بخوینینه و هه ست به هه چ ته نا فورو دژایه تیه که نا کری. هه ره ده ئی یه که ئایه تن و پیکه و جۆش دراو!

سوره ته که مه ده نیه و باسی سه ره کی تیدا باسی جیهاده، ئەه حکامی دیل و یاسای جهنگ و ده سته که وتی جهنگی له خوگر توه، باسی کافرو موسو لمان ده کا سزاو پاداشیان دیاری ده کا، حال و وه زعی دوو پوه کان و پاشگه ز بووه کان له ئاین رو ن ده کاته وه!!

سهره‌تا سوره‌ته‌که به‌شتی‌کی سهرنج پاکیش ده‌ست پیّ ده‌کا، به‌باسی هه‌لویست و ناکاری کافره‌کان و ده‌ست پیّ ده‌کا، شه‌و راده‌گه‌یه‌نی: که خودا رقی لی‌یانه و به‌قاری خوی گه‌رو ده‌یان ده‌کا، شه‌جار به‌شوین شه‌و ده‌ا باسی وه‌صفی خودا په‌رسته‌کان ده‌کا و ره‌زامه‌ندی خوی لی‌یان راده‌گه‌یه‌نی، جودا‌وازی‌یه‌کی به‌ر فراوان ده‌خاته نیوانی کافرو موسولمانه‌وه.

شه‌جار فرمان به‌خودا په‌رستان ده‌کا: که به‌توندی شه‌ر له‌گه‌ل کافران دا بکه‌ن، هه‌رچی وزه‌و توانای خویان هه‌یه بیخه‌نه گه‌ر بۆ‌یه‌ره‌چدانه‌وه‌ی شه‌و سهره‌ق و به‌تال‌خوازانه‌ی نایه‌نه ژیر چه‌تری نایینی پاکی نی‌سلامه‌وه، مزگینی ده‌دابه موسولمانان به‌سهرکه‌وتن و پی‌روزی شه‌گه‌ر به‌پاستی له‌پیناو نایینی خودادا بجه‌نگن و له‌به‌رامبه‌ر شه‌زیه‌ت و نارچه‌ه‌تی دا به‌صه‌برو خۆ‌راگر بن، پی‌سوابوون و ژیر که‌وتنی کافره‌کان راده‌گه‌یه‌نی و خودا بۆ‌یان له‌که‌مین دایه‌و ناهیلّی به‌سهر یانه‌وه بچی!

شه‌جار هه‌ندی په‌ندو مه‌ثلّ بۆ قوره‌یشیه‌یه کافره‌کان لی‌ده‌دا، بۆ شه‌وه‌ی به‌خویان دا بچه‌نه‌وه، ترسیان لی‌بنیشی و بزانه‌ن شه‌گه‌ر سوربن له‌سهر کوفرو سته‌مکاری خویان به‌ده‌ردی مله‌پور سته‌مکاره سهر ره‌قه‌کانی پیش خویان ده‌چن، وێرای شه‌وه‌یش باسی نازو نیعمه‌ته‌کانی به‌هه‌شت ده‌کا: که دانراوه بۆ خودا په‌رستان ... بۆ شه‌وه‌ی کافره‌کان هه‌لبنی بۆ ئیمان‌هێنان و گه‌ردنگه‌چی بۆ خودا.

دوایی دێته سهر باسی دووروو پاشگه‌ز بووه‌کان، هه‌لویست و ناکارو ره‌فتاریان باس ده‌کا، له‌ دوو تویتی شه‌م باسانه‌ دا شه‌وه‌ روون ده‌کاته‌ره: که شه‌و کافرو سهر ره‌ق و سته‌مکارانه‌ی دژایه‌تی په‌یامی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌که‌ن ناتوان هیه‌چ زیانێک به‌خودا بگه‌یه‌نن، خودا هه‌موو پیلان و نه‌خشه‌یه‌کیان هه‌لده‌وه‌شینه‌ته‌وه، کرده‌وه‌کانیان پوچ

ده کاته وه له کۆتایی سوره ته که دا بانگه وازی موسو لمانان ده کا
بو به دسته یانی شکۆمه ندی و خۆباراستن له زه بوونی و خۆ
به دهسته وه دانی دوزمن و ژیر دهسته ی کافران، نه مهش له گه
باسه سه ره کییه که ی سوره ته که دا که جهاد و تیکۆشانه له پیناو نایینی
خودا دا گونجاوه.

جودا وازی نیوان کافره کان ۱ موسو لمانان

بسم الله الرحمن الرحيم

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿١﴾ وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ
اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَلَهُمْ ﴿٣﴾

ده فهرموی: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ﴾
نه وانه ی کافر ۱ سته مکارن، نینکاری تاك و ته نهایی خودا ده که ن، بر وایان
به شه ریعته و نایینی په سندی ناسمانی نیه، هاو له بو خودا داده نیتن، ده به نه
له مپه رو کۆسپ و ته گهره له به رده م بلاو بوونه وه ی ناین دا، ناهیتلن
که سانی دیکه موسو لمان بین..

خودا کرده وه کانیان پوچ ده کاته وه، نه و کرده وانه ی به روا له ت باش و
به ته مای پاداشن له سه ریان وه ر بگرن به فیرۆ ده چن و خودا هیچ

پاداشتیکیان بۆ دانانی، چونکه کرده‌وی باش به‌بی هه‌بوونی ئیمان که‌لکی هیچی نیه و جی‌ی هیچ ناگری..

هه‌ر کرده‌وه‌یه‌ک له‌ئیمان‌وه هه‌لنه‌قولی و ئیمان پالنه‌رو هه‌لنه‌ری نه‌بی تۆزو بایه و بی‌سوده و جی‌گای هومید نیه، هه‌ر کرده‌وه‌یه‌ک په‌یه‌ست نه‌بی به‌مه‌نه‌جی‌کی چه‌سپاو له‌ده‌روون دا، له‌گه‌ل یاسای بنه‌ره‌تی بوونه‌وه‌ر دا جۆشی نه‌خواردی، له‌خواه‌نی دل و ده‌رونی پر له‌ ئیمان‌وه سه‌ری هه‌لنه‌دابی هیچ‌ه‌و پووچه، نرخ‌ی قانگه‌ لاشکیکی نیه، با به‌پروا‌له‌ت سود به‌خش بی هه‌رچی پی‌ی ده‌گوتری: باشه و به‌پروا‌له‌ت به‌نه‌خلاق و ره‌وشتی جوان حسیب بکری.

وه‌کوو به‌جیه‌تانی صیله‌ی په‌حم و ئازادی به‌خشین به‌کۆیله‌و رزگار کردنی فه‌قیر و هه‌زاران له‌برسیایه‌تی و مه‌ینه‌تی، دروستکردنی مزگه‌وت و پردو قوتا‌بخانه‌و خۆشکردنی رینگه‌و بان و به‌هانا‌چوونی لیه‌قه‌وماوان ته‌گه‌ر ئیمانی له‌گه‌ل دانه‌بی و له‌یرو باوه‌ری راست و حقه‌وه هه‌لنه‌قولابی، بۆ قیامه‌ت سودی پوشکه‌یه‌کی نیه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌م راستی یه‌ ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وقدمنا الی ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا﴾ الفرقان/۲۳.

دوا‌به‌دوای به‌یانکردنی حال و وه‌زعی کافره‌کان و سزای عادلا‌نه‌ی قیامه‌تیان حال و وه‌زعی موسولمانان پاداشی نه‌پروا‌ه‌یان دیاری ده‌کاو ده‌فه‌رموی:

﴿والذین آمنوا وعملوا الصالحات، وآمنوا بما نزل علی محمد وهو الحق من ربهم، کفر عنهم سیئاتهم، وأصلح باهم﴾ ته‌وانه‌ی ئیمانیان به‌تاک و ته‌نهایی خودا هیناوه، فه‌رمان‌به‌ر داری فه‌رمان و جله‌و گیزیه‌کانی قورئان، ملکه‌چی شه‌ریعه‌تی خودا په‌سندن و به‌ ئاشکرا و به‌نه‌یتی پابه‌ندی ده‌بن، شوین په‌هنومایی

پیغه مبه‌ر ﷺ ده‌کهن، کرده‌وی باش نه‌نجام ده‌دن و په‌یامی قورن‌ان به‌حق ده‌زانن و دل‌نیان له‌وی که که‌لامی خودایه‌و به‌سروش بو پیغه مبه‌ر هاتووه، بو نه‌وی به‌ئاده‌میزادی بگه‌یه‌نی..

.. نه‌وانه به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامه‌تن، خودا له‌تاوانی رابوردویان خوش ده‌بی، له‌دونیاو قیامه‌ت دا کارو باریان بو ناسان ده‌کا، له‌نه‌نجامدانی تاوان ده‌یانپاریزی، تیمانیان به‌هیز ده‌کا، شاره‌زایان ده‌کا نه‌نجامدانی کرداری باش و به‌سود، ژیانی دونیا به‌خوشی به‌سدر ده‌بن و له‌قیامه‌ت دا به‌به‌هشتی به‌رین شادیان ده‌کاو مرازی گه‌وره‌یان حاصل ده‌بی.

نه‌جار په‌روه‌ردگار هوی گومر ابوونی کافره‌کان و به‌خته‌وه‌ری خودا په‌رستان دیاری ده‌کاو دفه‌رموی:

﴿ذٰلِكَ بَانَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَتَّبِعُوا الْبَاطِلَ، وَاِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَتَّبِعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ﴾ نه‌وی باسکرا له‌سزاو پاداشی کافرو موسولمان به‌هوی نه‌وه‌ویه: که کافره‌کان شوین به‌تال که‌وتوون و هاوهل بو خودا داده‌نین و تاوان نه‌نجام ده‌دن، موسولمانه کانیش پابه‌ندی حق و ملکه‌چی فره‌مانی خودان، په‌کتابه‌رستی ده‌کهن، تیمانیان هه‌یه‌و کرده‌ویان په‌سنده.

﴿كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ اَمْثَالَهُمْ﴾ به‌و جوړه ریک و پیک و ره‌وانه په‌روه‌ردگار حال و وه‌زعی هه‌ر دو کومه‌لی کافرو موسولمان پون ده‌کاته‌وه، سه‌رنجامی هه‌ردولایان دیاری ده‌کا، چاکه و خراپه‌لیک جیاده‌کاته‌وه.

یاساکانی جهنگ و دیل و کوزراو جیهاد له پیناو ناینی خودا دا

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ
 إِذَا انْخَسَمَوْهُمْ فَشَدُّوا أَلْوَتَاكُ فَإِمَّا مَنَابِعُهُمْ فَرِثًا ۚ فَكَفَىٰ عَذَابَ الْحَرِّ
 أَزْوَارًا ۚ ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَآنْتَصِرَ مِنْهُمْ وَلَٰكِن لِّيَبْلُوَ بَعْضَڪُم
 بِبَعْضٍ ۗ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ۖ ۞ سَيِّدِيهِمْ
 وَيُصْلِحْ بَالَهُمْ ۖ ۞ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ ۖ ۞ يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ۖ ۞ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
 فَتَعْسًا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ۖ ۞ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنزَلَ اللَّهُ
 فَأَخِطَ أَعْمَالَهُمْ ۖ ۞

دهر باره ی نایه تی چواره م: ﴿والذين قتلوا في سبيل الله...﴾ ئیبنو ئه بی
 حاتم له قه تاده وه ربوایه ده کا ده فرموی: ئه م نایه ته پۆژی غه زای
 ئو حود نازلبوو، لهو کاته دا پیغه مبه ر ﷺ له شیوه که دابوو، موسولمانان
 کوزراو و برینداریان زۆر بوون، لهو پۆژه دا موشریکه کان هاواریان ده کرد
 به رزی و شکۆمه ندی بۆ (هویه له) یه کیتک بوو له بته گه وه ره کانیان
 موسولمانه کانیش هوتافیان ده کیشاو دیانگوت: (الله أعلى وأجل)
 موشریکه کان ده یانگوت ئیمه (العزی) مان هیه ئیوه نیتانه، (العزی)
 بتیکی تریان بوو.

پێغەمبەر ﷺ بە موسوڵمانەکانی فەرموو: بڵێن: ئێمە خودا یارمەتدەرو چاو دێرمانە، ئێو پشتیوانتان نیە...

پەيوەندەى ئەم كۆمەڵە نایەتە بەهەس پێشەوە لەم پەيوەندە: لەو پێش ئادەمیزادی كردن بە دوو پێر، تاقمی كافرو گومرایان: كەشۆین رێبازی شەیتان كەوتوون و پێری ئەون، كۆمەڵی موسوڵمانان، كە حەقخوازو خوداپەرست، واتە: ئادەمیزاد دووبەشن حیزبی شەیتان و حیزبی رەحمان، ئەمجار لێردا یاسای جەنگ و جیهاد دژی كۆمەڵی شەیتان پون دەكاتەو دەفرموی:

﴿فَاِذَا لَقِيتُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَضَرْبِ الرِّقَابِ﴾ ئەى كۆمەڵی موسوڵمانان هەر كاتى بەرەو پوی كافەرەكان بوونەووە شەر لەنێوان ئێووە ئەوان دابەرپابوو دەستیان لی مەپارتێن، بە شمشێر دروێنەیان بكەن، شمشێرەكانتان ئاراستەى گەردنیاى بكەن و لەمیلیان بدەن، ئەمە كاتێك دەبێ كە جگە لەشەر پێگا چارەى تر نەمابن، هەموو بوارەكانى تر بەتاقى كرابنەووە، دوژمن وازلە دەستدرێژى كردنى خۆى نەهێنى و پێگا بۆ بڵاو بوونەووەى ئابین ئاچوگ نەبێ، ئیتر ئەوكاتە پێویستە بەگوێرەى بارو دۆخ و ئیمكانات و تەبیەتى جەنگە كە چەك بەكار بێنین و بەزەبیمان بە بەدوژمن دانەبەتەو.

وەكوو لەنایەتێكى تردا دەفرموی ﴿وَقاتلوهم حتى لا تكون فتنة ويكون الدين لله، فان انتهوا فلا عدوان الا على الظالمين﴾ البقرة/١٩٣. ئەمە حوكمی ئیسلامە لەكاتى جەنگ دا، بەلام هەركاتى شەر كۆتایی هات و ئاگرەكەى دامركایەووە، هیزو توانای دوژمن تێك شكا حوكمەكە بەم جۆرەیه دەفرموی:

﴿حتى اذا انخمتهم فشدوا الوثاق، فاما منا بعد واما فداء حتى تضع الحرب أوزارها﴾ واتە لەدوژمن بدەن و هیزوتوانای خۆتان بچەنە

گەر بۆ تىك شكاندننى جاكه شهر كۆتايى هات و زۆرتان لى كوشتن و به‌سەر دوژمن دا زال بوون و شهق و شر كرا، له‌پهل و پۆ خرا، به‌ديلى كه‌وتنه ژيّر ده‌ستتان، نه‌وكاته ديله‌كانيان به‌توندى كۆت و به‌ند بكن و پىگاي قوتاربوونيان لى بگرن، نه‌هيلن پزگاريان بسى، نه‌بجار نيوه موخه‌يهرن له‌نيوان نه‌وه‌دا به‌منه‌ت و پياوه‌تى به‌ره‌للان بكن، يان به‌فيديه‌و مال لى وه‌رگرتن يان به‌ گۆرپنه‌وه‌ى ديل به‌ديل مه‌ره‌خه‌سيان بكن!

به‌م جوړه هه‌لس و كه‌وت له‌گه‌ل دوژمن بكن بۆ نه‌وه‌ى ديارده‌ى شهر ناسه‌واري نه‌مي‌نى و ناشتى به‌رقه‌رار بى، پىگا له‌به‌رده‌م بانگه‌وازي ئيسلامى دا په‌ها ببى، كه‌س نه‌توانى بپي‌ته له‌مپه‌رو كۆسپ و ته‌گه‌ره بخاته به‌رده‌م بانگخوازاني ئيسلام، خه‌لكى بتوانى بىروپراي خويان بگۆرپنه‌وه، بانگه‌وازي ئيسلامى له‌پىگاي دان و سان و دنيا بون و قه‌ناعه‌تكردن بلاو پي‌ته‌وه، به‌ ئاراسته‌ كردنى به‌لگه‌و برپىنى بيانو و نامۆزگاري كردن بۆ نه‌وه‌ى تاك و كۆمه‌ل پو له‌ ئايىنى پىروزي ئيسلام بكن.

پيويسته ناماژه بۆ نه‌وه بكري: كه بلاو بوونه‌وه‌ى ئايىن به‌هۆى چه‌ك و تۆقاندنه‌وه نيه، به‌زۆره‌ مى و زه‌خت و مله‌پورى كه‌س موسولمان ناكري، به‌لكوو چه‌ك و هيز بۆ پاماليني كۆسپ و ته‌گه‌ره‌كاني به‌رده‌م بانگه‌وازي يه‌كه به‌كار ده‌هي‌نري، دوژمن و نه‌ياره‌كاني پى سه‌ركوت ده‌كري، نه‌گينا ئايىن و بىرو باوه‌ر له‌ دل دايه‌و ده‌بى به‌قه‌ناعه‌ته‌وه‌وه وه‌ربگيري. لا اكرهه في الدين البقرة/ ۲۵۶ .

نايه‌ته‌كه به‌ناشكرا نه‌وه به‌پيويست داده‌نى كه‌له‌كاتى جه‌نگان له‌گه‌ل كافرو دوژمناني ئايىن دا موسولمانان نه‌و په‌رى هيزوتواناي خويان به‌كار بينن بۆ كوشتنى دوژمن و تىك شكاندننى دارو ده‌سته‌يان و له‌پهل و

پۆخستنی هیژو توانایان، جا: کە ئەو مەبەستەیان بەدی هات و دوژمنیان تێک شکاند ئەو سادەربارە دیلەکانی دوژمن موخەیهەرن لەنیوان بەرەللاکردنیان بەپیاوێتی و منەت کردن بەسەریان دا، یان بەگۆڕینەوێ دیل بەدیل و پارەوەرگرتن لێیان، وادیارە ئەم نایەتە دواى غەزای بەدر نازل بوو، ئەو بوو پەرورەگار سەزەنشەتی موسوڵمانەکانی کرد لەسەر ئەو: کە دیلیان زۆر گر کردبوو بەو ئەوێ فیدیەیان لى بستین؟

ئەجار پەرورەدگار حیکمەتی جەنگان لەگەڵ کافران دا پون دەکاتەوێ دەفرموی: ﴿ذلک ولو یشاء الله لانتصر منهم﴾، وڵکن لیلو بعضکم ببعض ئەو بپاری خودایە: دەربارەى جیهاد دژی کافران، پەرورەدگار بۆ خۆی دەتوانی کۆمەڵی کوفر لەناوبەری و تۆلەى سەرپیچی و ستەمکاریان لى بستینی، جۆرەها عەزابی کۆکوژی وەکوو تۆفان و بەردەباران و بومەلەرە و گرانی و دەنگی گەورەى زەندەقەر یان توش بکا بەبێ ئەوێ ئەک بجاتە سەر خاوەن باوەران...

وێلى خودا فەرمانی بەنیوێ موسوڵمان کردوێ کە دژیان بچەنگن و شەریان لەگەڵ بکەن، بۆئەوێ دەرەبکەوێ کى فەرمانبەرداری فەرمانی خودایە، کى ئامادەیه لەپێناو ئایینی خودا داگیان و مالى خۆی بەخت بکا، پاک و پیس لێک جیا بکریتەوێ، پاداش و شوایى باش بۆ خودا پەرستەکان و عەزابی سەخت و دژوار لەسەر دەستی موسوڵمانان بۆ سەرپیچیکاران دەستەبەر بێ، یان ترس و خۆف لەشەر کۆشتار هەلیان بنی بۆ ئیمان هێنان و موسوڵمان بپیش ئەوێ خودا بەعەزابی کۆکوژ لەناویان بەری، کەوابوو حیکمەت لەجیهاد و جەنگان دژی کوفرو سەرپیچیکاران تاقیکردنەوێ ئادەمیزادەکانە، بۆ ئەوێ دەربکەوێ ناچەند ئامادەن ئەزیەت و ناپەچەتە بچێژن.

وه كوو له نایه تیكى تردا ده فرموی: ﴿ام حسبتم ان قد خلوا الجنة ولما يعلم الله الذين جاهدوا منكم ويعلم الصابرين﴾ آل عمران/ ١٤٢ .
نه جار باسی پاداشتی موجهید و شهیدانی ریبازی خودا پهرستی ده کاو ده فرموی: ﴿والذين قتلوا في سبيل الله فلن يغفر الله لهم﴾ نه وانه له پیتناو نایینی خودا دا شهید ده کرتین پهره رگار نك و ماندو بون و خۆبه ختکردنیان به فیرو نادا، کرده وه کانیان پوچ و به تال ناکاته وه، وه کوو هی کافره کان به تال ده کاته وه...!

نیام نه همد له موسنه دی خوی دا فرموده یه کی ده رباره ی شهید ریوایه ت کرده ده فرموی: پیغه مبر عليه السلام فرمویه تی: (يعطي الشهيد ست خصال عند اول قطرة من دمه، تكفر عنه كل خطيئة، ويرى مقعده من الجنة، ويزوج من الحور العين، ويامن من الفزع الأكبر ومن عذاب القبر، ويحلى حلة الايمان) واته: له گهل پژانی یه که م دلۆبه خوینی شهید شهش به هره ی ده دریتی، چاو پۆشی له تاوانه کانی ده کری، شوینی خوی له به هشت دا ده بیینی، خۆری لی ماره ده کرتین، توشی ناره حه تی عه زابی ناو گوړو ترسی راجله کانی کاتی زیندوبوونه وه ناخۆشی سارای مه حشر نابی، خشی نیامی له بهر ده کری.

له صه حیجی موسلیم دا فرموده یه كه له عه بدوللای کوری عومره و نه بو قه تاده ریوایه تکراره ده فرموی: (يغفر للشهيد كل شيء الا الدين) له هه موو تاوان و که م و کوریه کی شهید چاو پۆشی ده کری جگه له قهرز، نه گهر قهرزدار بی له سهر قهرز داریه که ی مو حاسه به ده کری.

﴿سيهديهم ويصلح بالهم، ويدخلهم الجنة عرفها لهم﴾ شهیدان که له پیتناو نایینی خودا دا خۆیان به خت کرده، خودا پاشگوئیان ناخا، به لکوو دوا ی شهید بوونیان خودا سه ره رشتیان ده کا، گیانه کانیان پالفته ده کا صه فاو ره ونه قی زیاتر یان پی ده به خشی، بو

ئەوێ لە گەل ڤەفای عالەمی بالا دا ڤەبەست تری، چونکە شەهیدان بە گوێرە دەقی ئایەتەکانی قورئان نەمرن، بەدیمەن لەبەرچاوی ئادەمیزادانی سەر زەوی دیار نامێنن، ئەگینا زیندەن و خودا ژێانی تایبەتیان بۆ دەستەبەر دەکا، هیدایەت و ڤەفاو گەشەکردنی گیانیان پێ دەبەخشی.

لەژێانی دونیایان دا هیدایەتیان دەدا بۆ کردەوی چاک و ڤەسەند، شارەزایان دەکا بۆ ڤەپەرە کردنی ڤیازی بەهەشت، لەدونیاو قیامەت دا کاروباریان باش دەکا، کردەوێکانیان بۆ پارێزگاری دەکا، دەیانخاتە بەهەشتی بەرفراوان و ڤازاوە، کە ڤیناسە بۆ کردون و پێی ناساندون، تەنانت بەهەشتییەکان کە دەچنە ناو بەهەشتە وەزۆر بە ڤێک و پێکی بەبێ چا و ساغ و دەلیل شارەزای خانوو شوینی خۆیان و هیچیان سەریان لی تێک ناچی!!

لەفەرمودە ڤەحیح دا: کە بوخاری ڤیویەتی کردووە هاتووێ ڤێفەمبەر ﷺ فەرموویەتی (والذي نفسي بيده ان احدهم بمنزله في الجنة اهدى منه بمنزله الذي كان في الدنيا) موحاهید: کە یەکیکە لەموفەسسرینی سەلف لەمانای ئەم ئایەتەدا دەفەرموێ: ئەهلی بەهەشت شارەزای مال و شوینی خۆیان و خودا چۆنی بۆ داناون و بۆی بەشکردون ناوا هەرکەسە یەکسەر شارەزایە و ڤێگای لی ئەلەنابی، هەر دەلێی لەوەتای دروستکراون لەوی دانێشتەجی بوون!!

بەندەکانی خودا لەبەهەشت دا بەگوێرە کردەوێکانیان ڤلەو ڤایەو شوین و مەقامیان بەرزو نزمی هەیە، وەکوو لەئایەتێکی تردا دەفەرموێ: ﴿ولكل درجات مما عملوا﴾ الانعام/ ١٣٢.

ئەجار لەروانگە نازو نێعمەتی نەپراوەی بەهەشتەو لەئەنجامی ئەو هەموو ڤێزو نرخی خودا بۆ شەهیدانی دەستەبەر کردووە، موسولمانان

هه‌لده‌نی بۆ شه‌وه‌ی خۆیان بۆ خودا ساغ بکه‌نه‌وه‌و لی بپرین بۆ یارمه‌تیدانی نایینی خوداو هه‌موو هی‌زو توانایه‌کیان بڅه‌نه‌ گهر بۆ بلاو بوونه‌وه‌و سه‌رخستنی نایینی پی‌و‌زی ئیسلام، ده‌فه‌رموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَتَصَرَّوْا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتَ أَقْدَامَكُمْ﴾ ته‌ی ئه‌وه‌که‌سه‌انه‌ی پرواتان به‌تاک و ته‌نها‌ی خودا هی‌ناوه‌، دل‌نیان له‌وه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ ره‌وانه‌ کراوی خودایه‌و قورئانی به‌سروش بۆ هاتووه‌، نه‌گهر ئی‌وه‌ یارمه‌تی نایینی خودا بده‌ن، هه‌ول و ته‌قه‌للای خۆتان بڅه‌نه‌ کار بۆ بلاو بوونه‌وه‌و گه‌یاندنی نایینی خودا به‌ ئاده‌میزادانی تر، ئه‌وه‌ دل‌نیابن خودا یارمه‌تیتان ده‌داو به‌سه‌ر دوژمنانتان دا زالتان ده‌کاو له‌به‌رامبه‌ر دوژمنان دا دل‌ دامه‌زراوو قاچ چه‌سپاوتان ده‌کا، و ره‌و هی‌زو توانا ده‌خاته‌ دل‌تانه‌وه‌و ترس و له‌رز له‌دلی دوژمنانتان دا ده‌خولقی‌نی و سه‌ره‌نجام سه‌رکه‌وتوتان ده‌کا .

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ﴾ ته‌وانه‌ی کافرو بی‌پروان به‌په‌یامی ئیسلام، پی‌سوا‌ی بۆیان و به‌دبه‌خت و چاره‌په‌ش خۆیان، خودا کرده‌وه‌کانیانی پوچ کردونه‌وه‌، هی‌چ پاداشیان بۆ نه‌نووسراوه‌، هی‌چ خێرو بی‌ریکیان بۆ پاشه‌که‌وت نه‌کراوه‌.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ، فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ﴾ ته‌و پی‌سوا‌ی و گومرا‌بون و مایه‌ پوچی‌یه‌یان به‌هۆی ئه‌وه‌وه‌یه‌ دژی ته‌و په‌یامه‌ن خودا ناردویه‌تی بۆ پی‌غه‌مبه‌ری خۆی، ئی‌مانیان به‌ قورئان نی‌ه‌و ئاماده‌نین ئه‌رك و واجیباتی سه‌رشانیان جی به‌جی بکه‌ن، ئی‌تر خودا له‌تۆ‌له‌ی ته‌و هه‌ل‌ئیت و ئا‌کاره‌یان دا کرده‌وه‌ باشه‌کانیانی پوچ کردنه‌وه‌ و هی‌چ خێرو پاداشی بۆ نه‌نووسی‌ون! چونکه‌ کرداری چاک کاتی‌ک که‌لکی هه‌یه‌و پاداشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گیریته‌وه‌: که‌ له‌بیرو باوه‌ری راسته‌قینه‌وه‌ هه‌لبستی.

تییینی:-

نم کۆمه له نایه ته بهرونی شهوه دهگهیهنن: که له کاتی شهرو بهرامبهری وتیکرژان له گهل دوزمن دا، دهبی بهوپهری هیژوتواناوه له دوزمن بدری و دهستی لی نه پاریزری، چونکه شهوه شهروه سروشتی شهرو داخوازی کوشتن و برین و توندو تیژییه، بۆ شهوهی پۆزی دوزمن بشکی و له پهل و پۆ بکهوی، ههر که سی دژی نیسلام بههستی و ههلۆیستی شهپانی بنویتی دژی پهیرهوانی ریبازی خودا پهستی، شهوه ههلۆیستی نیسلامه بهرامبهری!!

نم نایه تهی ئیره له گهل نایه تی سوره تی (نه نفال) که دهفرموی: ﴿ماکان لنبی ان یكون له اسرى حتى یثخن فی الارض﴾ الانفال/ ٦٧ . هیچ دژایه تیکیان له ناودا نیه وهلی نایه تی سوره تی نه نفال باسی شهوهی نه کردوه دوا تیکشکانی دوزمن چ ههلۆیستیک بهرامبهردیلی کافرهکان دهنوینری، نایه ته کهی ئیره سه ره نجامی دیله کانیانی دیاری کردوه، فرمانپه وای موسولمانانی سه رپشک کردوه له نیوان شهوه دا به پیاهوتهی و منه تکردن به سهریان دا مه ره خهس بکرین، یان به پاره یان به گۆرینه وهی دیل به دیل به ره لالا بکرین .

کوشتنی دیل له بهر زه ورهت و به ره وهندی شه په کهو له حال و وه زعی تاییه تی دا، ههروه ها به کۆیله کردنیان له فرموده ی پیغه مبهردا ﷺ ئاماژه ی پی کراوه . که واته: به گویره ی قورنان و هه دیسی پیغه مبهردوا . وهستانی جهنگ فرمانپه وای موسولمانان سه رپشکه له نیوان چوار شت دا (کوشتن، به کۆیله کردن، منهت و پیاهوتهی کردن له گهل یان، فیدیه لی وهر گرتن و گۆرینه وهی دیل به دیل).

بوخاری له شه به وه ره یه وه فرموده یه ک ریوایهت ده کا دهفرموی: پیغه مبهردا ﷺ مه فره یه کی نارد بۆ لای نه جد که گه پانه وه پیایکیان

له‌به‌نی حه‌نیفه گرتبوو، پیان ده‌گوت: (ثمامة بن اثال) ئیتر به‌کۆله‌که‌یه‌کی مزگه‌وت به‌ستیانه‌وه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ چوو بۆ لای و پئی فهرمووو: ئه‌وه چیتسه ئه‌ی ثمامه؟ وتی: خێرو خۆشیم لایه، ئه‌گهر بیکوژی ئه‌وه خاوه‌ن خوی ده‌کوژی، ئه‌گهر منه‌تم به‌سه‌ردا بکه‌ی پزگارم بئێ ئه‌و سوپاسگوزارم، ئه‌گهر مال و سامانیشتم داوا لی ده‌که‌ی چه‌ند ده‌فهرمووی به‌سه‌رچاو ..

بۆ رۆژی دوا پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی: ئه‌ی سه‌مامه چی‌یه‌و چه‌ ده‌لیی؟ وتی: قوربان! هه‌ر ئه‌وه‌م لایه: که دوینی عه‌رزم کردی، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی: ده‌ (ثمامة) به‌ره‌للا بکه‌ن .

ئه‌جار سه‌مامه چوه‌ په‌نادار خورمایه‌کی نزیک مزگه‌وت و غوسلی له‌خۆی ده‌رکردو هاته‌وه ناو مزگه‌وت ووتی: (أشهد أن لا اله الا الله و أشهد أن محمد رسول الله) سویندم به‌خودا له‌سه‌ر پوی زه‌وی که‌سیکی‌تر نه‌بوو له‌تۆم ناخۆشتر بوی، پوخسارت له‌لام په‌زاگرانترین پوخسار بوو، به‌لام ئه‌مپۆ تۆ خۆشه‌ویستین که‌سی له‌لام...

سویندم به‌خودا هیچ ئاینیکم به‌ئهنه‌دازه‌ی ئاینی تۆ نه‌ده‌دزا، به‌لام ئیستا خۆشه‌ویستین ئاین له‌لام ئاینی تۆیه، به‌خیدا ناخۆشترین ولات له‌لام ولاتی تۆ بوو، ئیستا له‌هه‌موو شوینیکم زیاتر خۆش ده‌وی، من به‌ ته‌مای عومره هاتبووم و له‌پێگا مه‌فره‌زه‌یه‌کت یه‌خسیریان کردم، ئیستا ته‌شریفت چی ده‌فهرمووی و چی بکه‌م؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمانی پئی کرد: که بجئی عه‌مره‌که‌ی ته‌واو بکا، که هاته‌وه مه‌که‌که یه‌کیکی پئی گوت ئه‌وه چیه‌ تیک چوی؟ وتی: نه‌خه‌یر ئیمانم به‌موحه‌مه‌د هیناوه...

ئه‌م روداوه به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر ئه‌وه: که مه‌ره‌خه‌سکردنی دیل به‌پیاوه‌تی دروسته... عیمرانی کوری حوسه‌ین ده‌لی: هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ پیاویکیان له‌هۆزی عه‌قیل به‌دیل گرت و ده‌ست و قاچیان به‌ستن، له‌هه‌مان کات دا

هۆزی شهقیف دوو هاوه‌لئی پیغه‌مبه‌ریان به‌دیل گرتبو. پیغه‌مبه‌ر ﷺ نال و گۆپی پی کرد، نه‌وان دوو هاوه‌له که‌یان به‌ره‌للا کرد، نه‌میش کابرای مه‌ره‌خه‌س کرد.

ده‌رباره‌ی کوشتنی دیل نه‌بو به‌کری (الخصاص) ده‌لئی: زانایانی ئیسلام کۆپایان هه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه: که دروسته دیل بکوژری، له‌وه دا‌که‌س نه‌ بلئی وانیه، هه‌والی (متواتر) و سه‌حیح له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه رپوایه‌ت کراون: که پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌هه‌ندی حاله‌تی تایبه‌تی دا فرمانی کردوه به‌کوشتنی دیل نه‌وه‌تا رۆژی غه‌زای به‌در فرمانی کرد به‌کوشتنی هه‌ردو دیل عوقبه‌ی کۆری نه‌بو موعه‌یط و (النظر) ی کۆری (الحارث) ...

رۆژی غه‌زای ئو‌خودیش فرمانی دا به‌کوشتنی (نه‌بو غه‌) ی شاعیر که به‌دیل گیرابوو، به‌نو‌قوره‌یزه له‌سه‌ر برپاری سه‌عدی کۆری مه‌عاز له‌قه‌لاو سه‌نگه‌ره‌کانیان هاتنه‌ ده‌ره‌وه که خۆیان به‌ده‌سته‌وه‌دا سه‌عد برپاری کوشتنی دان و من‌دال. زارۆکه‌کانیشیان بوونه (سه‌بایا) له‌هه‌موو هۆزی به‌نو‌قوره‌یز ته‌نها به‌پیاوه‌تی و منه‌ت زوبه‌یری کۆری باطای لی به‌ره‌للا کردن.

قه‌لای خه‌یبه‌ر هه‌ندیکی به‌زۆرو هه‌ندیکی به‌صولح و رپیکه‌وتن که‌وته ده‌ست پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی. پیغه‌مبه‌ر ﷺ داوای له‌کۆری نه‌بو‌له‌حقیق کرد: که هیچ‌ی لی نه‌شاریته‌وه‌و هه‌رچی لایه‌ بیلئی، دوایی ده‌رکه‌وت خیانته‌تی کرده‌وه‌و راستی نه‌گوتوه، ئیتر فرمانی کرد به‌کوشتنی، که فه‌تخی مه‌که‌شی کرد فرمانی دا به‌کوشتنی هیلالی کۆری خه‌تال و میقیه‌سی کۆری صویاته و عه‌بدو‌ل‌لای کۆری سه‌عدی کۆری نه‌بو سه‌رح و کۆمه‌لیکی تر پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی بیان‌کوژن! ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر خۆیان به‌په‌رده‌ی که‌عه‌به‌وه هه‌لبواسن، له‌هه‌مان کات دا له‌دانیش‌توانی مه‌که‌که خوش بوو، مال و سامانی‌شی نه‌کردنه ده‌ستکه‌وت و غه‌نیمه‌ت، به‌لگه‌ش

له سه ره نه وه: كه دروسته ديل بكرى به كويله و مامه لهى هاو چه شن له گهل
 دوژمن دابكرى، نه وه يه: كه پيغه مبه ره ﷺ ديلي هه ندئ له هۆزه كانى
 عه ره بى وه كوو خيلى هه وازين و به نولوسته له ق و هه ندئ خيلى ترى
 عه ره بى كردنه كويله، نه بو به كرو عومر تيره ي به نونا جيه ي قوريشيان
 كردنه سه بايا، هاو له ئى پيغه مبه ريش ﷺ كه فته تحى ولاتى فارس و روميان
 كرد هه ندئ له دانىشتوانى نه و ولا تانه يان كردنه سه بايا.

نه وانه ي نايه تي ﴿حتى اذا ثخنتموهم فشدوا الوثاق﴾ هيان كردۆته
 به لگه له سه ره نه وه: كه دروسته نه سير بكورژى قسه كه يان وئ چوونيه،
 چونكه نايه ته كه بۆ حاله تي پيش به ديل گرتنه و بۆ نه و كاته يه دوژمن
 به گورپوتينه و زه بروه شيته، به لام دواى تيكشكان و له پهل و پوخستنى
 دوژمن جهنگاوه ره كانيان ده بنه ديل و حوكمى نه و كاته جودا وازه
 له حوكمى حاله تي پيش به ديل گرتن.

ئيبنو عه بباس ده باره ي نايه تي ﴿ما كان لبي أن يكون له أسرى
 ختى يثخن في الارض﴾ ده فهرموئ: نه و حوكمه بۆ پوژى غه زاي به در
 بوو، نه و سه ره ده مه موسولمانان كه م و بئ هيتزو توانابوون، كه په ره يان
 سه ندو زۆر بوون و هيتزو ده سه لاتيان پهيدا كرد په روه ردگار نايه تي:

﴿فإما منا بعد وإما فداء﴾ ي نازل كرد و پيغه مبه ره موسولمانانى
 ده باره ي ديله كان سه ريشك كرد له وه دا كه ده توانن بيانكوژن ده توانن
 بيانكه نه كويله، ده توانن به فيديه و ديل گووژينه وه مه ره خه سيان بكهن،
 به كورتي فرمانه رهاى موسولمانان چى به مه سه له حه ت بزائى نه و، په به ره وى
 ده كا. ^(١)

(١) هه ره كه سئ ده به وئ له م به واره دا قول بيته وه و رافه و بۆ چوونى زانايانى ئيسلام له سه ره نه م
 نايه تانه بزائى با بگه رپته وه بۆ كتيبي (أحكام القرآن) للجصاص ج ٣/ ٣٩٠-٣٩١ و نيل
 الاوطار ج ٢/ ٨٠٠ و تفسير القرطبي ج ١٦/ ٢٢٨.

تیفکرین له ناسه واری گهل ۱ نه ته وه کانی پیشوو بیر کردنه وه
له سهره نجامی حال و وه زعی خودا په رستان و بی بروایان

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ﴿١٠﴾
ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ﴿١١﴾
إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَنَّوْنَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ
وَالنَّارُ مَشْجُورَةٌ ﴿١٢﴾ وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيِكَ
الَّتِي أَخْرَجْنَاكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾ أَفَمَنْ كَانَ عَلَى يَدَيْهِ
مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴿١٤﴾

له وه پیش سهره نجامی بی بروایان و خودا په رستانی ړون کرده وه،
نار په زامه ندی خوی له کافره کان و په زامه ندی له هه لویست و ناکاری
موسولمانان را گه یاند، نه بجا ناده میزادانی هه لنان بۆ ته وهی له پاشماره و
ناسه واری گهل و نه ته وه کانی پیشوو ورد بېنه وه، بیر له حال و وه زعی
موسولمانان و کافران بکه نه وه، بۆ ته وهی په ندو عیبره تی لی وهر بگرن،
هه ست به وه بکه ن: که خودا یارمه تی موسولمانان ده داو کافره کان پړسوا
ده کا، نازو نیعمه تی نه پړاوهی به هه شت ده دابه خاوهن باوهران و سهر فزایان

ده کا، چونکه شوین رتیازی حق کهوتون و حه قیان بلاو کردۆته وه، کافره کان سزاده دا و به ناگر ده یان سوتینی چونکه شوین هه واو هه وه سی خۆیان کهوتون و بته مرستیان کردوه ..

ده فهرموی: ﴿أفلم یسیروا فی الأرض فینظروا کیف کان عاقبة الذین من قبلهم دمر الله علیهم وللكافرین أمثالها؟﴾ نایا نه موشریکانه، نه وانهی هاوه لّ بو خودا داده نیّن و پیغه مبه ر به درۆ ده خه نه وه، به سه ر زه وی دا هاتوو چۆیان نه کردوه؟ به سه ر شوین و شوینه واری گه لی عادو سه مو و قهومی لوت و هی تریش دا گه شت و گوزاریان نه کردوه؟ بو نه وه ی په ندو عیبه رت له سه ره نجامی نه و سه ریچیکارانه وه ریگرن، خۆتا ئیستاش شوینه واری عه زابی قه لا چۆکردن و له ناو بردنیان ئاشکرایه و به چاو ده بیندری.

بیگومان خودا خانویه ره و گردو گیوه کانیانی به سه ردا روخانندن، به مال و مندال و کهس و کاریانه وه فه وتانندی و خودا په رستانی رزگار کردن و نه و عه زاب و قه لا چۆکردنه نه یگرته وه، بو هه موو نه و کافرانه و کافره کانی تریش نمونه و یتنه ی پیش خۆیان هه یه، هه رکه سی کافرو بی پروا و سه ر ره ق بی بابزانی خودا رۆژتیک له رۆژان توشی عه زابی سه ختی خۆی ده کا، نه وه تا کافره کانی قوره یش به کوشتن و به دیل گرتن له غه زای به در دا عیقابی سه ختیان خوارد و له رۆژی رزگار کردنی مه که ده شکستی و سه ر شوپریان به سه ر هات، سزای سه خت و دژواری دۆزه خیشیان سه ربار بو هه تا هه تای تییدا ده میننه وه.

﴿ذلک بأن الله مولى الذین آمنوا وان الکافرین لا مولى لهم﴾ نه و له ناو بردن و ویرانکاریه توشی کافره کان و ولاتیان هات له کۆن و نوێ دا هه روا رزگار بوونی خودا په رستان له و عه زابه کوکوژییه، به هوێ نه وه وه یه:

که خودا یارمه تی موسولمانان ددها، له ناخوشتی و مهینه تی دا فریایان ده که وی هه میشه چاودیترو سه ره به شتیکاریانه، کافرو بی پروایان بی پشت و پنهان و کهس نیه عه زابیان لی وه گیری، بویه عه زابی سهخت توشیان هات و لی قوتار نه بوون!

نه مجار دوا به دوای رو نکر دهنه وی حال و وه زعی موسولمان و کافر له دونیادا دیتته سه ره باسی حالتی موسولمانان له قیامت داو ده فهرموی: ﴿ان الله يدخل الذين آمنوا وعملوا الصالحات جنات تجري تحتها الأنهار﴾ بئگومان پهروه دگار له پوژی قیامت دا فزل و به خششی خوی به سه ره خودا په رستان دا ده پوژی و ده یاغخاته ناو په حمهت و نیعمه تی خویه وه، نیماندارانی کردار چاک ده خاته ناو باخ و باخاتی به هه شتی به رینه وه: که به ژیر دارو دره خته کانیاں دا جوگاو جو باری ناو ده کشین و نه وه نده تی تر دیمه نی باخه کان ده پازینه وه...!

نیمامی پازی ده فهرموی: زور جار که وه صفی به هه شت ده کا، هه ره باسی جوگاوو ناوی ده کا: چونکه ناو هو ی رسکان و هه بوونی دارو دره خته، دارو دره ختیش هو میوه هات و بهرو بومن، ناویش خوی هو ژیا نه وه موو شتیک له ناو پهیدا بوه!!^(۱).

﴿والذين كفروا يمتعون وياكلون كما تأكل الأنعام والنار مثوى لهم﴾ نه وانه ی کافرو بی پروان و نینکاری هه بوونی خودا و تاک و ته نهایی زاتی پاکی ده کهن و پیغه مبه ره که ی به درو ده خه نه وه، ناژهل ئاساده له وه پین و هیچ غم و هیوا یه تیکیان نیه جگه له پرکردنی گه ده یان و دابین کردنی هه وهس و نا ره زو ناژهل یه کانیاں، بیر له قیامت ناکه نه وه و بی تاگان له سه ره نجامی ژیا نیان، هه میشه هه لپه یانه بو ورگیان و

(۱) تفسیری رازی ج ۱/ ۵۱

کۆکردنه‌وه‌ی مال و سامان له‌پێگهی ناره‌واوه، هه‌ر له‌مه‌عنای ئهم نایه‌ته‌دا فه‌رمووده یه‌کی سه‌حیح و چه‌سپاو لای ئیمام نه‌حمه‌د و هه‌ردو‌پیری فه‌رموده: (موسلیم و بوخاری) و تیرمیزی و ئیبنوماجه هه‌یه له ئیبنوعومه‌ره‌وه رپوايه‌تیان کردوه، ده‌فه‌رموی: (المؤمن یا‌کل فی معی واحد والکافر یا‌کل فی سبعة امعاء) موسولمان به‌قنیا‌ته‌و به‌که‌می خواردن داده‌که‌وی کافر قه‌ناعه‌تی نیه و هه‌میشه هه‌له‌په‌یه‌تی و به‌هیچ شتێک قه‌ناعه‌ت نا‌کا، نه‌وانه: که نه‌وه ره‌وشت و نا‌کاریانه، بیرو باوه‌ریان کوفرو ئیلحاده نا‌گری دۆزه‌خ خانوی هه‌تا هه‌تایانه‌و تی‌یدا جی‌گیر ده‌بن: (خودا به‌ره‌مه‌تی خۆی له‌و نا‌گره بمانپاریزی).

ئه‌جار په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی توند له‌کافره‌کانی مه‌که‌که ده‌کاوه‌فه‌رموی: ﴿و‌ک‌أ‌ین من ق‌ریة هی اشد ق‌وة من ق‌ری‌تک ال‌تی ا‌خر‌ج‌تک، ا‌هل‌ک‌نا هم فلا ن‌اص‌ر ل‌هم﴾ زۆر له‌دانیشه‌توانی شارو شارۆچکه‌و گوندی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی پێشومان له‌ناو بردون: که‌زۆر له‌و مه‌که‌که‌ییانه به‌هێزو توانا‌تر بوون که تۆیان له‌شاری مه‌که‌که‌و نیشه‌تمانی خۆت ده‌ر کردوه، قه‌لا چۆمان کردن و که‌س نه‌بوو دا‌کوکییان لی‌بکا، که‌س نه‌یتوانی عه‌زاب و سزای خودایان لی‌بگیرێته‌وه..

ده‌بوايه ئه‌و قوربه‌شیانه که زۆر بێ ده‌سه‌لات‌ترین له‌و گه‌لانه‌ی له‌ناومان بردون بیریان له‌سه‌ره‌نجامی خۆیان بکرا‌یه‌ته‌وه، په‌ندو عیبه‌رتیان له‌و گه‌ل و نه‌ته‌وه پێشینه‌وه‌ریگرتایه!

چونکه له‌کاتی‌که‌دا خودا ئه‌و هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه خاوه‌ن ده‌ست و بازوانه به‌هه‌له‌ک به‌ری له‌سه‌ر سه‌ره‌پێچی و سه‌ته‌مکاری، ئه‌وه دوورینه هه‌مان داب و نه‌ریتی خۆی له‌گه‌ل کافره‌کانی قوربه‌یش دا ئه‌نجام بدا، خۆ ئه‌گه‌ر خودا عه‌زابی کۆکوژی له‌به‌رخاتری پێغه‌مبه‌ر بۆ به‌ریار نه‌داون و له‌سایه‌ی پێغه‌مبه‌ره‌وه به‌سزای کۆکوژ له‌ناویان نا‌با، با‌چاک بزانه‌ن:

کە عەزابی سەختی دۆزەخ لە قیامت دا یەخەیان دەگری و بەهیچ کلۆجی، لی قوتار نابن!

ئەجار پەرەردگار هۆی جوداوازی سزاو پاداشتی هەر دوواقم (موسولمانان و کافر) رۆن دەکاتەووە دەفەرموی: ﴿أَفَمَن كَانَ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّهِ كَمَن زَيْنَ لَهُ سَوَاءٌ عَمَلُهُ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ﴾ نایا کەسیک لەسەر نایین و پێبازی راست و دروست بێ، بەگوێرە ی سروشت و فیتەرەتی لەسەر خۆلکاوی خۆی یەکتا پەرست و دینداربێ، وەکوو کەسی: وایە شوێن هەواو ئارەزو کەوتبێ و پێبازی شەیتان پەسەندی پەپەرەو کردبێ و کردەووەی خراپی خۆی لاپەسند بێ!!!

هەلبەتە ئەو دوو تاقمە چۆن یەك نین، یەکتاپەرست و خوداناس ناکرێنە تایی تەرازوی بێپەرست و گومراو تاوانباران، چۆن کەسیک بەدڵنیای بەلگەو دەلیلەووە ئیمانی بەتاک و تەنهایی خودا هەبێ، کردارو ئاکاری چاک و پەسند بێ وەکوو کەسی وایە هاوێڵ بۆ خودا دابنێ و شوێن پێبازی شەیتان کەوتبێ و غەرقی زلکاوی گومرای بووبێ؟! واتە ئەو دوو تاقمە وەکوو یەك نین.

وەکوو لەنایەتییکی تردا ئاماژە بەم مانایە دەکاو دەفەرموی: ﴿أَفَمَن يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَن هُوَ أَعْمَى﴾ الرعد/ ١٩. یان دەفەرموی: ﴿لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ، أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ الحشر/ ٢٠.

بەکورتی بەگوێرە ی عەقل و واقیع لەدوونیداو بەپێی عەدالەتکاری مۆتلەقی خودا لەپڕۆژی قیامت دا کۆمەڵی موسولمان و خودا پەرست وەکوو کۆمەڵی کافرو بێپەرستەکان نین و بەیەك چاو سەیر یان ناکرێ.

وه صفی به‌هشت و باسی دۆزه‌خ

مَثَلُ الْجَنَّةِ

الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ
يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى
وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ
وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

له‌وه پیش جوداوازی نیتوان خودا پەرستان و کافره‌کانی کرد، جوداوازی
نیتوانیانی پون کرده‌وه، نه‌بجار گونجاو بوو: که‌باسی پاداشی موسولمانان
بکا: که‌به‌هشتی پازاوه‌و پان و به‌رینه، سزای کافرو بتپهرستانیش پون
بکاته‌وه که‌عه‌زایی دۆزه‌خ و ناره‌زامه‌ندی خودایه‌ لییان.

ده‌فه‌رموی: ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَّاءٍ غَيْرِ
آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ لَذَّةٌ لِلشَّارِبِينَ، وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ
مُصَفًّى﴾ وه‌صف و په‌سنی نه‌و به‌هشته‌ی خودا واده‌ی وا داوه‌ بیکاته
خه‌لاتی خودا پەرستان، نه‌ویه‌ بو‌تان باس ده‌که‌ین، نه‌و به‌هشته‌ چه‌نده
جو‌گاو جو‌یاری ناوی صاف و پون په‌وان و نه‌گو‌پاوی تیدایه، ناوی
شیرین و گوارا و فواره‌ به‌ستو به‌ژیر دره‌خته‌کانی دا ره‌وان ده‌بی، تابلی‌ی
پاک و جوان و پون و ره‌وانه، به‌لخ و خه‌وش و خلته‌و بو‌گه‌نی نیه‌ که‌سیک
جاریک لی‌ی بخواته‌وه هه‌رگیز تینوی نابی، له‌وه‌ دوا چی‌ئاو بخواته‌وه بو
زیده‌ له‌زه‌ت و خو‌شی‌یه، نه‌ک بو‌ لابر‌دنی تینوایه‌ تیه‌ .

له ناو نیعمه ته کانی به ههشت دا یه که مجار باسی ناوی کرد، چونکه ئاو لهه موو شله مه نییه کانی تر به سوود تره بۆ ئاده میزاد.

ئیبینو ئه بی حاتم له ئیبینو مه سعوده وه ریوایهت ده کا دهه فرموی: (جۆگاکانی به ههشت له کینوی میسک هه لده قوئین) ههروه ها له به ههشت دا جۆگای شیر ههیه، شیر صاف و به تام، نه بزپکا نه گۆرآو، تابلی سپی و شیرین و چهوره، بۆیهش دووه مجار باسی شیری کر، چونکه بۆ هه موو کهس به سووده بژیویکی تام خوشی نه زلیتکراوه، ههروه ها چهند جۆگه و جۆباری تیدایه له مهی تام خوش و گوارا و بۆغوش و پهنگ ئال و والا، وه کوو شه رابی دنیا تال و بۆن ناخوش نیه، خه لکی مهست و که له لا ناکا، سه ر ئیشه و په شانه وهی لی پهیدا نابی.

وه کو له نایه تیکی تر دا له م باره وه دهه فرموی: ﴿لَا فِيهَا غُولٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يَنْزِفُونَ﴾ الصافات/ ۴۷ ههروه ها دهه فرموی: ﴿بِيضَاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ﴾ الصافات/ ۴۶ یان دهه فرموی ﴿لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يَنْزِفُونَ﴾ الواقعة/ ۱۹.

له پلهی سییه م دا باسی شه رابی هینا چونکه وه کوو ئاوو خواردن پیوستی سه ره کی نیه بۆ ژیان، به لکوو بۆ زیده له ززهت و رابواردن ده بخۆنه وه!! ههروه ها له به ههشت دا جۆگای ههنگوینی صاف و بی غه ل و غهش هه ن، که په شان و میوو خه ت و پلهی تیکه ل نه بوه، پهنگی جوان و تام و بۆنی تابلی ی خوشه، به ههشتی یه کان به حهزو ئاره زۆوه لی ده خۆنه وه، فه په جبهه خش و خیر ئاوه ره، ئیبینو عه بباس دهه فرموی: مانای ﴿مَنْ عَسَلَ مِصْفًى﴾ واته: له سکی میشه ههنگ نه هاتۆته ده ره وه.

بیگومان خواره مه نی شیرین خۆراکیکی به تام و له ززهته له ناو شیرینیش دا ههنگوین له هه موویان به له ززهت تره، له ژیا نی دنیا ش دا

ههنگوین سوودو قازانجی زوری ههیه بۆجهستهو شیفای دهردانه وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿قیه شفا للناس﴾ النحل/ ۶۹.

ئیستاش له دروستکردنی زۆر له دهرمانه کان دا ماددهی ههنگوین به کار دینن، کهم دهرمان ههیه له پیکهاته کانی دا ماددهی ههنگوینی تیدا نه بی.

په رهوه ردگار لهم نایه ته دا چوار شتی سه ره کس باس کردن:

۱- ئاو، چونکه بی ئاو زیان نابی.

۲- شیر چونکه پیویستی جهستهیه.

۳- مهی چونکه زهوق و خوشی ده خاته جهستهوه.

۴- ههنگوین چونکه دهرمانی دهردانه.

تیرمیزی له باوکیه وه له پیغه مبه ره وه ریوایهت ده کا ده فهرموی: (إن فی الجنة بحر الماء و بحر العسل و بحر اللبن و بحر الخمر ثم تشقق الأنهار بعده) ^(۱). واته: له به ههشت دا دهریای ئاوو دهریای ههنگوین و دهریای شیرو دهریای مهی ههیه ئه مجار له مانه وه جوگا هه له ستراون.

﴿ولهم فیها من کل الثمرات﴾ هه موو جو ره میوه و به رو بو میك به رهنگی جوان و تامی به له ززهت و بۆنی خوشه وه له به ههشت دا بۆ ئه وان دهسته بهر کراوه، هه رچی بیان هوی و هه زیان لی بی ئاماده یه و بی ماند بوون له بهر دهستیانه وه کوو له نایه تیکی تر دا لهم باره وه ده فهرموی: ﴿یدعون فیها بکل فاکهة آمنین﴾ الدخان/ ۵۵، یان ده فهرموی: ﴿فیهما من کل فاکهه زوجان﴾ الرحمن/ ۵۲.

(۱) تیرمزی له باسی به ههشت دا (۲۵۷۱) بابی (۳۷) له ژیر عینوانی (باب ماجاء فی صفة أنهار الجنة) دا ریوایهتی کردوه.

نه‌بجار دواى باسکردنى نازو نيعمه‌تى مادى، باسى نيعمه‌تى مه‌عنه‌وى ده‌کا ده‌فهرمووى: ﴿وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ﴾ هه‌روه‌ها لي‌خوشبوون و ره‌زامه‌ندى خودايان بۆ ده‌سته‌به‌ر بووه، خودا له‌تاوانيان خوش بووه و ره‌زامه‌ندى خۆى لييان پي‌راگه‌ياندوون، نه‌مه‌ش له‌هه‌موو نازو نيعمه‌تيك خوش‌ترو به‌هره‌ ناوهرتره، فه‌وزى عه‌زيمه‌و ترۆپكى خوشى‌يه.

نه‌بجار به‌راورديه‌ك له‌نيوان ئه‌و وادانه‌ى به‌خوداپه‌رستانى داوه‌و ئه‌و هه‌ره‌شانه‌ى له‌كافره‌كانى كردوه‌ ئه‌نجام ده‌داو ده‌فهرمووى: ئايا ئه‌وانه‌ى ئه‌وه‌ سه‌ره‌نجام و جیگا‌و شوئيانه‌ له‌به‌ه‌شتداو ئه‌وه‌ نازو نيعمه‌تيانه‌ به‌به‌رده‌وامى، ﴿كَمَن هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ﴾ وه‌كو كه‌سيك وه‌هايه‌ له‌دۆزه‌خدا بۆ هه‌تا هه‌تايه‌ له‌ئاگر‌دا ده‌مي‌نيته‌وه‌و ئاوى كولا‌توى ده‌رخوارد ده‌درى و به‌خواردنه‌وه‌ى ري‌خۆله‌كانى ده‌به‌ردرين؟

بي‌گومان چون يه‌ك نين، ئاشكرايه‌ كه‌سيك له‌به‌رزترين كۆشك و ته‌لارى به‌ه‌شتدا‌بى وه‌كوو كه‌سيك نيه‌ له‌قول‌ترين چالى دۆزه‌خدا‌بى! كه‌سيك له‌ناو نازو نيعمه‌تى به‌ه‌شتدا‌بى، له‌ناو دارو دره‌خت و ميوه‌جاتدا‌بى، له‌سه‌ر جۆگا‌و جۆباره‌كانى به‌ه‌شتدا رابوي‌ترى، وه‌كوو كه‌سيك نيه‌ له‌ناو عه‌زابى دۆزه‌خدا بتليته‌وه‌و ئاوى كولا‌توى ده‌رخوارد بدرى!!

ره‌وشت و ئاكارى دو‌به‌ه‌كان و موسو‌لمانان

وَمِنْهُمْ مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ
حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ أَنفَا
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۖ وَالَّذِينَ

أَهْتَدُوا زَادَهُمْ هُدًى وَءَاتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ ﴿١٧﴾ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا
السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً ط فَفَاجَأَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ
ذِكْرُهُمْ ﴿١٨﴾ فَأَعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُونَ لِنَبِيِّكَ
وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴿١٩﴾

دەربارەى ھۆى نازلبوونى نایە تی ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ...﴾ دوو
رۆایەت ھەن:

- ۱- ئیبنو لمونزیر لە ئیبنو جوړەیحووە رۆایەت دەکا دەلى: موسولمانەکان و
دوو پرووەکان لای پیغەمبەر کۆ دەبوونەووە پیغەمبەر ﷺ فەرماشتی
دەفەر موون، موسولمانەکان گوئیان لی دەبوو لی ئی حالى دەبوون، دوو
پرووەکان گوئیان لی دەبوو لی ئی حالى نە دەبوون جا کە دەهاتنە دەروە
لە موسولمانەکانیان دەپرسی نەری نەووە موخەمەد گوتی چی؟
ئیتەر نایە تی: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ﴾ نازل بوو.
- ۲- موتاتیل رۆایە تی کردووە و دەلى: پیغەمبەر ﷺ وتاری دەدا،
رەخنەى لە کافرەکان دەگرت، جا دوو پرووەکان کە لە مزگەوت دەهاتنە
دەر بە گالتەو قەشەرییەو لە عەبدوللای کۆری مەسعودیان دەپرسی:
نەووە موخەمەد چی گوت؟ ئیبنو عەبباس دەفەرموی: منیش نەو
پرسیارەم ناپاستە کراو...

پەيوەندى ئەم کۆمەڵە نایەتە بە ھەس پیئشەو لەم رۆووەو ھە:
لەووە پیئش حال و وەزەع و سەرەنجامی موسولمانان و کافری لە دونیاو
قیامەتدا پروون کردووە، ئەمجار دیتە سەر بەیانکردنی وەزەع و حالى

دوو پووەکان و بە کافریان لە قەلەم دەدا، ئەو پادە گە یەنێ، کە ئەوانە نە فامن و لە قسە ی پێغەمبەر جالێ نابن، ئەوان گوی ناگرن بۆ تیگە یشتن، بە لک و گوی دەگرن بۆ گالتە پێکردن و سوکایەتی پێکردن، بە پێچەوانە ی خودا پەرستانەو: کە گوی چکە ی خۆیان بۆ و تەکانی پێغەمبەر کلۆر دەکەن و لێی حالی دەبن و پەیرەوی فەرمان و جلە و گیرییەکانی دەکەن.

ئەجار هەر پەشە لە دوو پووەکان دەکا و فەرمانیان پێ دەکا: کە بە خۆیاندا بچنەو و پەندو عیڕەت و ەریگرن پێش ئەو ی لە ناکا و قیامەت رابیی و پەشیمان بوونەو بێ سودبی، پاشان فەرمان بە پێغەمبەر ﷺ دەکا کە بەردەوام بێ لە سەر بیرو باوەرو گە یاندنی پە یامی خۆی و داوی لیخۆشبوون و بۆ خۆی موسولمانان بکا.

دە فەرمووی: ﴿وَمَنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ، حَتَّى إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنفًا﴾ هەندێک لە کافرانە ی بریارمانداو بۆ هەتا هەتایە لە دۆزەخدا بێننەو: کە دوو پووەکان، گوی لە قسە و نامۆزگاری تۆ پادەگرن ئە ی پێغەمبەر، بە لام هیچی لێ تێ ناگەن، چونکە دلێ نادەنێ، ئیمانیا ن بە قسەکانی تۆ نیە، بۆ گالتە پێکردن و سوکایەتی پێکردن گویی لێ پادەگرن، جا کە لە لای تۆ دەپۆنە دەرەو بە هاو لەانی زانا و تیگە یشتو و دەبیژن و بە گالتە پێکردنەو پێیان دەلێن: ئەو لەو و پێش موحەممەد چی گوت؟ ئیمە تیی نە گە یشتین و هیچ گرن گیمان بە قسەکانی نەدا، چمان لێ حالی نەبوو.

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ﴾ ئەو دوو پووانە ئەوانەن خودا دلێ مۆر کردوون، شتی بە سوود و ەرنایگرن، ئیمانیا ن نە هیئاو و نوری نیسلام دلێ پەوشەن نە کردوونەو، پویان لە خێر نە کردو و

شوین ههواو ههوهسی خۆیان کهوتوون، به کورتی ئهوان پشتیان له حق کردوه و شوینی نه کهوتوون، جا یان له بهر تینه گهیشتوویی، یان له بهر گوێ رانه گرتن و ههول نه دان بۆ حالی بوون، شوین به تال کهوتوون و باوهشیان پیدا کردوه.

نه له حق حالی دهبن و نه ههول دهدهن لی حالی ببن، بیگومان دیاردهی دوو پروویی له کۆمه لگای مه دینه دا سه ری هه لدا، له سه رده می مانه وه ی پیغه مبه ر ﷺ له مه که که دا ئه و دیارده سه ری هه ل نه داوه، چونکه له و سه رده مه دا شتی که نه بووه داخواری دوو پروویی بی.

موسولمانه کان که م و بی هیز بوون و ده چه وسیندرانه وه، که سی کیش ئه وه حالی بی پیتیست ناکا که س دوو پروویی له گه ل بکا، به لام که پیغه مبه ر ﷺ کۆچی کرد بۆ مه دینه، به هۆی موسولمان بوونی خیلی ئه وس و هۆزی خه زره ج موسولمانان به هیز بوون و پیغه مبه ر ﷺ بناغه ی ده ولته تی ئیسلامی داناو ورده ورده ئیسلام بلا بووه وه و گه شه ی کرد، زۆربه ی زۆری عه شانیه و بنه ماله کان ئیمانیان هینا، ئه وانسه ی رقیان له پیغه مبه ر بوو نه یان توانی به رامبه ری بووه ستن، ناچار بوون چه کی دوو پروویی بجه نه کار، به روا له ت خۆیان به پروادار ده خسته پروو، له واقعی ش دا کافر بوون، هه رده م چاره روانی ئه وه بوون پیغه مبه ر هاوه لانی توشی به لاو کاره ساتی که بن و پزگاریان بی.

هه بوونی جوله که له ناو شاری مه دینه داو ده سته به ربوونی هیزی عه سه که ری و ئابووری بۆیان هۆکارێکی هانده ر سوو سو سه ره له دانی دیارده ی دوو پروویی و به رپا کردنی پیلان و درایه تی کردنی پیغه مبه ر هاوه لانی و نانه وه ی کۆسپ و ته گسه ره له سه رده م بلا بوونه وه ی ناییندا.

به‌لّی هه‌بوونی جوله‌که له‌مه‌دینه‌دا به‌و دارایی و ده‌سه‌لاته‌وه، کارامایی و شاره‌زاییان له‌به‌رپاکردنی کیش‌ه‌و پیلان بۆ پیتغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی، هانده‌ر بوو بۆ گه‌شه‌کردنی دیارده‌ی دوو پروویی، خالی هاویه‌شیان دژایه‌تیکردنی نایینی حه‌ق بوو، هه‌ردوولایان حیق‌دو کینه‌یان له‌پیتغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی هه‌بوو..

هه‌رکاتی موسولمانان ده‌که‌وتنه‌ ته‌نگانه‌و ناخۆشیه‌وه سه‌ری دوژمنکارییان به‌رز ده‌کرده‌وه، بوغزو کینه‌کاری خۆیان ده‌ر ده‌خست، کاتیکیش موسولمانان سه‌رکه‌وتنیان به‌ده‌ست دیناو ده‌که‌وتنه‌ خۆشیه‌وه، نه‌وان به‌نه‌یّنی کۆسپ و له‌مبه‌ریان دروست ده‌کردن و کیش‌ه‌و نیزاعیان ده‌خسته‌ نیو کۆمه‌لگای ئیسلامیه‌وه..

ته‌نانه‌ت تا ناوه‌راستی نه‌و ماوه‌ی پیتغه‌مبه‌ر ﷺ له‌مه‌دینه‌ له‌ژایندا بوو دوو پرووه‌کان خه‌ته‌ریکی گه‌وره‌ بوون بۆ ده‌وله‌تی تازه‌ پرسکاوی ئیسلام له‌سه‌ر ده‌ستی پیتغه‌مبه‌ر ﷺ به‌لکو له‌وه‌ داوا هه‌موو کاتیکی دوو پرووه‌کان رۆلی خیانه‌تکارانه‌ی خۆیان گێپاوه‌وه هه‌میشه‌ له‌پشته‌وه‌ خه‌نجه‌ری ژه‌هراوی خۆیان له‌جه‌سته‌ی کۆمه‌لّی موسولمانان وه‌شاندووه‌و تا بۆیان کراوه‌ هه‌میشه‌ له‌که‌لیندا‌بوون و تا بۆشیان بکری ده‌ست ناپاریژن.

ته‌جار له‌به‌رامبه‌ر نه‌و ناپاکانه‌دا باسی ده‌سته‌ی خوداپه‌رستان ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رمووی: ﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادْهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ﴾ نه‌وانه‌ی رێبازی هیدایه‌تیان گرتووه‌ و خودا تۆفیقی داوه‌ و دلی نوورانی کردوون، ئیمانیان هێناوه‌و کرده‌وه‌ی چاک ته‌نجام ده‌ده‌ن و خودا له‌سه‌ر هیدایه‌ت راگیری کردوون و هیدایه‌تی بۆ زیاده‌ کردوون و پتر له‌سه‌ر حه‌ق چه‌سپاندونی و خودا لییان پازیه‌، نه‌وه‌ش نه‌و په‌ری به‌خته‌وه‌ری و به‌مراز گه‌یشتنه‌.

نه مجار په‌روه‌ردگار هه‌په‌شه‌ی هاتنی قیامت له‌دوو‌پوو بی‌ پروایان ده‌کار ده‌فرموی: ﴿فهل ينظرون الا الساعة أن تأتيهم بغتة فقد جاء أشراطها فأنى لهم اذا جاءتهم ذكراهم﴾ نایا نه‌و دو‌دوو‌پوو کافرانه جگه له‌پابوونی قیامت به‌ناگه‌هان چاو‌ه‌پوانی چی تر ده‌که‌ن؟ قیامت راده‌بی و نه‌وان لی‌ی بی‌ ناگان و خۆیانی بو‌ ناماده‌ ناکه‌ن، بی‌گومان نیشانه‌کانی ده‌رکه‌وتوون، یه‌کی‌ک له‌و نیشانه‌نه‌ په‌وانه‌کردنی پی‌غه‌مبه‌ری ئیسلامه، له‌سه‌حیحی بوخاری و موسلیم دا‌ فرموده‌یه‌ک هاتووه، نه‌نه‌س ریوایه‌تی کردوه ده‌لی: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فرموویه‌تی: (بعثت انا والساعة كهاتین، وأشار الى الوسطى والسبابه) .

جا کوا نه‌وان که‌قیامت پابوو یاد‌کردنه‌وه و په‌شیمان بو‌ونه‌وه‌سودی هه‌یه‌بو نه‌وان؟ که‌ی نه‌و کاته قیامت بیرکه‌وتنه‌وه که‌لکی ده‌بی؟ وه‌کوو له‌نایه‌تی‌کی تر‌دا ده‌فرموی، ﴿یومئذ یتذکر الانسان وانی له‌ الذکری﴾ الفجر/ ۳۳ .

به‌کورتی به‌لگه‌ بو‌ ئیمان‌هێنان به‌خوداو به‌په‌یامی ئیسلام زۆرو ناشکران، نایه‌تی قورئان و فیتره‌ت و عه‌قل و بو‌ونه‌وه‌ر هه‌موویان گه‌واهی هه‌بوونی خودایه‌کی تاک و ته‌نها و بی‌ شه‌ریک ده‌ده‌ن، جا: که‌ نه‌وان خیرا په‌له‌ نه‌که‌ن بو‌ ئیمان‌هێنان، پیش‌مردن و پابوونی قیامت ئیمان‌نه‌هێنن، نیت‌له‌وه‌ دوا ئیمان‌هێنانیان بی‌ سو‌ده، چونکه‌ دنیا (دار‌العمل) و (دار‌التکلیف)ه قیامت جی‌گای پاداش وه‌رگرتنه‌وه‌یه‌ چاکه‌ به‌چاکه‌ و خراپه‌ به‌خراپه‌...

نه‌مجار فرمان به‌ پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا: که‌ به‌رده‌وام بی‌ له‌سه‌ر په‌یامی خۆی و داوای لی‌خۆشبون بو‌ خۆیو بو‌ موسولمانان بکا، ده‌فرموی: ﴿فاعلم أنه لا اله الا الله﴾ نه‌ی پی‌غه‌مبه‌را که‌ تو‌ حال و وه‌زعی موسولمان و کافرت بو‌ پون بو‌وه‌وه، زانیت کی‌ به‌خته‌وه‌رو سه‌رفرازه‌و

کئی به دبه خت و چاره پر شه، نیشانه کانی رابورنی قیامتت بۆ پرون بوو ته وه
ئیتتر بهرده وام به له سه ر پاگه یاندنی په یامی خۆت، سور به له سه ر
یه کتاپه رستی و بزانه جگه له خودا هیچ خودای تر نین، قیامت حه قه و
هر راده بۆ وشک و گومانی تیدا نیه.

﴿و استغفر لذنبك وللمؤمنين والمؤمنات﴾ داوای لیخۆشبون
له تاوانه کانت بکه نه گهر هه تن، یان مه به ست به تاوانی پیغه مبه ر ﷺ
کردنی نه و کارانه ن که (خلاف الأولى) یان پێ ده گو تر ی، ههروه ها داوای
لیخۆشبون بۆ پیاوانی موسو لمان و نافر ه تانی موسو لمان بکه، له خودا
پیار پیره وه خودا له تاوانه کانیا ن خۆش ببی.

﴿والله يعلم متقلبكم ومثواكم﴾ خودا ناگا داره به هه ولدان و
هه ل سو ران و هه لئس و کهوت نا کارو ره ف تارتان له رۆژدا و ده زانی شه
چۆن و له کو ی په ناد ه گرن و پشو و ده دن، ناگا دار ی نه ینی و ناشکراتانه،
هیچی لی گوم نابی، هه موو کارو کرده وه یه کتان له سه ر تو مار ده کاو
رۆژی قیامت سزا و پاداشی عاد لانه تان ده داته وه.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ناما ژه به و مانایه ده کاو ده فه رموی: ﴿وهو
الذي يتوفاكم بالليل ويعلم ما جرحتم بالنهار﴾ الانعام/ ٦٠، یان
ده فه رموی: ﴿وما من دابة في الارض الا على الله رزقها ويعلم مستقرها
ومستودعها كل في كتاب مبين﴾ هود/ ٦.

بۆ نه جمادانی نه م فه رمانه ئیلاهی یه به شی: له دو عاو پارانه وه ی
پیغه مبه ر ﷺ وه کوو له سه حیجی بو خاری و موس لیم دا ها تو وه نه م
دو عایه بوو که ده یفه رموو (اللهم اغفر لي خطيئتي و جهلي واسرافي
في امري وما أنت أعلم به مني، اللهم اغفر لي هزلي وجدي وخطي وعمدي
وكل ذلك عندي).

ہرودھا لہ حدیسی صحیح دا ہاتوہ: کہ پیغہ مبرہ ﷺ داوی نوئژ دہیفرموو: (اللهم اغفر لي ما قدمت وما أخرت وما أسررت وما أعلنت، وما انت أعلم به مني، أنت الهی ■ الہ الا انت) ہرودھا لہ حدیسی صحیح دا ہاتوہ: فہرموویہتی: (يا أيها الناس توبوا لی ربکم فانی استغفر الله و اتوب اليه فی اليوم اکثر من سبعین مرة) .

تہبو یہ علا لہ تہبویہ کری صدیقہو لہ پیغہ مبرہوہ ریوایہت دہ کاو دہ فہرمووی: پیغہ مبرہ ﷺ فہرمانی پی کردین فہرمووی: زور (لا الہ الا الله) بکہن و داوی لیخوشبون بکہن، چونکہ شہیتان و تویہتی: من نادمیزاد لہ ریگہی تاوانوہ بہ ہیلاک دہہم تہوانیش بہ (لا الہ الا الله) و نیستیغفار بہ ہیلاکیان بردوم، بویہ ہمیشہ ہول دہدم لہ ریگہی ہواو ہوسہو لہ خشتہیان بہرم، فرسہم لی ہیناون بہ ہیلاکم بردون بؤ خوشیان وادہزان ہیدایہ تدراون.

ہرودھا ریوایہت کراوہ: کہ ٹیبلیس بہ خودای گوت: سوئندم بہ شکومہندی و بہرزو پیروزیت ہمیشہ لہ ہول تہقللادا دہم بؤ گومپایی کردنی نادمیزاد ہتا گیانیان لہ جہستہ دا بی کولیان لی نادم، پەروردگار فہرمووی: سوئندم بہ عزیزت و شکومہندی خوم منیش ہتا تہوان داوی لی خوشبون بکہن لییان خوش دہم.

ہہ لوئست ■ حالی دوورووہ کان ■ موسولمانہ کان لہ کاتی نازلبوونی

نایاتی عہدہ لی دا

وَيَقُولُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ

يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ
 طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأُمُورَ فَلَوْ كَانَ لَكُم مَّا كَانَتْ
 لَهُمْ خَيْرًا لَّهُمْ ۖ فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا
 فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
 فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّىٰ أَبْصَارَهُمْ ۚ

له وه پيش باسی حال و وه زعی کافرو دوو پروو خودا په رستانی کرد
 له کاتی بیستنی نایه تی قورئان دهر باره ی بیرو باوهر و بنه ماکانی
 عه قیده، نه مجار هه لویست و حال و وه زعی کاتی بیستنی نایاتی
 عه مه لی وه کوو فرمان به جهاد کردن و زه کات دان و نویژ کردنیان
 رون ده کاته .

ده فهرموی: ﴿وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نَزَلَتْ سُورَةٌ، فَأَإِذَا نَزَلَتْ
 سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذَكَرَ فِيهَا الْقِتَالُ، رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
 يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ﴾ خودا په رستان
 ناواته خوازی نه وهن ریڼه یان پی بدری جهاد بکهن و دژی کافرو بی
 پروایان بجهنگن. داوا له خودا ده کهن و ده لئین: نه وه بژی سوره تیک نازل
 نابی خودا تییدا فرمانان پی بکا به جهنگان دژی کافرو بی پروایان، بو
 نه وهی پاداشی جهادمان ده ست بکهوی، جاکه سوره تیک نازل ده بی و
 باسی نه وه ده کا جهاد له سهر موسولمانان پیویسته، له خوشیان بزه یان
 دیت و دلیان خوش ده بی دوو پروو کانیش له ترسان چاویان پی نه بله ق
 ده بی و به ترسه وه سهیری تو ده کهن نهی پیغه مبهرا

وه كوو كه سيك له سهره مهرگ دابي چاو يان به ملوق ده وه ستي و
رهنگيان زهره ده لده گه پي. نازانن به چ بيانو فيليك خويان بدزنه وه،
مردن و له ناو چون بو نه وانه لهو حاله باشتره.

نه مهش هره شهيه به وه كه فهوتان و له ناو چونيان نزيكه. يان
هه لويستي شياوو په سندن نه وه يه: فرمانبه ردرو گوئ بيسي فرماني
خودابن واز له دووړوويي بهيئن و مهردانه خويان ناماده بكن بو
ته نفيزي فرماني په وهر دگاريان.

﴿طاعة و قول معروف﴾ فرمانبه داري بو فرماني خودا و
قسه ي چاك و خير تاوهر زور باشتره لهو هه لويست و قسانه ي نه وان
ده يان نوئين و ده يان كهن.

جا ﴿فاذا عزم الامر فلو صدقوا الله لكان خيرا لهم﴾ كه كارگه يشته
جدييه ت و جيهاد پتويست بوون وه ختي نه وه هات به عمه لي جيهاد
ده ست پي بكنه نه گهر نه وان راستگوين لهو گفتارو ناكارانه ياندا،
فهرمان به ردروي فرماني خودابن و مبه ست و نياز يان بو
نايين دل سو زانه بي، نه وه نهو هه لويست و بيرو باوهره بو نه وان باشه و
هرگيز له گهل نهو ريسوايي و دل ه كوته و رهنگ زهره دبون و چاو
به ملوق وه ستانه دا به راورد ناكري، به لي فرمانبه ردروي فرماني خودا
به دلنيابي و پرواوه.

قسه ي چاك و به سوود: كه په نگدانه وه ي پاكي هه ست و دلنيابي و
درو نپاكي بي هه نه وه باشه بو ثاده ميزاد و هه لويستي ترو قسه ي تر
زيان به خش و به هيلاك به ره.

گهر دنكه چي بو فرماني په وهر دگار تويشو بزيويكه نيمان و باوهر
ده سته بهري ده كا، عه زيمه ت و خو راگري به جه نكاوهران ده به خش و
ترس و له رزيان لي دوور ده خاته وه، سه ره نجامي به رزو پيروزو

به‌خته‌وه‌رییان بۆ ده‌ره‌خسینی، یان سه‌رکه‌وتن و رزگار یوونه له‌ دوژمن یان شه‌هیدبون و به‌هه‌شته!!

تا ئیستا به‌شیوه‌ی غایب لییان دوا، نه‌جار ئوسلوب ده‌گۆڕی و پاسته و خۆ به‌شیوه‌ی خیتاب پییان ده‌فه‌رمووی: ﴿فهل عسیتم ان تولیتم ان تفسدوا فی الأرض وتقطعوا أرحامکم﴾؟ وئ ده‌چی و له‌وانه‌یه ئیوه نه‌گهر پشت له‌فه‌رمانی په‌روه‌ردگارتان هه‌لبکه‌ن و ئاماده نه‌بن بۆ جیهاد و خۆ به‌ختکردن له‌ پینا و ئایینی خودادا، نه‌وه‌له‌ئوتست و رفتارانه بتانگێرنه‌وه بۆ سه‌رحال و وه‌زعی سه‌رده‌می نه‌زانیتان، خوێنپێژی و فه‌ساد له‌سه‌رزه‌وی دا به‌ریا بکه‌ن!!

یان ماناکه به‌م جو‌ره ئاراسته ده‌کری: ئایا چاوه‌روان نا‌کری واته: به‌لئ چاوه‌روان ده‌کری له‌ ئیوه نه‌گهر کار و باری ولات و گه‌ل به‌ده‌سته‌وه بگرن، بگه‌رپێنه‌وه بۆ سه‌ر حال و وه‌زعی سه‌رده‌می نه‌فامیتان، سه‌ر له‌ نوێ ده‌ست بکه‌نه‌وه به‌خوێن رشتن و ئاژاو و نانه‌وه سته‌مکاری و تالان و برۆ و کوشتن و برین، قه‌لا چۆی په‌حم و خزمایه‌تی خۆتان بکه‌ن به‌ کوشتن و نه‌زیه‌ تسانی یه‌کتری و زینده به‌ چال‌کردنی کچ و نه‌نجامدانی هه‌موو نه‌و تاوانانه‌ی که‌له‌وه پێش نه‌نجامتان ده‌دان.

به‌کورتی: بترسن له‌وه‌ی نه‌گهر پابه‌ندی فه‌رمانی خودا نه‌بن، ئیوه سه‌ره‌نجامتان نه‌وه‌یه بگه‌رپێنه‌وه بۆ سه‌رده‌می نه‌فامیتان: که ئاژاو ده‌چی بوون، بئ په‌حم و به‌زه‌یی بوون، به‌ناحەق یه‌کترتان ده‌کوشت و مال و سامانی یه‌کترتان چه‌پاو ده‌کرد و جگه‌ر گۆشه‌ی خۆتان زینده به‌چال‌ده‌کردن.

قه‌تاده ده‌فه‌رموی: مانای نایه‌ته که به‌م جو‌ره‌یه: وێده‌چی و ترسی نه‌وه‌تان لی ده‌کری نه‌گهر روو له ئیمانیه‌تان و به‌بگێرن بگه‌رپێنه‌وه بۆ به‌ریاکردنی فه‌ساد و ناشوب نانه‌وه له‌سه‌ر زه‌وی و خوێنپێژی!

نه‌بو جه‌بیان ده‌فرموی: ته‌فسیری راست و ناشکرا بو نایه‌ته که نه‌وه‌یه بگو‌تری: خیتابه‌که بو دو‌وروه‌کانه ده‌ریاره‌ی جیهاد و جه‌نگان، واته نه‌ی دو‌وروه‌کان! نه‌گهر ئیوه پشت له جیهاد و فرمان‌به‌رداری فرمانی خودا هه‌لبکه‌ن، نایا جگه له‌وه‌ی فساد له‌زه‌وی دا به‌ریا بکه‌ن و یارمه‌تی نایینی خودا نه‌ده‌ن چی‌ترتان لی‌چاوه‌روان ده‌کری؟ نه‌گهر ئیوه یارمه‌تی موسولمانان نه‌ده‌ن صیله‌ی په‌همی نیتوان نه‌وان و خۆتان ده‌برن...

به‌م جو‌ره په‌روره‌گاران نه‌ده‌میزاد هه‌ل‌ده‌نی بو ورد بونه‌وه له‌سه‌ره‌نجام و ازه‌یتان له‌ده‌مارگیری و کیش‌ه و جیدال، چونکه خودا بو خۆی ده‌زانی نه‌گهر نه‌و مونا‌فیکانه بینه کار‌به‌ده‌ستی خه‌لکی، یان نه‌گهر پشت له نایینی خودا هه‌لبکه‌ن، جگه له کوشتن و برین و تالان و بر‌پو فساد و نا‌زاوه هیچی تر نایه‌ته‌کایه‌وه!

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ، فَاصْمُهِمْ وَأَعْمِي أَبْصَارَهُمْ﴾ نه‌و سنه‌مکار و خوین‌پژوو پشت هه‌ل‌کردوانه نه‌وانه‌ن: که خودا نه‌فرینی لی‌کردون، له په‌همه‌تی خۆی دو‌وری خست‌و‌نه‌وه، له ژیا‌نی د‌نیادا گو‌ی‌چکه‌ی له بیستنی حق ها‌خنیون، چاوی د‌لی کو‌ی‌ر کردون، ناتوان نیشانه‌ی هه‌بوونی خودا له‌بونه‌وه‌ردا بد‌وزنه‌وه، هه‌ست به‌عه‌د‌اله‌تکاری په‌روه‌ردگار ناکه‌ن له بونه‌وه‌ردا.

حال و وه‌زعی مونا‌فیکه‌کان د‌وای هه‌ل‌گه‌ران‌ه‌وه‌یان له نایین و له‌کاتی گیان کیش‌انیان داو نامه‌زه کردن بو حیکمه‌تی جیهاد

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ

أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ﴿٢٤﴾ إِنَّ الَّذِينَ آتَدُوا عَلَىٰ أَذْبَرِهِمْ

مِّنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ
 لَهُمْ ﴿٢٥﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ
 اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ
 ﴿٢٦﴾ فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ
 وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٧﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا آسَخَطَ اللَّهُ
 وَكَرِهُوا أَرْضَوْنَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ ﴿٢٨﴾ أَمْ حَسِبَ
 الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَن لَّنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَنَهُمْ ﴿٢٩﴾
 وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِمَتِهِمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي
 لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٠﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ
 الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَنَّكُمْ بِأَخْبَارِكُمْ ﴿٣١﴾

له‌وه‌پیش حال و وه‌زعی پشت هه‌لکردنی مونا‌فیه‌کانی له‌ گوی‌گرتن له‌
 قورئان رونکرده‌وه، نه‌بجار فەرمانی پی‌ کردن به‌ وردبونه‌وه له‌ قورئان،
 نه‌ی لی‌ کردن له‌وه‌ی پوی لی‌ وه‌رگیتین. بۆ‌ نه‌وه نه‌که‌ونه به‌ر هه‌ره‌شه‌ی
 خودا، نه‌بجار ناماژه به‌و نا‌ره‌ه‌تی و ناخوشی‌یه ده‌کا: که له‌ کاتی
 گیان‌کیشان دا توشیان دی.

ده‌ه‌رموی: ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ﴾ نه‌ری نه‌و دوو پروو موشریک و
 بی‌پروایانه بۆ‌چی له‌ قورئان وردنا‌بنه‌وه به‌دل نا‌بخویننه‌وه؟ بۆ‌ نه‌وه‌ی

پابه ندى فرمان و ناموژگار بيه كانى بن، به لگه و نيشانه كانى كاريان تى بكاو له خراپه كارى و تاوان بگه رينه وه؟ تيفكرين له قورشان دل گيان مشت و مال ده كا، نورو روناكى ده خاته ناو ده رونه وه، هه سته كان ده جوليتنى، دل وه ناگاديتنى، گهش و نما ده دا به گيان و نووراني ده بى.

﴿أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ به لكوو له سهر دليان په رده هه به ده رگاي دليان داخراوه له په يامى قورشان حالى نابن، له نيوان نهان و قورشاندار، له نيوان نهان و روناكى دا په رده ي قايم و پته وه هه به، واته نه وانه له دوو حال به ده رنين يان له قورشان ورد نابنه وه چونكه خودا له ره حمهت و خير دوورى خستونه وه، يان تى ده فكرن به لام ماناكانى ناچنه ناو دلى نه وانه چونكه دليان قفل دراوه.

نه مجار په ورو دگار هوى پشت هه لكردى نه وانه له په يامى قورشان رون ده كاته وه ده فهرموى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ، الشَّيْطَانُ سُولٌ لَهُمْ أَمْلَىٰ لَهُمْ﴾ بيوگومان نه وانه له نابن ده رچون و گه رانه وه بو زلكاوى كوفر، دواى نه وه ي هيدا به تيان بو ناشكر ابو، مو عجزه ي پيغه مبهريان بينن، به لگه و نيشانه ي جوړاو جوړيان له سهر راستى پيغه مبهرايه تى حه زره تى موحه مده ﷺ چاوپيكه وتن، شه يتان ليتان وه خو كهوت، كوفر تاوانى له پيش چاو جوان كردن، رپيگاي خراپه ي بو ناسان كردن، به پشت به ستن به هيو او خيال هه لى خه له تاندن، تارمايى مردنى له پيش چاو دوور خستنه وه.

قه تاده ده فهرموى: ﴿ثُمَّ نَآيَهُ تَهُ دَه رِبَارَه ي كُؤْمِه لَيْك جُولَه كَه نَآزِل بَوَه، دَه يَآن زَانِي بَوُون، تَه نَآنَه ت خُؤْيَان بَه سَه ر عَه رَه بَه كَان دَا هَه لَدَه كِي شَاو دَه يَآن گُوت نَاو نِي شَانِي پِي غَه مَبَه رِي تَاخِر زَه مَان لَه كَتِي بِي نِي مَه دَا دَه سَت نِي شَان كِرَاوَه، هَه ر لَه گَه ل رَه وَا نَه كِرَا نِي مَه دَه يَنَاسِي ن وَ خِي رَا بَرَوَا ي

پی‌ده‌که‌ین، که‌چی که پی‌غه‌م‌بر په‌وانه کرا، جوله‌که‌کان له‌بهر حه‌سودی
خۆیان نیمانیان پی نه‌هیناو په‌یامی نی‌سلامیان په‌تکرده‌وه.

ئیب‌نو عه‌بباس ده‌فرموی: ده‌رباره‌ی مونا‌فیه‌که‌کان نازل بووه؛ نیمانیان
هیناو دوا‌یی پاشگه‌ز بوونه‌وه و دل‌یان مردو نوری نیمانی تیدا نه‌ما.
ته‌بو حه‌بیان ده‌فرموی: نایه‌ته‌که هه‌موو که‌سی‌ک ده‌گریته‌وه: که
هه‌لو‌یستی ناوا ناشیرینی هه‌بی و کرداری خراپ بکا.

ته‌جار په‌روه‌ردگار هه‌ندی دیارده‌ی گوم‌راییان رون ده‌کاته‌وه و
ده‌فرموی: ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَأْنِیَ اللَّهِ سَنُطِيعُكُمْ فِي
بَعْضِ الْأَمْرِ﴾ ته‌و پاشگه‌زی‌بوونه‌وه و کوفر و خراپه کارییه بیان له‌ دوا‌ی
نیمانه‌ینان، به‌ هۆی ته‌وه‌ویه: که ته‌و دو‌روو نا‌ژاوه چییانه به‌و
جوله‌که‌نه‌یان گوت: که دو‌ژمنی قورثان و په‌یامی پی‌غه‌م‌بر بسوون، ئی‌مه
له‌ه‌ندی هه‌لو‌یست و کرده‌وه‌دا گو‌پ‌رایه‌لی ئی‌وه ده‌که‌ین، دژی په‌یامی
موحه‌مه‌د ده‌وه‌ستین و وه‌کوو دو‌ژمنایه‌تی ده‌که‌ین و پی‌چه‌وانه‌ی
په‌یامه‌که‌ی ده‌جول‌یینه‌وه.

بی‌گومان جوله‌که‌ی مه‌دینه به‌که‌م گرۆو تا‌قم بوون پی‌یان نا‌خۆش بوو
قورثان نازل بووه و هه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د کراوه به‌ پی‌غه‌م‌بر ﷺ چون‌که
ته‌وان به‌ته‌مای ته‌وه‌بوون دوا پی‌غه‌م‌بر و کۆتای پی‌غه‌م‌برایه‌تی به‌که‌سی‌ک
بی له‌په‌گه‌زی جوله‌که‌بی، زۆر جار روه‌پ‌روی کافره‌کانی دیکه هه‌په‌شه‌یان
ده‌کردو ده‌یان‌گوت: نزیکه پی‌غه‌م‌بری په‌وانه بکری له‌ئیمه، پابه‌ریان
بکاو ده‌سه‌لات و شکۆمه‌ندیان بو‌ بگ‌پ‌رته‌وه، ئی‌تر هه‌موومان له‌ده‌وری
کۆده‌بینه‌وه و دنیا ده‌خه‌ینه ژیر کۆن‌ت‌پۆلی خۆمان..

جا که‌په‌روه‌ردگار پی‌غه‌م‌بری نا‌خیزه‌مانی له‌نه‌وی هه‌زهره‌تی ئی‌براهیم
هه‌لب‌ژارد له‌په‌گه‌زی جوله‌که‌ نه‌بوو، دژی په‌یامی پی‌غه‌م‌بر وه‌ستان، که
پی‌غه‌م‌بر ﷺ کۆچی کرد بو مه‌دینه هینه‌دی تر رقیان لی هه‌ل‌گرت و

دوژمنایہ تی خوئیان بو راگہ یاند، چونکہ دهیانزانی مہرکەزو دەسەلاتیان لەکیس دەچی و گڕۆلەیان دەکەویستە لیژی، بۆیە هەر لەیەکەم رۆژەوہ کەوتنە خوویەکیان گرت و دژی پیغەمبەر و موسوڵمانان کەوتنە جەنگان، جوړەها پیلان و فرت و فیلیان خستە کار، چاکە هیچیان بو نەکراو پیلانەکانیان پوچەل بوونەوہ..

نەبجار بەنەیتی و لەژێرەوہ هەمیشە لەهەول و تەقەللا دابون بو دژایەتیکردنی ئیسلام، زۆر لەدەر وون نەخۆش و دل کرمی تریش پالیان لی دان و هاوکاری جولەکەکانیان کرد، ئیتر دوژمنایەتی نیتوان ئەوان و پیغەمبەر و موسوڵمانان بەردەوام بوو تا لەکوئابی دا پیغەمبەر ﷺ لە نیوہ دوورگە ی عەرەبی وەدەری نان و ولاتی لی پاك کردنەوہ...

هەر لەمانای ئەم نایەتە دا یە: کە دەفەرموی: ﴿الم تر الى الذين نافقوا يقولون لآخوانهم الذين كفروا من اهل الكتاب: لئن اخرجتم لنخرجن معكم ولا نطيع فيكم احدا ابدا، وان قوتلتم لننصرنكم، والله يشهد انهم لكاذبون﴾ الحشر/ ۱۱.

جا با لە ژبانی دونیایان دا بەروالەت بەهۆی ئەو دووروی و نیفاقە ی خوئیان بری جار مەبەستیان بیته دی، هەندێ شتیان بو سەربچی، بەلام ﴿فكيف اذا توفتهم الملائكة، يضربون وجوههم وأدبارهم؟﴾ دەبی حال و وەزعیان چۆن بی و چی دەکەن لەوکاتەدا: کە فریشتە دینە سەریان بو گیان کێشانیان و بەرق و کینەوہ گیانیان دەکێشن؟ بی بەزەبیانە هەلس و کەوتیان لەگەل دەکەن، لەپیشەوہ و لەدواوہ تییان دەسەرەوینن، بەزەبرو زەنگەوہ دینە وێزەیان وەکوو لەنایەتیکێ تردا نامارە بو ئەم مانایە دەکاو دەفەرموی: ﴿ولو ترى اذ يتوفى الذين كفروا الملائكة يضربون وجوههم وأدبارهم﴾ الانفال/ ۵۰.

یان ده فهرموی: ﴿ولو ترى اذا الظالمون في غمرات الموت و
الملائكة باسطوا ايديهم اخرجوا انفسكم، اليوم تجزون عذاب الهون
بما كنتم تقولون على الله غير الحق، وكنتم عن آياته تستكبرون﴾
الانعام/ ۹۳.

نه مجار په روه ردگار هوی نه م هه موو نار هه تکر دن و پړسوا کر دنه
له سه ره مهر گ داو عه زابی ژیا نی به رزه خ و قیامه یتیا ن پون ده کاته وه و
ده فهرموی: ﴿ذلك بانهم اتبعوا ما أسخط الله وكرهوا رضوانه، فأحبط
أعمالهم﴾ نهو گیان گیتشان و مامه له کر دنی فریشته له گهل نهو
جوړه ناده میزادانه دا بهو شیوه یی له نایه تی پېشوودا باسی لیتوه کرا،
به هوی نهو وهویه: که ریگایه کیان گرتووه خودا پیی ناخو شه، به هوی
کوفرو تاوانی خو یانه وهیه، به هوی پیلاننه وهیانه له گهل دوژمنانی خودا دا
دژی پیغه مبهرو هاوه لانی، رقبوونه وهیانه له هه رشتیک: که خودا
پیی خو شه، وه کوو نیمان و یه کتاپه رستی..

نیتړ خودا له تو له ی نهو تا کارو ر هفتارانه یان دا کر ده وه باشه کانیانی
پوچهل کر دو ته وه، هه رچی کاریکی باشیان هه یه پېشی پاشگه زبوونه وه
خودا به تالی کر دو ته وه هه ر کاریکی په سند نه نجام بدهن هاوکات له گهل
پاشگه زبوونه وه و نیفاق دا، وه کوو یارمه تیدانی هه ژارو بی نه وایان..

.. دروست کر دنی قوتا بخانه و خهسته خانه و دا بېن کر دنی پیو یستی بو
ناتاجان، خودا هه موویان بو پوچ ده کاته وه و له قیامت دا سودی لی
نابینن، چونکه کر ده وه کانیان نیماق له گهل نه بووه، له بیرو باوه روه و
هه لنه قولون، هه رکارو گو فتاریکیش نیمان و باوه ر له پشویه وه نه بی، بو
قیامت که لکی لی و ه ر ناگیری.

وه کوو له نایه تیکی تردا ناماژه به وه ده کاو ده فهرموی: ﴿وقدمنا الى ما
عملوا من عمل، فجعلناه هباء منثورا﴾ الفرقان/ ۲۳.

ئەجار پەرۆردگار سەرزەنشتی دوورووکان دەکا بەهەرەشە لی کردن
 لییان دەفرموی: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ
 أَضْغَانَهُمْ﴾ تیا ئەو دوورو دل کرمییانە، ئەو ئاژاوە چی و دل پر لەکینەو
 ئاکارو ڕەفتار ناپەسندان، پیتیان وایە خودا لییان لەهەرانادا، پەردە لەسەر
 پوخلاتیان لانا؟!

نانا باوانەزان، خودا ئاگاداری هەموو نەیتی و ئاشکرایانە، بەلکو
 لەنەیتی نەیتی تریش دەزانی، پەردەیان لەسەر لادەباو فەزحیان دەکا،
 ئابرویەن دەبا، وەکوو چۆن لەسورەتی (براءة) دا ریسوای کردن، کردنی
 بەپەندی دەوران و لەنامەی پیروۆو خالییدا مۆری دوورووی پتوونان!
 بیگومان مونا فیه‌کان پشتیان بەکارامای وفیلزانی خویان ئەستۆرو بوو،
 وایان دەزانی: کە تاسەر بۆ یان سەردەچی و کەس پیتیان نازانی و وەک
 بەرزەکی بانان بۆی دەر دەچن!!

بەلام قورئان قەلای ئاواتی پوخواندن و هەرەشە ئەوێ لی کردن،
 کە لەوانە یە خودا یە کە یە کە بەناو دیارییان بکا، دەفرموی:
 ﴿وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ﴾ ئەو پتەمبەری
 خۆشەویست، ئەگەر بمانەوی یە کە یە کە ناوی دوورووکان پت
 ڕادەگەیەنین، یە کە بە یە کە بە دەست لەسەردانراوی پیت دەناسیتین، و
 دەکەین بەشیوەو پوختار بەناو نیشانە یە کە یە کە دوورووکان بناسی و
 جیا یان بکە یەو.

بەلام خودا دەر بارە ی هەموو دوورووکان ئەو ناکا، لەروی تاوانپۆشی و
 فەزل و گەورەیی خۆیەو ئەو بریارە ی ئەداو، بۆ سەرپۆشی ئادەمیزاد و ناو
 نەزبانەیان، ئەگینا وەکو چۆن ناوی هەندیکیانمان بە پتەمبەر ڕاگەیاندا،
 ئاوا هەموو دوورووکانمان پت دەناساندن!

نیمام نه همد ده فرموی: وه کیع بوی گپزاینه وه نه ویش له سه فیانه وه له سه له مه ی کوری عیاز له باوکیه وه له نه بو مه سعوده وه: (عوقبه ی کوری عه مر) ده لی: پیغه مبه ر ﷺ و تاریکی بو داین، له سهرتاوه همدو سوپاسی خودای کرد، پاشان فرموی: له ناو ئیوه دا نه ی موسولمانان دووروو هه ن، هه ر که سی ناوم هیئا باهه لسی بییندری، پاشان فرموی: فلانکه س تو هه لسه، فیساره که س تویش هه لسه، فلتان تویش هه لسه، به م جوړه هه تا ناوی سی و شه ش پیای هیئا، نه مجار پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ئیوه دوورتان تیدان، له خودا بترسن و تویه بکه ن و واز له دوورویی بهیئن^(١).

﴿ولتعرفهم في لحن القول﴾ بیگومان نه ی پیغه مبه ر! نه تو نه و مونافیقانه به له هجه و شیو ناخاوتنیان ده ناسی، هه ر که قسه ده که ن بو ت درده که وی ناخو مه به ستیان چیه و چیان له دل دایه !!

کوله بی ده لی: دوا ی نازلبوونی نه م نایه ته هه ر که سیکی دووروو قسه ی بکر دایه یه که سهر پیغه مبه ر ﷺ ده ناسی. نه نه س ده فرموی: دوا ی نازلبوونی نه م نایه ته پیغه مبه ر ﷺ دووروو ده کانی یه که یه که ده ناسی.

﴿والله يعلم أعمالکم﴾ دلنیا بن خودا هیچی لی گوم نابی، به هه موو کرده وه کانتان ناگاداره و پژوی قیامت پاساوتان ده داته وه، چاکه به چاکه و خراپه به خراپه ...

نه مجار په روه ردگار به رنامه ی ژبیانی ئاده میزاد له جیهان دا دیاری ده کاو ده فرموی: ﴿ولنبلونکم حتی نعلم المجاهدین منکم والصابرین، ونبلو أخبارکم﴾ به ته نکید ئیمه ئیو به تاقی ده که ینه وه به فرمان پی کردن و جلوه گیری تاده ربکه وی بوتان لیتان عه یان بی کی پابه نده و کی

^(١) ته فسیری ئیبنو که ثیر ج ٤/ ١٧٢٨ ط دار الفکر ملون .

سه‌ریچیکاره، هه‌لبه‌ته خودا بۆ خۆی هه‌موو شتیك ده‌زانئ و پئویستی به‌تاقیکردنه‌وه نیه، ئهم تاقیکردنه‌وه بۆ ئه‌وه‌یه ده‌ری بخاو ئیمه‌ی ئاده‌میزاد بزاین، که فرمان به‌ مسوڵمانان ده‌کا به‌جیهاد کردن، له‌پیش دا ده‌زانئ کئ پابه‌ند ده‌بئ و کئ پشت هه‌ل ده‌کا، وه‌لئ به‌فرمانه‌که بۆ ئاده‌میزاده‌کان خۆیان ده‌رده‌که‌وئ کئ موجهیده‌و به‌دل ئاماده‌یه و به‌کرده‌وه پابه‌ندو خۆراگرو پشوو درێژه‌و کئ وانیه ئه‌خبار و هه‌والئ ئاده‌میزاد بۆیه‌کتری ئاشکرا ده‌کا تا بۆ خۆشیان بزائن و ده‌ریکه‌وئ کئ ملکه‌چی فرمانی خودایه‌و کئ یاخی ده‌بئ؛

ئیمامی عه‌لی مانای ﴿حتی نعلم﴾ ه‌ی به‌ ﴿حتی نری﴾ مانا کردوه ئیبراهیمی کورئ نه‌شعه‌س ده‌لئ: فوزه‌یلی کورئ عدیاز که ئهم نایه‌ته‌ی ده‌خوینده‌وه ده‌گریاو ده‌یگوت: خودایه به‌تاقیمان نه‌که‌یه‌وه، چونکه ئه‌گه‌ر به‌تاقیمان بکه‌یه‌وه نامووسمان ده‌جئ. ییگومان گۆره‌پانی ژیان گۆره‌پانی تاقیکردنه‌وه ئه‌زمونگه‌ریه‌ه بۆنه‌وه‌ی ئاده‌میزاده‌کان بۆ یه‌کتری که‌شف ببن و چاک و خراب لیک جیا‌بهنه‌وه، ده‌ریکه‌وئ ئاخۆ کئ موجهیده‌و و خۆراگه‌وه کئ وانیه!

حال و وه‌زعی ئه‌هلی کیتاب هه‌ندی له‌موسوڵمانان له‌دونیای قیامه‌ت دا

إِنَّ الَّذِينَ

كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ

لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ ﴿٣٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا

أَعْمَلَكُمْ ﴿٣٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ﴿٣٤﴾ فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ لَا عَلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتْرُكَكُمْ أَعْمَلَكُمْ ﴿٣٥﴾

لہوہ پیش لہ سورہتای سورہتہ کہدا حال و وزعی موشریکہ کانی بہیان کرد، دواہی حالی مونا فیکہ کانی پونکرده، نہ بجار حال و وزعی کومہ لیک لہ نہ ہلی کیتاب (بہ نونہ ضیرو بہ نو قورہ یظہ) رادہ نوینی، نہوانہ کافرو سہر پیچیکار بوون، کوسپ و لہ مپہر بوون لہ بہر دہم بلاوہ ونہوہی ناسینی نیسلام دا، نیتر پەروردگار ہرہرہ شہی توندی لی کردن، چونکہ دواہی ناسینی حق پشتیان تی کرد .

دواہی دیتہ سہر باسکردنی ہلویستی کومہ لیک لہاواہ لان: کہ خیللی بہنوسہ عد بوون، ئیمانیان ہینابوو، نازو نوزیان بہ سہر پیغہ مہردا دہ کرد، پیغہ مہریان منہ تبار دہ کرد ... پەروردگار نہی لہوہ لی کردن.

نہ بجار نہوہ رادہ گہیہ نی: کہ ہرگیز لہوانہ خویش نابی: کہ بہ کافری مردون، لہ دونیاو قیامت دا ریسوایان دہکا، پیویستہ خودا پەرستان ہیچ کاتی بہ زہ بوونی و بی ہیژی، خویان نہ خہ نہ پروو لہ بہرامبہر کومہ لی کوفردا ملکہچی نہ نوینن، دہ فہرموی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، وَشَاقُوا الرُّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى، لَنْ يَضُرُوا اللَّهَ شَيْئًا، وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ﴾
بیگومان نہوانہی کافرو بی پروان و سوورن لہ سہر کوفرو نیلحاد، نامادہ نین یہ کتابہرستی نہ نجام بدہن، دژی پہ یامی پیغہ مہرن و خہلکی لہ نایین دہ گیرنہوہ، خویان کردہوہ بہ کوسپ و لہ مپہر دژی نیسلام و

سەرپیتی فەرمان و ئامۆزگاری پێغه مبه‌ر ده‌که‌ن، ئەمەش وێرای ئەوەی ده‌زانن، موحەممەد ﷺ پێغه مبه‌ری خودایه و به موعجیزه و به‌لگه‌ی ئاشکراوه نێردراوه.

بێگومان هه‌لۆیست و کرده‌وه‌ی ئەوانه و ئیمان نه‌هێنانیان هیچ زیانیك به‌خودا ناگه‌یه‌نی، خودا پێویستی به‌ئیمان هێنانی ئەوانه نیه، ئیمان هێنانیان له‌خودایه‌تی خودا زیاد ناکا و ئیمان نه‌هێنانیان له‌خودایه‌تی خودا که‌م ناکا، ئیمان به‌هێتن سودی بۆ خۆیانە و له‌سەرکوفر بێتنه‌وه خۆیان زه‌ره‌ر ده‌که‌ن، پۆژی قیامه‌ت خودا کرده‌وه‌ی باشیان بۆ حساب ناکا و پوچی ده‌کاته‌وه، چونکه کرده‌وه ئه‌گه‌ر له ئیمان‌ه‌وه نه‌بێ بۆ قیامه‌ت که‌لکی نه‌.

ئه‌جار له‌ژێر تارمای ئەو سه‌ره‌نجامه ترسناکه‌ی کافره‌کان پێی ده‌گه‌ن، ڕوده‌کاته کۆمه‌ڵی موسوڵمان و فەرمانیان پێی ده‌کا پابه‌ندی فەرمانی خودا بن و شوێن په‌یامی پێغه مبه‌ر بکه‌ون بۆ ئەوەی، به‌خته‌وه‌ریی دونه‌یاو قیامه‌تیان بۆ ده‌سته‌به‌ری، جله‌و گه‌رییان لی ده‌کا له‌وه‌ی له‌ نایین پاشگه‌ز ببنه‌وه..

ده‌فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تَبْطُلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾ ئە‌ی ئەوانه‌ی ئیمان‌تان به‌تاک و ته‌نه‌ای خودا و پاستی په‌یامی پێغه مبه‌ر هێناوه، پابه‌ندی فەرمانی خودا و فەرمانی پێغه مبه‌ر بن، خۆتان له‌ جله‌و گه‌رییه‌کانیان بپاریزن، چاکه‌و هه‌سه‌ناتی خۆتان به‌پاشگه‌ز بوونه‌وه له‌ ئایین و ئە‌نجامدانی تاوانی گه‌وره‌ پوچه‌ل مه‌که‌نه‌وه، به‌لگه‌ له‌سه‌ر پوچه‌ل بوونه‌وه‌ی کرده‌وه‌ی چاک به‌ پاشگه‌ز بوونه‌وه له‌ ئایین ده‌قی ئە‌م نایه‌ته‌یه‌و به‌ئاشکرا ئە‌وه ده‌چسپێنی...

بەلگەش لەسەر ئەو: کە تاوانی گەورە کردەوێ باش پوچ دەکاتەو،
 پێوایەتی جوړاو جوړن .. لەوانە: ئەبوعالییە پێوایەت دەکا دەلی:
 ھاوێلانی پێغەمبەر ﷺ پێیان وابوو هیچ تاوانیک لەگەڵ (لا اله الا الله) دا
 زیانی نابێ، واتە: کەسیک ئیمانی هەبێ، تاوان کردەوێ باشی پوچ
 ناکاتەو، هەرۆکوو چۆن کردەوێ باش لەگەڵ کوفرو بێدینی دا سودی
 نیە، هەتا ئەم نایەتە نازل بوو، ئیتر لەو دوو ھاوێلان دەترسان: کە
 تاوانی گەورە کردەو باشەکانیان پوچەڵ بکاتەو.

قەتادە دەلی: رەحمەتی خودا لەو بەندەییە: کە بەکردەوێ خراپی
 کردەو چاکەکانی پوچ ناکاتەو، ئیبنو عەبباس دەفەرموی: بەرپیاکردن و
 خۆهەڵنانەو گومان، کردەو باشەکانتان لەناو مەبەن، موحەممەدی کوپێ
 نەصری مەرۆزی لەئیبنو عومەرۆ دەگێڕێتەو دەلی: ئیمە ھاوێلانی
 پێغەمبەر ﷺ لامان وابوو هەموو کردەوێکی باش لای خودا مەقبوولە
 هەتا نایەتی: ﴿أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تَبْطُلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾ نازل
 بوو، ئیتر لەو دوا ترسی ئەوێمان لی نیشیت: کە تاوانی گەورە کردەوێ
 باش پوچ بکاتەو.

ئەجار ئەو پون دەکاتەو: کە هەر کەسیک لەسەر کوفر بمرێ فەزل و
 رەحمەتی خودا نایگێتەو، ئادەمیزاد تا لەژیان دایە فرسەتی لەدەست
 دایە، بۆ کافرو تاوانبار دەرگای تۆبە کراوێ، ئادەگاتە سەرەمەرگ و
 گیانەلاو، ئیتر ئەو کاتە هەلی لەکیس دەچێ و جاریکی تر ئەو هەلە بۆ
 هەڵناکەوێتەو، دەفەرموی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ
 يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾ بێگومان ئەوانە ئینکاری تاک و تەنهایی خودایان کردەو،
 خەلکی تریان لەئیمانەت بەئیسلاام ژێوان کردۆتەو، بوونە کۆسپ و
 تەگەر لەبەردەم موسوڵمان و کەسانی دیکە، بەو حالە مردون و ژێانی

دونیا یان به جی ٬ هیشتو سوور بوون له سهر کوفرو ئیلحاد نه وه خودا لیان خوش نابی ٬ به لکوو بو ههتا ههتایه له ناو دۆزه خ دا ده میتنه وه .

بیگومان نه م نایه ته وه کوو هه ره شه یه له کافرو تاوانباران بو شه وه ی هه رچی زوو واز له کوفرو تاوانی خو یان به یتن و موسو لمان بن پیش شه وه ی ده رگای تۆ به یان له سهر دا بجری له هه مان کات دا ترساندن ی موسو لمانانه : که ناگادار بن به ه یچ شیوه یه ک شتی ک نه که من له و ریگه خه ته رناک و شومه یان نزیک بکاته وه .

نه بچار فه رمان به موسو لمانان ده کا : که هه میشه وره به رزو دل ٬ دامه زراو بن ٬ هه میشه له هه ول ٬ ته قه للا دابن بو دابین کردنی هیزو تواناو به ره ره چدانه وه ی دوژمنان ٬ ده فه رموی :

﴿فلا تهنوا وتدعوا الى السلم وأنتم الأعلون والله معكم ولن يترکم أعمالکم﴾ وره ٬ پوخاوو خاوو خلیچک مه بن له به رمان به ر دوژمن دا ٬ با داوای ناشتی و شه ر ٬ راوه ستان له ئیوه وه نه بی ٬ نه وه کو بکری ته نیشانه ی زه بوونی و که م هیزی ٬ چونکه داوای وه ستانی شه ر نیشانه ی زه عیفی یه ٬ به لام نه گه ر داوای وه ستانی شه ر له دوژمنه وه بوو ٬ نه وه ده کری ئیوه قبوولی بکه ن ٬ به مه رچی ئیوه له حال ی بالا ده ستیتان دا بن ..

وه لی نه گه ر دوژمن بالا ده ست بوو فه رمان په وای موسو لمانان ٬ راوه ستانی شه ری به لاوه په سنبو به رژه وه ندی موسو لمانانی تیدا ده بینی ٬ نه وه بو ی هه یه داوای ناشتی بکا ٬ پیغه مبه ره ﷺ کاتی ک قوره شییه کان نه یان هیشت بجی ته ناو مه ککه وه و داوای شه ر وه ستانیان لی کرد بو ماوه ی (ده) سال ٬ به رژه وه ندی موسو لمانانی له و ناشتی یه دا به دی کرد یه کسه ر شه ره ستانی قبوول کرد .

هه‌لانی ناده‌میزاد بوئه‌وه‌ی کۆل به‌دنیاوه هه‌لنه‌گرن، هه‌میشه
ناماده‌باشی جیهاد بن

إِنَّمَا

الْحَيَوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌّ وَلَهْوَ وَإِنْ تَوَمَّنُوا وَتَنَقَّوْا يُؤْتِكُمْ أَجُورَكُمْ
وَلَا يَسْأَلُكُمْ أَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾ إِنْ يَسْأَلْكُمْ هَا فِي حِفْظِكُمْ
تَبْخَلُوا وَيُخْرِجْ أَصْغَنَكُمْ ﴿٣٧﴾ هَآأَنْتُمْ هَآؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ
لِئَلَّفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ وَمَنْ يَبْخُلْ
فَإِنَّمَا يَبْخُلْ عَن نَّفْسِهِ ۚ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ
تَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٣٨﴾

له‌وه پیش په‌روه‌ردگار فه‌رمانی به‌موسولمانان کرد جیهاد بکه‌ن و
له‌پیناو نایینی خودادا تیبکۆشن و خۆیان به‌زه‌بوونی نیشانی دوژمن
نه‌ده‌ن، نه‌جار لی‌ره‌دا هانیان ده‌دا: که سووربن له‌سه‌ر خۆیه‌ختکردن و
مال‌به‌خشین له‌پیناو نایینی خودادا، نه‌مه‌ش له‌پوانگه‌ی دنیا
به‌که‌مزاین و شیرینکردنی ئیمان و خوداپه‌رستی له‌دلایان دا بوئه‌وه‌ی
به‌خته‌وه‌ریی هه‌ردوو جیهانیان ده‌ست بکه‌وی.

له‌ کۆتایی سوره‌ته‌که‌ش دا هه‌ره‌شه له‌موسولمانان ده‌کا به‌وه‌ ته‌گه‌ر
پشت له‌جیهادو خوداپه‌رستی هه‌ل بکه‌ن، خودا نه‌وان له‌ناو ده‌باو گه‌ل و

نەتەوہیەکی تر دینیستە ئاراوہو زۆر لەمان زیاتر پابەندی فەرمانی
خودا دەبن.

دەفەرموی: ﴿انما الحیاة الدنیا لعب ولهو﴾ ئەی کۆمەڵی موسوڵمانان!
سورین لەسەر جیھاد و خودا پەرستی، لەپێناو ئایینی خودا داگیانبازی
بکەن، مال و گیانتان لەو پێناوہدا بەھەرزان بزەنن، چونکە ئاکامی دنیا
گالتەو کەپە و پوچەو بەتالە، بەرقەرار نیەو بەسەر دەچی، خۆ خەریک
کردن بەدو نیاوہ خۆ خاڤلانەنەو گالتە بازاری منداڵانە، وەکوو لەناوەتییکی
تردا لەم بوارەدا دەفەرموی: ﴿اعلموا انما الحیاة الدنیا لعب ولهو
وزینة وتفاخر بینکم وتکاثر فی الاموال والاولاد﴾ الحديد/ ۲۰.

ئەجار پێبازی بەختەوہریو سەرفرازی نیشانی موسوڵمانان دەداو
دەفەرموی: ﴿وان تؤمنوا وتتقوا یؤتکم أجورکم ولا یسألکم أموالکم﴾
ئەگەر بەپراستی ئیمانتان ھەبێ و خودا پەرستی خۆتان بەرێک و پێکی
ئەنجام بدەن، پابەندی فەرمان و جلەو گیرییەکانی پەرەردگار بن دانیابن
خودا لەقیامەت دا پاداشی کردەوہ کاتتان دەداتەوہ، پەنج بەخەسار نابن.

ئەوہش بزەنن خودا داوای ئەوہتان لێ ئاکا ھەموو مال و سامانتان
ببەخشن، بەلکوو فەرمانتان پێ دەکا بەشیک لەمال و سامانتان لەرێگە
زەکات و خێر و صدەقەدا ببەخشن، خودا بۆ خۆی ئاتاجی مال و سامانی
ئێوہ نیە، فەرمانی پێ کردون بەشی: لەمال و دارایی خۆتان ببەخشن
بەبرا ھەزارو بێئەواکانتان، ھەندێ قورسایێ ژیانیان لەسەر سوک بکەن و
گیانی براہەتی و ھەمە ئاھەنگی و ھاوکاریتان تێدا بەھێزبێ، سەرەنجام
پاداشی باش وەرگیرنەوہو سەرفرازیتان دەست بکەوێ.

ئیمان و خودا پەرستی ژیان لەگالتەو گەپەوہ دەگوێێ بۆ جیدیەت و
دەبیاتە ئاستی (خلافەی راشیدە) و پەیوہستی دەکا بەعالمی بالۆو، ھەر
کاتی ژیان خودا پەرستی و تەقواکاری تێدا بوو ژیانێ حەقیقی یەو

موسولمان چی بیه‌خشی به فیرو ناچی و له قیامەت دا پاداشی باش وەر دەگرێتەو، خودا بوخوی سروشتی ئادەمیزادی بە دیهیناوه و جۆش داوه، دەزانی چی بە کەلکی دی و چی لە توانای دایە، زیاد لە ئەندازەو لە توانا بە دەریان لی داوا ناکا، داوایان لی ناکا هەرچی مال و سامانیان هەیە پی بیه‌خشن

﴿ان يسألکموها فی حفکم تبخلوا ویخرج أضغانکم﴾ ئە گەر پەرەردگار داوای بەخشینی هەموو مال و سامانتان لی بکا و جەختان لی بکا، لاتان قورس دەبی و بە خیلی دەنوینن و پابەندی فەرمانە کە ی نابن و ئەوکاتە حێقدو کینەتان دەردە کەوی.

﴿ها أنتم هؤلاء تدعون لتنفقوا فی سبیل الله﴾ ئێوە ئە ی موسولمانان فەرمانتان پی کراوه بو ئەو ی لە پرێگە ی خودادا مالتی خۆتان سەرف بکەن، واتە بە شتیک لە مال و سامانتان لە جیهاد و زە کات و پرێازی تری خێرو چاکە دا بیه‌خشن.

﴿فمنکم من یبخل، ومن یبخل فانما یبخل عن نفسه والله الغنی وأنتم الفقراء﴾ هی واتان هەیە دلێ نایە کە می: لە مالتی خۆی لە پرێگە ی خودادا سەرف بکا، دە ی چۆن دلێان دی هەموو سامانتان بیه‌خشن؟ کە سی: بە خیل و چرۆک بی و مالتی نە بە خشی ئەو خێرو چاکە لە خۆی دە تارینی، خراپە کە ی بو خۆی دە گرێتەو، بە خیلی هۆکارە بو نشووستی و ژێر دەستە یی، ئە گەر چرۆک و دەست قوچاو بن دوژمن بە سەرتان دا زال دەبی و نەردوشانستان نامی نی و خوتان و مالتان دە کەو نە ژێر دەستی ناحەزانتان، خودا خاوە نی هەموو شتیکە، بونەوەر هەموو ی ملکی ئەو، لە هەموو شتیک بی نیازە، پێویستی بە کەس نی و هەموو کە سی: ناتاجی ئەو، بۆ یە فەرمووی:

﴿وَأَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ﴾ واته: ئیو ئهی ئاده میزادینه به واقعی موحتاجی ره حمه تی خودان، که فدرمانتان پی ده کا به مال به خشین بو پتویستی خوتانه، خودا ئاتاجی مال به خشینی ئیوه نیه .

ئه مجار داب و نهریتی خودا له بونه وهردا راون ده کاته وه، ههل و مهرجی له ناوبردنی گهل و نه ته وه یه ک و هیئانی گهل و نه ته وه یه کی تر بو شوینی دیاری ده کاو ده فدرموی: ﴿وَأَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ﴾ یه کالآ که ره وه یه، ده فدرموی: ئه گهر پشت له ئیمان هه لیکه، واز له ته قواو خودا په رستی بهیئن، وه کوو پتویست شوین شهریعت و یاسای نیسلام نه که ون، ئه وه دلنیابن خودا ده سه لات له ئیوه ده ستیئیتته وه و گهل و نه ته وه یه کی تر ده خاته شوینی ئیوه، ئه وان له ئیوه باشترا په بندنی فدرمانی خودا ده بن و وه کوو ئیوه پشت له په یامی نیسلام هه لئا که ن ..

به کورتی په روه ردگار هه ره شه له موسولمانان ده کاو پییان ده فدرموی: هه لئار دنی ئیوه بو هه لگرتنی ئه و ئه مانته که بانگه وازی کردنه بو نیسلام و خۆبه ختکردنه له پیئاوی دا، ریز لیتان و شکۆمه ندیه بو ئیوه، جا که ئیوه خوتان به شیایو ئه و ئه رکه نازان، هه ول ئاده ن له و ئاسته دا بن و پیداویستی ئه و ئه رکه ناخه نه ته ستوی خوتان و نرخ ی ئه و ریز لیتانه نازان، ئه وه دلنیابن خودا ئه و شکۆمه ندی و پیاوه تیه تان لی وهرده گریته وه و گهل و نه ته وه ی تر هه لده بژی بو هه لگرتنی ئه و ئه رکه پیروژه له ئیوه باشترا ئه رکی سه رشانی خویان ئه نجام ده دن!

خیتابی نایه ته که بو قورپه یشییه کانه، یان بو دانیشتوانی مه دینه یه، به لکوو ده توانین بلین: خیتابه که بو هه موو ئاده میزاده چین له دوا ی چین، چ ئه وانه ی سه رده می نازل بوونی قورئان یان ئه وانه ی دوا ئه وان.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الفتح)

ئەم سۆرەتە ناوێراوە سۆرەتی (الفتح) چونکە بەمۆژدە دان بەسەرکەوتنی موسوڵمانان دەستی پێ کراوە، ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا...﴾

ئیمام ئەحمەد و موسلیم و بوخاری فەرمو: یەکیان لەعەبدوڵلای کۆری موغەففەلەو پێواوەت کردووە، دەفەرموی: پێغەمبەر ﷺ سالتی رزگارکردنی مەککە لەرێگەدا کەچوین بۆ فەتەحی مەککە بەسەر و لاغەکەو سۆرەتی (الفتح) ی بەدەنگی بەرز خوێندەووە، تەرجیعی تیدا دەکردو وشەکانی دەلاراندەووە، معاویەیی کۆری قورپە دەلتی: ئەگەر ترسی ئەوهم نەبواوە: کە خەلک لیتم کۆدەبنەووە، دەق وەکوو پێغەمبەر ﷺ سۆرەتەکەم دەخوێندەووە.

پەڕەبەندی سۆرەتی فتح بەسۆرەتی (محمد) ئەووە لەچەند پێوەکەووە:

۱- ناشکرایە سەرکەوتن لە ئاکامی جیهادەووە پەیدا دەبێ و بەروبوومی جیهاد و تیکۆشانە، ئەووە بوو لەسۆرەتی (محمد) دا باسی چۆنیەتی شەرو جەنگانی کردو فەرمانی بەموسوڵمانان کرد: کە دەست لەدوژمن نەپاریژن، لەم سۆرەتەش دا باسی شکۆمەندی و بەروبوومی ئەو جیهاد و بەرەنگار بوونەووەی کرد.

۲- لەهەر دوو سۆرەتی (محمد) و (الفتح) دا پێناسەی موسوڵمان و کافرو دووڕووەکانی کرد.

٣- له‌سوره‌تی (محمد) دا فهرمانی به‌پیغهمبهر کرد: که داوای لی‌خوشبون بو خۆی و موسولمانان بکا، ئەم سوره‌ته‌شی به‌ده‌سته به‌ربوونی لی‌خوشبون ده‌ست پی کرد.

ئەم سوره‌ته وه‌کوو سوره‌تی پیش خۆی مه‌ده‌نییه، واته: دواي کۆچکردن له‌نیوان مه‌ککه و مه‌دینه‌دا له‌وکاته‌دا: که پیغهمبهر ﷺ له‌په‌یماننامه‌ی (الحدیبه) ده‌گه‌رايه‌وه، نازل بوو.

سوره‌تی مه‌ده‌نی تایبه‌تمه‌ندی خۆیان هه‌یه، به‌زۆری هه‌لس و که‌تی دوورپوه‌کان و یاسای جیهاد و عیبادات و (معاملات) پرون ده‌که‌نه‌وه، واته: مه‌به‌سته سه‌ره‌کیه‌کانی سوره‌ته مه‌دنییه‌کان له‌بواران‌ده‌دا خۆیان ده‌نوێنن، چونکه سه‌رده‌می پاش کۆچ سه‌رده‌می دامه‌زراندنی ده‌وله‌تی ئیسلامیه، دامه‌زراندنی ده‌وله‌تیش پێویستی به‌یاسا هه‌یه..

له‌باره‌ی فه‌زل و گه‌وره‌یی ئەم سوره‌ته‌وه ئیمام ئەحمه‌دو بوخاری و تیرمیزی و نه‌سائی له‌عومه‌ری کوری خه‌ت‌ابه‌وه رپوايه‌تیان کردوه: که پیغهمبهر ﷺ فهرموویه‌تی: (نزل عليّ الباریة سورة أحب اليّ من الدنيا وما فیها: ﴿أنا فتحنا لك فتحا مبینا لیغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر﴾).

له‌رپوايه‌تیکی تر‌دا فهرموده‌که به‌م جۆره‌یه (لقد أنزلت عليّ اللیلة آیه أحب اليّ مما علی الأرض) ده‌قی رپوايه‌تی موسلیم به‌م جۆره‌یه (أحب اليّ من الدنيا جمیعها).

ده‌باره‌ی سه‌به‌ب نزولی ئەم سوره‌ته‌و بارودۆخی نازل‌بوونه‌که‌ی روده‌که‌ینه سیره‌ی پیغهمبهر و کورته باسیکی لیوه راگوێزی ئیتره‌ده‌که‌ین، ده‌فه‌رموی: پیغهمبهر ﷺ له‌وکاته‌دا له‌مه‌دینه بوو به‌خه‌و بینی: که چوه‌ ناو مه‌ککه‌وه ته‌وافی کابه‌ی کرد، دواي ناوه‌پۆکی خه‌وه‌که‌ی به‌هاوه‌لانی راگه‌یان‌دو زۆری پی که‌یف خۆش بوون ..

ئه‌وه بوو ته‌شریفی له‌مانگی زیلقه‌عیده‌ی سالتی شه‌شه‌می کۆچی به‌مه‌به‌ستی عه‌مه‌کردن له‌مه‌دینه‌وه به‌ره‌و مه‌ککه که‌وته‌ی، (١٥٠٠) هه‌زار پێنج که‌س له‌مه‌هاجیرو نه‌نصار، عه‌ره‌به‌ موسوڵمانه‌کانی دیکه‌ی له‌خزمه‌ت دابوون، ئاژه‌لی دیاری له‌گه‌ڵ خۆی بردبوو، له‌زیلحوله‌یفه ئیحرامی به‌عه‌مه‌ به‌ست، ئومو سه‌له‌مه‌ی خیتانیشی له‌ته‌ک خۆی دا‌برد بوو.

پێغه‌مبه‌ر و هاوه‌لانی به‌نیازی شه‌ر نه‌چوون و جگه‌ له‌چه‌ند پارچه‌ چه‌کیکی وا که‌ موسافیر پێویستی بێ هیچی تریان پێ نه‌بوو، کابرایه‌کی خوزاعه‌ی نارد بۆ به‌تاقیکردنه‌وه‌ی رێگا‌و بارو دۆخی مه‌ککه‌و هه‌لوێستی قوره‌یش و نیازو مه‌به‌ستیان بزانی...

..کاتی له‌عه‌سفان (شوێنیکه‌ له‌نیوان مه‌ککه‌و مه‌دینه‌داو دو‌قوناغ‌ رێ له‌مه‌ککه‌وه‌ دووره‌) نزیکبونه‌وه‌ بيشری کورێ سه‌فیانی که‌عبی: که‌چاو ساغی پێغه‌مبه‌ر بوو، ها‌ته‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر ﷺ و عه‌رزی کرد: قوربان قوره‌یش به‌هاتنی تۆیان زانیوه‌، ده‌یان‌ه‌وی نه‌هێلن بینه‌ ناو مه‌ککه‌: هێز و توانایه‌کی زۆریان کۆکردۆته‌و له‌هه‌موو بنه‌ماله‌و خێله‌کان خه‌ڵکیان کۆکردۆته‌وه‌و له‌شکرکێشی یه‌کی زۆریان کردوه‌، چه‌ند حوشت‌ریکی شیر ده‌ریان به‌ بێچوه‌کانیان‌ه‌وه‌ هێناوه‌ به‌ته‌مان زۆر بمێنه‌وه‌، سورن له‌سه‌ر ئه‌وه‌: که‌ نه‌هێلن بچینه‌ ناو مه‌ککه‌وه‌!

ئێتر پێغه‌مبه‌ر ﷺ عوسمانی کورێ عه‌ففانی نارد بۆلای قوره‌یشیه‌کان بۆئه‌وه‌ی نیازی پێغه‌مبه‌ریان پێ رابگه‌یه‌نی و ئه‌وان جگه‌ له‌ نه‌نجامدانی عومه‌ر به‌نیازی هیچی تر نین، عوسمان به‌رێ که‌وت و پاش ماوه‌تیک هه‌والێ بۆ پێغه‌مبه‌ر هات: که‌ عوسمانیان کوشتووه‌، ئێتر پێغه‌مبه‌ر ﷺ هاوه‌لانی کۆکردوه‌، داوای به‌یعه‌تی لی‌کردن، له‌ژێر دره‌ختیک دا که‌ له‌دوایی دا به‌ (شجره‌ الرضوان) ناونا کۆبونه‌وه‌ی پێ‌کردن، هه‌موو هاوه‌لان

په‌یانیان پی‌دا: که پشتی بگرن و خویان له‌پیتناو نایین دا به‌خت بکهن،
نهم په‌یانه ناوړا به (بیعة الشجرة) یان (بیعة الرضوان) .

سه‌له‌مهی کورپی نه‌کوه ده‌لی: ئیمه په‌یمانان به پیغهمبر ﷺ داو
فیداکاری خۆمان بۆ جه‌خت کرده‌وه: که ریځگای هه‌لاتن نه‌گرینه بهر، یان
سهرکه‌وتن یان شه‌هید بوون، نهم خۆگری و سور بوونه‌ی هاوه‌لان له‌سهر
جیهاد و خۆبه‌ختکردن ترسیځکی زۆری خسته دلی قورپه‌یشه‌وه، خیرا داوای
صولح و ناشتیان کرد، ههر له‌م سهر و به‌نده‌ش دا هه‌والی نه‌وه
به‌پیغهمبر ﷺ گه‌یشت که عوسمان نه‌کوژراوه و هه‌واله‌که درۆ بووه .

په‌روه‌ردگار ده‌رباره‌ی نهم په‌یماننامه‌یه نایه‌تی ﴿لقد رضي الله عن
المؤمنين ان يبائعونك تحت الشجرة...﴾ الفتح/ ۲۸ ، نازل‌کر

له‌راستی دا نهم په‌یماننامه ناشتی به سهرکه‌وتن بوو،
قۆناغی وهرچه‌رخان بوو، نه‌وه بوو: که پیغهمبر ﷺ گه‌راپه‌وه بۆ مه‌دینه،
خه‌بیه‌ری پژگار کردو ده‌ستکه‌وته‌که‌ی به‌سهر په‌یمانده‌رانی
جوده‌بیه دا دابه‌ش کرد.

وه‌کوو له‌سیره‌دا هاتووه ژماره‌ی به‌یعه‌تکارانی (بیعة الرضوان)
(۱۵۰۰) هه‌زارو پینج که‌س بوو سی‌صده له‌وانه نه‌سپ سوار بوون،
مه‌شه‌وروایه ده‌لین: هه‌زارو چوارسه‌د که‌س بوون!

وه‌کوو و ترا قورپه‌یشیه‌کان: که هه‌والی موبایه‌عه‌و په‌یمانی هاوه‌لانیان
پی‌گه‌یشت، سو‌ه‌یلی کورپی عه‌مریان کرده نوینه‌ری خویان و نارديان
بۆلای پیغهمبر ﷺ بۆ گری به‌ندی ناشتی (عقد الصلح) که پیغهمبر
سو‌ه‌یلی بیینی له‌دوو‌روه به‌ره‌و‌رویان ده‌هات، فهرمووی قورپه‌یشیه‌کان
به‌راستیانه‌و ناشتیان مه‌به‌سته، بۆیه نهم پیاو یان کردۆته نوینه‌ری
خویان، نه‌جار فهرمووی: ئیمه له‌نیوان خۆمان و قورپه‌یش دا په‌یماننامه

دهنوسین و مؤری ده کهین، نیتز بانگی عهلی کوری شه بوتالیبی کرد بو نووسینی په یماننامه که ..

هر له سهرتاو سوهیل: که نوینهری قوردهش بوو له سهر دوخال وړکی گرت: په که میان پازی نه بوو بنووسری: (بسم الله الرحمن الرحيم) وتی: ده بی (باسمک اللهم) بنووسری، دوو میان پازی نه بوو ناوی پیغه مبه ر ﷺ به (محمد رسول الله) بنووسری، وتی: ده بی بنووسری (محمد بن عبدالله) پیغه مبه ر ﷺ بو هر دوخاله که پازی بوو، که به ویستی سوهیل تو مار بکرتن، هر دولا ریک که وتن و په یمانی ناشتیان دا بو ماوه ی (ده) سال شهر پاگرن و خه لکی به نارامی و ناسایش ژیان به سهر بهرن.

هر که سیک به بی نیزنی وهلی و سهر په رشتیاری له مه که وه بی بو لای پیغه مبه ر ﷺ بیگپرته وه، نه گهر له موسولمانان گه رایه وه مه که و له ناین پاشگهز بوو وه، قورده شیه کان نه یگپرته وه بو مه دینه.

خالیکي تری په یماننامه که نه وه بوو هر که سیک بیه وی له م په یمانی ناشتی په دا بچیته ناو به لئن و په یمانی پیغه مبه ر ﷺ یان هی قوردهش سهر پشکه و هیچ لایه که ریکه نه گرن، نه وه بوو خیللی خوزاعه خیرا چونه ناو عه هدر په یمانی پیغه مبه ر وه، خیللی به نو به کریش چونه پال قوردهش ...

خالیکي تر: نه وه بوو ده بی موسولمانان نه مسال بگه پرته وه به بی نه وهی بچنه ناو مه که وه، سالتی دا هاتوو قورده شیه کان مه که چول بکه ن و موسولمانان سی پوژر به چه کی سواری و شمشیر له ناو کالان دا بچنه ناو مه که وه ..

هندی له هاوه لآن ریک که وتن و په یمانه که یان به دل نه بوو، چونکه پییان وابوو غه دریان لی کراوه و مەرجه کان زور به یان له بهر ژه وندي قورده شیه کان دان، وهلی له پاستی دا سهر که وتنیکی گه وره بوو بو

موسولمانه کان، چونکه بۆ یه که مجار قوره ییشیه کان دانیان به وه دانا: که موسولمانه کان هه و هیزیکه سیاسی و عهسکه رین، له هه مان کات دا نه و هودنه و شهر راگرتنه ماندو جه سانه وهی موسولمانه کانی تیدا بوو، هه لی نه وه یان بۆ په خسا: که بانگه وازی ئیسلامی بلاویکه نه وه به م لاو به ولادا په لیان هاویشته و خه لکیکی زۆر موسولمان بوون.

که و ابو صولحی حوده یبیه خۆی له خۆی دا سه رکه وتن بوو، یان کلیل سهرکه وتن بوو، نه وه تا له کاتی صولحی حودییه دا ژماره ی موسولمانه کان هه زارو چوار سه د، یان که متر بوون، که چی له فه تهی مه که دا: که دو سال دوا نه و په یان نامه یه، ژماره یان گه یشته ده هه زار، که له پیای وه کوو خالیدی کورپی وه لیدو عه مری کورپی عاص که له کاتی صولحه که دا له پرتزی قوره ییشیه کان دا بوون له فه تهی مه که که دا له پرتزی هاوه لانی پیغه مبه ر دا بوون ﷺ.

ئیبنو مه سعودو جابیر و (البراء) ده فرمون: ئیمه پزگار کردنی مه که که به سه ر که وتنی گه وه یه که کاله ره وه، له قه لام ده ده ین به لام ئیمه پیمان وایه سه رکه وتنی راستی صولحی حوده یبیه یه، ئیتر پیغه مبه رو هاوه لانی بی نه وه ی بچه ناو مه که که و جه ج و عه مره نه بجام به دن گه رانه وه بۆ مه دینه، له گه رانه وه دا له نیوانی مه که که و مه دینه دا له شه ودا ئه م سوره ته واته: سوره تی (الفتح) نازل بوو.

ئیمامی نه حمه دو نه بودا دو نه سانی و ئیبنو جه ریر له عه بدوللای کورپی مه سعود ریوا به ت ده که ن ده لی: که له حودییه گه رانه وه به ره به یان له شویتیک لاما ن دا و خه ومان لی که وت، تاخۆر لی ئی نه داین به خه به ر نه هاتین، ئیمه له خه و هه لسا ین هیشتا پیغه مبه ر ﷺ له خه و دا بوو، هاوه لان وتیان: خه به ری بکه نه وه، پیغه مبه ر ﷺ له خه و هه لسا و فرمووی: (افعلوا ماکنتم تفعلون، وکذلک یفعل من نام او نسی) واته نوێژی به یانی

به (قضا) بکه‌ن همر که‌سیّ به‌هۆی خه‌وه‌وه یان له‌بیر چونه‌وه نویژی چوو
دوایی قه‌زای ده‌کاته‌وه! نه‌جار سه‌رژمیتری وشتره‌کانمان کرد،
حوشتری تایبه‌تی پیغه‌مبه‌ر ﷺ دیار نه‌بوو، قولاغمان کردو دیمان‌ه‌وه،
هه‌وساره‌که‌ی له‌داریک گه‌را بوو، حوشتره‌که‌م به‌ره‌للا کردو هینام
بو پیغه‌مبه‌ر ﷺ سواری بوو...

له‌کاتی‌کا ئیمه به‌ره‌و مه‌دینه ده‌هاتینه‌وه، سروشنی بو نازل بوو،
پیغه‌مبه‌ر ﷺ که نیگای بو ده‌هات نه‌رکی ده‌که‌وته سه‌رو سواری ولاخ
بوایه ولاخه‌که چۆکی داده‌دا، بو خۆیشی په‌نگی سوپ هه‌لده‌گه‌راو ئاره‌قی
ده‌کرد، جا که نه‌و حالته‌ی له‌سه‌ر نه‌ما فه‌رمووی: سوره‌تی ﴿انا فتحنا
لك فتحا مبينا...﴾ نازل بووه سه‌رم.

به‌ئێ به‌راستی په‌یمانێ حوده‌یییه‌ فه‌قی موبین بوو، پزگار کردن بوو،
پزگار بوون بوو له‌خه‌ته‌ری شه‌ری قورهبش، بۆیه پیغه‌مبه‌ر ﷺ دوای
په‌یمان‌مه‌که خۆی یه‌کلا کرده‌وه بۆینه‌بێ کردنی خه‌ته‌ری جوله‌که‌کان له‌نیو
نیوه دورگه‌ی عه‌ره‌بی دا.

ههر که خه‌ته‌ری به‌نوقه‌ینوقاع و به‌نونه‌ضیرو به‌نوقوره‌یظمی بنه‌بێ کرد،
پوی کرده بنه‌بێ کردنی خه‌ته‌ریکی تر: که له‌هه‌موو خه‌ته‌ره‌کانی‌تر
سامناکتر بوو، نه‌ویش بریتی بوو له‌قه‌لای خه‌یبه‌ر که هه‌میشه
هه‌ره‌شه‌یه‌کی گه‌وره بوو له‌سه‌ر رینگای شام رینگای بازرگانی و شاده‌ماری
ئابوری موسولمانه‌کان، به‌پشتیوانی په‌روه‌ره‌گار قه‌لای خه‌یبه‌ر
پزگار کراو مال و سامانیکی زۆر بووه ده‌سکه‌وتی موسولمانه‌کان.
پیغه‌مبه‌ر ﷺ دابه‌شی کرد به‌سه‌ر نه‌و هاوه‌لانه‌دا: که ناماده‌ی
په‌یمانێ حوده‌یییه‌ بوو بوون.

بەلێ پەیمانێ حودەیبییە فەتەحی موبین بوو، ئەو وەصفە ی قورئان بۆی دیاری کردووە پێ بەپێستییەتی، بەلکوو دەتوانی بەیەکیک لەروداو و گەنگەکانی سیرە ی پێغەمبەر لەقەڵەم بدری و خالی وەرچەرخانی میژووی نیسلامە، ئەوەتا قورەیش دانیان نابوو: کە پێغەمبەر و هاوێلانی هیزی سیاسی و عەسکەرین و پێویستە حیسابی تایبەتیان بۆ بکری، پەیمانان لەگەڵ دا مۆر بکری!

بەهرەو بەهای پەیمانێ حودەیبییە

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ﴿١﴾ لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ
وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢﴾
وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا ﴿٣﴾

(الحاکم) و هێ تریش لەمیسوهری کوری مەخرەمەو مەروانی کوری (الحکم) هەو رپوایەتی کردووە دەلێن: سورەتی (الفتح) لەسەر تاو و تاکوتایی لەنیوان مەککو و مەدینەدا نازل بوو.

هەردو پیری فەرمودەو ئەحمەدو تیرمیزی (الحاکم) لە ئەنەسەو رپوایەت دەکەن، دەلێ: نایەتی ﴿لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ...﴾ له کاتی گەڕانەوێ پێغەمبەر له صوڵحی حودیبییە نازل بوو، ئەو دەمە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (لقد أنزلت على آية أحب الى مما على الأرض) نایەتیکم بۆ سەر نازل بوو لەهەموو دونیام خۆشتەر دەوی. ئەجار

نایه ته که ی به سه ر هاوه لانی داخوینده وه، هاوه لآن وتیان: نه ی پیغه مبه ری
خودا نه م خه لاتت پیروز بی، به راستی خودا داهاتوی بۆ دیاری کردوی،
نه ی ده بی چی بۆ نیمه دیاری کرد بی؟ نیتر نایه تی: ﴿لیدخل المؤمنین
والمؤمنات﴾ تا گه یشته ﴿فوزا عظیما﴾ نازل بو .

نیبنو عه بباس ده سه رموی: جوله که کان به نازل بوونی نایه تی:
﴿وما أدری ما یفعل بی ولا بکم﴾ پیخوشحالی خو یان ده رپری به وه ی:
که پیغه مبه ر و موسولمانان ناکام و سه ره نجامی خو یان نازانن، وتیان:
چۆن نیمه شوین پیای بکه وین که نازانی چی به سه ر دی؟؟ پیغه مبه ر ﷺ
زۆری نه وه پی ناخۆش نه بوو، نیتر پهروه ردگار نایه تی:

﴿انا فتحنا لك فتحا مبینا﴾ نازل کرد. نیمه شکۆمه ندی
وسه رکه و تنی کی ناشکراو گه و ره مان پی به خشیویه، نه ویش صولحی
خوده بیبیه یه: که ریگا خۆشکه ره و کلیلی ده رگای سه رکه وتن و فه قعی
مه که بوو، هۆی بلا بوونه وه ی زانیاری به سود و بانگه وازی نیسلامی و
چه سپاندنی تیمان بوو، یان مه به ست به و فه قعه ناشکراو یه کالاکه ره وه یه
خودی فه قعی مه که یه، پهروه ردگار پیش وه خت مژده ی به
پیغه مبه ر ﷺ داوه .. که نه و سه رکه وتنه گه و ره یه ی ده ستگیر ده بی.

﴿لیغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر﴾ بۆ نه وه ی خودا له تاوانی
پا بردوو داهاتوت خۆش بی نه گه ر هه تی. واته: بۆ نه وه ی له گه ل
لیخۆشبون له تاوان نیعمه تی سه رکه وتن و بالا ده ستیت بۆ ده سه به ر بی،
شاره زای ریگا راست بی و سه رکه وتنی پیروز به ده ست بیئی، شکۆمه ندی
دونیا و قیامه تت ده ست بکه وی.

هه لبه ته وه کوو چه ند جاریکی تر له وه پیش ئاماژه مان پی کرده
پیغه مبه ران به تایبه تی پاش بوونان به پیغه مبه ر (معصوم) ن، واته:

تاوانیان نیەو شتێک ناکەن تاوان بێ، کەواتە دەبێ هەموو کاتێ وەپالداڵانی
تاوان بە پیغەمبەر بە ئەگەرەو پەییوەستی بکەین و بڵێن ئەگەر تاوانی
هەبێ، یان مەبەست بە تاوان، ئەنجامدانی کاری (خلاف الأولی)یە، واتە:
ئەنجامدانی کاری باش لە گەڵ ئەوەدا دەکرا کاری باشتەر ئەنجام بدری،
ئەمەش دەچیتە بواری (حسنات الأبرار سیئات المقربين) وە.

واتە هەندێ جار کردەوێ باشی پیاو چاکان بۆ ئەوانە ی نزیکی
بارەگای ئەقەدەسن بە خراپە دەژمێردری!! کەمترین و پچوکترین
هەلە بۆ پیغەمبەرەن بە تاوان دەژمێردری ۱ لە کاتێک دا لەوانە یە ئەو
هەلە بچوکە بۆ کەسانی دیکە بە چاکە بژمێردری پاداشتی
لەسەر وەر بگریتهو.

ئیمام ئەحمەد و خاوەنانی کتێبەکانی فەرمودە جگە لە ئەبوداود، لە
موغەیرە ی کۆری شوعبەو پەییوەتیان کردو، دەلی: پیغەمبەر ﷺ
هێندە ی شەو نوێژ دەکرد و بە پێتو لە نوێژدا رادەوێستا قاجی دەهاوسان،
عەرزیان کرد ئە ی پیغەمبەری خودا، ئەو تۆ بونەوێندە خۆت ماندوو
شە کەت دەکە ی؟ چما خودا لێت خۆش نەبوو؟ ئەو نە خودا لە تاوانی
بەر و دوات خۆش بوو، لەو لām دا دەیفەرموو: (أفلا أكون عبداً شکوراً)
بۆچی بەندە یەکی سوپاسگوزار نەم؟!

﴿وَيْتِمُ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ، وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا، وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا
عَظِيمًا﴾ هەرەها بۆ ئەو ی پەرەردگار نەعمەتی خۆی بە تەواوی بۆ تۆ
دەستە بەر بکا، رێزو نرخێ لە دلی موسولمانان دازیاد ببی، ئایینی
ئیسلام بە ناو خەلک دا بلۆ بیتهو گەشە بکا، بە هەر چوار لادا پەل و
پۆ بهاون ناوچە و هەریم رزگار بکەن، ولات بچەنە ژێر کۆنترۆلی خۆتانەو،
شکۆمەندی و سەر بەرزی دونیاو قیامەت دەستە بەر بکەن. پەرەردگار

شاره‌زای رپیازی راست و په‌سندت بکا، شهریه‌ت و یاسای گونجاوت بـ
 بنی‌ری، له‌سهر ئیمان و خودا په‌رستی و فه‌رمانبه‌رداری راوه‌ستاوت بکا،
 زالت بکابه‌سهر دوژمنانت داو ئیتر ژیر ده‌سته‌ی و چه‌وساندنه‌وه‌ی
 ناحه‌زانت نه‌بینی! بالا ده‌ستی یاسای ئیسلام و فه‌رمانه‌وای ده‌وله‌تی
 ئیسلام له‌ناوه‌ و ده‌ره‌وه‌دا ده‌سته‌به‌ر بی، پیغه‌مبه‌ر ﷺ و پیرای پله‌و نیشانی
 پیغه‌مبه‌ریتی ده‌سه‌لاتی رامیاری و عه‌سکه‌ریشی بدریتی و پیشه‌وای
 ناینی و سیاسی بی!

کاریگه‌ری صولجی حوده‌یییه له‌سهر موسولمان ۱ دووروو موشریکه‌کان

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ
 الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ ۖ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٤٨﴾ لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
 جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرُ عَنْهُمْ
 سَيِّئَاتِهِمْ ۚ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٤٩﴾ وَيُعَذِّبُ
 الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ
 بِأَنَّ اللَّهَ ظَلَمَ السَّوْءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
 وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٥٠﴾ وَلِلَّهِ جُنُودُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥١﴾

لهوه پیتش ئهوهی راگه یاند: که خودا فهزل و نیعمهتی خۆی به سههر پیغه مبهردا رشتوه و یارمهتی دهدا و زالتی دهکا به سههر ناحهزانی دا، نه مجار ههندی فهزل و نیعمهتی خۆی به سههر موسولمانان دا باس دهکا و بری هۆکاری سههرکهوتن: که خۆراگری و دل دامه زراوی موسولمانه کانه له گۆرپانی جهنگ دا راده نویتن...

دوایی داب و نه ریتی خودایانهی خۆی له بوونه و دهدا رپون ده کاتهوه، بهو جۆره که ههندی کهس به سههره ندیکی تر دا زال دهکا، وره ی سههر بازه خاوهن باوه ره کان بهرز ده کاتهوه، واده ی چونه ناو به ههشت و مانه وه یان تییدا بۆهتا ههتایه پی دهدا، هه ره شه له کافرو دوو پرووه کان دهکا، عه زابی سهختی بۆ ئاماده کردون غه زه بیان لی ده گری و له ره حهتی خۆی بی بهریان دهکا، ده فهرموی:

﴿هو الذي أنزل السكينة في قلوب المؤمنين ليزدادوا إيماناً مع إيمانهم﴾ پهروه دگار خودایه کی وه هایه پۆژی صولجی حوده بییه ئارامی و وره به رزی خسته دلی خودا په رستانه وه، لهو پۆژ ده مه ردا یه تیان نواندو فهرمان به ردار ی حوکی خودا بوون، به دلسۆزی و لیبرانه وه خۆیان ئاماده کرد بۆ جهنگ و پروو به پروو بوونه وهی دوژمن، خودا وره به رزی پی به خشین بۆ ئه وهی دله کوته یان پی نه گاو له ته نگانه دا شه ژنۆیان نه له رزن و چه واشه یی رویان تی نه کا، ههروه ها بۆ ئه وهی دلتیایی زیاتریان پی بیه خشی و ئیمان یان به هیتز ببی. گیانی مه عنه و بیان بهرز پیته وه...

ئیمامی بوخاری و ئیمامانی تر ئه م ئایه ته یان کردۆته به لگه له سههر ئه وه: که ئیمان زیاد و که م ده کا، ههندی له زانایان پییان وایه: زیاد بوونی ئیمان بریتیه له ئیمان هیتان به شه ر یعت دوا ی ئیمان هیتان به تاک و ته نهایی خودا.

ئیبو عه بیاس ده فهرموی: یه که م شت: که پیغه مبه ر ﷺ هیناویه تی
یه کتا په رستی بو، جا: که نیمانیان به تاک و ته نهایی خودا هینا، نه مجار
په روه ردگار حوکم و یاسای نویژ و پژوو زه کات و جیهادی نازل کرد.
نه مجار نه وهر ده که یه نی: که په روه ردگار ده توانی تۆله له کافره کان
بستی نی، ده فهرموی: ﴿وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ﴾ کان الله علیما
حکیم! واته: په روه ردگار خو ی هه ل سو پته نه ری بوونه وهره به فریشته و
ناده میزادو جندو که و شیهاتینی و هه مو هیژو وزه که ونیه کانی و ه کوو
بوومه له رزهو بورکان و زریان په شه باو لافاو ده ریو شته کانی تر.

خودا بو خو ی ده توانی یه ک فریشته بنیری ولاتی: ویران بکا،
گه ل نه ته وه یه که له ناو به ری، وه لی خودا که نه وه ی نه کرده و
نه رکی جیهاد و تی کو شانی خستوته سهر موسو لمانان و فهرمانی پی
کردون به نه نجامدانی له بهر بهر ژه وه ندیه کی گه و رهو به به هایه.
حیکمه تی کی گه و ره ی تیدایه، په روه ردگار هه می شه زانیه به
بهر ژه وه ندی به نده کانی و دانایه له کرده وه کانی دا چی بکا بی حیکمه ت
نیه و پره له بهر ژه وه ندی!

﴿لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا، وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا﴾
واته: خودا موسو لمانان تاقی ده کاته وه، به زو رشت، فهرمانیان پی ده کا
به جیهادو تی کو شان پو بهر بوونه وه ی دو ژمن، نه رکی جوړاو جوړیان
ده خاته سهر و توشی جوړه ها خو شی و ناخو شی یان ده کا، بو نه وه ی
موسو لمانان به نافرته و پیاویانه وه بخاته ناو به هه شته وه و کافران به
ناگری دۆزه خ سزابدا. یان خودا که فه تمی پیروزی بو ده سته بهر کردی،
یان: که نارامی و سه کینه ی خسته سهر دلّی موسو لمانان بو نه وه یه

ناکامه‌کی نه‌وه بیّ موسولمانان بخاته ناو باغه جوانه‌کانی به‌هسته‌وه و به‌خته‌وه‌ریان بکا، تاوانه‌کانیان پهرده پۆش بکا، لیتیان خوښ بیّ، نه‌وه واده‌وه به‌لینه به‌بردنی موسولمانان بۆ ناو به‌هسته و لیخوښبون له‌تاوانیان له‌لای خودا به‌مرازگه‌یشتنیکی گه‌وره‌وه شوکۆمه‌نده، رزگار بوونه له‌ناخوښی و گه‌یشتنه به‌خوښی و به‌خته‌وه‌ری وه‌کوو له‌نایه‌تیکی‌تردا ده‌فرمووی: ﴿فَمَنْ زَحْرَحَ عَنِ النَّارِ وَادْخَلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ﴾ آل عمران/۳.

جاییر ره‌زای خودای لی بیّ ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمووی: (لا یدخل النار احد بايع تحت الشجرة) هیچ یه‌کێک له‌وانه‌ی له‌ژێر دره‌ختی (بیعة الرضوان) دا په‌یمانی داوه‌ ناچیتته ناو دۆزه‌خه‌وه.

﴿ويعذب المنافقين والمنافقات والمشركين والمشركات الظانين بالله ظن السوء﴾ هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی نه‌هلی دو‌روو - به‌پیاو و ئافره‌ته‌وه، به‌په‌رسته‌کان به‌پیاو و ئافره‌تیانه‌وه: نه‌وانه‌ی گومانی خراپیان ده‌رباره‌ی خودا هه‌یه - سزایان بدا، دلته‌نگ و خه‌فه‌تباریان بکا به‌هۆی نه‌وه که ده‌بینن نایینی ئیسلام بلا‌وه‌بیته‌وه گه‌شه ده‌کا، موسولمانان سه‌رکه‌وتن به‌ده‌ست دین و کافره‌کان تیده‌شکیین، ده‌کوژرین، ده‌گیرین، مالتویران ده‌بن، له‌قیامه‌تیش دا عه‌زابی دۆزه‌خ بۆیان ئاماده‌یه، چونکه گومانی خراپیان به‌خودا هه‌یه، ملکه‌چی حوکم شه‌ریعه‌تی خودا نابن، پێیان وابو و پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی ده‌فه‌وتین و نامیتن، کو‌فر بالا ده‌ست ده‌بی.

وه‌کوو له‌نایه‌تیکی‌تردا ئاماژه به‌وه ده‌کا و ده‌فرمووی: ﴿بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا﴾ الفتح/۱۲.

له‌نایه‌ته‌که‌دا دو‌رووه‌کانی پێش موشریکه‌کان خست چونکه زیانی دو‌رووه‌کان له‌هی موشریکه‌کان گه‌وره‌تره‌وه خه‌ته‌ریان له‌سه‌ر ئیسلام زیاتره.

﴿عليهم دائرة السوء وغضب الله عليهم، ولعنهم﴾ أعدلهم جهنم و ساءت مصيراً ﴿نهو گومانه خرابه ی به موسولمانانی ده بن له سهر خویانه، نهو به دب هختی و چاره رهشییه ی به هیوان توشی موسولمانان بی، یه خدی خویان ده گری، به سهر خویان دا ده شکیتته وهو لی تی قوتار نابن، خویان توشی کوشتن و دیلی و سهر گهردانی ده بن، و یرای نهوانه ش خودا لییان نارازییه، دوزه خی بۆ ناماد کردون، ده چنه ناوی و بۆ هه تا هه تایه تی یدا ده میننه وه. به راستی شوینیکی خراب و پر نازاره بۆی ده چن، سهره نجام و ناکامیکی خرابه تی ده کهن، نهوانه بهد بهد به خدی دونیاو قیامه تن هیچ کاتیک خوزگیان پی ناخواری.

نه جار پهروه ردگار ده سه لات و توانای بی سنوری خوی پاده گی نه تی و ده فهرموی: ﴿والله جنود السموات والأرض، وكان الله عزيزاً حكيماً﴾ هه موو هیزو توانایه کی ناو ناسمانه کان و سهر زهوی هی خودایه، هه موو شتیکی بوونه ور سهر بازی خودان، فریشته و ناده میزاد و جندو کهو شهیتانی و هه موو هیزه کانی تر هی خودان و ده توانی دوژمنه کانی بیروینی و له ناویان به ری، خودا هه میسه خاوهن ده سه لات و بالا ده ست بووه، کهس به سهری دا زال نابی، داناو لیترانه له پلان و کرده وهی دا، له هه لاسوران و به ریوه بردنی بوونه و هردا!!

ریوایه ت کراوه: که په یانی حوده یبیه مۆر کرا عه بدوللای کوپی ئوبه ی سهرۆکی دوورووه کان وتی: نایا موحه د واده زانی که په یانی ناشتی له گه ل دانیشتوانی مه که دامۆر کرد، یان مه که کی کۆنترۆل کرد ئیتر دوژمنی نامینن، خه یالی خاوه، نه ی چی له فارس و رۆم ده کا؟! بۆیه پهروه ردگار نه وهی پاگه یاند: که سهر بازانی خودا زۆرو بیته ژمارن، فارس و رۆم له ناستی سهر بازانی خودا دا به هیچ ده ژمی درین.

ئەركى پىغەمبەر و سودى رەوانە كردنى و مانای پەيمان پێدانى
لەخودەیبیبە دا

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ

شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٨﴾ لِّتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَتُعَزِّرُوهُ وَتُقِرُّوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾
إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ
فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ
اللَّهُ فَمِثْقَاتِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠﴾

لەو پێش باسی پەیمانی خودەیبیبەى كردو سەرۆهرى ئەو فەتح و
سەكەوتەى راگەیاندا، ئەجار باسى تاییبەتمەندى پىغەمبەر دەكاو
سەرئى موسولمانان را دەكێشى بۆ ئەركى سەرشانیان بەرامبەر خودا و
ياساو شەرىعەتى، ئەوەشيان بەگوێ دا دەدا كە ئەوانەى بەیەعتیان لەگەڵ
پىغەمبەر ﷺ كردو لەراستى دا بەیەعتیان لەگەڵ خودا كردو، ئەمەش
پێزو بەهاى كى تاییبەتى بەو پەیمانە مێژووى بە دەبەخشی، دەفەرموى:

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا لِّتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ
وَتُقِرُّوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ ئەى پىغەمبەرى خۆشەويست، ئێمە
تۆمان رەوانە كردو شایەت بۆ لەسەر ئادەمیزاد لەسەر ئوممەتەكەت
بەو: كە پەيامى خۆت پێ راگەیاندون مژدەى بەهەشت بە خوداپەرستان

بدەى و کافرو یاخى بووان لەعەزابى دۆزەخ بترسىنى. ئیمە تۆمان ناردو
بۆ ئەوێ ئادەمیزاد ئیمان بین بە خدا و بە پێغەمبەرى ئیمانى
خۆیان بەهێز بکەن و لەدل دا هەست بەشکۆمەندى خدا بکەن، یارمەتى
نایىنى خدا بدەن و پێزى لى بگرن، یەکتاپەرستى بکەن و لەهەموو
عەیب و خەوشىك بى پارێزن، هاوێ و منداڵى بۆ بەرەوا نەزانن، یان
بەیانى و ئیواران تەسبیحاتى خدا بکەن، نوێژى بەیانى و نیوهر
عەصر ئەنجام بدەن.

پێغەمبەر ﷺ شایەتە بەسەر ئەو ئادەمیزادانەى بۆ سەریان
پەوانەکراوە، شایەتە دەدا لەسەر ئەو کە پەيامى خۆى پى پاگەیانندون،
ئەركى سەرشانى خۆى بەجى هیناوە، شایەتە دەدا: کە ئادەمیزاد چۆن
بەپیر بانگەوازىیە کە یەو چوون، هەیانە ئیمانى پى هیناوە و هەیانە پىشتى
لى هەلکردو، هەشیانە دووروو بەرپاڵەت ئیمانى هەیه و بەموسوڵمان
دەژمێردى، لە دلێش دا کافرو بى باوەر، هەیانە چاکە خاوە و چاکە کار،
هەیانە ناشوبگێرو فیتنە جۆیه.

چۆن پەيامى خۆى گەیانندو، ئاواش شایەتە دەدا، موژدەى خێرو
خۆشى و بەختەوهرى بەخودا پەرستان دەدا، کافرو موناڤیق و یاخى بووان
لەسەرەنجامى بەدبەختى و عەزابى دژوار دەرستى.

﴿ان الذين يبايعونك انما يبايعون الله﴾ دلتیابە ئەى پێغەمبەر: ئەوانەى
لەژێر درەختى (الرضوان) دا پۆژى حودەیبییە پەیمانان پێداى لەسەر
جیهاد و شەرو خۆبەختکردن دژى قورەیش، ئەو بەیعتیان لەگەڵ خودادا
مۆر کردو، پەیمانان بە ئەو داو، ئەوان گیان و مالى خۆیان فرۆشتوو
بەبەهشت و سەودایەكى سودمەندیان گری داو، چونکە لەراستى دا
فەمانبەردارى پێغەمبەر ﷺ فەمانبەردارى پەرەردگار، گوێراپەلى
بۆفەرمانى پێغەمبەر ﷺ گوێراپەلى بە بۆفەرمانى خودا.

﴿يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ﴾ پەروەردگار ھەمیشە لە گەڵیان دایە و ئاھاوتنیان دەبیسێ ئاگاداری ھەلۆتست بیروباوەریانە، کە وایو بەیعتدان بە پیتغەمبەر بەیعتدانە بەخودا، یان دەتوانی بەگوێرە بیرو باوەری زانایانی سەلف بلیین: دەستی خودا لەژوور دەستی ئەوانەو ھێ کە ئامادە ی پەیمانی ژێر درەختی (الرضوان) بوون، ئەو پەیمانە ی دایانە پیتغەمبەر ﷺ لەراستی دا داویانەتە خودا .

﴿فَمَنْ نَكثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ، وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِنْ أَجْرٍ أَعْظَمًا﴾ کەسێک پەیمان بشکێنی و لەو سەھودایە پەشیمان بیتەو، ئەو زبانی ئەو بەیعت شکاندنە لەسەر خودی خۆیت و بۆ خۆی خەسارە تەندەو کەسی تر زبانی لی ئاکا، کەسیکیش وەفا بەعەھدو پەیمانی خۆی بکاو ئەو ی لەسەر شانیتە ئەنجامی بدا، ئەو خودا پاداشی گەورە ی دەدات و دەبجائە ناو بەھەشتەو، پەزامەندی خۆی لییان ڕادە گەینێ، وەکوو لەئایەتێکی تردا فەرموی ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبَايَعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ﴾ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ، وَآتَاهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿ الفتح/ ١٨ .

ئەم بەیعت و پەیمان پێدانە ی: کە موسوڵمانەکان دایانە پیتغەمبەر ﷺ بەیعتی ژێر درەختی (رضوان) بوو، لەخودەیییە لەژێر درەختی (سەمورە) دا خودا پەرستان پەیمانیکی میژوو ییان دایە پیتغەمبەر و خۆیان ئامادە کرد بۆ خۆبەختکردن و فیداکاری، بۆیە پەزامەندی خودایان بەدەست ھێنا، خودا لەکەلامی بەرزو پیروزی خۆی دا بەو جۆرە پەزامەندی خۆی لییان تۆمار کردو .

ژمارە ی ئەو ھاوڵە بەرتزانە ھەزارو چوارسەد کەس بوو، ھەندێ ڕیوایەتیش ھەن دەلین ھەزارو سیسەد یان ھەزارو پینج سەد کەس بوون .

حال و وہ زعی خو پاشدہ رہ کان لہ چون بو حودہ بیبیہ

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ
 مِنْ الْأَعْرَابِ شَعَلْتَنَا آمَوَلَنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ
 بِالسَّيِّئَةِ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ
 شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
 خَبِيرًا ﴿١١﴾ بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى
 أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَّتُمْ ظَنًّا سَوْءًا
 وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿١٢﴾ وَمَنْ لَمْ يُؤْمَرْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا
 أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿١٣﴾ وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 يَعْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
 رَحِيمًا ﴿١٤﴾ سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى
 مَغَائِمٍ لَتَأْخُذْهُمَا ذَرُّونا نَتَّبِعْكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا
 كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَكُمُ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ
 فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

قُلْ لِلْمُخْلَفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ
نُقْتَلُونَهُمْ أَوْ يَسْلَمُونَ ۖ فَإِنْ تَطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا
وَإِنْ تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾ لَيْسَ
عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ
وَمَنْ يَطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾

له‌وه پیش باسی هه‌لوئستی دوورووه‌کانی کرد، نه‌جار دیتته سهر باسی
کۆمه‌لێک خو دزه‌ره‌وه خو پاشده‌ر، نه‌مانه‌ش کۆمه‌لێک نه‌عراب بوون
خیلی نه‌سلم و جوهینه‌و موزهینه‌و و غیفارو نه‌شجعه و دیسه‌ل له‌گه‌ل
پیغه‌مبه‌ردا هاوبه‌شی چونه غه‌زایان نه‌کرد، چونکه پییان وابوو
پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی لهم سه‌فه‌ره‌یان دا سه‌رکه‌وتوو نابن .

ده‌فه‌رموی: ﴿سَيَقُولُ لَكَ الْمُخْلَفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا
وَأَهْلُونَا، فَاسْتَغْفِرْ لَنَا﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! له‌وه به‌ولاوه خو پاشده‌رو
خۆ دزه‌ره‌وه عه‌ره‌به‌کان له‌چۆن بو غه‌زاو جهاد له‌پیتناو نایین دا دینه
لات و عوزر دیننه‌وه بو نه‌هاتیان بو جهادو جهنگان دژی دوژمن،
ده‌لێن: هۆی نه‌هاتنمان له‌گه‌ل تۆدا بو جهنگ و روه‌پروو بوونه‌وه‌ی دوژمن
هه‌له‌و گیربوونمان بوو به‌مال و منداڵمانه‌وه، مه‌شغه‌له‌ت و کارو کاسبی و
پارتیزگاری کردنی مال و منداڵمان وای لی کردین نه‌توانین ناماده‌ی
به‌ره‌کانی جهنگ ببین، نه‌هاتنمان به‌هۆی سه‌رپیتچیکردن و یاخی بوون

له فهرمانی تۆ نه بوو، بۆیه داوات لی ده کهین له خودا بپاریشه وه لیمان خۆشبێ و عوزرمان قبول بێ!!

ههلبه ته نه مه به کینکه له مو عجیزه کانی قورئان، پێش وهخت له پرینگه ی گه پانه وه ی پێغه مبه ر ﷺ له صولحی حو ه بییه پهروه ردگار هه والی پێدا: که دواکه وتوه کان له جهنگ دینه لات و پاساو بو خۆپاشدانه که یان دیننه وه، دیانه مو ی تاوانه که یان به و بیانوه بێ جیه داپۆشن، له راستی دا نه وانه تاوانباربون و به نه تهنه ست خۆیان له چۆن بو نه وه سه فهره پاش دابوو، پێیان وابوو پێغه مبه رو هاوه لانی تیدا ده چن و له وه سه فهره دا سه رکه وتو نابن، بۆیه پهروه ردگار به درۆی خستنه وه وه فهرمو ی:

﴿يقولون بالسنتهم ماليس في قلوبهم﴾ نه وانه نه وه عوزرو پاساوه یان له دله و نیه، له بیرو باوه ره و هه لئا قولی، قسه یه که و به زوبان ده یکه ن، ده یانه وه ی به چا و ورا و به درۆ ده له سه خۆیان رزگار بکه ن، هۆی ناماده نه بوون یان ترسان له جهنگ و پوه پوه بونه وه ی قوره یش بوو، پێیان وابوو پێغه مبه رو هاوه لانی له وجهه نگه دا تیده شکین توشی چورتم و فهوتان ده بن.

﴿قل: فمن يملك لكم من الله شيئا ان اراد بكم ضرا او اراد بكم نفعا، بل كان الله بما تعملون خبيراً﴾ نه ی پێغه مبه ر پێیان بیژه: کێ ده توانی: نه وه ی خودا له چاره ی نووسی بون له خێرو شه ر بیگی تر پته وه؟! کێ دارای نه وه ی هه یه قه زاو قه ده ری خودا ره ت بکاته وه؟ واته: هه یج که س ناتوانی وستی خودا به ریه ست بکا و نه هیل ی بیته جی، به لکو و له راستی دا دواکه وتنه که تان له ترسان بووه، خوداش ئاگاداری نیازو کرده وه کانتانه، ده زانی: نه هاتنتان بو جهنگ به هۆی هه له و گیر بوون به مال و منداله وه نه بوو، به لکو و له بهر گومانی خراب و ترسان له قوره یش و هاو په یانه کانیان بوو، بتمان ه تان به یار مه تیدانی خودا نه بوو.

﴿بل ظننتم أن لن ينقلب الرسول والمؤمنين الى أهليهم أبداً، وزين ذلك في قلوبكم وظننتم ظن السوء، وكنتم قوماً بوراً﴾ بهلكو گوماتان وابوو: كه پیغه مبهرو هاوه لانی لهم سه فه ره دا هه موویان ده کوژرین و له بیتخ دهرده هینرین و کهسیان لی ناگه پیته وه بو ناو مال و خیزانی خوی، به خه یالئی خوتان خوتان لهو فه لاکهت و هیلاکه ته پاراست و شهیتان نهو گومانه ی له دلتان دا شیرین کردو نهو کاره ناشیرینه ی له پیش چاو جوان کردن، نیهوش پهیره ی فه رمانی شهیتانتان کردو پیرو تاقمیکی خویتری و فه وتاوو بی خیریوون .. واتان له خوتان کرد به که لکی هیچ کاریکی باش نه یه ن و شیایوی عه زابی سهخت بن اخوتان دهرخت: که بی بروان!

﴿ومن لم يؤمن بالله ورسله فأنا أعتدنا للكافرين سعيراً﴾ هدر که سیك پروای به تاك و ته نهایی خوداو راستی ناینی نیسلام نه بی و شوین په یامی پیغه مبهری خودا نه که وی، فه رمان به رداری فه رمانی خودا نه بی و به دلسوزی نه رکی سه رشانی نه نجام نه دا، نیشانه ی نه وه یه کافرو بی پروایه، نیه میش بو نه وانیه ناوا کافرو بی بروان، سزای سهختی دوزه خمان تاماده کردوه.

﴿ولله ملك السموات والأرض، يغفر لمن يشاء ويعذب من يشاء، وكان الله غفوراً رحيماً﴾ خودا خاوه ن ده سه لات و توانای په هاو بی سنووره، ههرچی بیهوی له ناسمانه کان و زهوی دا نه نجامی ده داو کهس نیه بتوانی بیته له مبه ره به رده م ویسته کانی دا، چونی بوئی ناواکارو باری بوونه وهر هه لده سورینی، به ویستی خوی له هه ندی تاوانبار خوش ده بی و سزایان نادا، هه ندیکی تریش به ناگری دوزه خ سزاده دا، کهس نیه حوکم و بریاره کانی پا بگری، یان هه لیان وه شینیته وه ..

هه میشه خودا لیخو شبوو تاوانپوشی بهنده توبه کاره کانیه تی ۱۱ خاوه
 په حم و بهزه ییه بۆ هه موو خه لک، وپرای ئه و هه موو کوفرو بۆ دینی په یان
 له دونیادا مۆله تیان ده دا بۆ ئه وهی به خۆیان دا بچنه وه و توبه
 بکه ن، په حمه ت و لیخو شبوونی خۆی تایبه ت ده کا به که سانیك: که بیهوی
 لییان خو ش بیهی.

ئه مجار په روه دگار په رده له سه ر درۆو ده له سه ی خو پاشده ره کان
 هه لده داته وه، به درۆیان ده خاته و ۱۲ له وه دا که گوایه هه له و گیر بوونیان
 به مال و منداله وه بووه ته کۆسپ و بۆیان نه کراوه ئاماده بن، ئه وه تا
 کاتیك ئیه ئه ی پیغه مبه ر ده چن بۆ شه ری خه بیه ر به خه یالێ ئه وان ئیه
 سه رکه وتن به ده ست دین و ده سکه وتان زۆر ده بی، ده لێن: باله گه لتان دا
 بین. ده فهرموی:

﴿سيقول المخلفون: اذا انطلقتم الى مغانم لتأخذوها، ذرونا ننبعکم﴾
 له مه به ولاره که ده چن بۆ ده ست به سه راگرتنی مال و سامانی
 جوله که کانی خه بیه ر ئه و خو پاشده رو خو دزه ره وه ئه عرابانه داواتان
 لی ده که ن و لییتان ده پارێنه وه ده لێن: پێگه مان به ن باله گه لتان دا بین و
 هاوکاریتان بکه ین، چونکه ئه وان دلنیا بوون له وهی: که خودا واده ی
 به موسو لمانان داوه: که خه بیه ر ده خاته به ر ده ستی موسو لمانه کان و
 ده سکه وته که ی دابه ش ده کری به سه ر ئه وان ده دا: که ئاماده ی په یان و
 صو لحه حوده یییه بووه.

به کورتی ده فهرموی: ئه وان به گه ر راستیان بکر دایه: که سامان و
 مال و مندالیان هه له و گیری کردون و نه یان توانیوه ئاماده ی حوده یییه
 بن، نه ده پارانه وه: که له ته ک پیغه مبه ردا بچن بۆ خه بیه ر ۱۳

﴿یریدون أن یبدلوا کلام الله﴾ ئه وان به یانه وی واده و به لێنی خودا
 بگۆرن، خودا واده ی داوه به پیغه مبه رو موسو لمانان که مال و سامانی

جوله که کانی خه بیهر ده خاته دهسکه وتی موسولمانان و دابهش ده کری بهسره نهوانه دا نامادهی حوده بیبیه بوون، نهوانه ده یانه وی خویان بکه نه هاویه شی نهو فتهحه و دهسکه وتیان بیی..

نهو بوو پهروه ردگار فرمانی به پیغه مبه ﷺ کرد که بجی فتههی خه بیهر بکاو جگه له ناماده بووانی حوده بیبیه که سی تر له گهل خوی نه باو دهسکه وته کهش هر بهسره نهوان دا دابهش بکا ﴿قل: لن تتبعونا، کذالك قال الله من قبل﴾ نهی پیغه مبه! بهی پیچ و په ناپیان بلی: ئیوه له گهل مان نایه بۆ خه بیهر، نابی یین، نهوه بریاری پهروه ردگار و پیش گه پانه وه مان له حوده بیبیه خودا نه مهی پی راگه یاندوین، بریاری پهروه ردگار و هه لئاوه شیته وه، دهسکه وتی خه بیهر ته نها بۆ نهوانه یه نامادهی په یانی حوده بیبیه بوون و که سی تر بهشی تیدا نیه .

﴿فسيقولون: بل تحسدوننا﴾ کاتیک خوپاشده ره کان نه بریاره ده بیستن ده لئین: نه خهیر شتی وانیه، نهوه هه سودی و بهرچاو تهنگی یه: که ریگه مان نادهن له گهل تان دا بی یین بۆ خه بیهر ده تانه وی دهسکه وته که بۆ خوتان پاوان بکه ن و بهشی ئیمهی تیدا نه بی، پهروه ردگار په دیان ده داته وه و ده فره موی:

﴿بل كانوا لا يفقهون الا قليلا﴾ نه خهیر وانیه نهوان به هه له چون، هه رگیز ئیوهی موسولمان و خودا په رست هه سود و بهرچاو تهنگ نین، پیستان ناخوش نیه نهوانیش دهسکه وتی جهنگیان ده ست بکه وی، به لگوو نهوانه کهم تیده گهن و له کاروباری ناین نازانن، هیچ له وه حالئ نین: که جهنگ کردن و جههاد له بهر په زامه ندی خودایه و بۆ ده ستهکوت و غه نیمه ت نیه .

نه وانه له کاروباری دنیایی دا شاره زاو کارامهن، وه لی دهرباره ی نایین که م فام و که و ده نن، هر له پوی نه زانی و نه فامیانه که هه ول دده نن حوکمی خودا هه لوه شیننه وه، موسولمانان به حه سودو بهرچاو ته نگ له قه لم دده نن، نه وانه تی فکرین و لی وردبوونه و هیان نیه، گهل و نه ته ویه کی مادی و ماده پهرستن، له کاروباری دنیادا شاره زان -

نه مجار په روه ردگار نه وه رونه ده کاته وه: که گۆره پانی جیهادو جهنگان له گهل دوژمن بهر فراوان و دور دريژه، نه گهر نه وانه بیانه وی دلسوزی خویان و پیغه مبهرو موسولمانان بچه سپینن، ده فهرموی:

قل للمخلفين من الأعراب استدعون الى قوم أولى بأس شديد
تقاتلونهم أويسلمون) نهی پیغه مبهرا! بهو نه عرابه پاشکه وتوه
خوپاشده رانه بلی: نه گهر دهیانه وی به راستی نیمان بهیتن و بیته ژیر
سایه ی نیسلامه وه و خویان له ریزی جهنگاوه رانی نیسلام دا پۆلین بکه ن،
پییان بلی: له وه به ولاره نیوه روه پوی گهل و نه ته ویه کی نازاو نه به ردو
مهرد ده بنه وه، خوتان بو شهر له گهل نه ته ویه کی خوراگرو پشوو دريژ و
توندو تول و به هیزو توانا ناماده ده که ن « جا نه و گهل و نه ته ویه یان
نه وه تا شهرتان له گهل ده که ن یان نیمان ده هیتن !..

رافه که رانی قورئان دهرباره ی دیاریکردنی نه و گهل و نه ته ویه زور راو و
بوچونیان دهربرپوه: هه ندیک پییان وایه مه به ست هوزی هه وازین و
غه ته فانه که موسولمانان دوی رزگار کردنی مه که سالی هه شته می
کوچی شهریان له گهل کردن.

هه ندی: ده لیتن: مه به ست به و گهل و نه ته ویه هوزی (ثقیف) هه
هه ندیک تر ده لیتن: مه به ست به و گهل هوزی به نوحه نیفه یه که به پیلانی
موسه یلیمه ی دروزن دوی له دونیا دهرچوونی پیغه مبهرو ﷺ هه لکه رانه و
خویان ته یار کرد بو شهر له گهل موسولمانان.

هه را هه ندی هوزو خیلی تریش له ئیسلام په شیمان بوونه وه و
هه لویستی دژ به ناینیان نواند، هه زه تی نه بو به کر شه پی له گه ل کردن و
به سه ریان دا زال بو، نه وی کوژرا کوژرا و نه وانی تر موسولمان بوونه وه،
زۆربه ی رافه که رانی قورشان نه م رایه یان به لاهه په سنده چونکه
نایه ته که ده فهرمووی:

﴿تقاتلونهم أو یسلمون﴾ یان موسولمانبون یان به شمشیر له ملیان
ده دری به لای نه بو هه نیفه وه ته نها عه ره به موشریکه کان و
پاشگه زبووه کان سه رانه (جزیه) یان لی ناسه ندی به لکوو یان ده بی
ئیسلام قبول بکه یان ده کوژرین، جگه له وان ده تواندری
سه رانه یان لی بسیندری.

شافعی ده فهرمووی: سه رانه ته نها له ناگر په رست (مجوس) و
نه هلی کیتاب (جوله که و فله) وه رده گیری، له موشریکی عه ره ب و
ناعه ره ب وه رناگیری. هه ندیکی تر پتیا یان وایه نه و قه ومه نه هلی فارس و
رۆم و وه سه نییه کانن.

بریکی تر ده لین: نه و قه ومه کورده، سه فیان له نه بو خالیده و ■
له باو کییه و ■ له نه بو هور په یه وه بو دیاری کردنی نه و گه ل و نه ته وه یه
ده فهرمووی: (هم البارزون). هه سه ر فیان له (الزهري) یه و ■ له سه عیدی
کوپی موسه ییه به وه له نه بو هور په یه وه ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی:
(لا تقوم الساعة حتی تقاتلوا قوما صغار الأعین ذلف الأنوف کأن و جوه م
المجان المطرقة) سه فیان ده لی: مه به ست گه لی تورکه .

نیبنو نه بو عومهر ده لی: له شوینیکی تردا من دیومه نه بو خالید
له باو کییه و ■ ریوایه ت ده کا ده لی: نه بو هور په یه هاته لمان و ته فسیری
پسته ی (لا تقاتلوا قوما نعالهم الشعر) ی بو کردین فهرمووی: (هم البارزون)

واتە: گەلی کورد^(١) تەنانت هەندی کەس بۆ ئەوێ چون کە عەشیرەتی بارزان بەم بۆنەوێ ناوی خۆی وەرگرتی لە (بارزان) هەو، واتە: لە (البارزون) وەرگیراوە .

لە رێوایەتی موسلیم و بوخاری دا هاتوو: ئەبوھورەیرە دەفەرموی: صحبت رسول الله ﷺ ثلاثة سنين وفي أخرى اربع سنين والكل صحيح بحذف الشهور في الأولى وادخالها في الثانية، لم أكن في سني أحرص على أن أعي الحديث مني فيهن، سمعته يقول: وقال هكذا بيده بين يدي الساعة تقتالون قوما نعالهم الشعر وهو هذا البارز (ئەجار خاوەنی اقتران النيرين^(٢) لەرافەیی هەدیثە کەدا دەفەرموی: (الظاهر انه برزان الذي بموصل وهم الأكراد الساكنون هناك) .

عبدالرحمن بەگی بابان لەشعیریکی دا ناماژە بەوێ دەکا: کە ئەو قەومە گەلی کوردەو دەلی:

لەسۆرە (فتح) دا بەم ئایەتە دل شادو مەسرورە

﴿ستدعون الى قوم﴾ ئیشارە کوردی غەییورە

﴿أولى بأس شديد﴾ وەسفی قەومی بۆی لە قورتانا

بە ئازادی دەژی و دائیم لەدیلسی و نیستیلا دوورە

میژوو شایەتی ئەوێ: کە هیچ گەل ٭ نەتەوێهێک وەکوو گەلی کورد بە ناشتی موسولمان نەبۆ، تەنانت لە هەموو کوردستان دا شەپریکی خۆیناوی لەنێوان سوپای ئیسلام و دانیشتوانی کوردستان روی نەداوە، بەلکۆو بەنزیک بوونەوێ سوپای ئیسلام لە سنوورەکانی کوردستان، خەلکە کە بەویستی خۆی پیشوازییان لەو سوپا پرگارکەرە پیروژە کردو، ئازادیی خۆیان لە موسولمانبون و شوینکەوتنی ئەو ئایینە پیروژەدا

(١) تەفسیری ابن کثیر ج ٤/ ١٧٣٦ .

(٢) اقتران النيرين في مجمع البحرين (بەرگی سێهەم، لاپەرە ٩٨)

دۆزیوه ته وه. نه گهر کوردیک به دهستی موسولمانان کوژرابی له شه ری نه هاوه ندا کوژراوه نه که له کوردستان دا.

نه وه بوو که فارسه کان له شه ری (قادسیه) دا تیشکان و زۆریه ی سوپاکه یان به دهستی موسولمانان تارو مار کرا، کیسرای نه و کاته که (یه زدو جورد) بوو هانای بۆ سه ره که هۆزه کورده کان هیتنا و لیتیان پاراپیه وه که به هانایه وه بچن و یارمه تی بدهن « زۆریه ی سه ره که هۆزه کورده کانی هه لئه له تان و پۆله کانی خۆیان گرد کرده وه بۆ شه ری به ناو بانگی نه هاوه ندیان په وانه کردنن پۆله کانی خۆیان کرده سوتهمه نی و به هه زاران لاوی کوردی به دبه ختی به زۆر نێردراو بۆ شه ری تیدا کوژرا.

نه گینا له سه رتا سه ری کوردستان دا به ده گمه ن نه بی صه حابه یه که به دهستی کورد شه هید نه کراوه کوردیکیش به دهستی نه وان نه کوژراوه، نه وه کتیبی (الاصابة فی تمیز الصحابة) نه وه کتیبی (أسد الغابة فی معرفة الصحابة) نه وه کتیبی (الاستیعاب فی معرفة الأصحابه) نه وه کتیبی (حياة الصحابة) ی یوسف کاندهلوی که نه مانه سه رچاوه ی زانیارین ده رباره ی ژینامه ی هاوه لانی پیغه مبه ره ﷺ له م سه رچاوانه دا به ده گمه ن نه بی نابینن هاوه لیک پیغه مبه ره ﷺ له کوردستان دا شه هید کرابی.

ده گمه نیش نیعیتباری بۆ نا کری، خو نه گهر وه کوو باوه وه نه دی له نووسه ره داخ له دله کانی کورد و فارس به رامبه ره به سوپای نیسلام نووسیویانه، شه رو هه را له نیتوان دانیش توانی کوردستان و سوپای پرزگاری که ری نیسلام دا به و شیوه ی نه وان نووسیویانه پوی بدایه، ده بویه به ده یان له هاوه لان شه هید بکرانایه و نه وه سه رچاوانه هۆکاری شه هید بون و شوینی شه هید بوونیانی دیاری بکردایه!!

که وابی دانیش توانی کوردستان به ویستی خۆیان موسولمان بوون، وه کوو زه ی به هاریکی وشک و تینوو چاوه پتی بارانی په ههت بسی،

ئهوانيش چاوه رپتى هاتنى نايىنى پيرۆزى ئىسلام بون و كه پييان
گه يشتوه بى چهندو چون باوه شيان بۆ گرتۆته وه كه سايه تى خويان له ژير
سايه ي ئه وه پهممه پيرۆزه دا دۆزيوه ته وه، له وه ساوه وه هه تا
دونيا دونيايه خدا پشتيوان بى نايىنى ئىسلام له كوردستاندا له گه شه وه
نه شه دايه، رپژهى موسولمان له ناو دانىشتوانى كوردستاندا له
پله ي بهرزى دايه و نايه ته خوار! ههروه كو له رابردودا له هه ره پله ي
بهرزى دابوه!

نه عجار خدا موژده دا به وه نه عرابه سارانشينانه نه گهر فهرمانبه رداربن،
هه ره شه ي توندان لى ده كا نه گهر سه رپيچى بكهن: ده فهرموى:
﴿فان تطيعوا يؤتكم الله أجراً حسناً، وان تتولوا كما توليتم من قبل
يعذبكم عذاباً أليماً﴾ نه گهر فهرمانبه ردارى فهرمانى خودابن و به پير
بانگه وازى جيهاده وه بچن و نه ركى سه رشانى خۆتان به ريك و پيكي نه عجام
بدن، خدا پاداشى باشتان ده داده وه سه ركه وتووى و ده سكه وتى جهنگ
له دونيادا، به هه شتى رازاوه له قيامه تدا.

خۆ نه گهر پشت هه لبكهن خۆتان له جيهاد بشارنه وه وه كوو چون له
چون بۆ (هذيبه) خۆتان پاش دا نه وه دلنابن خدا سزاي توندتان ده دا؛ له
دونيا دا ژير كه وتن و ژير ده سته يى و كوشتن، له قيامه ت دا عه زابى
سه ختى دۆزه خ. چونكه خۆ دزينه وه له جيهاد تاوانىكي گه وريه وه
سزاكه ي ده بى كوشنده بى.

نه عجار په وrehردگار هه ندى خاوه ن عوزر له و حوكمه چهرت ده كاو
ده فهرموى: ﴿ليس على الأعمى حرج ولا على الأعرج حرج، ولا على
المريض حرج﴾ كويرو شهل و نه خۆش چ هه ره جيكيان له سه رنيه نه گهر له
چون بۆ جيهاد دوا بكهن، هه تا عوزريان باقى بى به نه چون بۆ جيهاد

تاوانبارنابن، هرکاتی چاکبونه‌وه و عوزریان نه‌ما حوکمه‌که ده‌یانگریته‌وه . دوا به‌دوای نه‌و چهرت‌کردنه ناده‌میزاده‌کان هه‌لده‌نی بو جیهاد و فرمانبرداری فرمانی خوداو شوینک‌موتنی پدیامی پیغه‌مبەر ﷺ ده‌فرموی:

﴿وَمَنْ يَطْعِ اللَّهَ وَرَسُولَ يَدْخُلْهُ جَنَّاتُ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يَعْذِبْهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ ده‌فرموی: که‌سیک به‌ندایمتی خودا بکاو به‌دلسۆزی شوین پدیامی پیغه‌مبهری خودا بکه‌وی، له‌ته‌ک خاوه‌ن باوه‌ران دا جیهاد بکا، داکۆکی له‌ نایینی خودا بکا، نه‌وه باد‌نیابی که‌ روژی قیامت خودا ده‌یخاته‌ ناو به‌هه‌شتی رازاوه‌و؛ ناو باخ و باخاتیک که‌ به‌ژێر فەصرو دره‌خته‌کانیان دا جوگا و جویار ده‌کشین و نه‌وه‌نده‌ی‌تر جوانی و رازاوه‌یی ده‌به‌خشن به‌ خانو و به‌ره‌و باخه‌کان!

که‌ سیکیش پشت له‌ فرمانی خودا هه‌لبکا، شوین پدیامی پیغه‌مبهر نه‌که‌وی، خۆ له‌ جیهاد و تیکۆشان له‌ پیناو نایین دا بدزیته‌وه‌و خۆ پاش بدا، نه‌وه‌ بابزانی خودا له‌ دونیادا سزای زه‌لیلی و ژێر ده‌ستیی ده‌دا و له‌ قیامت دا توشی عه‌زایی سه‌ختی دۆزه‌خی ده‌کا.

ده‌سکه‌وت و پاداشتی په‌یماندارانی ژێر دره‌ختی سه‌روه‌ری مه‌شهور به‌ (بیعة‌ الرضوان)

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْ

الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يَبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾ وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٩﴾

له وه و پيش وه زع و حال و سهره نجامى نه وانه ي بهيان كرد: كه له چون بو
 حوده يبيه و ناماده باشى بو جهنگ و فيداكارى، خوځيان پاش دا بوو،
 ديتته وه سهر بهيانكردنى حال و وه زعى نه و هاوه لانه ي: كه له ژير دره ختى
 سه موره (شجرة الرضوان) دا، په يمانيان به پيغه مبهړ ﷺ دا، ده ستيان خسته
 ناو ده ستى پيغه مبهړ وه بو فيداكارى و بهرگرى كردن له تايين، پاداشتى
 دونيا و قيامه تيان ديارى ده كا ده فرموى:

﴿لقد رضي الله عن المؤمنين اذ يبايعونك تحت الشجرة﴾ بيگومان
 خودا په زامه ندى خوى له و موسولمانانه راگه ياند: كه له ژير دره ختى
 (سهر) دا به لتيان به تودا نه ي پيغه مبهړ: له سهر نه وه: كه ژدى
 قوه په يشيه كان بجهنگن و به گيان و مال بهرگرى له په يامى نيسلام
 بكنه و گوړه پانى روبرو بونه وه چول نه كهن، ريوايه ت كراوه: نه و
 هاوه لانه ي به لتيانى فيداكاريان به پيغه مبهړ دا، ژماره يان هه زارو
 چوار سه د كه س بوون.

نيمامى بوخارى ريوايه تى كردوه: كه عه بدوره حمانى كورى عه وف
 ده گيړي ته وه ده فرموى: پويشتم بو حج، له ريگه دا به لاي كو مه لتيك دا
 تيپه ريم نوځيان ده كرد وتم: نه م مزگه وته چيه؟ وتيان: نه مه ژير نه وداره يه
 كه پيغه مبهړ ﷺ به يعه تى روضانى تيډا نه نجام دا، نه مجار هاتم بو لاي
 سه عيډى كورى (المسيب) و نه م هه واته م بو گيړايه وه: سه عيډ فرموى:
 باوكم كه يه كيك بووه له به لتينده رانى حوده يبيه و له ژير دره خته كه دا
 ده ستى له ده ستى پيغه مبهړ ﷺ ناوه.

جا عه بدوره حمان ده فرموى: كه له سالى دوايى دا سه فهرى حه حمان
 كرد، زور هه ولمان دا نه و شوينه بدوزينه وه نه مان دوزيه وه، سه عيډ
 فرموى: هاوه لاني پيغه مبهړ ﷺ نه و شوينه يان له ياد كردوه و نه و پيتان

زانیه، که واته ئیوه له‌ئەوان شارەزاترن: ئیبنو ئەبی شەییە له
موصەنەفە کەیدا له (نافع) هه‌ریوایەت دەکا، دەلی: هه‌والیان به‌عومەر
دا: که کهسانیک هه‌ن ده‌چنه زیاره‌تی ئەو دره‌خته‌ی له‌ژێریا به‌یعه‌ت
کراوه. ئیتر عومەر فەرمانی دا دره‌خته‌کیان بپری!!!

﴿فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ، وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴾
په‌روه‌ردگار ئاگاداری ناودلیان بوو، ده‌یزانی بیروباوه‌رو راستی و دڵسۆزی و
ئەمەک و فەرمانبەردارییان تێدا، ئارامی و ته‌سکینی زیاتر خسته‌ ناو
ده‌روونیانه‌وه، سه‌رکه‌وتنی خه‌یه‌ری به‌نسیب کردن، دوا به‌دوای سه‌روه‌ری
غه‌زای خه‌یه‌ر، رزگارکردنی مه‌که‌شی بۆ ده‌سته‌به‌رکردن،
ئەجار سه‌رکه‌وتن و بالاده‌ستی فره‌ی پێ به‌خشین و ولاتی تریان
کۆنترۆل کردن سه‌روه‌ری یه‌ک له‌دوايه‌کی باقی کیشوه‌رو ولاتانی تریان
بۆ ده‌سته‌به‌رکرا .

﴿وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا، وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ هه‌روه‌ها
پاداشتی تریشی دانه‌وه: به‌وه: که ده‌سکه‌وتی زۆرو زه‌به‌نده‌ی جوله‌که‌کانی
خه‌یه‌ری بۆ ده‌سته‌به‌رکردن، به‌تایبه‌تی ئەو سه‌روه‌ت و سامانه‌ به‌سه‌رنه‌وان
دا دابه‌ش کراو به‌شی که‌سی تری لی نه‌درا!

په‌روه‌ردگار بالاده‌سته به‌سه‌ر هه‌موو شتی که‌ داو به‌حیکمه‌ت و دانایی
خۆی بونه‌وه‌ر هه‌لده‌سوپێتی، هه‌ر له‌روانگه‌ی ئەو بالاده‌ستی و حیکمه‌ته‌وه
سه‌رکه‌وتن و سه‌روه‌ری دونه‌یا و قیامه‌تی بۆ په‌یمانده‌رانی (بیعة‌ الرضوان)
ده‌سته‌به‌ر کرد، پاداشتی مادی و مه‌عنه‌وه‌ی دانه‌وه، پاداشه
مه‌عنه‌وه‌یه‌که بریتیه‌ له‌ ره‌زامه‌ندی خودا لیان و نازلکردنی سه‌کینه‌و
ئارامی بۆ سه‌ر دلیان.. پاداشتی (مادی) یش له‌فه‌تعی خه‌یه‌رو فه‌تعی
مه‌که‌و ده‌سکه‌وتنی مال و سامانیکی زۆری جوله‌که‌کانی خه‌یه‌ردا
ره‌نگی دایه‌وه.

ده‌ستکه‌وت و سه‌روه‌ری زور زه‌به‌نده‌ی‌تر که بو موسولمانه‌کان
ده‌سته‌به‌ر بوو

وَعَدَكُمُ اللَّهُ
مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ
النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا
مُسْتَقِيمًا ﴿٤٠﴾ وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٤١﴾ وَلَوْ قَتَلْتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوْلُوا أَلَاذِبْرُثُمْ لَا يُجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٤٢﴾ سُنَّةَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجْدِلَ سُنَّةَ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٤٣﴾
وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ
بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٤٤﴾

دەربارە‌ی ئەسباب نزولی ئەم نایەتانه چەند ر‌یوایەتی‌ک هاتوون:

۱- دەربارە‌ی نایەتی ﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ... الْآيَةَ﴾ موس‌لیم و تیرمیزی و
نەسائی لە ئەنەسە‌وه ر‌یوایەت دە‌کەن: دە‌فەر‌مو‌ی پ‌و‌ژی (ح‌دی‌بیە) هە‌شتا
کەس لە‌کی‌وی (التنعیم) ه‌وه د‌زیان ک‌رد و هات‌نە خ‌وار‌ه‌وه و ی‌ست‌بویان
لە‌نا‌ک‌او دە‌ست لە‌پ‌ی‌غە‌مبەر بوە‌ش‌ینن ، پ‌ی‌یان زان‌را و گیران. پ‌ی‌غە‌مبەر ﷺ

عه فوی کردن، ئیتر ثایه تی ﴿وهو الذي كف أیدیهم عنکم وایدیکم عنهم﴾ ی نازل کرد.

نیامی نه حمده له عه بدوللای کوری موغه فقه لی (المزنی) یه وه ربوایه ت ده کا: ده فهرموی: ئیمه له خزمه ت پیغه مبهردا له ژیر دره ختی نابراو له قورئان دا بوین، هه ندی له گه لاو لقه کانی دره خته که که وتبونه سه ر پستی پیغه مبهردا عه لی کوری نه بو تالیب و سوهه یلی کوری عه مر له بهرده میدا دانیشتبوون. پیغه مبهردا به عه لی فهرموو بنووسه (بسم الله الرحمن الرحيم) سوهه یل دهستی گرت و وتی: ئیمه (الرحمن الرحيم) نازانین، نه وه ی له لای ئیمه په سه نده نه و بنووسه: بنووسه (بسمك اللهم) به ویستی نه و تو مارکرا..

نه مجار عه لی نووسی (هذا ما صالح عليه محمد رسول الله في اهل مكة) سوهه یل دوباره ره خنه ی لی گرت و وتی: نه خهیر نابی نه وه بنووسی! نه گهر ئیمه دان به وه دابنیتین: که تو پیغه مبهردی خودای نه دی بوچی نیمانت پی تاهیتین؟ ئیمه پیمان وایه پیغه مبهرد نیت. بویه ده بی بنووسری: (هذا ما صالح عليه محمد بن عبدالله) ..

جا که ئیمه له م کهین و بهینه دا بووین سی گه نجی چه کدار هه لمه تیان بو هینانین و غافل گیریان کردین، پیغه مبهردا دوعای لی کردن و خودا چاوی کویر کردن و په لامارمان دان و قولبه ستمان کردن، پیغه مبهردا پی تی فهرموون: ئیوه په یمانی کهستان هه یه؟ که سیك نه مانی پی داوون؟ وتیان: نه خهیر، ئیتر چاوپووشی لی کردن و بهرهلای کردن! ئیتر پهروه رگه گار ثایه تی ﴿وهو الذي كف أیدیهم عنکم، وایدیکم عنهم ببطن مكة، من بعد أن أظفرکم عليهم﴾ ی نازل کرد.

په‌یوه‌ندی نه‌م کۆمه‌له‌ نایه‌ته به‌هس پیتشه‌وه له‌م پوهوه‌وه به‌!

که له‌وه‌پیتش په‌روه‌ردگار واده‌ی به‌په‌یمانده‌رانی (خوده‌ییه) دا به‌وه‌ی که‌مال سامانی خه‌یه‌ر ده‌کاته ده‌سکه‌وتیان نه‌مجار به‌شوین نه‌وه‌دا چهند نیعه‌تیکی تر باس ده‌کا: که‌خودا به‌ موسولمانه‌کانی به‌خشین..

ده‌فرموی: ﴿وَعَدَکُمُ اللّٰهُ مَغَافِمَ کَثِیْرًا تَاْخُذُوْنَهَا فَعَجَل لَّکُمْ هٰذِهِ، وَکَفَّ اَیْدِی النَّاسِ عَنْکُمْ، وَلِتَکُوْنَ اٰیةٌ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ، وَیَهْدِیْکُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِیْمًا﴾ نه‌ی خاوه‌ن باوه‌ران: په‌روه‌ردگار واده‌ی ده‌سکه‌وت و غه‌نیمه‌تیکی زۆرو زه‌بنده‌ی پی‌داون، به‌دریژایی رۆژگار زۆر سه‌رکه‌وتن و سه‌روه‌ریتان بۆ ده‌سته‌به‌ر ده‌کا، وه‌لی ده‌سکه‌وتی خه‌یه‌ری بۆپیتش خست، رۆژی (خوده‌ییه) ش ئیوه‌ی له‌شه‌ری قوره‌یش و ها‌په‌یمانانیان پاراست، زیانی نه‌وانی لی دورخستنه‌وه.

.. صولح و ناشتی بۆ ده‌سته‌به‌ر کردن، هه‌روه‌ها له‌شه‌رو زیانی جوله‌که‌کانی خه‌یه‌رو ها‌په‌یمانانیان رزگاری کردن؛ به‌وه که‌ترسی خسته ناو دلپانه‌وه، نه‌یه‌شت نه‌و پیلان و قین و دوژمنایه‌تییه‌ی له‌دلیان دا هه‌شاریان دابوو بۆیان ده‌سته‌به‌ریی، ئاواته‌کانیان نه‌هاتنه‌دی. هه‌موو فرت و فیل ﴿دوژمنایه‌تییه‌کیان به‌سه‌رخۆیاندا شکایه‌وه.

په‌روه‌ردگار هه‌موو ته‌مانه‌ی بۆ ئیوه‌ی خاوه‌ن باوه‌ر هینانه‌ی دی بۆ نه‌وه‌ی سوپاسی بکه‌ن، هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی ده‌سته‌به‌ر بوونی نه‌و شتانه بیته‌ نیشانه‌و موعجیزه له‌سه‌ر راستی په‌یامی ئیسلام و راستگۆیی پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌هه‌موو نه‌و به‌لپنانه‌ی پیتان ده‌دا، هه‌تا زیاتر پابه‌ندی فرمانی خودا بن و به‌دلسۆزی شوین پیغه‌مبه‌ر بکه‌ون.

﴿وَاٰخِرِی لَمْ تَقْدِرُوْا عَلَیْهَا قَدْ اَحَاطَ اللّٰهُ بِهَا، وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرًا﴾ په‌روه‌ردگار جگه له‌ صولحی (خوده‌ییه) و فه‌تخی مه‌که‌ واده‌ی

سهره‌ریی و ده‌سکه‌وتی تری پیداون، له وه‌زع و بارو دۆخی ئیستاتان دا ده‌سه‌لاتتان به‌سهریان دا ناشکی، خودا ده‌زانئ: که‌بو ئیو ده‌بی، له‌مه‌ودا بو‌خۆتانی ده‌سته‌به‌ر ده‌که‌ن خۆتانی بو‌ئاماده‌ بکه‌ن و چاوه‌پروان بن، نه‌و ولاتانه‌ کۆنترۆل ده‌که‌ن و مال و سامانی دانیشتوانیان ده‌بیته‌ ده‌سکه‌وتی جه‌نگ و ده‌که‌ویته‌ ژیر ده‌ستان وه‌کوو مال و سامانی هه‌وازین که له‌غه‌زای حونه‌ین دا که‌وته‌ ژیر ده‌ستی موسوڵمانه‌کان، هه‌روه‌ها کۆنترۆل کردنی ولاتی فارس و رۆم و ده‌ست به‌سه‌راگرتنی مال و سامانی نه‌وانه‌ی به‌شه‌رو جه‌نگ موسوڵمان بووین یان کوژران.

هه‌لبه‌ته‌ خودا هه‌موو کاتی‌ک و هه‌میشه‌ خاوه‌ن ده‌سه‌لات ۱۱ بالاده‌سته به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌ک دا هه‌رچی بیه‌وی بیته‌ دی چۆنی نه‌وی ئاوا دیته دی و هه‌یچ شتی‌کی لی عاصی نابێ.

﴿ولو قاتلكم الذين كفروا، لولوا الأدبار ثم لا يجدون وليا ولا نصيراً﴾ خۆته‌ گه‌ر کافره‌کانی قوره‌یش ده‌ست پێشکه‌رییان بکردایه‌ له‌ (خوده‌بییه‌) دا شه‌ریان له‌ گه‌ل بکردانایه‌، نه‌وه‌ بیگوومان په‌روه‌ردگار پیغه‌مبه‌ر و موسوڵمانه‌کانی سه‌رده‌خست و له‌شکری قوره‌یشیه‌کان ده‌شکاو ریتی‌گای هه‌لاتنیان ده‌گرته‌به‌رو ده‌یانقاچاند، پاشان که‌سیان ده‌ست نه‌ده‌که‌وت یارمه‌تی‌یان بداو بیانپاریژی:

﴿سنة الله التي قد خلت من قبل، وان تجد لسنة الله تبديلاً﴾ سه‌رخستنی خاوه‌ن باوه‌ران به‌سه‌ر کۆمه‌لی کوفرو بی‌دینان دا، داب و نه‌ریتی‌کی هه‌میشه‌یی په‌روه‌ردگار له‌بوونه‌وه‌ردا، هه‌مووکاتی حه‌ق سه‌رده‌خاو به‌تال تپۆ ده‌کا، نه‌و عاده‌ت و سوننه‌تی خودایه‌ و ناگۆڕی.

﴿وهو الذي كف أيديهم عنكم وأيديكم عنهم بطن مكة من بعد أن أظفركم عليهم وكان الله بما تعملون بصيراً﴾ په‌روه‌ردگار

بسو نه‌یه‌تشت قوره‌یشی‌یه‌کان ده‌ست له‌موسولمانه‌کان بوه‌شینن،
هه‌ل و مه‌رجی نه‌وه‌شی نه‌ره‌خساند: که‌موسولمانه‌کان شه‌ر له‌گه‌ل
کافره‌کان بکه‌ن!

نه‌وه‌بوو کافره‌کانی قوره‌یش پیشیان به‌پیغه‌مبه‌رو موسولمانه‌کان
گرت، ریگای چونه‌ناو مه‌ککه‌یان لی‌گرتن، له‌لایه‌کی‌تره‌وه‌نزیکه‌ی‌هه‌شتا
پیای‌چه‌کداری مه‌ککه‌یی دزه‌یان کرد و ویستیان له‌ناکاو پیغه‌مبه‌ر تی‌رور
بکه‌ن، به‌لام موسولمانه‌کان لی‌یان وه‌ده‌ست هاتن و گرتیانن، پاشان
پیغه‌مبه‌ر ﷺ چاوپۆشی لی‌کردن و مه‌ره‌خه‌سی کرن نه‌مه‌فه‌زل و منه‌تی
په‌روه‌ردگاره‌به‌سهر به‌نده‌خواه‌ن باوه‌ره‌کانی‌دا، به‌وه‌که‌ده‌ستی کافره‌کانی
لی‌گرتن و نه‌یه‌تشت زه‌فه‌ریان لی‌بینن.

په‌روه‌ردگار هه‌میشه‌به‌ناگا‌و بینایه‌به‌کرده‌وه‌و هه‌لو‌یتستی به‌نده‌کانی
به‌موسولمانان و کافره‌وه‌، هیچی لی‌گوم نابێ له‌کۆن و نوی‌دا، له‌رابردو
داهاتو‌دا ناگاداری هه‌موو شتی‌که‌و به‌هه‌موو ناشکراو نه‌یتی‌یه‌که‌ ده‌زانێ.

نایای‌وی‌موشریکه‌کان و حیکمه‌تی‌ناشتیانه‌ی‌خوده‌یی‌یه

هَم

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيِ
مَعَكُمْ أَلَا يُبَلِّغُ مَحَلَّهُمْ وَلَوْ لَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ
لَّمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوُّوهُمْ فَتُضَيِّبُكُم مِّنْهُمْ مَّعْرَةٌ بَغَيْرِ عِلْمٍ
لَّيَدْخُلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ

كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٥﴾ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا
فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ
عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى
وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

دەربارەى سەبەب نزولى نایەتى ژمارە (۲۵) ﴿ولولا رجال...﴾
ریوایەتێک هەیە طەبەرانى و ئەبو یەعلا لە تەبوخەفصە (جەنید بن سەب)
ریوایەتى کردووه جۆنەید دەلى: بەیانى دژى پێغەمبەر جەنگام و ئیوارە
بە موسولمانى لە گەلى دا دژى کوفر شەرم کرد تاقمە کە مان سى پیاوو چوار
ئافرەت بوو، نایەتى ﴿ولولا رجال مؤمنون ونساء مؤمنات﴾ دەربارەى
ئیمە نازل بووه، لەریوایەتى ئیبنو ئەبو حاتمە دا دەلى: سى پیاوو نو
ئافرەت بوون:

پەيوەندى ئەم کۆمەڵە نایەتە بە هەربێتشیوه ئەوەیە:

لەو وەپێش پەرەردگار فەزل و منەتى خۆى بە سەر موسولمانان دا
رانواند بەو: کە نەپێشت دەستى کافەرەکانى قورەیشیان بگاتى، دەستى
موسولمانەکانیشى لە قورەیشیەکان پاراست ناشتى و ئارامى خستنه
نێوانەو وەو سولحى حودەبیبەى هێنایە ئاراوه، بۆ ئەوەى دەرگای
بلاو بوونەو و نایىنى ئیسلام ئاوالا بى بوارى بانگەوازی لەبار بى و وردە
ورده بتوانرئ دیارده ناشرینهکانى کۆمەڵگای سەردەمى
نەفامى قەلاچۆ بکرتن، کەللە رەقى و تەبیات درشتى و تایەفەگەرى
نەمیتئ، رەگى نەزانی بنەبر بکرى، پەرەردگار سوکناى و ئارامى

خسته ناو دلی پیغه مبه‌ر و موسولمانانه‌وه وای لی‌کردن وه‌فا به‌واده‌ی
خۆیان بکه‌ن.

ده‌فه‌رموی: ﴿هم الذين كفروا، وصدوكم عن المسجد
الحرام والهدى معكوفاً أن يبلغ محله﴾ واته: کافره‌کانی قوره‌یشی و
هاو‌به‌یمانانیا‌ن که‌به‌راستی بی‌پروان و یه‌کتاپه‌رستی ناکه‌ن و
نیوه‌یان له‌دیده‌نی کابه‌و نه‌نجامدانی مه‌راسیمی حج و عومره‌ مه‌نع
کرد. نه‌یان‌ه‌یششت قوربان‌ی و ناژه‌له‌ دیاری‌یه‌کان بگه‌نه‌ شوینی
خۆیان و سه‌ر‌به‌ردین.

نه‌و ناژه‌لانه‌ی پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی کرد‌بو‌یانن به‌دیاری کابه‌و نیشان‌یان
کرد‌بو‌ون هه‌فتا حوشت بو‌ون، ده‌بوا‌یه‌ به‌رینه‌ (مینا) یان به‌ستی مه‌ککه‌و
له‌وی سه‌ر‌به‌ردین، به‌لام قوره‌یشی‌یه‌کان به‌ریان به‌پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی
گرت و نه‌یان‌ه‌یششت بگه‌نه‌ مه‌به‌ستی خۆیان:

﴿ولولا رجال مؤمنون ونساء مؤمنات لم تعلموهم ان تطؤوهم
فتصيبكم منهم معرفة بغير علم﴾ نه‌گه‌ر له‌به‌ر نه‌وه نه‌بوا‌یه: که‌له‌مه‌ککه‌دا
ژماره‌یه‌ک پیاوی موسولمان و کۆمه‌لێک ئافره‌تی خاوه‌ن باوه‌ر هه‌بو‌ون،
به‌نه‌ینی خودا په‌رستیان ده‌کرد و نه‌یان ده‌و‌یرا موسولمان‌بو‌ونی خۆیان
ناشکرا بکه‌ن، رێگه‌مان ده‌دان ئیوه‌ فه‌ت‌حی مه‌ککه‌ بکه‌ن، ده‌ستی
ئیه‌وه‌مان له‌قوره‌یشیه‌کان نه‌ده‌پاراست، ئیوه‌مان به‌سه‌ر شه‌وان دا زال
ده‌کردو له‌بیختان ده‌ردینان!

به‌لام کۆمه‌لێک پیاوو ئافره‌تی موسولمان له‌وانه‌ی له‌مه‌ککه‌دا
مابو‌ونه‌ وه‌و به‌نه‌ینی خودا په‌رستی خۆیان ده‌کرد، ده‌که‌وتنه‌ ژیر ده‌ست و
پی‌و تیدا ده‌چون، شه‌وکاته‌ ئیوه‌ خه‌فته‌تان بۆیان ده‌خواردو تاوانی کوشتنی

هله و که فاره تی کوشتنی هله تان توش ده بوو. ئیتر موشریکه کان ده یانگوت: نه وه تا موسولمانه کان هاویره کانی خوشیان ده کوژن.

وه لی پهره ردگار دهستی ئیوهی له وان پاراست و ناشتینامهی حوده بییهی هینایه کایه و ﴿لیدخل الله فی رحمته من یشاء﴾ بۆنه وهی موسولمانان توشی دیلی و ناره حه تی نه بن، ههروه ها بۆنه وهی ماوه بدری به کافره کان به خۆیان دا بچنه وه و موسولمان بن.

﴿ولو تزیلوا لعذبتنا الذین کفروا منهم عذاباً ألیماً﴾ نه گهر موسولمانه کان جیا بکرا نایه وه له کافره کان و له ناو مه ککه دا نه مانایه، نه وه بیگومان کافره کافمان به سزای خۆیان ده گه یاند، کوشت و برمان ده کردن، بهم رهنگه ئیوه مان به سهردا زال ده کردن و تییان ده که وتن تا قاره تان لی ده برین وازتان لی نه ده هینان.

﴿اذ جعل الذین کفروا فی قلوبهم الحمية حمية الجاهلیة﴾ له وکاته دا سزامان ده دان: که نه و بی باوه رو بته رستانه که لله ره قی و نه قامی خۆیان خسته کارو گوئیان به به لگه و نیشانه و حیوارو مه تیقی عه قل نه دا، تی کرا و تییان سویندمان به (لات و عوزا) ناهیلین موسولمانه کان بیته ناو مه ککه وه، ههروه ها نه یانه یشت له سه ره تای ناشتینامهی (حوده بییه) دا رستهی (بسم الله الرحمن الرحیم) و (حمد رسول الله) بنوسری ..

ئیتیر ﴿فأنزل الله سکینته علی رسوله و علی المؤمنین، وألزمهم کلمة التقوی، وکانوا أحق بها وأهلها، وکان الله بکل شی علیماً﴾ پهره ردگار نارامی و پشوو درژی خسته ناو دلی پیغه مبهرو هاوه لانیه وه، ده مارگیری نه یگرتن و به مه رج و پیتشیناری کافره کان رازی بوون و ناشتینامهی حوده بییهی لی گه وته وه: که ده روازه ی رزگار کردنی مه ککه بوو، له هه مان کات دا خودا رشته ی شایه تومان و بیرو باوه پری

یه کتاپه رستی له دلی موسولمانه کان دا به هیزتر کرد و وای لی کردن ریزی
 حهرم بگرن و شه ری تیدا نه کهن، به هه لویستی ناپیاوانه ی قوره یشیه کان
 ته نگه تیزه نه بوون و هه لئه چوون، به هیدی و نارامی له سه ر یه کتاپه رستی
 خو یان مانه وه و دلسوز بوون بۆ نایینه که یان، بیگومان موسولمانه کان
 شیایوی نه وه بوون و نه هلی نه وهن که له سه ر ته وحیدو دلسوزی بۆ ناین
 بهرده وام بن، هه رچی پیغه مبه ر ﷺ پیتی رازی بی نه وانیش به دلسوزیه وه
 پابه ندی بن، چونکه نه وان نه هلی خیر و سه لاح و بیرو باوه ری پاک و
 بیگه ردن. هه میشه پهروه ردگار ناگادارو بینایه ده زانی کی شیایوی خیر و
 فهرو بهرده که ته.

هاتنه دی خهوی پیغه مبه ر ﷺ

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ
 الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَامِنِينَ مُخْلِقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ
 لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ
 فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ
 الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٨﴾

فه ریابی و عه بدوره هانی کوری هه مید، ههروه ها بهیه قی له کتیبی
 (الدلائل) دا له مواهیده وه ده لی: هیشتا پیغه مبه ر ﷺ له حوده ییه بوو
 له خه ودا نیشانی درا: که ده چوو نه و مه که وه له گه ل هاوه لانی دا به هیدی
 له سه ره خو یی و سه رچا که راوی و موو کور تکراره یی، جا که له گه

قوره ییشیه کان دا ناشتینامه ی حوده یییه ی مؤر کرد، هه دی و قوربانیه کان ی له حوده یییه سه رب ری، هاوه لانی وتیان: نه ی پیغه مبه ری خودا نه ی مه عنای خه ونه که ت؟ چی لی به سه ر هات؟ ئیتر نایه تی: ﴿لقد صدق الله رسوله الرؤيا بالحق﴾ نازل بوو.

قه تاده ده لی: پیغه مبه ری خودا له خه ودا پی تی نشان درا که به و شیوه ی باس کرا ده چیه ناو مه ککه وه: که له حوده یییه له گه ل قوره ییشیه کان دا صولحی کر. دوو رووه کان که وتنه بلاو کردنه وه ی پرو پاگه نده و گومانیان ده خسته ناو دلی موسولمانانه وه.. ته نانه ت پیغه مبه ر ﷺ ته ئکید ی کرده وه که ده چیه ناو مه ککه وه و نایه تی: ﴿لقد صدق الله رسوله الرؤيا بالحق﴾ نازل بوو. ئیتر پیغه مبه ر ﷺ به هاوه لانی راگه یاند که دلیان له داهاتو ودا خه ونه که ی دیته جی!

ناوه روکی نه و خه ونه به م جو ره بوو، پیغه مبه ر ﷺ هیشتا له مه دینه بوو له خه ودا فریشته هاته لای ﴿لتدخلن المسجد الحرام﴾ تاده گاته ﴿لاتخافن﴾ ی پی راگه یاند. پیغه مبه ریش نه مه ی بو هاوه لانی باس کردو دلیان خو ش بوو دلیا بوون، که مانای خه ونه که له وساله دا دیته دی و ده چنه ناو مه ککه وه، جا که له حوده یییه قوره یش پیشیان به موسولمانه کان گرت و له کو تایی دا په یمان نامه ی حوده یییه هاته کایه وه بری له دوو پرو و باوه ر لاوازه کان به ته وسه وه وتیان: به خودا نه سه رمان تاشی و نه موی سه رمان کورت کرده وه و نه چینه ناو مه ککه وه!!

هه روا ده یانگوت نه ری کو رینه موحه مه د نه بوو واده ی چوونه ناو مه ککه و ته وافی کابه ی پی ده داین؟ هه ندی هاوه لانی زیره ک و بیرو باوه ر

دامه زراو وتیان: خو پیغه مبه ر ﷺ نه یه فرموو: هر ته مسال ده چینه ناو مه ککه وه وتیان: نه خیر ته حدیدی ساله کهی نه کردوه، پییان گوتن ده سا دلنیا بن له داهاتوودا ده چنه ناو مه ککه وه ته وافی کابه ش ده کهن! ئیتر پهروه گار بو پشتگیری نه وه نایه تی: ﴿لقد صدق الله...﴾ نازل کرد.

له کتیه کانی سیره دا هاتوه: که عومهری کوری خه تاب ده فرموو: هاته خزمهت پیغه مبه ر و عه رزم کرد، نه ری تو به راستی پیغه مبه ری خوانیت؟ فرموو: به لئ: وتم دهی باشه نه دی بو چی ته نازل بکهین و نایینی خو مان سوک بکهین؟

پیغه مبه ر ﷺ فرموو: به ته نکید من پیغه مبه ری خودام، سه ریچی فرمانه کانی ناکه م، هه میسه پشتیوان و یارمه تیده رمه، عومهر ده فرموو: نهی نه وه نه بوو ده ته فرموو: ئیمه ده چینه ناو کابه وه ته وافی نه نجام ده دهین!

عومهر ده لئ: نه مجار هاته لای نه بو به کر وتم: نهی نه بویه کر: نه و زاته به راستی پیغه مبه ری خودا نه؟ ده لئ: به لئ پیغه مبه ری خودایه، وتم: دهی باشه ئیمه له سه ر حه ق و راستی نین و دوژمنان له سه ر به تال نه؟ وتی: به لئ: وتم دهی بو چی که مایه تی له ناین دا قبول بکهین؟

نه بویه کر وتی: کوره مالویران: نه و زاته پیغه مبه ری خودایه، هه رگیز له خودای خو ی یاخی نابی، شوین په یامی نه و بکه وه به موو لی لا مه ده ن. سویندم به خودا نه و له سه ر حه قه، وتم: دهی نه وه نه بوو واده ی ده داینی که ده چینه ناو مه ککه وه ته وافی بهیت ده کهین! وتی به لئ: به لام خو نه و نه یگوت: نه مسال، دلنیا به له داهاتوودا ده چینه ناو مه ککه وه ته وافی کابه ده کهین!

﴿ لقد صدق الله رسوله الرؤيا بالحق لتدخلن المسجد الحرام انشاء الله آمنين محلقين رؤوسكم ومقصرين لا تخافون ﴾ واته: سویندی، خودا سویندی پیغه مبه ره که ی بو به راست گیرا . نو خه ونه ی پیغه مبه ره بین ی به هه ق بو ی هاته کایه وه ، نه وه ی بو هینانه دی که ئیوه له سالی داهاتوودا به ویستی خودا به دلنیا یی یه وه ده چنه ناو مه که که و ته وافی به دیت ده که ن ، له که س ناترسن هه ندیکتان سهرتان چاک ده که ن و هه ندیکی ترتان سهرتان کورت ده که نه وه ، به دلنیا یی یه وه به بیترس و له رز، کاره کانی عه مره کردنی خۆتان نه نجام ده دن ، له چوونه ناو مه که که و له مانه وه تان له ویدا دلنیا و بی ترس ده بن!

نه وه بوو پیغه مبه ره ﷺ له مانگی ذیلقه عیده دا له حوده یییه و . گه راپیه و . بو مه دینه . مانگی ذیلحیججه و مانگی موحه پرهم له وی مایه وه . له مانگی سه فهدا چوو بو خه یبه ره فه تحی کرد، سهروه ت و سامانی جوله که کانی خه یبه ره که وته به رده ست موسولمانه کان ..

له سالی داهاتوودا له مانگی ذیلقه عیده دا خۆی و نه وانه ی سالی پیشوو له گه لی دا بوون له حوده یییه و . بو قه زاکردنه وه ی عه مره که یان به ره و . مه که که کشان، هه دی و قوربانی پتویستیان له گه ل خۆیان برد له ذی له لیفه ئی حرامیان به ست و به (لبیک اللهم لبیک...) و شمشیر له کالان دا چوونه ناو مه که که .

﴿ فاعلم ما لم تعلموا ﴾ خودا شتیکی زانی ئیوه نه تانده زانی پهروه ردگار زانا بوو به وه ی حیکمه ت و به رژه وه ندی له وه دایه نه و سه ره که وته مدزنانه تان بو بخاته سالی دوا یی .

﴿ فجعل من دون ذلك فتحا قريبا ﴾ پیش نه وه ش فه تحی خه یبه رتان بو دهسته بهر بکا و باری نابوو ری خۆتانی پی به هیز بکه ن.

ئەو کاتە پێغەمبەر و هاوێلانی چوونە ناو مەککەوێ سەرانی
قورەیش و داخ لەدەلانی چاویان بەرایی ئەدا لەمەککەدا بێننەوێ
شاریان چۆڵ کرد، باقی دانیشتوانەکانی تر هەموو هاتنە سەرا سوێی
بانان، لەئەمبەر ئەوێرێ پێگاکەدا وەستان و سەیریان دەکرد،
پێغەمبەر ﷺ سواری شترەکەیی خۆی بوو بوو، عەبدوللای کۆری رەواحە
ریشمەکەیی گرتبوو. ئەو و شترە ئەوێرێ کە لەپڕۆژی حودەبییەدا
سواری بوو بوو.

بەمچۆرە خەونی پێغەمبەر هاتەدی و وادەیی خودا چەسپاو بەم چۆرە
لەسالی داها تۆدا فەتەحی مەککە کراو ئایینی خودا لەمەککە و
دەرووبەری بلأوبووەو ..

﴿هو الذي أرسل رسوله بالهدى و دین الحق لیظهر علی الدین
کلّه و کفی بالله شهیداً﴾ پەرەردگار خۆی پێغەمبەری خۆی رەوانە کردووە
زانباری بەسوود و کردەوێ چاکێ فێر کردووە، بۆ ئەوێ ئەویش بەخەڵکی
رەبەبەیی ئادەمیزاد شارەزا بکا بۆ رێبازی راست و ئایینی ئیسلام
پەڕێرێ بکەن، بۆ ئەوێ ئەو ئایینە گشتی و پێڕۆزە بەسەر
هەموو ئایینەکانی تردا بالادەست بێ، یەکانگیری خۆی دەستەبەر
بکا، هەموو ئایینەکانی تر بسڕیتەو، پەردە لەسەر بیروباوەری فەساد و
پڕو پوچ هەڵداتەو.

هەلبەتە کیفایەتە خودا بۆخۆی شایەت بێت بەسەر وادەو بەلێنی
خۆی دا، بۆ خۆی شایەت بێ لەسەر ئەو وادەو بەلێنەیی کە داویەتی بەو
کە ئایینی ئیسلام بەسەر هەموو ئایینەکانی تردا بالادەست بکا، بە ئەو
چۆرە ئایینی ئیسلام بلأوبووەو و گەشەیی سەند ئەک لەنیوێ دورگەیی
عەرەب دا بەلکوو لەماوەی کەمتر لەنیو سەدەدا ئایینی ئیسلام
لەزۆربەیی چواریەکی زەوی ئاوەدانکراوەدا بلأوبووەو، هەموو ولاتی

كۆنترۆلكراوى كىسراى داگیرکرد، زۆربەى ولاتانى ئىمپراتۆرىيەتى رۆمى كۆنترۆل کرد، گەیشە ولاتى چىن و ھىندىستان و بەناو دورگەكانى ئەندونىسىادا بلابوئە.

ئەم ولات و ھەرىمانەش تا سەدەى شەشەمى كۆچى و نىوہى سەدەى ھەتەم زۆربەى ئاوەدانى سەرزەوى بوون، تەنانەت ئىستاش لەگەل ئەو ھەموو لەقاقوزە پىچانەى ئايىنى ئىسلام لەلايەن دوژمنانەوہ ۱ ئەو ئايىنە پىرۆزە بلابو دەبىتسەوہ لەمپەرەكان پادەمالى، بەبى بەكارھىنانى شمشىرو ھىزى سەربازى كۆسپ و تەگەرەكان پادەداو لەدەلكاندا جىگەى خۆى دەكاتەوہ.

بەلى بەردەوام ئايىنى ئىسلام بەسەر ھەموو ئايىنەكانى تردا بالادەستەو لەبرەودايە، شۆتىكەوتوانى زۆرن و ھەر زۆردەبن، ھىزو تواناي لەخودى خۆى دايە وبەسروشت بەھىزەو بەبى شمشىرو تۆپ و رەشاش بەرەو پىتش دەچى، چونكە لەگەل سروشتى ئادەمىزاددا گونجاوہو دەگونجى، لەگەل ياساى بونەوہردا تەبايە پىداويستى عەقل و گيان و جەستە بەتەوازون دابىن دەكا، لەگەل ئاوەدانى و پىشكەوتن دايە، بەختەوہرى دۇنياو قىامەت دەستەبەردەكا، لەگەل ھەزو ئارەزوى كوڭ نشىن و دەوار نشىن و قەصرو بالەخانەى دەيان قات و بىناسازى و پىشكەوتو نشىن دا دەگونجى و پىداويستىەكانيان دابىن دەكات .

ھەركەسى -موسولمانىش نەبى- ئەگەر بەويژدانەوہ سەبرى ئىسلام بكا، بەبى چەندو چۆن رىك و پىكى ئەم ئايىنەى لەلا بەرجەستە دەبى و دان بەپراستى و گونجاوى ئەو ئايىنەدا دەنىت بو ئەوہى بىتە ياساى ھەموو كۆمەلگەى ئادەمىزاد بەھەموو جوداوازيەكى كە لەنىوانيان دا ھەيە!

هەر ئاده‌میزادێک به‌ویژدانه‌وه له‌ئیسلام ورد بێته‌وه ده‌گاته‌ ئه‌و
قه‌ناعه‌ته‌ که‌ هیچ نایینێک وه‌کو ئیسلام به‌که‌لکی ئه‌وه‌ نایه‌ت بپیته‌
به‌رنامه‌ی ئاده‌میزاد به‌گشتی .

به‌ئێ واده‌ی په‌روه‌ردگار پێش تێپه‌ریبونی نیو سه‌ده‌ به‌سه‌ر هاته‌نی
ئیسلام دا له‌ه‌واری پامیاری دا هاته‌جێ و ده‌وله‌تی ئیسلام بووه
زه‌ه‌زێکی بێ‌وینه‌وه‌ هه‌ردوو ئیمپراتۆریه‌تی فارس و رۆمی تێک شکاندن و
خاک و لا‌تی کۆنترۆل کردن و له‌وه‌داو نیستاشی له‌گه‌ڵدا بێت واده‌ی خودا
بۆ بالا‌ده‌ستی ئیسلام له‌شیۆ مه‌وزوعیه‌که‌ی خۆی دا به‌رجه‌سته
بووه و ده‌بی.

به‌شایه‌تی هه‌موو که‌سیکی خاوه‌ن ویژدان ئیسلام تاکه‌ به‌رنامه‌یه‌که‌ :
که‌ هه‌موو کاتێک و له‌هه‌موو شوێنێکدا به‌که‌لکی ئه‌وه‌دی بکریته‌
به‌رنامه‌ی ژیان و په‌یره‌وو پرۆگرامی کۆمه‌ڵ بێت، وێده‌جێ زۆربه‌ی زۆری
موسولمانان ئه‌م راستی‌یه‌ نه‌زانن ، به‌لام به‌ته‌ئکید دوژمنانی ئیسلام ئه‌م
حه‌قیقه‌ته‌ ده‌زانن و حیسابی بۆ ده‌که‌ن و هه‌میشه‌ له‌هه‌ول و تێکۆشاندان
بۆ به‌گژاچوونه‌وه‌و به‌ره‌نگاری کردنی بلا‌بوونه‌وه‌ی ، بۆ تێکدانی ریزی
موسولمانان و چه‌واشه‌کردنیان و دورخستنه‌وه‌یان له‌و نایینه‌ پاکه‌.

ئه‌وه‌صافی پیغه‌مبه‌ر ﷺ هاوه‌لانی

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ
تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ
فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمِثْلَهُمُ

فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ
عَلَىٰ سُوْقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

له وه پیتش نه وهی به بیانکر که پیغه مبر به هیدایهت و ئایینی
هه قه وه ره وانه کراوه ، حال و وه زعی موسولمانانی به بیانکرد و خوی کرده
شایهت به سهر نهو راستیانه دا ، نه بجا جهخت له سهر نهو راستیانه
ده کاته وه و ده فهر موی:

﴿محمد رسول الله﴾ موحه مده ره وانه کراوی خواجه وه، خودا
هه ئیباردوه وه ره وانه ی کردوه بو نه وهی ئاده میزاد له تاریکی کوفرو
بی دینی رزگار بکا.

﴿والذین معه أشداء علی الکفار﴾ نه وانه ی له گهل نهو
پیغه مبره دان و شوینی که وتوون ، جوانه ردن خاوه نی هه لویستی
مهردانه ن: له گهل کافرو دوزمنانیان توندو تیسرو رهق و سه رسه ختن ،
توز قالیک موساوه مهو سازشیان نیه ، هه رکه سیك هاوهل بو خودا دابنی و
کافر بی و زیان به ئایین و موسولمانان بگه یه نی نهوان درئی ده جهنگین و
به دهستی پۆلایین زه بری گورچکبری لی ده ده ن.

﴿رحماء بینهم﴾ له ناو خوشیان ره حمیان به یه کتر هه یه و به نه رم و
نیانی مامه له له گهل یه کتر ده کهن ، ریز بو یه کتری داده نیسن و
هه ماهه نگ و هاریکاری یه کترن و وه کوو چینی دیوار یه کیان گرتووه و
یه کیان پته و کردوه ، وه کوو نه ندای جهسته یه ک وان به په روشن بو

یه کتری وه کوو له نایه تیکی تردا ده فه رموی: ﴿ اذلة على المؤمنين اعزة على الكافرين ﴾ المائدة/ ٥٤ .

له ده دیشی سه حیج دا هاتووہ نیمام نه حمه دو موسلیم له نه بوهوره یه وه ریوایه تیان کردووہ؛ ده فه رموی: (مثل المؤمنين في توادهم و تراحمهم و تعاطفهم كمثل الجسد الواحد اذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر و الحمى) .

له فه رموو ده یه کی تردا : که موسلیم و بوخاری و تیرمزی و نه سائی له نه بو موسای نه شعریه وه ریوایه تیان کردوو: ده فه رموی: (المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضا) موسولمان بو موسولمان وه کوو چینی دیوار وایه هه ندیکی هه ندیکی پته و ده کات .

حه سه نی به سه صری ده فه رموی: موسولمانان نه وه نده دژی کافره کان بوون ته نانه ت نه یانده هیشت پو شاکیشییان له یه ک بکه وی، چ جای پیستیان ، نه وه نده ش یه کتریان خو شده ویست هه رموسولمانیک ترشی موسولمانیک تر بوایه تو قه و چاک و چونییان له گه ل یه کتردا ده کرد .

شایانی باسه تو قه کردن (مصافحه) به کو پای زانیان دروسته و کاریکی جوانه و هاوه لانی پیغه مبه ره ﷺ کردویانه، وه لی شان لی کدان و ده ست ماچ کردن و ده م و چاو ماچ کردن یه کتری به لای نه بو حه نیفه وه مه کرو هه و پیغه مبه ره ﷺ نه هی لی کردووہ، له وه پیش به دوورو در یژی له م ته فسیره دا نه م باسه مان روون کرۆته وه .

﴿ تراهم ركعاً سجداً يبتغون فضلاً من الله ورضواناً ﴾ ده یانینی نه وانه زۆر نو یژده کهن و دلسۆزن بو شاین زۆربه ی کاتیان له رکوع و سوجه دان ، هه ول و ته قه لای پاداش و ره زامه ندیی خودایانه، به ته ما نه وه ن خودا لیان رازی بی و به هه شتیان بداتی .

﴿ سِماهم فی وجوهم من أثر السجود ﴾ له‌ناکامی زۆر سوژده
بردنیان نیشانو دروشمیان به‌دهم و چاووه دیاره ، ره‌نگی نورانی و
هه‌بیه‌ت و وبقارو پرتزو حورمه‌تیان لی‌ده‌تکی، جوامه‌ردن و پیاوه‌تیان تیدا
به‌رجه‌سته بووه .

ئیمامی (السدی) ده‌فهرموی: (که‌سیک به‌شه‌و نویژ زۆر بکا به‌روژ
ده‌م و چاوی جوان ده‌بن) .

برئی له‌زانایان فهرمویانه: چاکه‌و عیباده‌ت نوور له‌دلدا په‌یدا ده‌کا،
ده‌م و چاو ده‌گه‌شینه‌تیه‌وه رزق و روژی زیاده‌کا، له‌دلی خه‌لکیدا
خۆشه‌ویستی بو خاوه‌نه‌که‌ی ده‌سته‌به‌ر ده‌کا .

ئیمامی عوسمان خودای لی‌رازی بی‌فهرمویه‌تی: (هه‌رکه‌سیک
ره‌وشتیکی جوانی تیدا بیت دیارده‌و نیشانه‌ی نه‌و روشته له‌سه‌ر روپه‌ری
ده‌م و چاوو شیوه‌ی قسه‌کردنی دا ده‌ره‌که‌وی) مه‌به‌ست نه‌وه‌یه نه‌شهری
عیباده‌ت و خوداپه‌رستی و دلسۆزی بی له‌گه‌ل خودادا له‌سه‌ر ده‌م و چاو
ده‌رده‌که‌وی و هه‌ستی پی‌ده‌کری .

ئیمام نه‌حمده له‌نه‌بوسه‌عیدی خودری‌یه‌وه ریوايه‌ت ده‌کا که
په‌غه‌مبه‌ر ﷺ فهرمویه‌تی: (لو أن أحدکم یعمل فی صخرة صماء لیس لها
باب ولا کوة لخرج عمله للناس کائنأ ما کان) نه‌گه‌ر له‌فه‌رزیکدا یه‌کی
له‌نیوه له‌ناو به‌ردیکی بی‌کون و که‌لین دا کاریکا ناشاری کرده‌وه‌کانی بو
خه‌لکی ده‌رده‌که‌ون هه‌رچۆنیک بی .

هه‌ر ئیمام نه‌حمده له‌گه‌ل نه‌بوداود دا له‌تیب‌نوعه‌بیاسه‌وه له
په‌غه‌مبه‌ره‌وه ریوايه‌ت ده‌کا : که ده‌فهرموی: (هیدایه‌تی صالحانه‌و
هه‌لویت و ره‌وشتی صالحانه‌ میانه‌ره‌وی له‌کرده‌وه‌دا به‌شیکه له‌بیست و
پنج به‌شی په‌غه‌مبه‌ریه‌تی) .

﴿ذلك مثلهم في التوراة﴾ مثلهم في الإنجيل كزرع أخرج شطأه فآزره فاستغلظ فاستوى على سوقه يعجب الزراع ليغيظ بهم الكفار ﴿
 ئەو وەصف و ئەناو پەسنی یەى هاوەلان: کە باسکرا هەمان وەصف و
 پەسنیە کە لەتەورات و ئینجیل دا راگەیه‌ندراوہ ..

ئەو هاوەلانە لەسەرەتادا کەم و بێ‌هێزبون و وردە وردە زیادیان
 کرد و بە‌هێزبون و پەل و پۆیان هاوێشت ، وەکوو کشتوکالێک:
 لەسەرەتادا زەبون و بێ‌وێج بە‌لام وورده وورده رەگ دادەکوێ و گەش و
 نما دەکات و خۆه‌لدەپێچێ « وای لێ‌دێ کشتیارە کە پێی سەرسام
 دەبێ و سەرئەو کێش دەکا، هاوەلانیش لەسەرەتادا کەم و بێ‌هێز
 بون گەشو غایان کردو هێزو توانایان زیادبوو بۆ ئەوێ کافرەکان
 دلەنگ بن و خەفەتی پێ بخۆن!

﴿وعاد الله الذين آمنوا وعملوا الصالحات منهم مغفرة و أجراً عظيماً﴾
 پەرورەدگار وادەى بەو ئادەمیزادانە داوہ کە ئیمانیان بەخودا و
 بەپێغەمبەرى هێناوہ ، وێرای ئەوہش کردەوێ چاک ئەنجام دەدەن، وادەى
 پێ‌داون کە لێیان خۆش ببێ و تاوانیان سەرپۆش بکا، پاداشتی چاکەیان
 زۆربکاو بیاغختە ناو بەهەشتەوہ، ئاشکراشە وادەى پەرورەدگار هەق و
 راستە و دێتە جێ و پاشگەزبونەوہى تێدانێە ئەم وادە پێدانە بۆ هاوەلانی
 پێغەمبەر و هەموو ئەو ئادەمیزادانەىە کە شۆتین پەيامی پێغەمبەر
 کەوتون و رێبازی هاوەلانیان گرتووەتەبەر .

ئیمامى موسلىم لەصەحیحى خۆى دا فەرموودەىە کى لەئەبوهورەیرەوہ
 رىوايەت کردوہ دەفەرموى: (پێغەمبەر ﷺ فەرمويەتى: لاتسبوا اصحابي،
 فوالذي نفسي بيده لو أن أحدكم أنفق مثل أحد ذهباً ما أدرك من أحدكم
 ولا نصيفه) .

زۆر فەرمووده دەربارەى قەدر و ریزی هاوێلان ریوایەت کراون ،
 هەروەکوو چۆن زۆر هەپەشه لەوانە کراون کە دژی هاوێلان دەدوێن ،
 هاوێلان هەموویان عادلن و خۆشەویستی خودان ، چینیکن لە ئادەمیزادە
 هەلبژاردەکان و دواى پیغەمبەرەکان لە هەموو کەس ریزدارتن، خودا لییان
 رازی بوو و ئەوانیش بەپەيامی خودا رازی و بەهەرمەندن.

هەركەسى دژیان بدوێ و بوختانیان پێ بکا و جێیوان پێ بدا، ئەگەر
 پێی كافر نەبێ بەتەئكید پێی فاسق دەبێ، دەربارەى ئەو كێشەو نيزاعەى
 كەوتە نێوان هاوێلانەو بەتایبەتى دواى شەهیدبوونی ئیمامى عوسمان ،
 پێویستە نەچینە تەفاصیلەو و تابۆمان بکری، خۆمانى لى لادەین ■ بۆیە
 حەسەنى بەصرى لەوبارەیهو فەرمویەتى: ئەو خۆینیك بوو رزا، خودا
 دەستى ئیمەى لى پاراست ، كەوابێ بازمانى لى پيارتین!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الحجرات)

ئەم سورەتە ناوێراوە سورەتى (الحجرات) چونکە پەرەردگار تەئدیبى
 عەرەبە لادێیەکانى کرد، کە ئاداب و رەوشتى کۆمەڵایەتیا
 نەدەزانی، کە ئیشیا بە پیغەمبەر هەبوايە لەجیاتى ئەوێ لەدرگا بدەن
 لەوخت و ناوختدا ■ دەچوونە دواووروى خێزانەکانى پیغەمبەرەو و
 بانگیان لى دەکرد .

ئەم سورەتە ناویكى تریشى هەیه پێى دەوترى سورەتى (الأخلاق و
 الآداب) چونکە کۆمەڵێك ئاداب و رەوشتى کۆمەڵگای ئیسلامى
 لەخۆگرتووه ، بانگەوازی بۆپاوەندبوون بە داب و نەرىتى جوان پەسەند

ده كا ، ناده میزاد هه لده نی بۆ فه رمان به رداریی بۆ خودا و شوینكه وتنی
پیتغه مبه ر و ریزگرتن له پیتغه مبه ر و لیكۆلینه و موتوژیینه وه له هه موو
هه وال و باسیك كه ده بیسترین ، هه روه ها یاساغ کردنی گالته کردن
به خه لکانی تر و خۆپاراستن له جاسوسی و غه بیهت کردن و گومانانی خراب
له كه سانی دیکه .

په یوه ندهی نهم سوره ته به هه ی پیتشه وه له چه ند رو به كه وه به :

١- له سوره ی پیتشودا یاسای جهنگ کردن دژی کافرانى به یان کرد ،
لیزه شدا حوکمی شه پر کردن دژی یاخی بوان و سه ره پیتچی کارانی
روون کرده وه .

٢- سوره تی پیتشووی به پرسته ی ﴿وعد الله الذين آمنوا﴾ کو تایی پی هینا
نهم سوره ته شی به رسته ی ﴿یا أيها الذين آمنوا﴾ ده ست پی کرد ،
به مهش نه وه ی دووپات کرده وه : كه ئیمانداران لای خودا خاوه ن ریزی
تایبه تین و به لوتف و ره مه ته ی خۆی کۆمه لگای پاک و خاوینیان بۆ
پیتكه وه دهنی ، ریبازی ژییانی به خته وه ریی و کامه رانیان پیشان ده دا ،
پرۆگرام و په یه وه ی جوان و نایاب داده نی بۆ کۆمه لگای ئیسلامی ..

.. کۆمه لگایه ك ریک ده خا شیاوی نه وه بن به نده ی خودا بن ، شیاوی
نه وه بن نیسه ت بدرین بۆ لای خودا ، کۆمه لگایه کی دلپاک و هه ست
ناسك و زمان خاوین و ره وشت جوان ، خاوه نی نه ده ب و نه خلاقى
په سه ند بن و نمونه ی مرۆقایه تی بن و ناوی خۆیان به خۆیان ه وه بی ،
له گه ل خودا و پیتغه مبه ری خودا و له گه ل خۆیان و غه ییری خۆیان دا
خاوه نی نه ده ب بن و دیارده ی نه وه نه ده به له هه لئس و كه وتیان دا رهنگ
بداته وه ، لایه نی ماددی و مه عنه ویان ، شه ریه ت و یاسا و هه ست و
شعوریان ، هه لئس و كه وت و هاتوچۆر جم و جولیان ، به شیوه یه کی
ته وازون و ته نسیق نامیز له کاردا بن و له نگه ریان رابگیری ، هه ركه سه

له ئاست خۆیه وه ههست به ئهرکی سهرشانی خۆی بکا بهرامبه
به خودا و موسولمانان و کهس و کارو نیشتمان ! فێریان دهکا
ئه خلاق و رهوشتیان له گهڵ خودا و پێغه مبهردا چون بێ و چون ئاخاوتن
له گهڵ رابهریاندا بکهن!

٣- له ههردوو سوره ته کهدا ئاماژه به رێزداری پێغه مبهردا دهکا، به تایبهتی
له سه رهتای ههردوو سوره ته کهدا، رێزداری پێغه مبهریش لای خودا
داخوازی ئه وهیه، موسولمانان ریزی لی بگرن و رازی بن به وهی پێی
رازیه، که یه کێک له و شتانه (صولحی حودییه)یه، که وابوو
پێویسته موسولمانان به دل به و صولحه رازی بن و هیچ ته گهره یه که
نه خه نه بهری!

سوره ته که سوره تیکی مه ده نی یه و پره له ئه حکام و یاسا بۆ ریکخستنی
کۆمه لگا له سه ر بناغه یه کی پته و و تۆکه می پهروه ده کردن و راهێنان،
ته نه نهت ناو نه وه سوره تی (ئه خلاق) !

موسولمانان فێری ئه خلاق و یاسای جوان دهکا و فه رمانیان پێ دهکا
به پابه ندبوون به ئه خلاق به رزو رهوشتی جوانه وه، چۆنیه تی
هه لسوکه وتیان له گهڵ پێغه مبهردا به تایبه تی و له گهڵ خۆیان و غه یردا
به گشی « پێیان ده فهرموێ چون به ره و رووی رودا و ببنه وه، و چون هه وāl و
بیسترا و هه لسه نگێتن و توێژینه وه یان تیدا بکهن، هه لویستیان بهرامبه ر
یاخی یوان و سه رپێچیکاران چون بێ و چی بکهن!

ده یانترسی ئێ له ئاکامی رهوشتی ناشیرین و هه لویستی ناجوانمێرانه،
داوایان لی ده کا موسولمانان له ناو خۆیاندا گالته به یه کتری نه کهن و ناو
نا تۆره له یه کرت نه دۆزنه وه و گومانی خراب له یه کتر نه کهن! پاشمله
به خراپه باسی به کتر نه کهن و نه بنه جاسوس به سه ر به کتریه وه، یه کسانی
له ئه ئه یان به ره ی ئاده میزادا راده گه یه نی و یاسای چینایه تی و

ره‌گه‌زایه‌تی و ده‌مارگیری رته‌ده‌کاته‌وه، هیچ‌کس و لایه‌ن و هوزو
بنه‌مالیه‌ک له‌کسی‌تر باشتر نیه مه‌گه‌ر به‌ته‌قوا و نه‌خلاق‌ی جوان‌نه‌بی،
خوداپه‌رستی و پابه‌ندبوون به‌روشتی به‌رزوه‌سه‌نگی مه‌حه‌کی ریزداری و
جیا‌که‌ره‌وه‌ی چاک و خراپه ۱ کئی ته‌قوا‌ی زیات‌ربی و پتر پابه‌ندی نایینی
خوابی، نه‌وه زیات‌ر ریزدارتره و لای خودا له‌کسه‌سانی دیکه‌باشتره!

گو‌یراپه‌ئی فه‌رمانی خودا و نواندنی نه‌ده‌ب له‌خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌ردا ﷺ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ
فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ
لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِندَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ
قُلُوبَهُمْ لِلنَّقَاةِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يُنَادُونَكَ مِنَ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾
وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٥﴾

دهربارهی سه بهب نزولی نایهتی یه که می شه سورته بوخاری و تیرمیزی و هی تریش له کوری شه بو موله یکه وه ریوایه تیان کردوه : که عه بدوللای کوری زوبه یر بوی گپراوه ته وه ده لئی: شانديکی هۆزی ته میم هاتن بو خزمه تی پیغه مبه ره ﷺ له سه ر دیاری کردنی شه میریک بۆیان هه زه تهی شه بوبه کرو هه زه تهی عومه ر ده نگیان لیک به رزبویه وه و نایه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ دربارهی شه قره قه ی شه بوبه کرو عومه ر نازل بوو.

ئیبنولموزیر له حه سه نی به صری یه وه ریوایه ت ده کا ده لئی: رۆژی جه ژنی قوربان چه ند که سیك پیش پیغه مبه ره ﷺ قوربان ی خۆیان سه ربپی دواپی پیغه مبه ره ﷺ فه رمانی پیکردن که قوربان ی یه که یان تازه بکه نه وه، ئیتر نایه تی ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ نازل بوو.

ریوایه تیکی تر هه یه طبه رانی له خاتو عایشه وه ریوایه تی کردوه ده فه رموی: که سانیک هه بوون پیش پیغه مبه ره ﷺ به رپۆژوو ده بوون ئیتر نایه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ نازل بوو.

دهرباره ی نایه تی ﴿لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ...﴾ ئیبنوجه ریر له قه تاده وه ریوایه ت ده کا ده لئی: هه ندی له هاوه لان به ده نگ ی به رز له گه ل پیغه مبه ردا ناخاوتنیان ده کرد ، ئیتر نایه تی ﴿لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ...﴾ نازل بوو.

دهرباره ی نایه تی ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ...﴾ ئیبنوجه ریر له موحه مده ی کوری ثابتی کوری شه مماس ریوایه ت ده کا ده لئی: نایه تی ﴿لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ﴾ نازل بوو ثابتی کوری قه یس هیزی رۆیشتنی نه ماو دانیشته و ده ستی کرد به گریان ، عاصیمی کوری

عهدی کورپی عهجلان به لای دا تیپه پری و وتی: نه وه بۆچی ده گری؟ وتی:
ده ترسم نه و نایه ته ده رهق به من نازل بوو بی. من ده نگم به رزه
به ده نگه به رز ناخافتن ده کهم ...

.. نه هه واته به پیغه مبه ره ﷺ گه یشته وه. نه ویش بانگی کرد،
فه رموی: نه تو رازی نابی نه گهر به ژیا نی به خته وه ربی بژی و به شه هیدی
بمری و بجیته ناو به هه شته وه؟ وتی: قوربان رازیم و هه رگیزاو هه رگیز
ده نگیشم له خزمهت پیغه مبه ردا به رز ناکه مه وه. نیت نایه تی ﴿ان الذین
یغضون أصواتهم...﴾ نازل بوو.

ئیبنو عه بباس ده فه رموی: که نایه تی ﴿لا ترفعوا أصواتکم فوق
صوت النبی﴾ نازل بوو حه زه ته نه بویه کرسویندی خوارد که نیت
به سرت وه نه بی قسه له گهل پیغه مبه نه کا، نیت نایه تی: ﴿ان الذین
یغضون أصواتهم عند رسول الله﴾ نازل بوو.

ده باره ی نایه تی: ﴿ان الذین ینادونک من وراء الحجرات...﴾
طبعه رانی و نه بو نه علا له زه هیدی کورپی نه رقه مه وه ریوایهت ده کا: ده لی
هه ندی عه ره بی ده شته کی هاتنه لای ژووری پیغه مبه ره ﷺ و به
(نه ی موحه مه د! موحه مه د!) بانگیان لی کردو هه راو هوریا یه کیان نایه وه
نیت نایه تی: ﴿ان الذین ینادونک من وراء الحجرات...﴾ نازل بوو.

موحه مه دی کورپی نیسحاق ده فه رموی: نه نایه ته ده باره ی هه ندی
له که لله وشکه کانی هۆزی ته میم نازل بوو، نه وه بوو له به رده رگای ژووری
حه رمیه وه جارێک نا دوو جار و زیاتر بانگیان له پیغه مبه ره ده کرد و
ده یانگوت (نه ی موحه مه د!) وه ره بۆلامان، مه ده کردنمان جوانه و
زه مکردنمان به ئیشه، پیغه مبه ره ﷺ به وه هه راو هوریا یه ی نه وان ته نگه تاو.

بۈۋ ئىش بەدلى گەبى، ئىتر ئايەتى ﴿ان الذين ينادونك من وراء الحجرات...﴾ دەربارەى ئەۋان نازل بۈۋ.

رىۋايەتى تىرىش ھەن ئەم بى ئەدەبىيە دەخەنە سەرشانى خەلكانى تر ، بەھەر حال كەسىك بىھوى لەم بارەيەۋە شارەزاي ھەمو رىۋاتە كان بى بابگەرپتەۋە بۇ سەرچاۋە تاييەتە كان.

ئىستائىش دىيىنە سەرشىكرەنەۋەى ئايەتە كان:

دەفەرمۈى: ﴿ياأيها الذين آمنوا لا تقدموا بين يدي الله ورسوله و اتقوا الله، ان الله سميع عليم﴾ ئەى ئەۋ كەسانەى كەئىماندارى راستەقىنەن و لەناخەۋە پرواتان بەپەيامى پىغەمبەران ھىناۋە، دەست پىشخەرى مەكەن و پىش حوكمى خوداۋ پىغەمبەرى خودا ھىچ برىارىك مەدەن، لەخۆتانەۋە بى بەلگەۋدەلىل حوكم دەرەمەكەن و برىار مەدەن، چونكە وىدەچى حوكم و برىارەكەتان ھەلە بى و زىانى لى بىكەۋىتەۋە!

لەھەموۋ كارۋ كەردەۋەيەكتان دا لايەنى خوداتان لەبىر بى ولەخودا بترسن ، شتىك مەكەن خودا و پىغەمبەرى خودا برىارىان لەسەر نەدابى بۇ خۆتان ياسا بۇ خۆتان دامەنن بىگومان خودا شەنەۋايە بۇ ھەموۋ قسە و گوفتارىكتان ئاگادارى ھەموۋ كارۋ كەردەۋەيەكتانۋە ھىچى لى گوم نابى و ھىچى لى تىك ناچى .

ئەم ئايەتە بەناشكرا و بى پىچ و پەنا لەۋەدەكا ئادەمىزادەكان پىچەۋانەى فەرمانى خودا و پىغەمبەرى خودا رەفتار بىكەن، ئىبىنۋ عەبباس لەتەفسىرى ئەم ئايەتەدا فەرمۈيەتى: (شتىك مەلئىن پىچەۋانەى قورئان و ھەدىشى پىغەمبەر ﷺ بى) .

ئىمامى (الضحاك) دەلى: واتە حوكم و برىارىك دەرەمەكەن دژى فەرمانى خودا و پىغەمبەرى خودا بى.

واته: نیجتهاد و دۆزینه وهی حوکم کاتی دروسته له قورئان و فهرموودهی پیغه مبهردا دهق وهگیر نه که وی، ده بی حوکم له قورئان وهربگیری نه گهر نه بوو له فهرموودهی پیغه مبهردا ﷺ نه گهر نه بوو نه و کاته ده بی نیجتهاد بکهین بۆ دۆزینه وهی حوکم .

نیمامی نه حمده و نه بوداودو تیرمیزی و نیبنو ماجه له مه عاذی کوری جبه له و ریوایهت ده که نه ده فهرمووی: کاتی که پیغه مبهردا ﷺ کردمی به فهرمانپه وای ولاتی یه مهن ویستم برۆم دهست به کاریم، فهرمووی: له وی چۆن کاروبار به پتیه ده بهی و حوکم ده رده که ی؟ وتم: به گویره ی قورئان، وتی: نه گهر نه و حوکمهت له قورئاندا نه دۆزیه وه؟ وتم: ده گهر پیمه وه لای فهرمووده کانی پیغه مبهردا ﷺ فهرمووی: نه گهر له ویشدا هیچت چنگ نه که وت؟ وتم: نه و کاته ره ی خۆم ده خه مه گهر و نیجتهاد ده که م و بریارو حوکم ده رده که م، ده لی: نیتر پیغه مبهردا ﷺ له سینگی داو فهرمووی: سوپاس بۆ نه و خودایه ی تهوفیقی فروستاده ی پیغه مبهردی خودای داوه بۆ نه عجمادانی کار به گویره ی ویستی پیغه مبهردی خودا ...

نه وه تا مه عاذ ره زای خودای لی بی راو نیجتهادی خۆی خسته دوا ی قورئان و حدیث، خۆ نه گهر نیجتهادی خۆی پیش بختایه ده بوه دهست پیشخه ری له سه ر قورئان و حدیث و بی جایی ده بوو.

﴿یاایها الذین آمنوا لاترفعوا أصواتکم فوق صوت النبی﴾ نه ی نه و که سانه ی بروای ساغتان هیه به تاک و ته نهایی خوداو راستی پیغه مبهرایه تی موحه مه دا هه رکاتی ویستتان ناخاوتن له گهل پیغه مبهردا بکه نه به شه ده ب و حشه ته وه قسه ی له گهل دا بکه نه، مه نه پرتن و ده نگتان به سه ر ده نگ ی نه ودا به رز مه که نه وه ۱ چونکه نه راندن و ده نگ به رز کردنه وه له قسه کردندا نیشانه ی که م نه ده بی و بی پرتزی یه ۱ له سه ره خۆیی و ده نگ نز مکردنه وه له ناخاوتن دا نیشانه ی

ویقار و نه ده به، هه لبه ته نه مه نه ده به و هه ل سو که و تی که بو هه موو که س له گه ل هه موو که س دا په سه نده و ده بی په پره وی بکری.

﴿ولا تجهروا له بالقول کجهر بعضکم لبعض﴾ نه گهر قسه تان له گه ل پیغه مبهردا کرد به نه ده به وه بانگی لی بکه ن و نازناوی بو به کار بینن، به هیدی و له سه ره خو بی به (یا رسول الله) و (یا نبی الله) بانگی لی بکه ن وای بانگ مه که ن که خو تان له ناو خو تاندا بانگ له یه کتری ده که ن، به ده نگی به رزو به ناوی خو ی بانگی قسه له گه ل کراوتان ده که ن پیو یسته ناخاوتنتان له گه ل پیغه مبهردا جیاوازی له شو شیوه ناخاوتنانه ی له ناو خو تان دا له گه ل یه کتری نه نیامی ده دن.

﴿ان تحبط اعمالکم و اتمم لا تشعرون﴾ په روه ردگار نه ی لی کردون له وه ی له پرو ی پیغه مبهردا ده نگ به رز بکه نه وه ، نه وه کو نه وه ده نگ به رز کرد نه وه پاداشتی کرده وه کانتان پوچ بکاته وه، یا نه وه کوو بی ریزی نواندان له پرو ی پیغه مبهردا سه ربکی شی بو کوفرو بی دینی و نیو هه ش به خو تان نه زانن، فه رموده یه کی سه حیح و راست هه یه: نیامی مالیک و نه جه دو تیر میزی و نه سائی و هی تریش له ییلالی کوری (الحارث) وه ریوایه تیان کرد وه ده فه رموی: (ان الرجل لیتکلم بالكلمة من رضوان الله تعالى لا یلقى بالاً، یتکلم بها الجنة) «ان الرجل لیتکلم بالكلمة من سخط الله تعالى لا یلقى بالاً، یهوی بها فی النار أبعد ما بین السماء و الأرض»

جاری واهه یه نه ده میزاد قسه یه کی خیر ده کات خودا پی پی خو شه به نده که بو خو ی چ گرنگیه کی پی نادا ، وه لی قسه که کاریگر ده بی و خودا له پاداشتی دا به هه شتی بو ده نوی، وایش ده بی کابرا قسه یه کی تاوان نامیز ده کا، خودا پی پی ناخو شه به نده که خو ی چ گرنگیه کی پی نادا وه لی خودا له سزای نه وه قسه یه دا ده یخاته ناو قولایی دوزه خه وه.

ئه‌جار موسولمان هه‌لده‌نی بۆ ئه‌وه‌ی به‌ده‌نگی نزم ئاخاوتن
ئه‌نجام بده‌ن و ده‌فرموی: ﴿ان الذين يغضون أصواتهم عند رسول الله ،
اولئك الذين امتحن الله قلوبهم للتقوى ، لهم مغفرة و أجر عظیم﴾
بی‌گومان ئه‌وانه‌ی له‌لای پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ ده‌نگی خۆیان نزم ده‌که‌نه‌وه و
به‌هێواشی قسه‌ی له‌گه‌ل ده‌که‌ن ریزو حورمه‌تی پێویستی
لی‌ده‌گرن . ئه‌وانه‌ خودا دلی پالڤته‌ کردون و له‌بۆته‌ی داو ن بۆ
ته‌قوا و خودا په‌رستی ..

دلی ئه‌وانه‌ی کردوه به‌شوین و کانی عیبادت و له‌خودا ترسی، دل و
ده‌روونی مشت و مال کردوون، چلک و خلڤه‌ی تاوانی تیدا نه‌هێشتوه ،
ئه‌وانه به‌ر بارانی ره‌حه‌ت و لی‌خۆشبوونی خودا که‌وتون و پادا‌شتی
به‌هه‌شتیان ده‌دریتی . ئه‌مه‌ش ئه‌وپه‌ری به‌خته‌وه‌رییه، خودا له‌تاوانیان
خۆش ده‌بی، دلیان مشت و مال ده‌کا بۆ خودا په‌رستی . له‌دۆزه‌خ
رزگاریان ده‌بی و به‌به‌هه‌شتی به‌رین و رازوه شاد ده‌بن. چونکه
له‌خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌ردا ده‌نگی خۆیان نزم کردۆته‌وه، به‌ئه‌ده‌به‌وه
ئاخاوتنیا له‌گه‌ل دا کردوه، ریزیان لی‌ئاوه، له‌خزمه‌تیدا به‌وپه‌ری
دلسۆزی جیهادیان کردوه .

وه‌کوو له‌نایه‌تیکی‌تردا ده‌فرموی: ﴿لَتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَ
تُوَقِّرُوهُ﴾ الفتح/ ٩ .

ئیمام ئه‌حمه‌د له‌موجاهیده‌وه ریا‌یه‌ت ده‌کا ده‌فرموی : نامه‌یه‌ک
بۆ ئیمامی عومه‌ر نێردرا تیایا نوسرابوو . ئایا مه‌به‌ست له‌نایه‌ته‌که
که‌سێک هه‌زی له‌تاوان نیه، تاوانیش نا‌کا، یان هه‌زی لی‌یه‌و نایکا؟
له‌وه‌لام دا هه‌رزه‌تی عومه‌ر فه‌رموی ئه‌وانه‌ی هه‌زیان له‌تاوانه‌و له‌ترسی
خودا نایکه‌ن.

﴿أولئك الذين امتحن الله قلوبهم للتقوى لهم مغفرة وأجر عظيم﴾
 ئەمجار پەرورەدگار رەخنە لەوانە دەگری کە دەهاتن لە دوورەوه و لەدەرەوهی
 ماله کانی پیغه مبه رهوه به دەنگی بهرز بانگیان لی ده کردو
 ده یانگوت : ئەی موحه مەد! وەرە دەرەوه نیشمان پیتە ، رههنوماییان
 ده کا بۆ شیوه ههلس و کهوتیکی تر و چاوهروانکردنی پیغه مبه ره تاخوی
 ته شریفی له مال دەرده چی.

ده فەرموی: ﴿ان الذين ينادونك من وراء الحجرات أكثرهم
 لا يعقلون﴾ بێگومان ئەوانە لە دوورەوه لەدەرەوهی ماله کانی
 خیزانه کانت بانگت لی ده کەن زۆربه یان، واتە: هه موویان نه زانن و
 ئاداب و وصول نازانن ، نه قام و ته بیات وشک و گه له خون ریزو ته قدیر
 نازانن ، نه ده ب و رهوشتی بهرزیان تیدا نیه ، هه ست به ئه رکی سه رشان
 خویان ناکەن به رامبه ره به تو ، نازانن که پێویسته به ریزو ته قدیره وه بانگت
 بکهن و چاوهروانی بکهن تاخوت له مال دیتته دەرەوه.

وه کوو گوتراوه مبه ست به (حجرات) ئەو هۆده و خانوانه ن، که
 خیزانه کانی پیغه مبه ره ﷺ تیدا نیشته چی بوون، پیغه مبه ره ﷺ نو خیزانی
 هه بووه هه ریه که یان خانووی جیای هه بووه ، که بریتی بووه له هۆده یه کی
 ساده که هه لاشه که ی به لقى دارخورما گیرابوو ، به سه ر درگاهه یه وه
 په رده یه کی ره شی له موو چنراو ته ندراو هه بوو ، هه لاشی هۆده کان وابوون
 به ئاسایی ده ستیان ده گه یشتی ، له نزیک مزگه وتی مه دینه وه بوون .

له سه رده می وه لیدی کوپی (عبدالملك) دا خزانە ناو حه ره می
 مزگه وتسه وه ، خه لك پێیان ناخۆش بوو گریان و ناره زاییان دهرسپری ،
 سه عیدی کوپی (المسیب) لهو رۆژه دا فەرمووی : من پێم خۆش بوو ئەم
 هۆده و حه ره محانانە خیزانه کانی پیغه مبه ره ﷺ له سه ر شیوه ی خویان

بهی‌لدرانی‌یه وه بۆ شه‌وی خه‌لکی مه‌دینه به‌و شیوه زوهدو دنیا نه‌ویسته
په‌روه‌ده بونایه و کهسانی دیکه‌ش که زیاره‌تی مه‌دینه ده‌که‌ن
بیانبینیایه که پیغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند دنیا نه‌ویست بووه له‌ج هۆده و
خانویه کدا ژیا‌نی به‌سه‌ر بردووه!

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ، وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ﴾ نه‌گه‌ر نه‌وانه دانیان به‌خۆدا بگرتایه و نارامیان هه‌بوایه تا تۆ
به‌شیوه‌ی ئاسایی ده‌هاتیه ده‌روه بۆ ناویان نه‌وسا قسه‌و باسی خۆیانیان
له‌گه‌لدا بگردیتایه، نه‌گه‌ر سه‌ریان بگرتایه تا تۆ به‌شیوه‌ی عاده‌تی
ده‌هاتیه ناویان به‌و شیوه نه‌فامیه جارسیان نه‌گردیتایه خێرو خۆشی
ده‌بوو بۆیان و به‌رژه‌وه‌ندیی دنیاو قیامه‌تیان بۆ ده‌سته‌به‌ر ده‌بوو، چونکه
نه‌و کاته موراعاتی نه‌ده‌ب و ریزلێنان له‌ پیغه‌مبه‌ریان به‌رچاو ده‌گرت و
نه‌رکی سه‌رشانی خۆیان نه‌نجام ده‌دا، په‌روه‌ردگار لی‌بو‌رده‌و تاوانپۆشه
خاوه‌نی ره‌حم و به‌زه‌یه به‌نده‌کانی نه‌گه‌ر تۆبه بکه‌ن و جارێکی‌تر
نه‌و هه‌لسوکه‌وته دووباره‌نه‌که‌نه‌وه لی‌یان خۆش ده‌بی.

قازی نه‌بویه‌کر ناسراو به‌ (ابن‌العربی) ده‌فه‌رموی: ریزگرتن له
پیغه‌مبه‌ر پاش مردنی وه‌کوو ریزگرتنی کاتی ژیا‌نی وایه، نه‌گه‌ر چویه
زیاره‌تی گۆری پی‌رۆزی ده‌بی به‌و په‌ری ریزو حورمه‌ته‌و دیده‌نیه‌که‌ت
نه‌نجام بده‌ی.

له‌کاتی‌کدا فه‌رمووده‌کانی ده‌بیستی ده‌بی به‌و په‌ری نه‌ده‌به‌وه
گوێچه‌کی بۆ کلۆ بکه‌ی به‌هیچ شیوه‌یه‌ک ئیه‌مالی نه‌که‌ی و پشتی
تی‌ته‌که‌ی وه‌کوو چۆن له‌حالی ژیا‌نی‌دا نه‌وه پی‌ویست بوو، چونکه
فه‌رمووده‌ی سه‌حیحی پیغه‌مبه‌ر ﷺ وه‌کوو قورئان وایه‌و نه‌و ریزه‌ی
ده‌دریتی، په‌روه‌ردگاریش ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ
وَأَنْصِتُوا﴾ الاعراف/ ۲۰۴.

وه لیّ نهو دهنگ بهرزکردنه وه نهی لی گراوه، دهنگ بهرزکردنه وه ییکه :
 که شیای گه وره پیاوان نه بیّ و له عادهت دهریچی، دهنگ بهرزکردنه وه
 له خزمهت پیغهمبردا ﷺ به مهبهستی نیهانوه سوکایه‌تی پیکردن نه وه
 کوفر. و پیویسته له کاتی بیستنی قورئان و حه‌دیشی پیغهمبردا ﷺ
 خو‌مان توشی نهو تاوانه گه وره یه نه که یین.

واته: هه‌رکاتی قورئان یان فهرمووده‌کانی پیغهمبردا ﷺ خویندرانه وه،
 به‌وپه‌ری نه‌ده‌به‌وه گوئیان لی بگرین. دهنگ بهرزکردنه وه له کاتی
 موجوده‌له‌و ده‌مه‌ده‌می له‌گه‌ل دوزمن دا، هه‌روا نه‌پاندن له کاتی شه‌رو
 جه‌نگدا بۆ وره بهرزکردنه‌وه‌ی جه‌نگاوه‌ران و ترساندنی دوزمن، نه‌وه نه‌ی
 لی نه‌گراوه به‌لکو و پیویسته...! نه‌وه‌تا پیغهمبردا ﷺ له‌غه‌زای حونه‌ین دا
 به‌عه‌بباسی فهرموو: (اصرخ بالناس) هاوار بکه‌ره موسولمانان و ده‌نگ
 هه‌لپه‌هه‌لپه‌ باوره‌ی موجهیده‌کانان به‌رزبیته‌وه و دوزمن بترسی، چونکه
 عه‌بباس زۆر ده‌نگ به‌رزبوو.

ریوایه‌تکراوه به‌یانیه‌ک موسولمانان هه‌رشیان ده‌کریته‌ سه‌ر عه‌بباس
 به‌ده‌نگی به‌رز هاوار ده‌کا (یا صاحبا) سه‌باره‌ت به‌وه ئافره‌ت
 مندالی له‌بارچوه.

لِیْکُوْلَیْنَهُوَه ۥ دَلِّیْیَابُوونْ لَه‌ه‌ه‌ر ه‌ه‌وَالِیْکَ که ده‌بیستری

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا
 أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦﴾
 وَأَعْلَمُوا أَن فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُمْ

وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبِيبٌ إِلَيْكُمْ الْأَيْمَنَ وَزَيْنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمْ
 الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾
 فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾

دەربارە‌ی نایە‌تی ژمارە (٦) زۆر لە‌موفە‌سیرین گوتویانە ئەم نایە‌تە
 دە‌رحەق بە (الولید) ی کوری عوقبە نازل بوو .

ئێبنوجەریرۆ ئە‌حمەد و طە‌بەرانی و ئیبن ئە‌بى دۇنیا و هە‌ت‌ریش
 لە‌ئێبنوعە‌بباسە‌و رە‌یابە‌تیان کردووە فەر‌موویە‌تی : ئە‌م نایە‌تە دە‌ربارە‌ی
 وە‌لیدی کوری عوقبە‌ی کوری ئە‌بى موعیە‌ط نازل بوو، ئە‌و‌ە‌بوو
 پێ‌غە‌مبەر ﷺ ناردی بۆ‌لای هۆ‌زی (بنی المصطلق) بۆ‌ کۆ‌کردنە‌و‌ی زە‌کات
 لە‌نی‌وان وە‌لیدۆ ئە‌و هۆ‌زە‌شدا رق و کینە‌یە‌ک هە‌بوو ■ کە‌ بیستیان وە‌لید
 دە‌چی بۆ‌ لایان هاتنە‌ پێ‌شوازی و و بە‌رە‌و پیری هاتن وە‌لیدیش بە‌و‌ی زانی
 تر‌ساو بە‌‌پێ‌ی خۆ‌ی دا گە‌‌رایە‌و .

.. وتی : ئە‌ی پێ‌غە‌مبەر‌ی خودا ! زە‌کاتە‌ کە‌یان نە‌دامی و ویستیان
 ب‌کوژن، پێ‌غە‌مبەر ﷺ ویستی غە‌‌زایان ب‌کا لە‌وکاتە‌دا کە‌ خە‌ریکی
 نامادە‌باشی و کۆ‌کردنە‌و‌ی جە‌نگاوە‌ران بوو شان‌دی (بنی المصطلق)
 گە‌‌یشتە‌ خ‌زمە‌ت پێ‌غە‌مبەر و تیان : ئە‌ی پێ‌غە‌مبەر‌ی خودا کە‌ بیستمان
 نوێ‌نە‌ری خۆ‌ت ناردووە‌ بۆ‌لامان هە‌موومان کۆ‌بووینە‌و و هاتینە‌
 پێ‌شوازی و ریزی لی‌‌ب‌گ‌رین و زە‌کاتە‌ کە‌مانی بە‌‌دە‌ینی .

پێ‌غە‌مبەر ﷺ گومان‌ی لی‌‌کردن و قە‌سە‌ کە‌یان‌ی نە‌چوو ■ دلە‌و .
 فەر‌مووی : بە‌سە‌ چی‌‌تر در‌یژە‌ بە‌‌مجۆ‌ر ■ قسانە‌ مە‌‌دە‌ن، بە‌‌بی دوا‌خست
 زە‌کاتە‌ کە‌تان بە‌‌دن، یان پیا‌وی‌ک دە‌‌نی‌رمە‌ سە‌رتان شە‌‌رتان لە‌‌گە‌‌ل ب‌کا و

ژن و مناله کانتان بکاته سه‌بایا و مال و سامانتان بکاته ده‌سکه‌وتی
ج‌ه‌نگ ۱ نه‌بجار ده‌ستی موباره‌کی خسته‌سهرشانی نیماسی عه‌لی و
ناماژه‌ی به‌وه‌کرد: که نه‌و ده‌نیرمه‌سهریان نه‌وانیش وتیان: په‌نا به‌خوا له
رق هه‌لسانی عه‌لی و پیغه‌مبه‌ری خودا !!

ریوایه‌تی تره‌یه‌ی ناماژه‌ به‌وه‌ ده‌کا : که پیغه‌مبه‌ر ﷺ هی‌زیکی
به‌فرمان‌پروایی خالیدی کوری وه‌لید ناردنه‌ سهر ۱ بو‌نه‌وه‌ی شهریان
له‌گه‌ل بکا که خالید چووه‌ سهریان دیتی وا بانگ ده‌دن و خه‌ریکی
خو‌ناماده‌کردن بو‌نوژیو کو‌مه‌لگایه‌کی موسولمانن ، نیتر زه‌کاته‌کیان
ته‌سلیم به‌خالید کردو نه‌و یش هاته‌وه‌ بو‌خزمت پیغه‌مبه‌ر ﷺ .

موفه‌سیرین کو‌کن له‌سهر نه‌وه‌ که نه‌و که‌سه‌ خه‌به‌ره‌کی دایه
پیغه‌مبه‌ر ﷺ وه‌لیدی کوری عوقبه‌ بوو ، نایه‌ته‌که‌ ده‌ریاره‌ی نه‌و نازل
بووه ، وه‌لی وه‌کوو ئوصولی ده‌فرموون: (عیبرت به‌عمومی له‌فظه‌ نه‌ک
به‌خصوصی سه‌به‌ب) .

به‌گشتی نایه‌ته‌که‌ داوا ده‌کا موسولمانان ووردبین و به‌راورد‌کار و
خاوه‌ن تو‌ژی‌ینه‌وه‌ بن ۱ که هه‌وال‌ئیکیان بیست بیخه‌نه‌ به‌ر تیشکی
لی‌کو‌ل‌ینه‌وه‌ و سهرنج دان و خیرا پی‌ی باوه‌ر‌نه‌کن ، هی‌چ کاتیکیش پشت
به‌قسه‌ی فاسق نه‌به‌ستن و بریاری له‌سهر گه‌ل‌اله‌ نه‌کن .

په‌بو‌ه‌ندی نه‌م کو‌مه‌له‌ نایه‌ته‌ به‌ه‌ی پی‌شه‌وه‌ له‌م ره‌وه‌یه :

که له‌نایه‌ته‌کانی پی‌شودا فرمانی به‌موسولمانان کر ۱ ۱ که ملکه‌چی
فرمانی خودا و پیغه‌مبه‌ری خودا بن ، له‌خزمت پیغه‌مبه‌ردا
به‌ته‌ده‌ب و حیشمه‌ت بن و ده‌نگ به‌رزنه‌که‌نه‌وه ۱ دوی ئاراسته‌کردنی نه‌م
دوو فرمانه‌ فرمانی پی‌کردن که پشت به‌قسه‌ی ئاده‌میزادی فاسیق
نه‌به‌ستن و ههر هه‌وال‌ئیک ده‌بیستن بیخه‌نه‌ به‌ر لی‌کو‌ل‌ینه‌وه‌و تاوتوی کردن ۱

بهه موو قسه یهك باوه رنه كن ، سافیلكه و خوشباوه رنه بن نه بادا
 سافیلكه بیان سه ربكیشی بۆ فیتنه و ئاژاوه له نیتوانیادا .
 ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا
 بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ﴾ نهی نهو كه سانهی ئیماتان
 هیناوه به خوداو په یامی پیغه مبه رﷺ نه گهر فاسیق و بی وژدانیک هاته
 لاتان و هه والیکى پی راگه یاندن ، یه کسه ر پتی پروا مه کهن، له ناوه رۆکی
 هه والکه بکۆلنه وه و نه م دیوو نه و دیوی بکهن، هه ول بدهن بگه نه
 حه قیقه و واقع و راستیتان بۆ ده ربکه وی، ده م و ده س له سه ر بریارى
 فاسیق و درۆزن بریار ده رمه کهن، تا حه قیقه و راستیتان بۆ ده رنه که وی
 هه لۆیست و هر مه گرن .

نه وه کو له هه لۆیست و هر گرتنی به په له و بریاردانى خیرایى و بى
 لی و رد بوونه و زیان به که سانی دیکه بگه یه نن و به ناوه وا خه لکی بى تاوان
 توشى چورتم و گیره و کیشه بکهن، ئیوه ئاگاداری وه زع و حالى نه وان
 نین و به بیستنی هه والی بى بناغه حوکم ده ربکه ن و بى تاوان توشى زیان
 ببی نه و کاته ئیوه له کرده وى خۆتان په شیمان ده بنه وه : خۆزگه
 ده خوازن و ده لێن: سه د بریا نه وه مان نه کردایه .

که له نایه ته که دا به تاییه تی ناوی (فاسق) ی هینا هۆیه که ی نه وه یه
 (فاسق) جیگای گومانه بایه خ به هه والی نادرى، هه روه ها بۆ نه وه شه شك
 و گومان نه که ویتته ناو کۆمه لى موسولمانانه وه، هه رچی ده یلێن وهر نه گیرى
 بى ئیقیمی و بى متمانه یی له ناویاندا بلاویته وه .

ئه صل و حه قیقه ته له نیتو نه فراده کانی کۆمه لگای موسولمانان دا
 نه وه یه نه فراده کانی جیگای متمانه بن و هه والیان برپا پى کرا و
 راستگۆین، فاسق جیگای گومانه و به بى لی و رد بوونه وه هه والی
 لی وهر ناگیرى و برپا به قسه ی ناکرى، بۆیه پیویسته کاربه ده ستانی

موسولمانان به تاییه تی و موسولمانان به گشتی هه والی بیستراو له فاسیق بجه نه بهر توژیینه وه و سه رنجدان و خیرا برپاری له سه ر ده رنه که ن! نه وه کوو توشی هه له و تاوان بین و به نه زانی زیان به که سانی تر بگه یه نن و دوایی په شیمان بینه وه!!

نایه ته که به لگه یه له سه ر نه وه که خه بهری تاک (خبر الواحد) نه گهر عادل بی به لگه یه و متمانه ی پی ده کری. شایه تی فاسق و هرنایری. به شیوه یه کی گشتی نایه ته که داوای لیکنژینه وه و وردبوونه وه له هه والی فاسیق ده کا؛ وه لی هه والی ئاده میزادی خوداناسی عادل و ده ده گیرۆ برپاری پی ده کری نه مه یه نه صل و بنه مای قاعیده ی کۆمه لگای ئیسلامی، برپا کردن به قسه ی پیاوچاک و عادل به شیکه له مه نه هج و پرۆگرامی (تثبت) و دلتیابوون، چونکه قسه ی عادل یه کیکه له سه رچاوه ی نه و مه نه هجه ئیسلامیه!

وه کوو له وه پیش روغان کرده وه نایه ته که ده رباره ی وه لیدی کوپی عوقبه نازل بووه. نه وه بوو پیغه مبه ر ﷺ ناویراوی نارد بو نه وه ی زه کات له (بنی المصطلق) و هریگری، به لام کاره که ی نه نجام نه داو زوو گه رایه وه بۆلای پیغه مبه ر و وتی: زه کاتیان نه دامی نه ک هه رنه وه نه ده به لکوو نه وان له نایین پاشگه زبوونه وه، خو یان ئاماده کردوه بو هیرش کردن و شه رکردن « پیغه مبه ر ﷺ خالیدی کوپی وه لیدی نارد ه سهریان و فره مانی پیکرد که به باشی له حال و وه زعیان وردیته وه وه بزانی ناخۆ هه لو یستیان چۆنه و چی یه؟ نه مجار هه لو یست و هریگری.

خالید به خو ی و له شکره که یه وه به شه و لی یانه نزیک بوونه وه و چاودێرو جاسوسی نارد بو ناویان، هاتنه وه هه والیان پی دا: که نه وه هۆزه موسولمانن و بانگ ده ده نن و نوێژ ده که نن، که روژ بووه وه خالید هاته ناویان و بو ی ده رکه وت هه لئس و که وتیان پیچه وانیه ی نساوه روکی

هه‌وایه‌که‌ی وه‌لیدی کورپی عوقبه‌یه، جا خالید گه‌رایه‌وه بۆلای پیڤه‌مبه‌ر ﷺ و واقعیی حالی گه‌رایه‌وه ئیتر ئەم نایه‌ته‌هاته‌خواری، جا له‌وه‌ودوا پیڤه‌مبه‌ر ﷺ ده‌یفه‌رموو: (التثبت من الله و العجلة من الشيطان) لیکۆلینه‌وه‌وه هه‌ولدان بۆ راستی له‌خوداوه‌یه‌وه په‌له‌کردن له‌شه‌یتانه‌وه‌یه .

وابی‌ده‌چی هه‌ندی له‌موسولمانان به‌بیستنی هه‌والی یه‌که‌جار له‌وه‌لیدی کورپی عوقبه‌وه خوینیان گه‌رم بووه‌وه ویستویانه به‌زوویی هه‌رش بکریته سه‌ر هۆزی (بنی المصطلق) و تۆله‌یان لی‌بستیندری، زۆر ته‌نگه‌تاوبوون به‌نه‌دانی زه‌کات و رقیان له‌وه‌وه‌وه هه‌له‌ساوه، ئیتر ئەو نایه‌ته‌ی دوا‌یی هاته‌وه‌ خواری بۆ ئەوه‌ی راستیه‌کی گه‌وره‌وه مه‌زنیان بیر بخاته‌وه ، نیعمه‌تیکی گه‌وره‌ی په‌روه‌ردگاریان بۆ روون بکاته‌وه .

ده‌فه‌رموی: ﴿واعلموا ان فیکم رسول الله لو یطیعکم فی کثیر من الامر لعنتم﴾ بزانی: ئیوه پیڤه‌مبه‌ری خوداتان له‌ناودایه، ریزی لی‌بگرن پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی بن ، بیگومان ئەو باش ده‌زانی به‌رژه‌وه‌ندی ئیوه‌له‌چی دایه ، قسه‌ی پرپوچ مه‌که‌ن و به‌بی لیکۆلینه‌وه‌وه تویژینه‌وه ده‌م و ده‌ست به‌ریار به‌سه‌ر که‌سدا مه‌ده‌ن ، چاوه‌پروان بن ئاخۆ پیڤه‌مبه‌ر چیتان پی‌ ده‌لی وچ ری‌و شوینیکتان بۆ داده‌نی ..

بیگومان پیڤه‌مبه‌ر ئەگه‌ر بی‌تو به‌گویی ئیوه‌بکا له‌زۆر له‌و شتانه‌ی خه‌به‌ری ده‌ده‌نی و ئەو رایانه‌ی بۆی ده‌رده‌بێن له‌ناکامدا تووشی ناخۆشی و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ ده‌بن ، ده‌که‌ونه‌ ناو تاوان و هیلاکه‌ته‌وه ، وه‌لی ئەو زاته پیڤه‌مبه‌ری خودایه و له‌خۆیه‌وه قسه‌ نا‌کا و هه‌لویتست وه‌رناگری، هه‌رچی ده‌یکا به‌گویره‌ی نیگا‌و سروشه .

بۆيە پېش دەرکەوتنى حەقىقەت بەگۈيى ئىۋە ناکا و پەلەناكات
لەۋەرگرتنى ھەلۋىست و بىلىۋوردىۋونەۋە لەھەۋالى پىگەىشتو برپار
نادا. كەۋابى چاك واىە بۆ ئىۋەى موسولمان و خوداپەرست گۈپراپەلى
فەرمانى خودا و پىغەمبەرى خودا بن، ملکہچى قەزاۋ قەدەرى خودا بن!
پېشنيارو ئىقتراحاتى بۆ نەكەن!

ئەجار سەرنجى موسولمانان رادەكىشى بۆ لای نىعمەتى ئيمان و
دەفەرموى: ﴿ولكن حبب اليكم الإيمان و زينہ في قلوبكم و کرہ
اليكم الکفر و الفسوق﴾ العصيان أولئك هم الراشدون ﴿ واتە: بەلام
خودا ئيمانى لەدلى برىکتان دا خۆشەويست کردوۋە و جوانى کردوۋە،
بۆيە بەبيستنى ھەۋالەكە ۋەلىدى كۈرى عوقبەۋ ھەۋالى تر پەلەناكەن
لەبرياردان و ھەلۋىستى نامەستولانە ۋەرناگرن و تۆمەتى خراب پال
كەسانى دىكە نادەن، چونكە خودا ئيمان و باۋەرى لەھەمو شتىك
لەلا خۆشەويست تر کردوۋن و لەدلتاندا جىگىرى کردوۋە و
رىشەى داکوتاۋە، كوفرو فيسق و بىدىنى لەلا دزىۋکردون و بەھىچ جۆرىك
سەرىپچى فەرمانى خودا و پىغەمبەرى خودا ناکەن و سنوۋر
شكىنى ئەنجام نادەن. ئەمەش ھەموۋى:

﴿فضلاً من الله و نعمة، و الله عليم حكيم﴾ فەضل و نىعمەتى
خودايە بۆ ئىۋە بەمەحضى بەزەبى و رەھمەتى خۆى ئيمانى لەلا
خۆشەويست کردون و بىدىنى لەلا دزىۋکردون. خودا زانا و
ئاگادارە بەھەمو روداۋىكى رابووردوۋ داهاتوۋدا ھىچى لىگوم نابى،
زاناۋ دانايە لەبەرپۆۋەردنى كارەكانى دا، ھەرچى دەيلى و دەيكا لە دانايى
خۆيەۋە سەرھەلەدا و ھىكمەتى تىدايە، تەشريع و تەقدىرى پەرە
لەھىكمەت !!

هه وئدان بو نه هیشتنی ئازاوه و ناوخوو حوکی یاخی بوان

وَإِنْ طَائِفَتَانِ

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا
عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَتَلُوا الَّتِي تَبَغَىٰ حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ
فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
﴿٩﴾ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

ئهه دوو نایه ته قاعیده یه کی گشتی و کۆمه لایه تییان له خوگرتهوه بو
پاراستنی کۆمه لگای ئیسلامی له پچهرا و په رته وازه بوون و بهرپابوونی
ئازاوه له نیتوان تاکه کانی دا، ناوینه یه کی بالانومایه « بو چه سپاندنی
حهق و عه دالهت و ریکه خستنی کۆمه لگاوه له ئاکامدا گه رانه وه بو
ته قواکاری و له خوداترسان و چاوه پروانی ره حهت و بهر ه که تی !!

دهرباری سه بهب نزولی نایه تی نۆیه م پینج هوکاری جیا جیا
ریوایهت کراون، هه ر ریوایه ته روداوێک بو سه بهب نزوله که دیاری
دهکا، ویده چی روداوه کان رویان دابی و نایه ته که ده رباره ی هه موویان
نازل بوو بی، ویشه ده چی روداوێکیان سه بهب نزولی نایه ته که
بی و شه وانی تر وه گه ل خرابن تیکراره موته شاییه بن ، یه کێک لهو
روداوانه ی کراوه ته .

سه به ب نزولی نایه تی نۆیه م نهو ریوایه تهیه که نه همه دو بوخاری و موسلیم و ثیبنو جهریر و هی تریش له نه نه سی کوپری مالیکه وه ریوایه تیان کردوه:

ده فهرموی: عهرزی پیغه مبهه ﷺ کرا نهی پیغه مبهه ری خودا! خۆزگه سهردانی (عه بدوللای کوپری نوبه ی) یت بکردایه ، پیغه مبهه ﷺ به سواری گویدر یۆیک که وته پری بۆلای و موسولمانان شوینی که وتن..

ده وروبه ری مالی عه بدوللا زهویه کی بهرده لان و پیس و پۆخه ل بوو ، گویدر یۆیه که ی میزی کرد ، عه بدوللا وتی: لیم دوور بکه ونه وه سویندم وابی بۆگه نی میزه که ی تهواو تیکی دام ، عه بدوللای کوپری رهواحه وتی: سویندم به خوا میزی گویدر یۆیه که ی پیغه مبهه ﷺ بۆنی له بۆنی تو خۆشته . پیاویکی خزمی (عه بدوللای کوپری نوبه ی) توپه بوو پشتگیری (عه بدوللای کوپری نوبه ی) کرد ، کهسانی دیکه ش لایه نی (عه بدوللای کوپری رهواحه) یان گرت و پیک هه لپیرژان و بهلقه دارخورما و کۆله مسته و نه عمل به ربوونه یه کتری ، نیتر نایه تی وان طائفان من المؤمنین اقتلوا.... نازل بوو .

په یوه نه دی نه م کۆمه له نایه ته به هس پیشه وه له م ره وه وه:

له وه پیش پهروه ردگار موسولمانانی ترساند له وه ی هه والی بیستراو له فاسیق وه ربگرن . بی لیکۆلینه وه (ثبت) پیی هه ل بجه له تین . نه مجار لیڤه دا ناکامی پرواکردن به قسه ی بی دین و فاسیق رون ده کاته وه که زۆر جار پرواکردن به هه والی فاسیق سهرده کی شسی بۆ به ربابوونی کی شه وه شهرو ناکۆکی نا له م کاتانه دا که شهرو دووبه ره کی پهیدا ده بی.

پهروه ردگار داوا له کاربه ده ست و ده ست رۆیشتری موسولمانان ده کا: که نه صیحه ت و نامۆزگاری هه ردوو لایه ن بکه ن و هه ول بده ن به ناشتی نازاوه که بکوژینه وه ، نه هیلن ته شه نه بکا ، خۆ نه گهر لایه نیکیان ملی

نه داو سوور بوو له سهر شهرو نیزاع شه وه به یاخی و سته مکار ده ژمیردری و پتویسته موسولمانان دژی بوهستن و شه پری له گه لدا بکه ن و ریشه ی شه رخوازان له بیخ ده ریبنن ... ده فهرموئ:

﴿وان طائفتان من المؤمنین اقتتلوا فأصلحوا بینهما﴾ هه رکاتی دوو لایه نی موسولمان به شه پرهاتن و دژ به یه ک وه سستان پتویسته له سهر کار به ده ست و پیاو ماقول و به بررسی موسولمانان خیرا بچن به پیر کیشه که وه و هه ول بده ن به نه صیحت ■ ناموژگاری شه و نیزاعه که دا برکیئنه وه ■ هۆکاری به رپابوونی دژایه تیه که که لاچۆ بکه ن و شک و گومان له دلی هه ردوولا ده ربهاوین !!

کۆمه لئکی زۆر له زانایانی نیسلام ئەم نایه ته یان کردۆته به لگه له سهر شه وه که کردنی تاوانی گه وره نابیتته هۆی کافر بوون و موسولمان تاوانی گه وره شی لی پووبدا هه ر له جوغزی موسولمانیتتی دا ده مینیتته وه و ناچیتته که مپی کوفر وه موخته زیله و خه واریج ده بیژن که سیک تاوانی گه وره بکا کافر ده بی و له قیامهت دا بو هه تا هه تایه دۆزه خیه !!

له صه حیجی بوخاری دا هه اتوه نه بو به کره ریوایه تی ده کایه ژئ: روژئ پیغه مبه ر ﷺ له سهر دوانگه وتاری ده دا و هه سه نی کچه زایشی له په نایه وه بوو ، له کاتی وتاردانه که دا که میک رووی ده کرده هه سه ن و چه لیك رووی ده کرده خه لکه که و ده یفه رموو: (ته م کور په یه م ئاغرو ریزداره هومی دم پییه تی ناو بیژی دوو تا قمی موسولمان بکا و ئاژاوه ی نیوانیان بکوژینیتته وه) شه وه بو دوا شه شه په خویناوییه ی چه ندین ساله ی نیوان موسولمانان : که له ئاکامدا ئیمامی حسینی تیدا شه هید بوو ئیمامی هه سه ن توانی شه و ناگره بکوژینیتته وه و کو تایی به کوشت و کوشتار به یئندری .

نایه ته که به ناشکرا وه صفی ئیمان بو ههردوو لایه نه که ده هیلتیه وه ، هه رچه نده ئیحتیمالی نه وه ههیه لایه کیان یان ههردوو لایان ته جاوز کارو سنور شکین بن و تاوانی گهرویه نه نجام بدهن |

﴿فَإِنْ بَغَتْ أَحَدَهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِئَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ﴾ نه گهر لایه کیان وازی نه هیئا و هه ر سوور بوو له سه ر یاخی بوون و ته جاوز کاری خۆی و ده ستریزی ده کرده سه ر هیئو لایه نه که ی تر، نه وه به هه مو هیئو توانا نه وه دژی لایه نی یاخی بوو ، ده ستریزی کار بوه ستن و شه ری له گه ل بکه ن تا مل ده دا و پابه ندی یاسای خودا ده بی و ناشتی قه بول ده کا، موسولمانان هه قه له م جوړه کاتانه دا هه لویستیان هه بی و نه هیلن ناگری شه رو فیتنه هه ل به ایسی به لکوو ده بی هه ول بدهن دیارده ی شه رو هه را نه هیلن و پیشه ی فیتنه له بیخ ده ریئسن ، جا نه گهر به بی به کارهیئانی چه ک مه به سته که هاته دی، نه وه باشه نه گینا چه ک و هه مو هیئو توانایه کی ده سته به ر بوو وه کارده خهن .

جا ﴿فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهَا بِالْعَدْلِ وَ أَقْسَطُوا إِنْ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُقْسَطِينَ﴾ نه گهر لایه نی یاخی بوو وازی له شه ره نگیزی هیئاو ملی دا بو ناشتی و رازی بوو به شه ریعه تی خودا، نه وه ئیوه موسولمان صولحی نیوانیان بکه ن و به عه داله ت ریکیان بجه نه وه بیگو مان خودا هه میشه عه داله تکاری خو ش ده وین و ریژی عه داله تکاران لای خودا زۆر و بی شماره .

ئیبنو نه بی حاته م و نه سائی له عه بدوللای کوری عه مره وه ریوایه تیان کردوه ده فهرمو ی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمو ی: (ان المقسطین فی الدنیا علی منابر من لؤلؤ بین یدی الرحمن عز و جل بما أقسطوا فی الدنیا) عه داله تکاران له دونیادا پادا شتی گه وره یان ده دریتی ده خرینه سه ر

مینبهری لوتلوئو له ژنیر ره‌جه‌تی خودادا ده‌گوزهرینن له‌پادا‌شتی ئه‌و
عه‌داله‌تکاریه‌ی له‌دونیا‌دا نه‌نجامیان داوه.

موسلیم و نه‌سائی له‌عه‌بدو‌للای کوری عه‌مره‌وه به‌م ده‌قه ئه‌م
فه‌رمووده‌یان ریوایه‌ت کردووه ، ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی:
(المقسطون عند الله تعالى يوم القيامة على منابر من نور على يمين العرش
الذين يعدلون في حكمهم و اهلهم و ماؤلوا) .

ئه‌جار به‌شوین ئه‌و فه‌رمان و ته‌وجیه‌اته‌ی پیشو‌دا حه‌قیقه‌ت و
راستی‌یه‌ک ده‌خاته‌ روو، سه‌رنجی موسو‌لمانان بو‌ په‌یوه‌ندی و براییه‌تی و
خۆشه‌ویستی نێوان موسو‌لمان راده‌کێشی و ده‌فه‌رموی:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ، وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تَرْحَمُونَ﴾ موسو‌لمانان برای ئایینی یه‌کترن، په‌یوه‌ندی ئاین به‌یه‌کیه‌وه
به‌ستوون و کۆی کردوونه‌ته‌وه، که‌واته‌ صو‌لحی نێوان برا‌کانتان بکه‌ن و
ریکیان بجه‌نه‌وه، له‌هه‌موو هه‌لسوکه‌وتی‌کیشتان دا ته‌قوای خودا بکه‌ن و
لایه‌نی ره‌زامه‌ندی خوداتان له‌یاد بی ، پابه‌ندی هه‌ق و عه‌داله‌ت بن
ناو‌بری کردن و نێوان کردنتان عه‌داله‌تکارانه‌ بی، مافی هیچ لایه‌نیک بو‌
لایه‌نه‌که‌ی تر پیشیل مه‌که‌ن، پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌و گیریه‌کانی خودا بن
بو‌ ئه‌وه‌ی ره‌حمتان پی بکری.

فه‌رمووده‌ی زۆر له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه ریوایه‌ت کراون جه‌خت له‌سه‌ر براییه‌تی
ئایینی ده‌که‌نه‌وه و ئه‌و په‌یوه‌ندی به‌ره‌زو پیرۆز ده‌نرخینن و په‌یوه‌ندی به‌که‌
تون‌دو تو‌لتر ده‌که‌ن . له‌فه‌رمووده‌ی سه‌حیح دا هاته‌وه که پیغه‌مبه‌ر ﷺ
فه‌رموویه‌تی: (المسلم اخو المسلم لا یظلمه و لا یسلمه) موسو‌لمان برای
موسو‌لمانه‌ زو‌لمی لی‌ناکا و پشتگیری ده‌کاو نا‌هیلی دو‌ژمن زیانی
پی‌بگه‌یه‌نی .

یان دہ فہ رموی: (واللہ فی عون العبد ما دام العبد فی عون أخیه)
پہرہ ردگار پشتگیری بہندہی خوی دہ کا بہمہرجی نہو بہندہیہ یارمہتی
برای موسولمانی خوی بدا.

ہہرہہا لہ حدیثی صہیح دا ہاتوہ دہ فہ رموی: (مثل المؤمنین فی
توادیہم تراحمہم و تعاطفہم کمثل الجسد الواحد اذا شتکی منہ عضو
تداعی لہ سائر الجسد بالسہر و الحمی) نمونہی موسولمان لہیہ کتر
خوشویستندا و لہ بہ زہبی ہاتنہ وہیان دا بہیہ کتری لہ بہیہ ہندی و
ہہ ماہہنگی و بہہانا ہاتنی بہ کتریہ وہ و کوو جہستہیہک وان
ہہرکاتیک نہندامیکی نہو جہستہیہ تووشی نازاریک بوو ہہموو
جہستہکہ نیثی پی دہ گاو خوی لی ناکہوی و ہہ ماہہنگی نہو نہندامہ
بہنہو نازارہ دہ کمن!

یان دہ فہ رموی: (المؤمن للمؤمن کالبنیان یسند بعضہ بعضا) موسولمان
بو موسولمان وہ کو چینی دیوار وہایہ ہہندیکی ہہندیکی تری پتہو
دہ کا.

داب نہریتی موسولمان لہ گہل موسولمان و لہ گہل خہلکی تردا

يَتَّأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَر قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ
عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا يَسَاءَ مِّنْ فِسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا
مِّنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ
الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾
يَتَّأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ

وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ
يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ
رَحِيمٌ ﴿١٢﴾ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَى اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

دهریاره ی ژماره نایه تی یانزه (الضحاک) ده لئی سه بارهت به شاندى
به نى ته میم نازل بووه، نه وانهى له باسى سه بهب نزولى نایه تی یه که مى
سوره ته که دا باسیان هاتووه ۱۱ نه و بووه نه و شانده گالتیهان به صه حابه
هه ژاره کانی وه کوو عه ممر و خه بیاب و ئیبنو فوهه یرو بیلال و صوهه یب و
سهلمانی فارسى و سالم سازاد کراوى نه بو حوزه یفه... هتد ده کرد که
بینیان روت و ره جال و شرو شول و چلکنن گالتیهان پی هاتن!

هه ندىکی تر ده لئین: سه بهب نزولى نه م نایه ته نه و یه عیکه ره مه ی کوپى
نه بوجه هل ئیمانی هینا و هاته ناوشاری مه دینه، که موسولمانه کان
عیکه ره یان بینى وتیان نه و کوپى فیرعه ونى نه م ئومه ته یه، نه ویش لای
پیغه مبه ره ﷺ شوای حالته ی خوی کردو نه م نایه ته نازل بوو،

هه ندى له موفه سسیرین هوکاری تر بو سه بهب نزوله که ده ستیشان
ده که ن! به هه ر حال پی ده چی هوکاری نازل بوونى نایه ته که زیاتر
له هوکاریک بى یان چه ند هوکاریک بى. هه رچونیک بى عیبه رت
به گشتگیرى له فظه که یه نه ک تایبه ته ندى نازل بوونه که ی .

دەرباری نایه تی ﴿وَلَا نَسَاءَ مِنْ نَسَاءٍ﴾ ئیبنوعەبباس دەفەر موی: (صفیه) ی کچی حوییه کوری ئە خطب هاته خزمەت پیغەمبەر و وتی: ئە پیغەمبەری خودا! ئافرەتەکان قەشەریم پی دە کەن، دە ئین: ئە ی جوله کە ی کچی جوله کە! پیغەمبەر ﷺ فەر موی: بۆ پێیانت نەوت: باو کم هارونەو مامم موسایەو میتر دە کم (حمد) ه ئیتر ئەو نایه ته نازل بوو.

دەربارە ی نایه تی: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ ئە بوجوبەیری کوری (الضحاک) یه ژێ پیاوی واهە بوو دوو ناو سی ناوی هە بوو، کە بە هەندی ناو بانگیان دە کرد دلگران دە بوو ئیتر ئەم نایه ته لەو بارەو نازل بوو.

حاکم و هی تریش لە بارە ی هە دیثی ئە بوجوبەیرەو دە ئی: لە سەر دە می نە زانی دا بانگ لی کردن بە لە قەب و نازناو باو بوون پیغەمبەر ﷺ بە شیوە ی نازناو بانگی لە پیاوی کرد، عەرز ی پیغەمبەر ﷺ کرا: کە ئەو پیاو ه لە وانه یه بانگ لی کردنی بەو نازناو ه لە لا ناخۆش بی ئیتر نایه تی: ﴿وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ نازل بوو.

دەربارە ی نایه تی: ﴿وَلَا يَغْتَابَ بَعْضُكُم بَعْضًا﴾ ئیبنو لمونزیر لە ئیبنو جەریرەو نە قل دە کا دە ئی: وای پێ دە چی و واده گوتری کە ئەو نایه ته دەربارە ی سەلمانی فارسی نازل بوو، نانی خواردو راکشا ویستی بنوی پیاوی لاسایی خواردن و راکشانه کە ی کردەو ئیتر ئەو نایه ته نازل بوو.

دەربارە ی نایه تی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى﴾ ئیبنو ئە بی حاتم لە کوری ئە بو مولە ی کەو ه ریوایەت دە کا: دە ئی: کە شاری مە ککە رزگار کرا بیلال چوو ه سەربانی کە عە بو بانگی دا، هەندی کەس وتیان: ئەو کۆیلە رەشە پیسە چوو ه ته سەربانی کە عە بو بانگ دە ئی؟! هەندی کی تر وتیان: ئە گەر خودا رقی لی ی هە ئسی دە ی کاته

شتیکی تر یان وتیان : نه گهر خودا شتیکی بوی دهیگۆپی نیت نایه تی:
﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ انا خلقناكم من ذكر و أنثی﴾ نازل بوو.

په یوه ندای نه م کۆمه له نایه ته به هس پیتشه وه له م روه وه یه :

له وه پیتش په روه ردگار نه وه ی روونکرده وه که پیویسته
موسولمان چ هه لسو که و تیکی هه بی به رامبه ر به خودا و به
پیغه مبه ر ﷺ هه روه ها به رامبه ر نه وانه ی دوژمن و به ره له ستکارانی خودا و
پیغه مبه ری خودان!

نه مجار له م کۆمه له نایه ته دا نه وه روون ده کاته وه که موسولمان
پیویسته چون بی له گه ل موسولمانان به تاییه تی و غهیری موسولمانان
به گشتی جله وگیری له موسولمانان ده کا که قه شه ری و سوکایه تی
به یه کتری نه که ن، و تانه و ته شه ر له یه کتری نه دهن و ناوانا تۆره ی ناشیرین
له یه کتری نه نین، جاسوسی به سه ر یه کتروه نه که ن ، واز له فیتنه یی و
غه یبه ت بینن، به نژاد و بنه ماله و بنه چه نه نازن ته رازوی به رزو نزمی ،
سهنگی مه حه کی چاکی و خرابی ته قوايه ، کی زیاتر خودا په رست بی و
له خودا بترسی نه وه ریزداره « گهره یی ریزداریی به له خودا ترسان
دهسته به ر ده بی ده فهرموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَر قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا
مِّنْهُمْ﴾ نه ی نه و که سانه ی پرواتان به تاک و ته نهایی خودا و راستی
پیغه مبه ری تی موحه مده هیناوه و خۆتان به شوینکه و تووی په یامی ده زانن،
باهیچ گه ل و نه ته وه یه ک هیچ دهسته و تا قمی ک گالته به دهسته و تا قمی تر
نه کا، چونکه له وانه یه گالته پی کراو له گالته کار چاکتر بی و لای خودا
ریزی زیاتر بی، و یده چی نه و که سه ی گالته ی پی ده کری لای خودا
خۆشه و یستر بی له و که سه ی گالته که ده کا .

پیغه مبه ﷺ له فهرمووده یه کدا نه بوهوره یهره ربوایه تی کردووه ده فهرموو: (رب اشعث اغبر ذي طمرین تنبوا عنه أعین الناس، لو أقسم على الله لأبره) رواه الحاكم ، واته: زور کس هه یه تهپ و توژاوی و چلکن و شپو شول خه لکی بیژی لی ده کاته وه، به لام لای خودا هیته ده خو شه ویسته نه گهر هر شتیك داوا له خودا بکات بوی جی به جی ده کات.

نیمامی موسلیم هم فهرمووده یه ی بهم جوړه ربوایه ت کردووه (رب اشعث اغبر مدفوع بالأبواب لو أقسم على الله لأبره) زور تهپ و توژاوی و چلکن له بهرده رگایان پالیان پیوه ده نین ، خه لکی به هیچیان نازان وه لی لای خودا ریزدارن وه هرچی داوا له خودا بکن بویان ده سته بهر ده کا . نه مجار چو ن جله و گیری له پیاوان کرد له وه ی گالته به یه کتری بکن ، به هه مان نوسلوب و شیوه دوا به دوا ی جله و گیری له وان جله و گیری له نافرده تان کردو فهرموو:

﴿ولا نساء من نساء عسی أن یکن خیراً منهن﴾ باهیچ نافرده تیك گالته به هیچ نافرده تیکی تر نه کا، چونکه له وان یه گالته پیکراو له گالته که ر چاکتر بی، زور جار نه و نافرده تانه ی گالته به نافرده تانی تر ده که ن و پییان پی ده که نن و خو یان به چاک و بی عه یب ده زانن نه وان خو یان عه یب دارو له که که دارن و گالته پیکراوه کان له وان باشتن.

هه لبه ته نه گهر نافرده تیش گالته به پیاوان بکن یان پیاو گالته به نافرده ت بکن هر هرهمو هه مان حو کمی نایه ته که ده یان گریته وه . پیویسته ساده میزاد زور ناگاداری نه وه بی به گالته کردن به که سانی تر کوړو مه جلیس نه رازی نیته وه، خو ی له م تاوانه پیاریژی و پا به ندی نه و

تەو جیهاته قورئانییه بی، که بنه‌مایه‌کی سه‌ره‌کیه و فاکته‌ریکی گرنه
بۆ قه‌لاچۆکردنی حیق‌دو کینه.

﴿ولاتلمزوا أنفسکم﴾ تانه و ته‌شهر له‌که‌سی دیکه مه‌ده‌ن، عه‌یب و
عار له‌یه‌کتری مه‌گرن. چونکه ئاده‌میزاد هه‌موو برای یه‌کترن له‌باوک و
دایکێک که‌وتونه‌وه، که‌سیک تانه‌و ته‌شهر له‌برای موسولمانی بدا وه‌کوو
نه‌وه وایه تانه له‌خودی خۆی بدا. خه‌لکی عه‌یب‌دار بکا خۆی عه‌یب‌دار
ده‌کا، موسولمانان وه‌کوو نه‌ندامی جه‌سته‌یه‌ک وان هه‌ر نه‌ندامێک نازاری
هه‌به‌و نه‌وانی‌تر هاوبه‌شی نازاره‌که ده‌که‌ن و له‌گه‌لێ دا شه‌و
به‌خه‌به‌رن، بۆیه قورئان تانه‌دانی له‌که‌سانی دیکه به‌تانه‌دان له‌خودی
کا‌برای تانه‌ده‌ر حسیب کردوه.

﴿ولاتنازوا بالألقاب﴾ نه‌ی موسولمانان! نه‌که‌ن نازناوی سووک و
ناشیرین له‌یه‌کتری بنیتن، هه‌ر نازناو له‌قه‌بیک کا‌برا پیتی ناخۆش بی نابی
به‌وه بانگی لی‌یکه‌ی، نه‌مه‌ش تاوانیکی گه‌وره‌یه‌و بلا‌وبونه‌وی له‌ناو
کۆمه‌لدا ده‌بیته‌ هۆکاری دوژمنایه‌تی و رق و کینه له‌یه‌کتری بون و لیک
هه‌له‌شاندنی براهه‌تی و نه‌مانی خۆشه‌ویستی.

وه‌لی نه‌گه‌ر کا‌برا به‌و له‌قه‌به‌ ناشیرینه مه‌شه‌ور بوو پیشی ناخۆش
نه‌بوو به‌وه بانگی لی‌یکری به‌لایه‌وه ئاسایی بوو نه‌وه قه‌یناکا، بۆ
نمونه موفه‌سسیریکی قورئان کورد بووه ناوی (یوسف الأ‌صم) ه‌یوسفه
که‌په. نه‌و له‌قه‌به‌ی بۆ خۆی هه‌له‌بژاردوه‌و به‌وه بانگی لی‌گراوه‌و به‌لایه‌وه
ئاسایی بووه، نازناو له‌قه‌به‌ی جوان و مه‌دح نامی‌ز نه‌هی نایه‌ته‌که
نایگریته‌وه، بانگ کردن به‌و جو‌ر. نازناوه په‌سه‌نده‌و له‌ناو موسولمانان دا
له‌کۆن و نوێ دا باو بووه و باوه.

﴿بئس الاسم الفسوق بعد الإيمان﴾ به راستی دواى ئیمانیهتان و موسولمان بوون ناشیرینه ئیوه به نازناوى ناشیرین بانگی یه کتر بکه ن و له قه بى ناخوش له یه کتری بنین ۱ نه وه فیسق و تاوانه خۆتانى لى پاریزن - ﴿ومن لم يتب فأولئك هم الظالمون﴾ كه سیك واز له و تاوانانه نه هیئى و تۆبه نه كا نه وه پیړى سته مكارانه و عه زابى دۆزه خى بو خۆى ده سته بهر كړدوه . چونكه بهر ده وام بوون له سهر تاوان ده بیته هوى كافر بوون !

﴿يا أيها الذين آمنوا اجتنبوا كثيراً من الظن إن بعض الظن إثم﴾ ئه ی نه وانه ی ئیمانان به تاك و تهنه یی خودا هیئاوه شوین په یامى ئیسلام كه وتوون و محمد ﷺ به پیغه مبه ر ده زانن، خۆتان له زور شك و گومان پاریزن ۱ له خۆتانه وه به بى به لگه ی به هیز گومانی خراب به موسولمانان مبه ن، وه لى گومانی خراب بردن به كه سانی خراب و ره وشت ناشیرین دروسته بو نه وه ی خۆى لى پاریزی ، به لام نابى له سهر نه و گومانه قسه ی ناراست هه لچنى و غه بیته و بوختان نه نجام بدا ، چونكه هه ندی له گومان تاوانه و له كه دار كړدنى موسولمانه و ده بیته هوى لى په نجانى په روه ردگار .

ئیبنو ماجه له عه بدوللای كوپى عومه ره وه ریوايه ت ده كا ده فهرموى: پیغه مبه رم بینى ته وافی مالى خودای ده كړدوه ده یفه رموو: (ما أطيبك و أطيب ريحك، وما أعظمك و أعظم حرمتك و الذي نفس محمد بيده لحرمة المؤمن أعظم عند الله تعالى حرمة منك ، ماله ۱ دمه ، وان يظن به الا خيراً).

ئیمامى مالیک و بوخارى و موسلیم و نه بوداود له نه بو هورهیره وه ریوايه ت ده كه ن ده فهرموى. په روه ردگار ﷺ فهرموى: (اياكم و الظن فإن الظن عذب الحديث، ولا تجسسوا ، ولا تحسسوا ، ولا تنافسوا ، ولا تحاسدوا،

ولاتباغضوا، وكونوا عباد الله اخوانا) خۆتان پيارىزن لە گومان، بىگومان گومان بردنى خراب بە موسولمان درۆتەين درۆيە تاوانىكى گەورەيە.

﴿ولا تجسسوا﴾ جاسوسى بەسەر يەكتەرەو مەكەن ولەعەيب و عارى يەكترى مەكۆلنەو، هەول مەدەن نەيتنى و كەم و كورپى براكانتان بىخەنەرەو، گویتان هەلمەخەن بۆگفتوگۆ كەسانى دىكە كە پىيان ناخۆشە گویتان لى بگرن، هەرەو هەلەكون و كە لەبەرەو مەرپواننە ناو مالى خەلك .

نەبوداودو هەترىش لەئەبەبەرزەي نەسلەمىيەو رىوايەتيان كردووە دەلى: پىغەمبەر ﷺ وتارى بۆ خویندەين و فەرموى: ئەي ئەو كەسانەي بەقسە موسولمان و ئيمان و تەقوا بەتەواوەتى نەچۆتە ناو دلتانەو، لىكۆلنەو لەعەيب و كەم و كورتى خەلكى مەكەن، چونكە هەر كەسى لەعەيب و عارى خەلكى بكۆلنەو خودا لەناو مالى خۆي دا رىسواي دەكا.

طەبەرانى لەحارىشەي كورپى (النعمان) رىوايەت دەكا كە دەلى: پىغەمبەر ﷺ فەرموى: سى شت ئەزەمە و نوشوستين بۆ ئومەتەكەم: رەشبينى و حەسودى و گومانى خراب، يەكيك لەهاوەلان وتى: ئەي پىغەمبەرەي خوا! چ شتىك قەلاچۆي ئەو رەوشتە ناشيرىنانە دەكا؟ پىغەمبەر ﷺ فەرموى: ئەگەر حەسوديت برد تەوبەو ئىستىغفار بكە، ئەگەر گومانى خراپت برد شوينى مەكەو مەچۆرە بنج و بناوانى بەلكو پاشگۆيتى بىخە، ئەگەر لەكردنى شتىكدا رەش بين بووى گۆي پىمەدە بەلكو بویرانە ئەنجامى بەدە.

ئەبو قىلابە دەلى: بەعومەريان گوت كە ئەبو مىحجەنى ئەقەفى لەمالى خۆي دا هاوەلانى كۆدەكاتەو مەي دەخۆنەو، حەزەرەتى عومەر بەرەو مالىان كەوتەري و چورە ژوورەو هەيچى نەبينى ئەبومىحجەن

وتی: ئەی عومەر ئەمە نابێ و بۆت رەوا نیە هەر وا هەلکوتیتە سەر مالتی خەلک، چونکە پەرورە گار نە ی لە جاسوسی کردن کردوو ئەتەر هەزرەتی عومەر بێ سێ و دوو مالتی ئەبومیحجەنی بە جی‌هێشت .

﴿ولا یغتب بعضکم بعضاً، ایحِبَّ احَدکم اُنْ یاکل لحم أخیه میتاً فکرموه؟﴾ با هیچ کەس لە ئێوە باسی خراپە ی کەسانی تر لە ئێوە نەکا، جا باسکردنە کە بەراستە و خۆ بێ یان ناراستە و خۆ بێ، باسی خودی خۆی یا باسی منداڵ و خێزانی بێ، یان هەر شتێک پە یوەندی بە وەو هەبێ چونکە باسکردنی کەسانی دیکە بە خراپە دەبێتە هۆی دڵپەنجانی باسکراوە کەو حیقو کینە لە دڵیاندا بەدی دێت.

پێغەمبەر ﷺ لە فەرموودە یە کیدا کە ئەبوداودو تیرمیزی و ئیبن جەریر لە ئەبوهورەیرەو ریوایەتیان کردو، لە پێناسە ی غەیبەت کردندا فەرمووی: غەیبەت ئەو یە باسی برای موسولمانت بکە ی بە جۆریک پێی ناخۆش بێ، هاو ئەلێک عەرز ی کرد : قوربان! ئە ی ئەگەر ئەو کەسە رەوشتە نا شیرینە کە ی تێدا بوو؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: ئەگەر ئەو کەسە رەوشتە دزیو کە ی تێدا بوو ئەو غەیبەتە، خۆ ئەگەر تێیدا نەبوو ئەو بوختانە .

ئەبوداود دەگێڕێتە وە دەلی: خاتوو عائیشە بە پێغەمبەری گوت: ئەتۆ (صەفیە) ت بەسە کورتە بالایەکی وا و!! پێغەمبەر فەرمووی: (لقد قلت کلمة لو مزجت بماء البحر لمزجته) قسە یەکت کرد ئەگەر لا تێکەلاوی دەریای بکە ی لێلی دەکا..

ئەجار پەرورەدگار غەیبەت کردنی شوپهانووە بە خواردنی گوشتی برای مردووی بۆ ئەو ی موسولمانان راچلە کێنی و قیزیان لە غەیبەتکردن بێتە وە، چونکە خواردنی گوشتی ئادەمیزاد تەبیعیەتی سەلیم قیزی لی دەکاتە وە چ جایی بە مردویش و جگە لەو ی کە نە شرعیشتا حەرامە !!

نایه‌ته که به لگه‌یه کی زور به هیزو ناشکرایه له سهر نه‌وه: که غه‌یه‌ت کردن حرامه و شتیکی قیزه‌ونه، جا نه‌گهر که سیک تووشی نه و تاوانه بوو بازوو توبه بکا و گهر دنی به غه‌یه تکراره که نازاد بکا. وه‌لی نه‌گهر غه‌یه تکرده که به رژه‌وه ندی‌یه کی تیدا بوو نه‌وه غه‌یه تکرده که دروسته، بۆمونه: نه‌گهر کابرایه ک بیه‌وی کچی، خوشکی، خزمی بدا به‌شوو به که سیک ■ نه‌وه که سه عه‌ییی تیدا بوون تو پیت ده‌زانین و راویژیان پی‌کردی ده‌بی چی راسته بیللی و عه‌ییی کابرای خوازیینی کهر ده‌رخه‌ی.

غه‌یه‌ت په‌یوه‌نده به‌پاریزگاریی ریژی ناده‌میزاد به‌غه‌یه‌ت نه‌وه ریژه ده‌شکی و نه‌وه سنوره ده‌به‌زیندری ناموسو که سایه‌تی هه‌تک ده‌کری. پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌حه‌جی مالتاوایدا و تاریکی خوینده‌وه له‌وتاره‌که‌دا خیطابی ناراسته‌ی موسولمانان کرد و فهرمووی: (ان دماءکم و اموالکم و اعراضکم علیکم حرام کحرمة یومکم هذا، فی شهرکم هذا، فی بلدکم هذا) خوینتان مالتان ناموستان له‌یه‌کتر یاساغه ■ نابی ده‌ستدریژیان بکریته سهر ده‌بی پاریزگارییان بکری، وه‌کوو چۆن نه‌وه رژه‌وه که رۆژی عه‌ره‌فه‌یه و نه‌وه مانگه که مانگی ذیلحیجه‌یه و یه‌کیکه له (أشهر الحرام) و نه‌وه ولات و خاکه که مه‌که‌یه ریژدارن و پیویسته ریژیان بگیری و پاریزگارییان بکری.

له‌فهرمووده‌یه کی ترده‌بو‌داود و تیرمیزی له‌نه‌بو هوره‌یره‌وه ریوایه‌تیان کردوه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر فهرمووی: (کل المسلم علی المسلم حرام، ماله و دمه و عرضه، حسب امرئ من الشر ان يحقر أخاه المسلم) هه‌موو موسولمانیک له‌سهری حرامه ده‌ستدریژی بکاته سهر مال و ناموس و خوینی موسولمانانی‌تر، به‌سه بۆ خراپی ناده‌میزاد که سوکایه‌تی به‌برای

موسولمانی بکا. به چاوی سوك سهیری بکا پاشمله غه ییه تی بکا و ریژی بشکیتنی.

له فهرمووده یه کی تر دا ئه بو داود له ئه بو بورده ی به له وی یه و ریوایه تی کردوه ده ئی پیغه مبه ره ﷺ فهرمووی: ئه ی ئه و که سانه ی به و آلهت ئیمان تان هیناوه به لام ئیمان نه چوه ته ناو دلئانه وه، وریابن غه ییه تی موسولمانان مه کهن شوین کهم و کوری و نهیئنی به کانیا ن مه کهن، چونکه بیگومان هدرکه سی به دوی عه و رهت و نهیئنی موسولمان دا بکه وی بیه وی ئاشکریان بکا، خوداش شوین نهیئنی و عه یب و عاری ئه و ده که وی، که سیکیش خودا شوین نهیئنی و عه یب و عاری بکه وی له مالی خوی دا ریسوای ده کا !!

﴿واتقوا الله ، ان الله ثواب رحيم﴾ ته قوای خوداتان هه بی و بترسن له بی گوئی فهرمان و جله و گریه کانن، خوتان له سزاو تو له بیاریزن قیزتان له غه ییه تی بی و توخنی نه کهن، بیگومان خودا توبه وهرده گری و به زه بی دیته وه به وانه ی له تاوان ده گهرینه وه و پشت به خوا ده به ستن .

دوای ئه و هه موو بانگ لی کردنه یه که به دوای یه کانه به ﴿یاأیها الذین آمنوا﴾ و سه رنج راکیشانیان بو ئه و ئاسۆ به رزه و دنه دانیان بو ئه وه ی بگه نه ئه و ئاسته به رزو پیروژه پر فهر و به ره که ته، بو دهسته بهرکردنی ئه و ئادابه نه فسی و کۆمه لایه تیانه .

پاش دروست کردنی ئه و هه موو شوراو سیاجانه ی دروستی کردن بو پاریزگاریی نازادی و کهرامهت و مال و نامووسی موسولمان و زامنکردنی ئه و هه موو شتانه به ته قوای خوداو له خودا ترسان ، دوای به رزبونه وه به سه ر ئه و هه موو پلیکانانه دا بو گه یشتن به و ئاسۆ به رزو

پىرۈزە ، خىطاب ئاراستەى ھەموو ئادەمىزاد دەكا و پىراى
جوداوازى رەچەلەك و رەنگ و زوبان ولات و ھۆزۈ بىنەمالە ، بۆ ئەۋەى
سەرنىچان رابكىشى بۆ ھەقىقەت و راستىيەكى حاشا ھەلنەگر
بۆ تەرازويەكى بىۋىنەو سەنگى مەھەكى كۆمەلگاي ئادەمىزادى
نەۋنەىي و دەفەرمۇي:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَ
قَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ، إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ ئەى
ئادەمىزاد بەگشى بەھەموو چىن و تويۇر رەچەلەك و نژاد و رەنگ و
زوبانتانەۋە كەدابەش بون بەسەر چەندەھا ھۆزۈ گەل و تاقم و كۆمەلەۋە،
ھەر گەلەى بەزمانىك دەدۇي و لەشۋىنىكى سەر زەۋى نىشتەجىيە، ھەيە
رەش پىستە و ھەيە سوورە و ھەيە سىي و ھەيە گەنم رەنگ ھەمووتان
لەبنەرەتدا لەدايك و باۋكىك بەدى ھاتون و ۋەچەۋ نەۋەى ئادەم و ھەۋان،
ئادەمىش لەگل دروستكراۋە.

كەۋاتە پەرتەۋاز مەبن و كىشەۋ دوۋبەرەكى مەخەنە نىۋانتانەۋە
نىۋەمان كەرد بەھەموو ھۆزۈ گەل و نەتەۋە جىاجىايانە بۆ ئەۋەى
يەكتىرى بناسن و بەيەكتىر ناشابىن، نەك بۆ نەۋەى كىشەتان تىبىكەۋى و دژ
بەيەكتىر بوەستى ۋەشانازى بە بىنەمالەۋ ھۆز و ەشەيرەتەۋە بىكەن،
خۇتان بەسەر يەكتىر ھەلبنىنەۋە؛ بەكورتى ھەمووتان خودا دروستى
كەردون و كەردونى بەگەل و ھۆز و خىل و بىنەمالە بۆ يەكتىر ناسىن نەك
خۇبەزلزانىن و خۇھەلنەۋە بەنژاد!

رېزۈ گەۋرەيى نىۋانتان بەتەقۋا و خوداپەرستىيە ۋە كىزىياتر لەخودا
بەرسى و تەقۋاى ھەبى ئەۋە رىزدارترە، ۋاز لەخۇبەزلزانى و خۇھەلنەۋە
بىنن ، بىگومان خودا زانايە بەھال و نەپتىنى و كارو بارتان ، خەبەردارە
بەناشكراۋ نەپتىتان، ھىچى لىگوم نابى .

بێگومان ئەم ئایەتە بەلگەیە لەسەر ئەو کە کەفائەت لە بەینی ژن و مێرددا بەغەیری ئاین داریی بایەخی نیە، ئەو حەدیشانەی رێوایەتکاران کە گوايە کۆرە مسکین و کۆرە کوردو کۆرە فارس و .... هتد هاوکۆفی کچە قورەیشیەک نین، کچە هاشمیەک بازۆر دینداریش نەبێ لە کۆرە کوردیکی خۆتەندەوارو موسولمان پایەبەرترە هەروا زۆر لەم قسەو قسەلۆکانە کە لەهەندی کتێبان دا چەسپاون راستەوخۆ دژی ئەم ئایەتە پێرۆزن، بۆیە دەبێ بەحەدیشان نەزانین ، وە بەبەلگەو رەتیان بکەینەو .

رەحمت لەئیمامی مالیک: کە تەنها ئاینداری و کەفائەت دەکاتە مەرجی کەفائەت و هەر ئەو بواره بەتەرازوی بەرزو نزمی ئادەمیزادەکان دەزانێ!!

ئایینی ئیسلام بەناشکراو بەنهیتی دژی ئەو دەمارگیری (عصبیە) نەزانیانە وەستاوەو ویستویەتی بەهەموو جوړیک ریشەکێشیان بکا. بۆ ئەوەی لەژێر ئالای (لا اله الا الله) دا یاسا ئیسلامییە جەهانگیرەکە ی بچەسپێنێو ئادەمیزاد بکەوێتە بەختەوهرییەو و کامەرانی دونیاو قیامەتی بۆ دەستەبەر بێ.

تەنانەت بانگەشە خێلەکی و دەمارگیری بە شتیکی بۆگەن و قیزەون داناو، ئیمامی موسلیم لەجایی کۆری عەبدوللاو فرمودە یەکی رێوایەت کردوو تێیدا هاتوو کە پێغەمبەر ﷺ دەربارە (عصبیە) فرمویەتی: (دعوها فإنها منتنه) وازی لی یێتن بانگەشە بۆ مەکەن چونکە بۆگەنە.

هەروەها لە فرمودە یەکی تردا کە ئەبوبەکری بەزار رێوایەتی دەکا ، دەلی: پێغەمبەر ﷺ فرموی: (کلکم بنو آدم، و آدم خلق من تراب، و اما بن قوم یفزعرون بأبائهم ولیکون أهون علی الله تعالی من الجعلان)!

بنده‌مای نایینی راسته‌قینه

قَالَتِ الْأَعْرَابُ ءَآمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ
 قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيْمَنُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾
 إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
 وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ
 الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾ قُلْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ
 يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
 ﴿١٦﴾ يَمْنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمْنُوا عَلَيَّ إِسْلَمَكُمْ بَلِ اللَّهُ
 يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَيْتُكُمْ لِلْإِيْمَنِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ إِنَّ اللَّهَ
 يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

نه مجار له کو‌تایی سوره‌ته که‌دا حه‌قیقه‌تی نیمان و نرخی شه و هی‌زه
 مه‌عنه‌ویه روون ده‌کاته‌وه ره‌ددی نه‌وانه ده‌داته‌وه که به‌روالته خویان
 به‌موسولمان ده‌زائن و به‌لام مه‌عنای نیمان له‌کرده‌وه کانیا‌ندا ره‌نگی
 نه‌ده‌دایه‌وه، به‌زمان نیمانیان هی‌تابو به‌لام نه‌چو بوه ناو دلیانه‌وه،
 ده‌فه‌رموی:

﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا ، قُلْ: لَمْ تَوْمِنُوا ، وَلَكِنْ قُولُوا: أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ﴾ هەندێ لەعەرەبە سارانشینەکانی بەنی ئەسەد لەسالانی گرانیدا هاتنە مەدینە و شایەتومانیان هێنا بەلام لەناخووە موسولمان نەبوو بوون، دەستیان کرد بەمنەت کردن بەسەر پیغەمبەردا دەیانگوت: ئەو ئیمە دژت نەوستان و بەئارەزووی خۆمان ئیمانمان پێهێنای وەکوو فلان هۆزو فیسار خێلمان نەکر. شەرت لەگەڵ بکەین بەرەنگارت بپێنەو، دەسایێنە لەمالی زەکات بەشی باشمان بدەری...!

ئەو موخەمەد پێیان بلی: ئەو ئێوە ئیمان نەچووە ناو دلتانەو. بەلکوو بەپرۆا ئەت خۆتان بەموسولمان نیشان دەدەن، کەواتە مەلێن: ئیمانمان هێناو و باوهری ئیسلامی لەدلمان دا جیگیر بوو، بەلکوو بلێن گەردن کەچت بووین و خۆمان تەسلیم کردوو، ئێوە هیشتا ئیمان نەچووە ناو دل و دەرونتانەو چونکە ئەگەر ئیمانی راستەقینە لەناختان دا جیگیر بوایە لەهەلسوکه و تاندا رەنگی دەدا یەو و ئاکارو رەفتارتان بەشیو یەکی تر دەبوو.

ئایەتە کە بەلگە یە لەسەر ئەو: کە ئیمان لە ئیسلام تاییبەت ترە، ئەمەش دەق رای ئەهلی سوننەو جەماعە یە! واتە: لەنیوان ئیمان و ئیسلام دا عام و خاصی رەها هە یە. ئیمان (خاص) و ئیسلام (عام) ه . ئەجار پەرور دگار موسولمان نەهەل دەنی بۆ و دەستەهێنانی ئیمانی راستەقینە و تەواو دەفەر موی:

﴿وَأَن تَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئاً ، إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ ئەگەر ئێوە بەراستی تاعەتی خودا بکەن، دلسۆزانە ئەرک، سەرشارانی خۆتان ئەنجام بدەن، برپای راست و دامەزراوتان

هه بى شه پراو پر پاداشتتان ده دریتته وه و هیچ له پاداشتتان کهم
ناکریتته وه، که وای پاداشتی خوتان پوچ مه که نه وه دلسوزانه نهرکی
سه رشتانتان نه نجام بدن !

بیگومان خودا لیخوشبوو خاوه نی به زه بی یه، ههر که سی تویه بکا و
دلسوزانه کارو نهر که کانی خوی راپه ریتی، له تاوانی خوش ده بی و دوی
تویه کردن سزای نادا.

﴿إِذَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَأْتُوا وَ جَاهِدُوا
بَأْمَانِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ به راستی
موسولمانانی راسته قینه ههر نه وانن، که ئیمانیتکی راست و ریشه بیان
هینا وه بر وای ته وایان به تاک و ته نهایی خودا و پیغه مبه ریتی
(موحه ممد) هیه، له دلیان دا نهم باوه ﴿چه سپیوه به زویان ئیقراری
پی ده کمن و له کرده وه کانیان دا رهنگ ده داته وه ..

.. نه مجار پاش ده سته به ربوونی نهم ئیمانه ئیتر شک و گومان و لاوازی
رووی تی نه کردوون و له سهر بیرو باوه ری خویان به رده وام بوون به مال و
گیانی خویان له پینا و ئایینی خودا تیکوشاون، هه ولیان دا وه خودا
له خویان رازی بکمن و ئالای (لا اله الا الله) به رزیته وه به نازادی
بشه کیتته وه، ئانه وانن موسولمانی ساغ و خوداناسی راسته قینه ن، نه که شه
عه ره به سارانشینانه ی به وواله ت ئیسلام بو بوون وه لی ئیمان نه چوبوه
ناو دلیانه وه!

﴿قُلْ أَتَعْلَمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ؟ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ نه ی پیغه مبه را
پیان بلی: بۆچی ئیوه خودا ئاگادار ده کمن به سهر ئایینی خوتان دا؟
واده زانن خودا نازانی چیتان له دل دایه؟ نانا وامه زانن خودا ئاگاداری
نهیتنی ناو دلتانه و ده زانی چی تیدایه، نه که ههر شه وهنده به لکوو خودا

ده زانی ناسمانه کان و زهوی چییان تیدایه، هر له زه پرده هه تا مه جه ره
ئاگاداری هه موانیانه وردو دروشتی نه م بوونه وه ره ی ئاگا لیه . نه دی
چون نازانی ناخو ئیوه موسولمانی راسته قینه یان نا؟ خودا زانیه
به هه موو شتیک و هیچی لی ناشاردریته وه .

﴿يَمْنُونَ عَلَيْكَ اِنْ اَسْلَمُوا قُلْ: لَا تَقْنُوا عَلَيَّ اِسْلَامَكُمْ. بَلِ اللّٰهُ يَمْنُ
عَلَيْكُمْ اَنْ هِدَاكُمْ لِلْاِيْمَانِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ نه ی پیغه مبهه!
پیان بلی: موسولمان بوونی خوتان مه که نه منهت به سه رمه وه، چونکه
سودی ئیمانیه تانه که تان بو خوتانه، به لکوو خودا منهت ده کا به سه ر ئیوه
دا سه بارهت به وهی که هیدایه تی داوون بو ئیمانیه تان و ته و فیقی
داوون بو نه وهی قبولی تاین بکه ن، نه گهر راست بکه ن ئیوه ئیماتان
هیئابی! واته: ئیوه درو ده که ن ئیماتان نه هیئاوه هر بهروالهت
موسولمان بوون!

نه مجار پهروه ردگار جهخت له سه ر نه وه، ده کاته وه: که هرچی نهیئنی
ناسمانه کان و زهوی هه یه به سه ری دا ئاگاداره و ده فه رموی:

﴿اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ، وَ اللّٰهُ بِصِرِّمٰا تَعْمَلُوْنَ﴾
بیگومان خودا ئاگاداره به هه موو نهیئنی و ئاشکرایه که له ناو ناسمانه کان و
زهوی دا، له وانه نه وه نهیئنی و شاراوانه ی ناو دلی ئاده میزاد، خودا ئاگاداره
به سه ر هه موو هه لسوکه وت و ئاکارو ره فتاریکتان دا، پاداشتان ده داته وه
چاکه به چاکه و خراپه به خراپه . هیچی لی گوم نابیی، ئیمانی راسته قینه و
ئیمانی فره فیل لیک جیا ده کاته وه، نیازو مه به سه ته کانی ئاده میزاد
ده زانی، ئاگاداری هیوایهت و ترس و خه ته ره و خه یالاتی هه موو
ئاده میزادیکه .

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره قی (ق)

نهم سوره ته ناونراوه سوره قی (قاف) چونکه سه ره تای سوره ته که بهو پیتته ده ست پیّ ده کا، له هه مان کاتدا یه کهم پیتته له وشه ی قورئان! سوره تیکی هه ست هه ژیتته و ترس هاوه رو دلّ وه له رزه هیتته، جه ره سی وشه کانی و تارمایی مانا کانی کاریگریه کی ته وای له سر دلّ و ده روون هه یه ۱ نهم لاو نه و لا له نه فسی ناده میزاد ده گریّ و له هه موو خه ته ره و جم و جولیک کی دا به شوینیه وه یه تی به ئاشکرا و به نه ییتی چاودیری ده کا به چاودیری په روه ردگار که تاقه چرکه یه ک لیتی بی تاگا نابیّ.

نه وه به ناده میزاد راده گه یه نیّ و به گویّی دا ده دا: که هه ره له روژی له دایک بوونیه وه، وه له وه پیشیش تا ده مرّی و له وه دوایش هه موو هه لئسوکه وت و ئاکار و ره فتاریکی هه موو خه ته ره و خه یالیک کی، هه موو قسه و ورته یه کی له لایه ن خوداوه کؤنترۆله به وردی مورا قه به و حسیب و لیّکۆلینه وه ی له سه ره .

هه لبه ته سوره ته که مه ککییه و ناوه رۆکه که ی نه و باس و خواسانه ن : که سوره ته مه ککییه کان له خو یان گرتوون، که بریتین له بنه مای عه قیده و چه سپاندنی یه کتاپه رستی و راستی پیغه مبه رایه تی و زیندوبوونه وه ی ناده میزاد له روژی قیامت دا، وه لیّ نهم سوره ته پیّ له سر باسی زیندوبوونه وه راده گریّ و رهددی نه وانه ده داته وه که بر وایان به زیندوبوونه وه و حیساب و لیّکۆلینه وه ی قیامت نیه . بۆیه سه ره تا باسی ئینکاری کردنی موشریکه کانی عه رب ده رباهری زیندوبوونه و سه رسامیان له پیغه مبه رایه تی پیغه مبه ره ده ست پیّ ده کا!

بۆ ده رخستنی ده سه لاتنی ره های پهروهردگار بۆ به دیهینانی روژی
قیامت- نایه ته کان ئاده میزاد هه لده نین بۆ تیپرامان و وردبونهوه
له روبه ری بوونهوه و سه یرکردنی ئاسمان و وردبونهوه له جوانی و فراوانی
ئاسمان و زۆری ته ستیره کانی - و وردبونهوه له زهوی و کیوو که ژ و
دهشت و بیابان و له شیوو دهشت و چۆم و ده ریاکانی له پوهك و دارو
درهختی له به فرو باران و زریانی!

ئه بچار دێرۆك و به سه رهاتی گه له پێشیننه کانی وه کوو گه لی نوح و
ئه صحابی رهس و قهومی عادو شمود و عادو نوح و ئه صاحبولئه یکهو
قهومی شوعهیب و قهومی توبعه راده نوینن و سه رهنجی خه لکه که
راده کیشی بۆ بیرلی گردنه وه و سه ره نجامیان: که له راستیدا جیگای
سه رنج و هه ق وایه هه موو کهس په ند و عیبه تیان لی وهر بگری!

ئه بچار بهر پر سیاریه تی هه موو ئاده میزادێك راده گه یه نن و نه وه روون
ده کاته وه : که هه ره یه کیك له ئیمه دوو فریشته چاودێرنی و وردو درشتی
کرده وه و گوftar و ئاکارو ره فتاری تۆمار ده کهن و بۆ چاکه و خراپه
چرکه یه ك لی ی بی ناگا نین .

ئه بچار نه وه راده گه یه نن که فلیمی ژیا نی ئاده میزاد به چه شتنی پیا له ی
شه رابی مردن کوتایی دی و ده که ویتته ژیا نیکی تره وه و تووشی
ته نگ و چه له مه ی ژیا نی به رزه خ و زیندوو بوونه وه ی قیامت و حه شرو
حیساب و لیکۆلینه وه ده بی، که وایی پتویسته ئاده میزاده کان په ند
وه ر بگرن و خۆیان بۆ نه و رووداوه ناماده بکهن و تویشوی سه فەر بۆ نه و
سه فەر سامناکه ده سته بهر بکهن .

کۆتایی سوره ته کهش به سه رنج را کیشانی ئاده میزاد ده هی نن بۆ لای
دیه ر به نه وه ره یه کانی وه کوو دروستکردنی ئاسمانه کان و زهوی نه وه ی
تیایا لیه و ورداوی زیندوو بوونه وه ی قیامت و گوپ هه لته کاندنی نه و

هه‌موو مردوانه‌ی که هه‌ر خودا خۆی ژماره‌یان ده‌زانی که به‌هه‌له‌داوان و به‌خیرایی به‌پیر بانگه‌وازی خوداوه دین له‌سارای مه‌حشره‌دا کۆده‌بنه‌وه بو لی‌کۆلینه‌وهو سه‌ره‌نجام سزاو پاداشت به‌گویره‌ی کرده‌وه.

ئهم سوره‌ته جه‌ره‌س و وه‌قعیکی تایبه‌تی هه‌یه‌وه‌ه‌ست هه‌ژینه، بۆیه له می‌ژوودا هه‌میشه به‌بۆنه‌ی روداوی سامناک و کۆبوننه‌وه‌ی گشتی خوێنراوه‌ته‌وه بۆنه‌وه‌ی بیسه‌ران به‌خه‌به‌ره بی‌نی و په‌ندو عیبه‌تی لی‌وه‌ر بگرن.

جایی کوری سه‌موره فەرمووده‌یه‌ک ریوايه‌ت ده‌کا و موسلیم له‌سه‌حیه‌که‌یدا هیناویه‌تی که پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ له‌نوێژی به‌یانی‌دا سوره‌تی (ق) ده‌خویند.

موسلیم و نه‌بودا دوو به‌یه‌قی ئیبنوماجه له (أم هشام) ی کچی حارثه‌ی (النعمان) ریوايه‌تیاں کردووه که ده‌لی: ﴿ق وَالْقُرْآنِ الْحَمِيدِ﴾ م له‌ده‌می پی‌غه‌مبه‌ره‌وه بیستووه له‌وتاری رۆژانی هه‌ینی‌دا له‌سه‌ردوانگه‌ی ده‌بخویند.

موفه‌سسیرین له‌نیوان سوره‌تی (ص) و سوره‌تی (ق) دا چهند شیوه لی‌کچوون و موشابه‌هه‌یان به‌دی کردوون له‌وانه:

هه‌ردوو سوره‌ته‌که به‌یه‌ک پیتی هیجا ده‌ستیان پی‌کراوه، له هه‌ردوکیاندا دوا به‌دوا پیتیه‌که سویند به‌قورئان خوراوه، دوا به‌دوا ئه‌وه وشه‌ی (بل) و ئوسلوبی (تعجب) به‌کاره‌ینراوه.

له‌سه‌ره‌تای سوره‌تی (ص) دا ده‌فه‌رموی: ﴿وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ﴾ له‌کۆتاییشی‌دا ده‌فه‌رموی: ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾. له‌سه‌ره‌تای سوره‌تی (ق) دا ده‌فه‌رموی: ﴿وَالْقُرْآنِ الْحَمِيدِ﴾ له‌کۆتاییشی‌دا ده‌فه‌رموی: ﴿فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مِنْ يَخَافُ عَيْدِ﴾. ناوه‌پۆکی هه‌ردوو سوره‌ته‌که بریتیه له‌چه‌سپاندنی بنه‌ماکانی بیروباوه‌ر (ته‌وحید، نبوة، زیندوبورنه‌وه).

موشریکه کان بر وایان به زیندوبوونه و نیه و قورئان ره ددیان ده داته و

بسم الله الرحمن الرحيم

ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ ﴿۱﴾ بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ
فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿۲﴾ أَمْ دَامَتْنَا وَكُنَّا نُرَآكَ ذَٰلِكَ
رَجْعًا بَعِيدٌ ﴿۳﴾ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ
حَفِیْظٌ ﴿۴﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِیْجٍ
﴿۵﴾ أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا
وَمَا لَهُا مِنْ فُرُوجٍ ﴿۶﴾ وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا وَالْقَيْنَا فِيهَا رُوسِيَ
وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِیْجٍ ﴿۷﴾ تَبْصِرَةٌ وَذِكْرٌ لِكُلِّ عَبْدٍ
مُنِیبٍ ﴿۸﴾ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ
وَحَبَّ الْحَصِيدِ ﴿۹﴾ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ﴿۱۰﴾
رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَٰلِكَ الْخُرُوجُ ﴿۱۱﴾

﴿ق﴾ هینانی نهم جوړه پیتانه له سهره تای هه ندی له سوره ته کانی
قورئاندا چه ند مانایه ک ده به خشی و یچووتر مانا ته وهیه: په روه ردگار
ته حه دای عه رب و غهیری عه ربی کردووه که بتوانن نموونه ی قورئان یان

دە سۈرەتى بەلكو سۈرەتتىكىشى بىخەنە پرو ، واتە: پىئان دەفەرمۇئ:
ئەو قورئان لەو جۆرە پىتانه پىك ھاتوۋە! دەى ئىو ئەگەر ئازان نمونەى
قورئان پىنن، خۆتان بەتاقى بىكەنەو، خۆ قورئان بەزمانى خۆتانەو لەو
پىتانه پىك ھاتوۋە!

پىگومان ناتوانن بەلكو ئەگەر ھەموو جندۆكەو ئادەمىزادىش يەك
بىگن تۈنانى خۆيان بىخەنە گەر ھەر ناتوانن نمونەى قورئان تەنانت
سۈرەتتىكىشى بىخەنە پرو.

﴿والقرآن المجيد﴾ سۈيئەم بەقورئانى پر خىرو بەرەكەت و بەرزو پىرۆز
بى، ئەتۆ ئەى موخەمەد پىغەمبەرى و رەوانەكراوى بۆ سەر ئەو
قورەيشىيانەو ھەموو ئادەمىزادو جندۆكە، بانگەوازيان دەكەى بۆ
يەكتاپەرستى و لەسزاو عىقابى رۆژى قىامەت دەيانترسىنى، دەتەوئ
لەتارىكى كوفر رزگارىان بىكەى بىياخەيتە سەر رىگای راست و رۆشن و
بەختەورى دۇنياو قىامەتيان بۆ دەستەبەرى

﴿بل عجبوا أن جاءهم منذرٌ منهم﴾، فقال الكافرون هذا شيءٌ
عجيبٌ ﴿بەلكو كافرەكانى قورەيش سەرسام بوون لەوەى كە لەپەرگەزى
خۆيان پىغەمبەر ترسىنەر بىتە سەريان و بانگەوازيان بىكا بۆ
يەكتاپەرستى، شتەكەيان لەشك و گوماندا نەھىشتەو بەلكو بەئاشكرا
وتيان: ئەمە كە (مەھمەد) پىاوتىكە وەكوو خۆمان و لەپەرگەزى خۆمانەو
لافى پىغەمبەرىتى لى دەدا شتىكى سەرسوپھىنەر ۋ ئىمە لەبەرەمبەرىدا
سەرسامىن! بەلام بابزانن ئەو ھىچ جىگای سەرسوپمان نى، چونكە ئەو
كارە بەدەست خودايەو خوداش بۆ خۆى فروستادەى خۆى لەفرىشتەو
ئادەمىزاد ھەلدەبىزى و ئەركى تايبەتيان دەخاتە ئەستۆ!

نهك همر شه وهنده بهلكو بهلایانه شه سهر كه دواى مردن
زیندوبینه وه، شه وه تا به ناشكرا ده لیتن:

﴿أئذا متنا و كنا تراباً؟ ذلك رجعٌ بعید﴾ نایا كه نیمه مردین
وبوینه شه به خاك و خۆل جارێكى دى زیندوده كرینه وه؟ به راستى شه
زیندوبوونه وه مان و رابوونى قیامه ته مان شتیكى دووره عه قل وه رى
ناگرى و مومكین نیه شتى وا پروو بدا!!

نه جار پهروه ردگار ره ددیان ده داته وه ده فهرموى: ﴿قد علمنا ماتنقص
الأرض منهم و عندنا كتابٌ حفیظ﴾ بیتگومان نیمه به زانیاریه كى ته واو
زانپومانه و ده زانین خاك چۆن جهسته ی خواردون و چۆن رزیون و چیان
به سهر هاتوه ، هه موو حال و وه زع و روداوو به سهر هاتیان پێش مردن و
دوامردنیان لای نیمه له له و حوله حفوظدا و نوسراوه ناشكرا و عه یانه و
هیچمان لى گوم نه بووه، ههركاتى بانه وى زیندویان بکهینه وه زۆر به ئاسانى
جهسته یان رێك ده خهینه وه زیندویان ده كهینه وه و كیشیان ده كهین بۆ
حیساب و لیکۆلینه وه، ههركه سه به گویره ی خۆى سزاو پاداشتى
كرده وه كانى وه ده گریته وه.

نه جار پهروه ردگار هۆى كوفرو سهره قى قوره یشیه كان دیاریى ده كاو
ده فهرموى: ﴿بل كذبوا بالحق لما جاءهم فهم فى أمرٍ مریج﴾ كافره كانى
مه كه كه له راستیدا قورئان به درۆده خه نه وه و بپروا به پێغه مبه ریه تی
موحه مه دﷺ ناكهن و به بى به لگه و لى وردبوونه وه پشت له بانگه وازى
نیسلامى هه لده كهن و شه په یامه پیروژه ره تده كه نه وه..

شه وان ده رباره ی نیسلام له حاله تی سه رلیشیواوى و راپایى دان، ده میتك
ده لیتن: قورئان سیحره و محمد ساحیره ، چه لێك یه ژن: قورئان شیعره و
محمد شاعیره، وه ختیكیش ده بیژن: قورئان فال و فرویشاله و حمدیش

جادوبازو کۆله‌وه‌نانی‌یه، نازانن چۆن به‌ربه‌ره‌کانی ئەو په‌یامه‌ بکه‌ن،
هه‌میشه‌ له‌ده‌راوکی‌دان و سه‌رگه‌ردان و سه‌راسیمه‌ن!!

نه‌ده‌بوو ئەو هه‌لوێسته‌یان هه‌بی ﴿أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ
كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ﴾ نایا ئەو کافرا نه‌ بوچی سه‌یری
ناسمان ناکه‌ن له‌ژوو سه‌ریان‌ه‌وه‌ چۆمان دروست کردووه‌ به‌بی کۆله‌که
رامان گرتووه‌، چۆن ئەو ناسمانه‌ به‌رفراوانه‌: که هه‌ر خودا ده‌زانێ
چه‌نده‌وه‌ چۆنه‌ به‌بی درزو کون و که‌له‌به‌ره‌، ده‌سه‌یری بکه‌ن و به‌یر
له‌ده‌سه‌لاتی خودا بکه‌نه‌وه‌.

وه‌کو له‌نایه‌تیکی‌تردا ده‌فه‌رموی: ﴿الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا
مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَافُوتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُتُورٍ
ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ﴾
الم‌ل‌ک/۳-۴ ئەوانه‌ نه‌گه‌ر که‌وده‌ن و نه‌قام نه‌بوونایه‌ به‌سه‌یرکردنی ناسمان و
تیف‌کری‌ن لی‌ی خودایان ده‌ناسی وه‌ ئیمان‌یان پیتی ده‌هینا، و
یه‌ک‌تاپه‌رستی‌یان نه‌نجام ده‌دا !!

﴿وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ
بَهِيجٍ﴾ هه‌روه‌ها بوچی ئەوانه‌ سه‌یری زه‌وی ناکه‌ن و لیتی‌وردنابنه‌وه‌ بزانه‌ن
ئیمه‌ چۆن رامان خسته‌وه‌ به‌رفراوانان کردوه‌، کیتومان له‌سه‌ر داکوتاون
بۆ ئەوه‌ی جم و جول و له‌رزه‌ به‌دانیش‌توانی سه‌یری نه‌کا، نه‌یان‌هه‌ژینی و
رایان نه‌تله‌قی‌تی گیانله‌به‌ران له‌سه‌ری هه‌ست به‌ئارامی بکه‌ن.

نه‌جار بۆ ناروانن ئیمه‌ له‌سه‌ر زه‌وی چۆن ئەو هه‌موو دارو دره‌خت و
گیاو گول و گول‌زاره‌مان رواندووه‌ دیمه‌نی زه‌ویمان پسی رازاندۆته‌وه‌،
له‌هه‌موو جوړیک نیرومی‌مان تیدا خولقاندون، وه‌کو له‌نایه‌تیکی‌تردا
ناماژه‌ به‌وه‌ ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ﴾ الذاریات/۴۹ .

ئیمه که بهو جوړه ناسمان و زه ویمان دروستکردون ﴿تبصرة و ذکرى لكل عبد منيب﴾ بۆ رینمایى ئاده‌میزاد بۆ ئه‌وه‌ی به‌نده گه‌راوه و تۆبه‌کاره‌کان، تییان رامینن و بیریان لی‌یکه‌نه‌وه، و زیاتر ئیمانیان به‌هیز بى و پتر خودا په‌رستى بکه‌ن .

نه‌بجار ناماژه به‌چۆنیه‌تی روانی گياو دره‌خت ده‌کا ده‌فه‌رموی: ﴿ونزلنا من السماء ماءً مبارکاً فأنبتنا به‌جنت و حبّ الحصيد﴾ با ئه و خه‌لکه له‌ده‌سه‌لآت و توانایی ئیمه وردبینه‌وه بپروانن چۆن ئیمه له‌به‌رزایی به‌وه ناوئیکى پر فېرو به‌ره‌که‌تمان باراندوه، به‌وه دارو دره‌خت و روه‌کمان رواندوه، باغ و تزارمان پټک هیناوه، دانه‌وټله‌و به‌روبومی جیاجیامان پى هیناوه‌ته دى، دانه‌وټله ئیوه ده‌یچینن به‌باران پى‌ده‌گاو دواى ده‌یدورونه‌وه و ده‌یکه‌نه‌و بژئو .

﴿و النخل باسقات لها طلع نضيد﴾ هه‌روه‌ها به‌ئاو دارخورما‌مان رواندوه که ده‌ییینن چهند به‌رزو جوانه، میوه‌که‌ی زۆرو چین چین له‌سه‌ر یه‌ک ده‌که‌وی.

ئاوا بهو جوړه بارانمان باراندوه دره‌خت و گژو گیامان پى‌رواندوه، به‌روبوم و دانه‌وټله‌ی لی‌ده‌سته‌به‌ر ده‌که‌ن، ﴿رزقاً للعباد و أحینا به‌بلدة میناً کذلک الخروج﴾ بۆ ئه‌وه ببیته رزق و روژى بۆ به‌نده‌کامن، سوپاسی په‌روهر دگاریان بکه‌ن له‌سه‌ر ئه‌و نازونیه‌مه‌تانه، ئیمه بهو بارانه ولآتى مردوو روت و سوته‌مه‌رۆ زیندووده‌که‌ینه‌وه، گياوگژو دارو دره‌ختى تیدا ده‌روینن، هه‌ر بهو جوړه‌ش ئیوه‌ی ئاده‌میزاد دواى مردن زیندووده‌که‌ینه‌وه .

واته وینه‌ی زیندوبوونه‌ی روژى قیامت ده‌ق وه‌کوو شین بوونه‌وه و روانه‌وه‌ی دارو دره‌خت و گژو گیایه‌هه‌ردوو حاله‌ته‌که بۆ ده‌سه‌لآتى خودا

چون یه‌کن، چۆن به‌به‌رچاوتانه‌وه ئیمه به‌هۆی باراندنی بارانه‌وه زه‌وی
 وشک و سوتمه‌پۆ زیندوو ■ کهینه‌وه به‌هه‌مان شیوه به‌بی‌ماندوبوون
 رۆژی قیامت مردوو‌ه‌کان زیندوو‌ه‌کهینه‌وو ■

ئینکاری کردنی زیندوبوونه‌وه دیارده‌یه‌کی کۆنی ئاده‌میزاده

كَذَّبَتْ

قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾ وَعَادُ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ
 لُوطٍ ﴿١٣﴾ وَأَصْحَابُ الْآيَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرَّسْلَ فَحَقَّ وَعِيدُ
 ﴿١٤﴾ أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

له‌وه پێش نه‌وه‌ی روونکرده‌وه که قورەیشییەکان برۆیان
 به‌زیندوبوونه‌وه نه‌بووه، هاتنی رۆژی قیامه‌تیان به‌روداوێکی دوور و
 نامه‌عقول زانیوه، لێره‌دا په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شەیان لی‌ده‌کا به‌وه که
 گه‌له‌پیشینه‌کان هاتنی قیامه‌تیان به‌رنا‌راست له‌قه‌ڵەم داوه و خودا
 تۆله‌ی لی‌ستاندون و له‌ناوی بردوون قورەیشییەکان نه‌گه‌ر به‌رده‌وام بن
 له‌سه‌ر نه‌و هه‌لۆیسته‌ ناشیرین و سه‌ره‌قه‌ییەیان، نه‌وه هه‌مان تۆله‌یان
 لی‌ده‌سه‌ندری ده‌فه‌رموی:

﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ، وَعَادُ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ
 لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْآيَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرَّسْلَ فَحَقَّ وَعِيدُ﴾ له‌پێش
 قورەیشییەکاندا زۆر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ی تر هاتنی
 قیامه‌تیان به‌درۆخسته‌وه خودا تۆله‌ی لی‌ستاندون و له‌ناوی بردوون،

قهومی نوح (نوح) یان به‌درۆخته‌وه، خودا به‌تۆفان له‌ناوی بردن، قهومی
فیرعه‌ون په‌یامی موسایان ره‌تکرده‌وه له‌ده‌ریادا خنکاندمانن.

﴿أصحاب الرس﴾ ته‌و خێله‌یه که‌له‌سه‌ر بیریکێ هه‌لنه‌چنراو له‌ولاتی
یه‌مامه‌ نیشته‌جێ بوون ئاژه‌لداری یان ده‌کرد، بتیان ده‌پهرست .

هه‌ندیکیش پێیان وایه‌ ته‌و گه‌له‌ (أصحاب الأخدود) ن په‌روه‌ردگار ئه‌م
خێله‌و قهومی ئهمودو نه‌هلی مه‌دیهن و ﴿أصحاب الأيكة﴾: که‌ قهومی
شوعه‌یب بوون له‌سه‌ر ئیمان نه‌هێنانیان، به‌نال‌ه‌و گرمه‌ له‌ناوی بردن ،
هه‌روه‌ها قه‌و می‌عاد که‌ گه‌لی هود بوون به‌ر‌ه‌شه‌بای به‌شیده‌ت، گه‌لی
(لوط) به‌ر‌ه‌شه‌بای به‌هێزو به‌رده‌باران و رۆچوونی زه‌وی له‌ناوبران.

قارون و داروده‌سته‌که‌ی به‌زه‌وی‌دا رۆچوون و فه‌وتێتران، هه‌موو ته‌و
گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ پێشینانه‌ سه‌رپێچیان کردو په‌یامی پێغه‌مبه‌ره‌کانیان
ره‌تکرده‌وه ، خودا هه‌ر‌ه‌شه‌ی خۆی هێنایه‌دی و له‌ناوی بردن،
ده‌ی باق‌وره‌یشیه‌کان و هه‌موو ته‌وانه‌ی: که‌ ئه‌م قورئانه‌یان ئا‌راسته
کراوه‌ بترسن له‌وه‌ی که‌ ته‌و عه‌زابانه‌ی یه‌خه‌ی ته‌و گه‌لانه‌ی گرت‌وه
تووشی ته‌مانیش بێ ، چونکه‌ سوننه‌تی خودا ناگۆڕێ و هه‌رچی
بیشه‌وی بیکا ده‌یکا.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار به‌لگه‌یه‌کی‌تر له‌ خودی ئاده‌میزاده‌کان له‌سه‌ر هاتنی
رۆژی قیامت ده‌هێنێته‌وه و ده‌فه‌رموی: ﴿أفَعینا بالخلق الأول بل هم
فی لبسٍ من خلقٍ جدید﴾ نایا ئیمه‌ که‌له‌سه‌ره‌تادا ئاده‌میزادمان دروست
کرد، یان ئیمه‌: که‌ له‌سه‌ره‌تادا بوونه‌وه‌رمان هێنایه‌ وجود، پێ‌وه‌ی
ماندوو بوین؟! نه‌خێر هیچ ماندو‌بوونی‌کمان به‌خۆمانه‌وه‌ نه‌دی زۆر
به‌سانایی دروستکردنی یه‌که‌جارمان ته‌نجام دا، ته‌دی چۆن ئیمه‌ ناتوانین
دوای مردنی ئاده‌میزاد جارێکی‌تر زیندویان بکه‌ینه‌وه‌؟!

له‌راستی‌دا هینانی روژی قیامت و دروست‌کردنه‌وی زیندوان زور
له‌دروست‌کردنی سه‌ره‌تایان ئاساتره . وه‌کوو له‌نایه‌تی‌کی‌تردا ئامازه
به‌وه‌ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وهو الذي يبدأ الخلق ثم يعيده، وهو اهون
عليه﴾ الروم/ ۲۷ .

یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ: مَنْ يُحْيِي
الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ، قُلْ: يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ
عَلِيمٌ﴾ یس/ ۷۸-۷۹ . به‌لکوو نه‌وان له‌شک و گومان و پارایی دان
ده‌رباره‌ی زیندو بوونه‌وه و هاتنی قیامت، سه‌یر نه‌وان دان به‌وه‌دا
ده‌نێن که‌له‌سه‌ره‌تادا خودا دروستی کردوون و به‌دییه‌نه‌ری بوونه‌وه‌ر
په‌روه‌ردگاره . نه‌دی چۆن نه‌وان نینکاری زیندو بوونه‌وه ده‌که‌ن!

خودا به‌دییه‌نه‌ری ئاده‌میزاده ، زانیه به‌هه‌موو حال ، وه‌زعیکی

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلْنَاهُ آتُوسُّوسٍ ۖ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ
مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾ إِذْ يَنْتَقِي الْمَتَلَقَّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ
﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ
الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ
يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾ لَقَدْ
كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ﴿٢٢﴾

له‌وه پیش به‌لگه‌ی جو‌راو جو‌رو به‌هیزی هینانه‌وه له‌سه‌ر رابوونی
قیامت و زیندو بوونه‌وی ئاده‌میزاد ، نه‌جار ده‌ست ده‌کات به‌چه‌سپاندنی

ئەو راستیە: کە هەر خودا لەسەرەتادا ئادەمیزادی دروست کردووە و زانیاری تەواوی دەربارەی حال و وەزەع و هەڵسوکەوتی هەیه، دەفەرموی: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ ۖ نَعْلَمُ مَا تُوَسُّوسُ بِهِ نَفْسَهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ واتە: سۆیندەم وابێ ئێمە ئادەمیزادمان بەدیھێناوەو هەموو کاروباریکی دەزانین چۆنەو چۆن نیە، تەنانت ئەو خەتەر و خەیاڵانەی بەدڵی دا دێن لەئێمە شاراوە نین و زۆر بەباشی ئاگامان لێیەتی، ئێمە لەپەرگی لاملی خۆی لێی نزیکترین، چۆن ئاگاداری نەیتنی و خەتەری ناو دڵی نین؟

ئێبنو کەئیر دەفەرموی: مانای ﴿وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ ئەوێە فریشتەیی خودا لەپەرگی لاملی ئادەمیزادە کە خۆی لێی نزیکترین، هەموو چاکەو خراپەییەکی دەنووسن و هیچیان لێ فەرامۆش نابێ.

بەکورتی خودا بۆ خۆی ئادەمیزادی دروستکردووە، هەموو کاروباریکی دەزانێ و هیچی لێ گوم نابێ، تەنانت خەتەر و خەیاڵی ناو دڵ و دەروونیشی ئاگا لێیە، وەلێ پەرورەدگار ئادەمیزاد لەسەر خەتەر و قەسە نەفس سزاندای، هەتا بەکردهو ئەنجامی نەدا.

لەحەدیشی صەحیح داھاتوو پێغەمبەر ﷺ دەفەرموی: (ان الله تعالى تجاوز لأمتي عما حدثت به أنفسها مالم تتكلم به أو تعمل به) بوخاری و موسلیم و ئەبو داود و نەسائی و تیرمیزی لە ئەبوھورەیرە و ئەم فەرموودەیان رێوایەت کردوووە «ئەبجار پەرورەدگار ئەو» رادگەیەنێ کە وێرایی ئاگاداری و زانیاری خۆی بەهەموو کاروباریکی ئادەمیزاد

فریشتەیی تایبەت هەموو چاکەو خراپەییەکی تۆماردەکەن و دەفەرموی: ﴿إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ﴾ واتە: ئێمە لەئادەمیزاد لەپەرگی لاملی نزیکترین لەو کاتەدا دوو فریشتەیی چاودێر

به سه ریوه له راست و چه پیوه گو فتاری ده بیستن و کرده وهی ده بینن و تۆمار ده کهن، فریشته ی لای راستی چاکه کانی تۆمار ده کا و فریشته ی لای چه پی خراپه کانی ده نووسی، له فهرمووده یه کدا هاتوه نه بوئومه ده یگپرتیه وه: ده فهرموی: نه و فریشته ی چاکه ده نووسی لای راستی ناده میزاده که یه ، خراپه نووسیش له لای چه پیوه یه تی نووسهری چاکه سه رداره به سه ر نووسهری خراپه دا .

جا نه گهر چاکه یه کی کر. نه وه فریشته ی لای راست یه ک به ده بو ی تۆمار ده کا نه گهر خراپه ی کر. فریشته ی لای راست به هی لای چه پ ده لی: حه وت سه عات وازی لی یینه به لکوو تۆبه بکا و په شیمان بیته وه، ناده میزاد هه میشه له ژیر چاودیری دایه و نه و دوو فریشته مورا قبه ی ده کهن..

﴿ما یلفظ من قول الا لدیه رقیب عتید﴾ هیچ وته یه کی له ده م ده رناچی نیلا فریشته وائاماده باشه به لایه وه و ده نووسی، فریشته ی لای راستی چاکه کانی ده نووسی و فریشته ی لای چه پی خراپه کانی تۆمار ده کا، هه موو وته و سرتو و جم و جولیکی کۆنترۆله و تۆمار ده کری.

زاهیری مانای نایه ته که نه وه ده گه یه نی که فریشته کان هه موو شتیك ده نووسن، ئیبنو عه بباس ده فهرموی: نه و شتانه تۆمار ده کهن که سزاو پاداشتیان هه یه .

فهرموو: هیه کی پیغه مبه ر هه یه تیرمیزی و نه سائی و ئیبن ماجه ریوایه تیان کردوه ، پشتگیری قسه که ی ئیبنو عه بباس ده کا و ده فهرموی: (ان الرجل لیتکلم بالکلمه من رضوان الله تعالی ما یظن ان تبلغ ما بلغت، یکتب الله عرو جل بها رضوانه الی یوم یلقاه، و ان الرجل لیتکلم بالکلمه من سخط الله تعالی ما یظن ان تبلغ ما بلغت، یکتب الله تعالی علیه بها سخطه الی یوم القیامه) پیار جاری واهیه له پیئاو

رەزامەندی خودادا قسەییەکی وادەکا خۆی زۆر بایەخی پیتادا و کەچی لای خودا زۆر گەورەییو رەزامەندی خۆی پیتەبەخشی و رۆژی قیامت پاداشتی لەسەر وەرەگرێ، هی وایش هەییە قسەییەکی خراب دەکا و خۆی بەهەندی ناگرێ، کەچی لای خودا زۆر تاوانەو هەتا رۆژی قیامت ناپرەزامەندی خۆی لەسەر دەنووسی.

ئەبجار دوابەدوای روونکردنەوی هەلوێستی کافرەکان کە بریتیە لەبروانەبوونیان بەرابوونی قیامت و زیندبوونەو، ئەبجار رەتدانەویان بەو، کە ئەو کارە بوو خودا ئاسانەو هیچ ئەرکیکی تێدا نیە . دیتە سەر راگەیانندی راستییەکی حاشاهەلنەگر ئەو یش پوێبوونەوێ مردنە « ئەوکاتە ی مردن لیان نزیک دەبیتەو و بۆیان دەرەکەوی کە ئەوان هەلە بوون .

دەفرموی: ﴿وجاءت سکر الموت بالحق ذلك ما كنت منه تحيد﴾ نیش و نازارو تەنگ و چەلەمە ی مردن هات و بەخە ی گرتن و تاساندنی ئەوکاتە هەموو مەزۆتیک بوو دەرەکەوی کە ئەو هەوال و وادەو بەلێنانە ی پیغەمبەرەکان رایان گەیانە بوو دەرپاھەری زیندبوونەو و حساب و لیکۆلینەو و حەشرو نەشرو بەهەشت و دۆزەخ هەموو حەق و هیچ گومانیکیان تێدا نیە، ئا ئەو مردنە یان ئەو حەق و راستیە ئەوێ: کە تۆ ئە ی ئادەمیزاد خۆت لی گیل دەکردو لی هەلەهاتی، بەهەندت نەدەگرت و بایەخت پیتەدەدا .

هەلبەتە کاتی سەرەمەرگ و گیانەلا کاتیکێ سەخت و دژوارە ، هیچ کەس نیە خۆی بوو رابگرێ، لەحەدیشی صەحیح و چەسپاودا هاتووەخاتوو عایشە دەیگێریتەو دەفرموی: پیغەمبەر ﷺ کەوتە حالەتی سەرەمەرگ و گیانەلاو عەرەقی لەدەم و چاوی خۆی دەسپری «یغەرموو: (سبحان الله ان للموت سكرات) پاك و موزەزەهی بوو خودایە مردن نیش و

نازاری تاسینه ری هه یه، خودایه ناگادارمان بهو یارمه تیمان بده له سهر نیش و نارچه تی کاتی سهره مهرگ.

نه جار باسی رابوونی قیامت ده کا و ده فهرمو: ﴿وَنفَخُ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْوَعِيدِ﴾ فوو کرا به که پنه ای صوردا بو زیندوبوونه وهی قیامت نهو کاته کاتی که سهخت و دژوار ترسناکه، نهوه نهو روزه یه: که خودا هه پشه ی پی له بنده کانی کردوه، کافره کانی پی ترساندوه که ناده میزاد زیندوبوونه و له گوره کانیان هاتنه ده ری نه جار راپیچی ساری مه حشر ده کرتن.

﴿وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ﴾ هه که سی بو ساری مه حشر فریشته یه کی له ته کدایه کیشی ده کاو فریشته یه کیشی له گه لدا یه شایه ته به سهریه وه جا نهو کاته به ناده میزاده بی باوهره کان ده گوتری: یان به هه موو ناده میزادیکی چاک و خراب ده گوتری.

﴿لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ﴾ بیگومان تو بی تاگابوویت له هاتنی نه م روزه وه کوو پیویست تویشوت بو نه خستوه، نیستا واپه رده مان له سهر لادای و حقیقه ته بو ده رکه وت هه موو شتیکت بو ناشکرا بوو، ده سا پروانه و نا کامی کرده وه کانی خوت بینه، نه مپو چاوت تیژه و باش شته کان ده بینی! راستیت بو ده رکه وت.

گفت و گوئی ناده میزادی کافرو شه یسانی هاوه لی له رۆزی قیامت دا

أَوْ قَالَ قَرِينُهُ هَٰذَا مَا لَدَىٰ عَيْنِدُ ﴿٢٣﴾ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ كُلٌّ كَقَارِ عَيْنِدِ ﴿٢٤﴾ مِّنَ الْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾ الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا

ءَاخِرَ قَالِیَآءُ فِی الْعَذَابِ الشَّدِیدِ ﴿۳۶﴾ قَالَ قَرِیْنُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ
وَلَكِنْ كَانَ فِی ضَلَالٍ بَعِیدٍ ﴿۳۷﴾ قَالَ لَا تَخْصِمُوْا لَدَیَّ وَقَدْ قَدَمْتُ
إِلَیْكُمْ بِالْوَعْدِ ﴿۳۸﴾ مَا یَبْدُلُ الْقَوْلُ لَدَیَّ وَمَا أَنَا بِظَلَمٍ لِّلْعَبِیدِ ﴿۳۹﴾
یَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَّزِیدٍ ﴿۴۰﴾

لهوه پیش وه زع و حالی سهره مهرگی ناده میزاده کانی روونکرده وه،
نه مجار دیمه نی مشت و مری ناده میزادی بی پروا و شهیتان راده نویسی، که
له روژی قیامت دا یه خهی یه کتر ده گرن و ده که ونه گازه نده کردن
له یه کتری .

ده فهرموی: ﴿وَقَالَ قَرِیْنُهُ: هَذَا مَا لَدَیَّ عِتِید﴾ نهو فریشته ی که
نه رکی راپیچ کردنی کافره که ی له نه ستویه یان نهو فریشته ی شایه ته
به سه ریه وه، ده لی: نه ی ناده میزاد نه وه تا نامه ی کرده وه کانت لامه و
ناماده یه چت کردوه به بی زیادو کم تو مارکراوه .

ده گونجی مه به ست به (قرین) شهیتان بی، واته: شهیتان ده لی نه م
کابرایه له ژیر کو نترولی من دا بووه، و گومرام کردوه بو دوزه خ .

به کورتی دیمه نه که به م جوړه یه: فریشته یه ک کیشی ده کاو فریشته یه ک
شایه ته به سه ریه وه، و شهیتانیش به ته کیه وه یه تی ده لی: نه م
کابرایه م گومرا کردوه و ناماده م کردوه بو چوننه ناو دوزه خ ،
نه وه ی پشتگیری نه م بو چوننه ده کا نایه تی ﴿نَقِیْضُ لَه شَیْطَانًا
فَهِیْ لَه قَرِیْنٌ﴾ الزخرف/۳۶.

سهره نجامی دیمه نه که ش نه وه یه: که په روه ردگار فهرمان به هه ردو و
فریشته که ﴿سَاقٍ وَ شَهِید﴾ ده کا ده فهرموی: ﴿أَلْقِیَا فِی جَهَنَّمَ کُلَّ کَفَّارٍ

عنید ﴿ تو پر بدنه ناو ناگری دۆزه‌خه و هه‌مو ئەوانه‌ی له‌ژیانی دنیادا کافرو سه‌ره‌ق و دژ به‌هه‌ق بوون هاوه‌لیان بۆ خودا داناوه و پیغه‌مبه‌ریان به‌درۆ‌خستۆته‌وه ..

.. وێرایی نه‌وه‌ش چروک و ده‌ست قوچاو بوون، زه‌کاتیان نه‌داوه و خێروسه‌ده‌قه‌یان نه‌کردوه صیله‌ی ره‌حمیان به‌جی‌ته‌هێناوه، نه‌یان‌هێشتوه که‌سانی‌دیکه نیمان به‌یئن و چاکه‌کارین، ده‌ستدریژی‌کارو زمان پیس و سته‌م‌کارو سنور به‌زێن و خراپه‌کار بوون .

ئه‌جار په‌روه‌ردگار دیمه‌نیکی‌تری حیواری نیوان کافر شه‌یتان غایش ده‌کاوه‌فرموی: ﴿ وَقَالَ قَرِينُهُ: رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴾ هاوه‌لی بی‌پرواکه (شه‌یتانه‌که) دیته‌ قسه‌وه‌ده‌لی: خودایه‌ من لێ بی‌به‌ریم و گوم‌پام نه‌کردوه، ئەو خۆی ئاماده‌باشی گوم‌پایی تیدا بووه‌ خۆی به‌نیختیار خۆی به‌تالی به‌لاوه‌ په‌سه‌ند بووه، دژی هه‌ق بووه، بانگه‌وازی‌م کرد بۆ گوم‌پابوون به‌پیر بانگه‌وازیه‌که‌مه‌وه هات، ئەو خۆی له‌به‌نده‌ راستال دلسۆزه‌کان نه‌بوو، نه‌گه‌ر موخلیص و خوداپه‌رست بوايه‌ من نه‌م ده‌توانی رێبازی کوفری له‌دڵدا شیرین بکه‌م، به‌لام ئەو خۆی ئاماده‌باشی کوفرو ئیلحادی تیدا بووبانگه‌وازی‌م کرد که‌وته‌ داوی منه‌وه!

﴿ وَقَالَ: لَا تَخْتَصِمُوا لَدِيَ، وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ﴾ په‌روه‌ردگار به‌شه‌یتان و کابرای گوم‌پا ده‌فرموی: لای من ده‌مه‌ده‌می مه‌که‌ن؛ نیستا کاتی حیساب و لیکۆلینه‌وه‌یه، سه‌رده‌می‌ژیانی دنیا به‌سه‌رچوو، له‌ژیانی دنیادا هه‌ره‌شه‌م لی‌کردن و له‌سه‌ره‌نجامی کوفرو بێ‌دینی ترساندم، له‌سه‌ر زمانی پیغه‌مبه‌ران ئامۆژگاری‌م کردن، نامه‌و په‌راوی

ئاسمانیم بۆ ناردن، بەلگەى جۆراوجۆرم لەسەر راست کردنەو،
گوێپرایەل نەبوون و پەندو عیبرەتتان وەرنەگرت، ئیستە عوزر
هێنانەو تان بى سوودە.

﴿ما يبدل القول لديّ وما أنا بظلامٍ للعبيد﴾ ئەوێ بریارم داوێ هەر
ئەوێ هەلۆه شاندنەوێ تیدا نیە، گۆرانکاری لەحوکم و بریارم دانیه و
نابى، چیم بریار داوێ هەر ئەو دیتە جى، بریارم داوێ بەهۆى
کافریو نۆتانهوێ سزای دۆزەختان پى بچێژم. چارتان ناچارە دەبى بیچێژن و
قوتار بووتان نابى! هیچ کەسیکیش بە بى تاوان عەزاب نادەم!

ئەجار پەرورەدگار جەخت لەسەر عەزابی دۆزەخ دەکاتەو. دەفەر موی:
﴿يوم نقول لجهنّم: هل امتلأت؟ وتقول: هل من مزيد؟﴾ ئەى
موحەمەد ئەو. بۆگەلەکەت باس بکەو بیانترسینە لەعەزابی دۆزەخ،
بیانترسینە لەهەول و کارەساتى ئەو رۆژەى بەدۆزەخ دەلێن: ئەرى پریووی
لە ئادەمیزادو جندۆکە؟ ئەو حەمکە تاقم و کۆمەلەى توپمان دانە
ناوتەوێ پریان کردى؟

دۆزەخ دیتە وەلام و دەلى: جا بۆ کەس ماوێ بیخەنە ناومەوێ؟ واتە:
پریووم و کینایەتە، دەشگونیى مانای ئەوێ: دۆزەخ بلى: جا بۆ کەس
ماوێ تێم فری دەن؟ ئەگەر هەیه بابى شوینم هەیه بۆ ئەو زیاتر
تاوانباران جینگایان پى تەنگ ببى و بکەونە ناخۆشى یەو، بە کورتى
ئایەتەکە دوو مانا هەلەدەگرى:

۱- بەکەمیان ئەوێ: دۆزەخ هەرچەندە بەرفراوانە بەلام پى دەبى و
هیچی لى زیاد نابى.

۲- دووێ ئەوێ دۆزەخ هێندە فراوانە چەندىك تاوانبارى تى فری بدرین
هێشتا شوینى تری هەیه و پى نابى.

وه‌زغ و حالی ته‌قواکاران

وَأَزْلَفْتِ

الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرِ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾ هَذَا مَا توعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ
 ﴿٣٢﴾ مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴿٣٣﴾ ادْخُلُوهَا
 بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

ئوسلوبی قورئان وه‌هایه هه‌رکاتی باسی شتی بکا باسی دژه‌کشی
 دیتی، جا چونکه له‌نایه‌ته‌کانی پیش‌شودا باسی گفت و گوی نیوان
 بی‌باوه‌ره‌کان و شه‌یتانی کرد، سه‌ره‌نجامی نه‌وانه‌ی روون کرده‌وه و نه‌جار
 باسی حال وه‌زعی خودا په‌رسته‌کان ده‌کاو ده‌فه‌رموی:

﴿وَأَزْلَفْتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرِ بَعِيدٍ﴾ به‌هه‌شت نزیک ده‌کریته‌وه
 ده‌رازی‌تریته‌وه بۆ خودا په‌رستان، به‌باشی چاویان لیتی ده‌بی و هه‌موو نازو
 نیعمه‌تیکی ناوی ده‌بینن، ده‌پروانن هه‌رچی تییدایه هه‌مووی ناوازه‌یه،
 له‌وه‌پیش چاو نه‌یدیوه و گویچکه نه‌بیستوه و هه‌یج ئاده‌میزادیك
 به‌خه‌یالیش په‌ی پی‌ته‌بردوه، فریشته پییان ده‌لین:

﴿هَذَا مَا توعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيفٍ﴾ ئهم نازو نیعمه‌تانه‌ی ده‌یینن
 له‌ناو به‌هه‌شتدا نه‌وه‌یه: که له‌ژیانی دونیاتان دا له‌سه‌ر زمانی
 پیغه‌مبه‌ران واده‌و پی‌دراوه، ئهم نازو نیعمه‌ته نه‌دی‌تراوه و نه‌بیستراوه بۆ
 نه‌وانه‌یه له‌تاوان و کوفر گه‌راونه‌ته‌وه بۆ لای خودا گه‌راونه‌ته‌وه، زۆر
 پارێزگاری سنوره‌کانی خودایان کردوه و پابه‌ندی واده‌و به‌لینی خویان

بوون، که مته رخه م و بی موالات نه بوون، به جیددی خودا په رست و ته قواکار بوون، کین ته وانه ی ته وه ره وشتیانه؟

﴿منْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ﴾ که سیکه به غانیبانه له خودا ترسابی، و به نهیئی و ناشکرا خودای له بیر بووبی، خودای نه بینوه برپای پی بووه، لی ترساوه و به ندایه تی بو کردووه، له شوییکا که س چاوی لی نه بووه له ترسی خودا تاوانی نه کردووه، هر که له چوئی و خه لوه ت دا یادی خودای کردووه چاوی پرپوون له ناو فرمیسکی باراندوون، به دل سوژی بو لای خودا گه پراوه ته وه و ره زامه ندی خودای له ژور هر موو شیتکه وه داناوه . به دلی ساغ و بی گهرد به ره و پرووی بوه ته وه .

جا نه و موسولمانه راستالانه له پاداشتی باوه پرو ناکارو کرداری دونیا یان دا پیان ده گوتری: ﴿ادخلوها بسلام، ذلك يوم الخلود﴾ پر نه ناو نه و به هه شته و به سه لامه تی له عذاب و به دل نیایی له نه پراوه ی نازو نیعمه ته کان، ترسی هیچتان نه بی هیچ که م و کورپیه ک نابین، خودا سلاوتان لی ده کاو فریشته ش هروا، نه و روژی نیوه ی تیدا ده چنه ناو به هه شته وه نه وه روژی (خلود)، روژی که نیتر مردنی له دوا نیه و خو شیه کانی نه پراوه ن و پیری و نه خو شی و ناخو شی تیدا نابی.

﴿لهم فيها ما يشاؤون و لدينا مزيد﴾ هدی به بو نه و ته قواکارانه ی نه وه باوه پرو کرده وه ی دونیا یان بووه، هرچی بیانه وی و داوای بکه ن و هر شتیک حزیان لی بی و له بهر چاویان جوان بی و په سه ندی بکه ن یه کسه ر بو یان ناماده یه، هیچ پیوه ی ماندو نابن ..

نیعمه تی زیاده شمان لایه پیان ده به خشین که له وه پیش نه یاندیوه و به خه یالیش به سه ر دلیاندا رانه بوردووه ته ویش بریتیه له بینینی

په‌روه‌ردگار وه‌کوه له‌نایه‌تیکی‌تردا ده‌فرموی: ﴿لِلَّذِينَ آمَنُوا الْحُسْنَىٰ وَ زِيَادَةٌ﴾ یونس/ ۲۶ .

پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ فرموده‌یه‌کی‌دا که نیمامی موسلیم له‌صوه‌یه‌یی کوری سه‌نانی رۆمیه وه ریوایه‌تی ده‌کا ده‌فرموی: (انها النظر الى وجه الله الكريم) نه‌وه نیعمه‌تی زیاده‌ی به‌هسته و تیروانینه بو‌زاتی په‌روه‌ردگاری خاوه‌ن به‌خشش .

هه‌ره‌شه له‌کافرو مو‌لجیده‌کان و فه‌رمان کردن به پیغه‌مبه‌ر
به‌به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر په‌یامی خۆی

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي
الِابْتِدَاءِ هَلْ مِنْ مَّحِيصٍ ﴿٣٦﴾ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِمَنْ كَانَ
لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا
مِنْ غُوبٍ ﴿٣٨﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ
وَادْبِرَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾ وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ
﴿٤١﴾ يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾ إِنَّا
نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾ يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ

عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿٤٤﴾ مَخْنُوعًا لِّمَنْ يَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ
وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرَ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

له وه پیش په روه ردگار هه په شهی توندی له بی باوه ران کرد به وه که له قیامت دا سزای توندیان دده ۱ لیره دا جاری کی تر هه په شه که دوو بات ده کاته وه، له نیوان هه ردوه هه په شه کانداهه زع و حالی خودا په رستانی به بیان کرد، نه وه شی روونکرده وه که مردن و تیدا چون په ندو عیبه ته بو هه موو که سیکی ژيرو داناو خاوه ن عه قلو ناوه ز.

له لایه کی تر وه له وه پیش سه رنجی ثاده میزادی بو لاپه ری بوونه وه راکیشاوه و فره موی: ﴿اَقْلَمُ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ وَالْاَرْضُ مَدَدْنَاهَا وَالْقِيْنََا فِيْهَا رِوَاسِي وَاَنْبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ﴾

نه مجار لیره دا سه رنجی ثاده میزاد راده کی شی بو حه قیقه تی کی ترو تیروانین له لاپه ره کانی بوونه وه و ده فره موی: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ﴾ بیگومان نی مه ناسمانه کان و زه وی نه وه ی له ناویاندا به له شهش روژدا یان له شهش قوناغدا دروست کرده و هیچ ماندوبون و نه رکیتمان پیوه نه بینین، نه دی چون ناتوانین جاری کی تر نیوه زیندوبیکهینه وه.

خو دروست کرده ی نیوه زیندو کرده ی نیوه له دوا ی مردنتان له ناست دروست کردنی بوونه وه ردا هه ر قیاس نا کرئ و حیسابی بو ناکرئ، که و ابوو پیویسته بیریک له داهاتووی خوتان بکه نه وه و خوتان توشی عه زابی سه ختی : ززه خ نه که ن!

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ﴾ ؟ زۆر گهل و نه ته وه مان له پیش نه و کافره سه ر په قانه دا له ناو بر دوه و نه وان زۆر له م قوره یشیانه زۆر تر و به هیتر و ده سه لاتدار تربوون، شوین ده ستیان له زه وی دا کاریگه رتر و زۆر تر بوو، بازرگانی و بیناسازی و گه شت و گوزاریان له مان زۆر تر و پیشکه و تو تر بوو..

نایا توانیان له چنگ عه زابی سه ختی خوا رزگاریان بی؟ نایا توانیان پیچه وانیه قه زاو قه ده ری خودا بچوئینه وه؟ نایا نه و مالو سامانه ی کۆیان کردبوه وه فریایان که وت؟ عه زابی خودای لی زه ت کردنه وه؟ نه خه یر، ده یسا ئیوه نه ی قوره یشیه کان نه ی هه موو نه وانیه کافرو بی برپان چاک بزائن که ئیوه ش ه یچ شتیک نیه به توانی بهرگری عه زابی سه ختی خوداتان لی بکا، به ه یچ شیوه یه که له چنگ عه زابی سه ختی خودا رزگار بوونتان نیه!

﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَ هُوَ شَهِيدٌ﴾
 بیگومان له گێڕانه وه ی سه رگوزه شت و چیرۆکی گهل و نه ته وه پیشینه کان دا ههروه ها له و هه موو ئاداب و ئامۆزگاریانه ی ئاراسته تان ده کریو کراوه له م سوره ته و له سوره ته کان ی پیشوودا په ندو عیبه رت هه یه بو که سانیک دلیان وشیار بی و عه قل و هۆشیان هه بی، وردبینه وه و تی بفکرن و بیر له ئاکام و سه ره نجام بکه نه وه، که سیك به م سه رگوزه شت و په ندو ئامۆزگاریانه وه هۆش خو نه یه ته وه ، له ناوچوون و سه ره نجامی گهل و نه ته وه پیشینه کان وه خه به ری نه هیتی نه وه دل ی مردوه یان هه ر دل ی نیه!

نه بجا ر په روه ردگا ر به لگه یه کی تر ئاراسته ده کا له سه ر به توانایی و ده سه لات ی ره های خو ی و هاتنی رۆژی قیامه ت و زیندوبوونه وه،

ده‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَ
مَا مَسَّنَا مِنَ الْغُوبِ﴾ بیگومان نایه‌تاسمانه‌کان و زهوی و نه‌وه‌ی
تیایاندایه‌و له‌ناویاندایه له‌ماوه‌ی شه‌ش رۆژدا یان له‌شه‌ش قۆناغ دا
دروستمان کردون و هیچ ماندوبونیکمان پیوه نه‌دیوه .

جا خودایه‌ک بتواتی به‌بی‌ماندوون نه‌و تاسمان و زهوی و چه‌شاماته
دروست بکا بیگومان ده‌توانی مردوان زیندوو بکاته‌وه‌و قیامه‌ت
هه‌لسینی و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه نه‌نجام بدا .

وه‌کو له‌نایه‌تیک‌ی‌تردا ناماژه‌به‌وه ده‌کاوه‌فرموی: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ
اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْصِ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ
يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ، بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ الاحقاف/۳۳.

﴿فاصبر على ما يقولون﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! خۆراگر به
له‌به‌رامبه‌ر موشریکه‌کان دا ، به‌ره‌تکرده‌وه‌ی په‌یامه‌که‌ت له‌لایه‌ن
نه‌وانه‌وه دل‌گران مه‌به‌، هه‌روه‌ها گرنگی مه‌ده به‌قه‌سی بی‌ناغه‌و هه‌له‌ت
و په‌له‌تی جوله‌که‌کان که ده‌لێن: خودا تاسمانه‌کان و زهوی له‌شه‌ش رۆژدا
به‌دییه‌توان سه‌ره‌تا رۆژی یه‌ک شه‌مه و له‌رۆژی هه‌ینی دا ته‌واوی کردون و
رۆژی پشوو داوه و نیسه‌راحه‌تی ته‌واوی کردوه . نه‌مه قسه‌یه‌کی بی‌سه‌رو
به‌ره و هیچ به‌لگه‌یه‌کی له‌سه‌ر نه‌یه .

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ، وَمِنَ
اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُودِ﴾ نه‌تۆ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! به‌رده‌وام ته‌نزیه‌ی
خودا بکه بی‌خه‌وش و عه‌یبی بزانه‌، هیچ که‌م و کوپیسه‌کی پال مه‌ده
هه‌میشه سه‌رگه‌رمی چه‌مدو سوپاسی به‌، بلی: (سبحان الله و بحمده)
کاتی به‌یانی و ده‌می عه‌سر و هه‌ندێ له‌شه‌و نه‌م ویرده بخۆینه .

﴿واستمع يوم ينادي المنادي من مكان قريب﴾ ئەتۆ ئەی پیغه مبهەر؛ گوی رابگره بۆ نالەو گرمە ی هاتنی قیامت (نفخة) ی دووهم؛ که نیسرافیل فوو ده کا به که پنهانی صوردا و بانگ هه لده دا و هه موو که س ده ی بیسی، پییان ده لێ؛ رابن بۆ حساب و لیکنۆلینه وه، ئیتر هه موو ئاده میزاد تیگرا له گۆره کانیا ن راده بن و به ره و ساری مه حشه ر ده چمن و له و ده شته پان و فراوانه دا کۆده کرینه و بۆ حق و حساب .

﴿يوم يسمعون الصيحة بالحق﴾ ذلك يوم الخروج ﴿ ئەو رۆژه ی که دهنگی که پنهانی صور ده بیستن که روداو یکی هه قه و گومان له پهیدا بوونیدا نیه، ئەو رۆژه رۆژی زیندو بوونه وهیه و رۆژی هاتنه دهره وهیه له گۆر، رۆژی لیکنۆلینه وهی هه ق و حساب ه، رۆژی لێک جیا کردنه وهی چاک و خراپه یه، رۆژی وه رگرتنه وهی سزاو پاداشه .

﴿انّا نحن نحیی و نمیت و الینا المصیر﴾ ئیمه له دنیا دا ژیا ن ده به خشین و له قیامت دا مردو و زیندو ده کهینه وه، له دنیا دا زیندوان «همرین کاتیگ ته مه نیا ن ته وا و ده بی، ئەو ته نها به ئیمه ده کری بۆ ئیمه کاریکی ئاسانه و که سی تر شه ریکمان نیه، که س نیه بتوانی هاو به شیما ن بکا یا ن هه ر بۆ خۆی بیکا، سه ره نجام گه رانه وهی هه موو شتیگ بۆ لای ئیمه یه و هه موو ئاده میزاد دینه و بۆ لای ئیمه و ئیمه حق و حیسابیا ن له گه ل ده که ی ن هه ر که سه به گویره ی کرده وه کا نی سزا و پاداشتی خۆی وه رده گریتنه وه چاکه به چاکه و خراپه به خراپه .

﴿يوم تشق الأرض عنهم سراعا﴾ ذلك حشر علینا یسر ﴿ سه ره نجام گه رانه وه بۆ لای ئیمه یه ئەو کاته ی زه وی شه ق ده بی و ئەوانیش به گورجی له گۆره کانیا ن دینه دهره وه و راپیچی ساری مه حشه ر ده کری ن و به په له به ره و پووی بانگ ده ر ده پۆن، ئەو زیندو و کردنه وه حه شرو نه شه به لای

ئیمه وه ئاسانه و هیچ ئهرك و ماندوو بونیکی پیوه نابینن، وه کوو له نایه تیکی تردا ئاماژه به وه ده کاو ده فهرموئ: ﴿ما خلقتکم و لابعثکم الا کنفس و احدة، ان الله سمیع بصیر﴾ لقمان / ۲۸ .

ئه بچار هه ره شه له موشریکه کانی مه ککه ده کا و ده فهرموئ: ﴿نحن اعلم بما یقولون و ما انت علیهم بجبار﴾ ئیمه زۆر باش ده زانین موشریکه کان چی ده لێن، ئاگامان لی یه په یامه کهت رت ده که نه وه و ئینکاری زیندوو نه وه و تاک و ته نهایی خودا ده کهن ، تو ئه ی پیغه مبه ر زۆرت به سه ر نه وانه وه نیه ، ناتوانی به تو پزی ئیمانیا ن پی بهی ئنی، نه تو را که یاندنت له سه ره ، ئیمه حق و حیسابیا ن له گه ل ده که ی ن.

وه کوو له نایه تیکی تردا ئاماژه به وه ده کاو ده فهرموئ: ﴿فانما علیک البلاغ و علینا الحساب﴾ الرعد / ۴۰ یان ده فهرموئ: ﴿فذكر فاما انت مذكر لست علیهم بمسيطر﴾ الغاشية / ۲۱-۲۲ .

﴿فذكر بالقرآن من یخاف و عید﴾ ئه ی پیغه مبه ر نه تو به م قورئانه پیروژه ئامۆژگاریی بکه و په یامی خو ت رابگه ی نه ، جا نه وانه ی دلیا ن زیندوه و ترسی خودایان هه یه په ند ئامی ز ده بن و به پیر بانگه وازی به که ته وه دین، نه وانه ش که هیچ شتیک کاریان تی تا کا، ته نانه ت نایه ته کانی قورئانیش دلیا ن رانا چله کی ئنی هه ر سوورن له سه ر کو فرو ئیلحادی خو یا ن ، کو لیا ن پیوه هه لمه گره و خه فه تیا ن بو مه خو ئیمه له عۆده یان دین و حیسابیا ن بو ده که ی ن .

به یارمه تی خودا روژی ۲۷/۹/۲۰۰۲ له پاکنووسی جزمی (۲۶) بوومه وه و خودا ته وفیتم بدا بو ته و او کردنی جزمه کانی تریش .

سلیمانی / مامۆستا یان / گه ره کی قازی محمد

مه لا حمود

پیړستی بابته‌کان

لایحه	بابته
۳	سورته‌تی (الأحقاف)
۴	سه‌ماندنې هه‌بوونی خوداو تاک و تهنه‌ای زاتی‌یاکی و زیندوکردنه‌وه‌ی ناده‌میزاد و رابوونی قیامت و رتدانه‌وه‌ی بته‌رسته‌کان
۹	شوبه‌و گومانی موشریکه‌کان ده‌رباره‌ی نیگا و پیغه‌مبه‌رایسته‌تی و قورننی پیروژ
۱۶	بیانو و نقامی موشریکه‌کان
۱۹	راسپاردن به‌چاکه کردن له‌گه‌ل باوک و دایک دا
۳۳	چیروکی هه‌زده‌تی هود (علیه السلام) له‌گه‌ل قه‌وله‌که‌ی دا
۴۱	نیمانه‌ینانی جندوکه به‌قورنن
۵۰	سه‌ماندنې زیندو بوونه‌وه‌و هه‌رمانکردن به‌خوږاگری
۵۴	سورته‌تی (محمد)
۵۶	جوداوازی نیوان کافره‌کان و موسولمانان
۵۹	یاساکانی جه‌نگ و دیل و کوژراو جیهاد له‌ پیانو ناینی خودا دا
۷۰	تیفکرین له‌ ناسه‌واری گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کانی پیشو بیرکردنه‌وه له‌ سه‌ره‌نجامی حال و وه‌زعی خودا په‌رستان و بی بروایان
۷۵	وه‌صفی به‌هه‌شت و بسی دوزه‌خ
۷۸	ره‌وشت و ناکاری دوږو‌و‌کان و موسولمانان
۸۵	هه‌لو‌یست و حالی دوږو‌و‌و‌کان و موسولمانه‌کان له‌ کاتی نازلبوونی نایاتی عه‌مه‌تی دا
۸۹	حال و وه‌زعی مونا‌فقه‌کان دوا‌ی هه‌ل‌گه‌رانه‌وه‌یان له‌ ناین و له‌کاتی گیان کی‌شانیان داو نامه‌زه کردن بو‌ حی‌کمه‌تی جیهاد
۹۷	حال و وه‌زعی نه‌ه‌لی کیتب و هه‌ندی له‌موسولمانان له‌دونیواو قیامت دا

لاپه‌ره	بابته
۱۰۲	هه‌لانی ناده‌میزاد بۆ شه‌وه‌ی کۆل به‌دنیاه هه‌لنه‌گرن، هه‌میشه ناماده‌باشی جیهاد بن
۱۰۶	سوره‌تی (الف‌ت‌ح)
۱۱۳	به‌هره و به‌های په‌یمانی حوده‌ییبه
۱۱۶	کاریگه‌ری صول‌جی حوده‌ییبه له‌سه‌ر موسولمان و دووروو موشریکه‌کان
۱۲۱	نه‌رکی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و سودی ره‌وانه‌کردنی و مانای په‌یمان پێدانسی له‌حوده‌ییبه دا
۱۲۴	حال و وه‌زعی خۆپاشده‌ره‌کان له‌چون بۆ حوده‌ییبه
۱۳۵	ده‌سکه‌وت و پاداشتی په‌یماندارانی ژێر دره‌ختی سه‌روه‌ری مه‌شه‌هور به (بیعه‌ الرضوان)
۱۳۸	ده‌سکه‌وت و سه‌روه‌ریی ژۆر و زه‌به‌نده‌ی تر که بۆ موسولمانه‌کان ده‌سته‌به‌ر بوو
۱۴۲	نایایای موشریکه‌کان و حیکمه‌تی ناشتیانه‌ی حوده‌ییبه
۱۴۶	هاتنه‌دی خه‌وی پیغه‌مبه‌ر ﷺ
۱۵۲	نه‌وصافی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و هاوه‌لانی
۱۵۷	سوره‌تی (الحجرات)
۱۶۰	گوێپایه‌لی فه‌رمانی خودا و نواندنی نه‌ده‌ب له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ردا ﷺ
۱۶۹	لیکۆئینه‌وه و دانیابوون له‌هه‌ر هه‌والیک که ده‌بیستری
۱۷۶	هه‌ولدان بۆ نه‌هیشتی نازاوه‌ و ناوخۆو حوکمی یاخ‌ی بوان
۱۸۱	داب و نه‌ریتی موسولمان له‌گه‌ل موسولمان و له‌گه‌ل خه‌لکی‌تردا
۱۹۴	بنه‌مای ئایینی راسته‌قینه
۱۹۸	سوره‌تی (ق)

بابه ته	لا پره
موشریکه کان بر وایان به زیندوبوونه وه نیه و قورن رهددیان ده داته وه	۲۰۱
نینکاری کردن زیندوبوونه وه دیاردهیه دکی کونی ناده میزاده	۲۰۶
خودا به دیهینه ری ناده میزاده و زانیه به هه موو حال و وه زعیکی	۲۰۸
گفت و گوی ناده میزادی کافرو شهیتانی هاوه لی له روژی قیامت دا	۲۱۲
وه زع و حالی ته قواکاران	۲۱۶
هه ره شه له کافرو موئجیده کان و فهران کردن به پیغه مبه ر به به رده وام بوون له سه ر به یامی خوی	۲۱۸
پیستی بابه ته کان	۲۲۴

